

IOAN GÎNSCĂ

**O SINTEZĂ
A GÂNDIRII
PĂRINTELUI
ARSENIE BOCA
ÎN
800
DE CAPETE**

RECOMANDARE

Sunt tot mai puțini cei ce l-au cunoscut pe Părintele Arsenie Boca. Tot mai puțini sunt cei ce-și amintesc de Părintele Arsenie și pot să dea mărturie despre el. Din toți aceia câți mai sunt, nu toți au competența necesară, iar unii dintre ei au un cerc prea restrâns de acțiune și de răspândire a cuvântului. Mai sunt și din aceia care, deși sunt bine informați, au ezitări când e vorba să dea mărturie despre cel ce a fost, este și va fi Părintele Arsenie, în cer și pe pământ. În același timp, sunt însă mulți, în vremea noastră, cei ce doresc să afle și să știe câte ceva despre Părintele Arsenie cel de odinioară, dar cu acțiune și în vremea noastră, mai ales prin lucrarea sa, intitulată **Cărarea Împărăției**.

Eu însumi am fost întrebat adeseori în mănăstirea noastră, în alte mănăstiri și în multe orașe: „Ce ne puteți spune despre Părintele Arsenie?” La fel, mi s-a cerut de multe ori: „Spuneți-ne ceva despre Părintele Arsenie.” De fiecare dată am răspuns cu plăcere la aceste solicitări și am pus în atenția ascultătorilor tot ce am socotit mai important din cele ce le știu despre acest om mare, ca și care nu știu să mai fi fost unul asemenea dintre cei cunoscuți de mine, ca lucrători în Biserică. Aceasta a fost până acum.

De acum înainte și deocamdată, cel mai bun răspuns, răspunsul cel mai autorizat la întrebarea „Cine a fost, ce a făcut și ce a gândit Părintele Arsenie?” ni-l dă cartea de față, pe care o recunoaștem ca cea dintâi carte competentă despre Părintele Arsenie, o carte serioasă și vrednică de a fi luată în seamă, pe care o recomandăm cu toată inima, în vederea folosului duhovnicesc.

Autorul cărții de față a făcut această lucrare ca proiect de teză de licență în teologie. El a lucrat cu seriozitatea cuvenită, a adunat material, l-a selectat și l-a organizat cu rigorile cerute pentru o lucrare științifică. Lucrarea a fost apreciată ca foarte bună, iar autorul ei, pe nume Ioan Gînscă (Ionuț, cum îi zicem noi, prietenii) a fost declarat licențiat în teologie. Ea este a doua lucrare de licență a autorului, pentru că ei îi premerge licența realizată la Facultatea de Arte Vizuale, cu care a obținut titlul de licențiat la prima facultate.

Când Ionuț mi-a oferit un exemplar din lucrarea sa despre Părintele Arsenie, am aranjat lucrurile în așa fel ca această lucrare să-mi fie imprimată pe casete ca s-o pot studia, iar studiind lucrarea, mi-am dat seama de valoarea ei și l-am îndemnat s-o tipărească, spre a ajunge la cititori. La fel au gândit și alți prieteni ai noștri și, cu ajutorul lui Dumnezeu, iată că s-a ajuns la această carte, care pornește la propovăduire ducând la cititori nu numai informații despre Părintele Arsenie, ci și multe din gândurile lui, cuprinse în partea de mijloc a cărții, intitulată „O sinteză a gândirii Părintelui Arsenie în 800 de capete”. Sinteza gândirii Părintelui Arsenie este prezentată pe idei puse în ordine alfabetică, așa încât cititorul se poate orienta și își poate alege ceea ce-l interesează în primul rând.

Ca unul care am contribuit și eu la această lucrare cu informațiile pe care le-am dat, dar și ca unul care am insistat pentru tipărirea ei, bineînțeles, o recomand din toate puterile mele. O recomand pentru toate categoriile de vârstă, dar în mod special pentru tinerii intelectuali și, mai cu seamă, pentru studenți. Tinerii, care au viața în față și se pregătesc pentru viitor, e bine să pornească în viață cu niște lucruri știute, cu niște lucruri învățate de la Părintele Arsenie, care le vorbește din carte.

Socotesc că nu-i cazul să insist asupra faptului că recomand această carte, deoarece cartea se recomandă ea însăși pe sine. Ceea ce trebuie să fac eu, este doar să spun cu apăs că această carte nu este o carte de lectură, ci este o carte de studiu. O singură lectură, o lectură superficială, este pur și simplu fără rost. Cartea fiind foarte densă, mai ales în partea în care se prezintă gândirea Părintelui Arsenie, ea nu poate fi asimilată și impropriată decât insistând și revenind. Deci, când recomand cartea, recomand și această stăruință asupra cuprinsului ei.

Ionuț Gînscă ne face un mare dar, prin cartea pe care ne-o oferă spre luare aminte, pentru binele nostru și al celor din jurul nostru și pentru înmulțirea binelui din această lume. Îi mulțumim și îi suntem recunoscători că ne-a oferit această carte, care nu-i o carte ca cele multe, ci este o carte de referință, al cărei folos îl vor cunoaște toți cei ce vor lua aminte la cele scrise în carte și le vor împlini după a lor putere. Nouă nu ne rămâne decât să mutăm gândurile din carte în mintea noastră și să le dăm viață, prin împlinirea lor cu fapta. Dacă vom face așa, va fi ca și când Părintele Arsenie va fi între noi, cu povăuirile sale de odinioară. Luând aminte la gândurile Părintelui Arsenie, va fi ca și cum l-am fi întâlnit fiecare dintre noi, la Mănăstirea de la Sâmbăta, la Mănăstirea Prislop, la București și Drăgănescu, ori la Sinaia. Pentru noi, cei de azi, cartea de față ține loc de orice loc pe unde a putut fi întâlnit Părintele Arsenie. Ea este Părintele Arsenie adus lângă noi, cu cuvântul său, care e același pentru noi, cum a fost pentru cei care l-au auzit rostit prin viu grai.

Pentru toate acestea,

„Să mulțumim Domnului”, „Sus să avem inimile!”

Arhimandrit Teofil Părăian

Mănăstirea Brâncoveanu,
Sâmbăta de Sus

ARGUMENT

„Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința” (Evrei 13, 7).

Acest îndemn, pe care îl pun ca început al lucrării de față, mi-a fost pus în vedere în chip deosebit în urmă cu câțiva ani de un pustnic, pe când mă aflam într-un pelerinaj la Muntele Athos. Eram împreună cu trei prieteni (dintre care unul – Ioan, Dumnezeu să-l odihnească – s-a mutat la Domnul) și eram tare bucuroși de întâlnirea noastră cu dânsul. Eram dornici de cuvânt de învățătură, așa că Părintele a fost bun și ne-a vorbit. Nu ne-a spus prea multe, deși nouă poate că nu ne-ar fi ajuns nici o noapte întreagă să-l ascultăm.

Au trecut anii, însă rețin și acum din acea întâlnire mai ales îndemnul din Evrei 13, îndemn cu care am început.

De atunci încolo, am încercat, după puterile mele, să împlinesc acest cuvânt, să-l fac lucrător. Și, împreună cu câțiva prieteni, ne-am propus, pe lângă rânduiala și profesia pe care o are fiecare în parte, următorul obiectiv: recuperarea și promovarea gândirii și a scrierilor marilor părinți duhovnicești ortodocși, în special români.

Este un demers care își arată actualitatea și necesitatea mai ales azi, când lumea creștină a cam început să orbecăiască ea însăși „în noaptea neștiinței și a lipsei de sfat, de unde vin toate relele care chinuiesc pe oameni, întunecă vremile și prea adesea cruntă pământul” (Arsenie Boca).

Deci motivele pentru care avem nevoie și trebuie să ne îngrijim de acești Părinți, pe drept cuvânt, „ca de ochii din cap”, sunt evidente, întrucât ei sunt luminătorii trupului eclesial, ei sunt „luminătorii lumii” – „Luminătorul trupului este ochiul; de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat. Iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat” (Matei 6, 22-23).

Așa am ajuns, cu ajutorul lui Dumnezeu, să ne îngrijim de editarea câtorva cărți de spiritualitate ortodoxă și de organizarea unor expoziții de fotografii, documente și scrisori, acestea din urmă, închinat Părintelui Paisie Olaru de la Sihla.

Prin urmare, și studiul de față, închinat și el unui Părinte, se înscrie în același demers, de redescoperire și promovare a gândirii părinților duhovnicești, pentru că, fără nici o îndoială, Părintele Ieromonah Arsenie Boca este unul din mai-marii noștri, căruia i se cuvine amintirea noastră, după cum se zice în Epistola către Evrei.

Așadar, să aducem lui Dumnezeu jertfă de laudă, adică rodul buzelor, care preaslăvesc numele Lui (cf. Evrei 13, 15).

Ca absolvent al unei Academii de Arte Vizuale, pot afirma că mi-ar fi mult mai ușor să zugrăvesc, nu prin cuvinte, ci cu ajutorul penelului, sau să modelez în lut chipul Părintelui Arsenie Boca. Dar, și în această situație, mă simt oarecum ca și Anania, zugravul Regelui Avgar al Edessei, care, cu toate că era un „zugrav iscusit”, nu a reușit să „isvodească” chipul Mântuitorului.¹

Desigur, nu se pune problema că aș fi și eu un zugrav iscusit, dar mi-a venit în minte această comparație pentru că mă simt și eu neputincios din pricină că, studiind personalitatea și scrierile Părintelui Arsenie, la câte am reușit eu să ajung, îmi dau seama că dimensiunea spirituală a Părintelui Arsenie Boca e greu de cuprins în cuvinte (de „zugrăvit”) și, pe lângă aceasta, mai mărturisesc, ca mulți alții, că „cunosc mult prea puțin din tot ce Părintele Arsenie a reprezentat pentru neamul nostru”.²

La toate acestea se mai adaugă, să-i zic așa, încă o dificultate, și anume faptul că vorbesc despre un călugăr, și atunci s-ar putea pune întrebarea: cum pot eu înțelege un călugăr din afara acestei condiții, care, atâta timp cât nu ai trăit-o, rămâne o taină, cum pot eu să vorbesc (fără să exagerez) și să înțeleg gândirea unui călugăr pe care mulți îl socotesc un sfânt, sau unii chiar un geniu?

Deci, se poate totuși vorbi, se poate scrie, fără a te afla în treabă și fără a aluneca în disertații pietiste sau în aprecieri „suficiente și deștepțe”?

Când ai un îndrumător, se poate. Iată de ce, în această situație aflându-mă, m-am bucurat de sprijinul și călăuzirea unui bun prieten, Părintele Arhimandrit Teofil Păraian, care de la bun început m-a ajutat, m-a sfătuit și mi-a oferit cele mai multe din materialele pe care le-am folosit în această lucrare.

Pe de altă parte, având în vedere prietenia mea cu Părintele Teofil (care l-a cunoscut pe Părintele Arsenie și ale cărui ziceri, Părintele Teofil, se știe foarte bine, le popularizează cu timp și fără timp) și având în vedere și faptul că am

făcut și eu, ca oarecând Părintele Arsenie, o Academie de Arte Frumoase, m-am simțit oarecum dator să studiez și, în cele din urmă, să „isvodeasc” chipul Părintelui Arsenie Boca.

Gândită și redactată inițial ca lucrare de licență, cartea de față a ajuns în mâinile, și cred că și în inimile, mai multor prieteni și cunoscuți ai mei, căci așa se explică faptul că ei au insistat și m-au sprijinit ca s-o și tipăresc. Le mulțumesc tuturor, în special Părintelui Arhimandrit Teofil Părăian și dau slavă lui Dumnezeu, Căruia mă rog să mă ajute să nu greșesc.

Ioan Gînscă

VIATA ȘI LUCRAREA PĂRINTELUI ARSENIE BOCA

Părintele Arsenie Boca s-a născut la 29 septembrie 1910, la Vața de Sus, lângă Brad, județul Hunedoara. Părinții săi, Iosif și Cristina, i-au pus la botez numele Zian.¹

Școala primară și liceul

Zian Boca face școala primară în satul natal (4 clase) și apoi intră la Liceul Național Ortodox „Avram Iancu” din Brad, al cincilea liceu românesc din Transilvania, după cele de la Blaj, Beiuș, Brașov și Năsăud, ctitorie a Mitropolitului Andrei Șaguna, pe care-l absolvă în 1929.²

Coleg de bancă l-a avut pe viitorul preot Petru Boldor (ce semna cu pseudonimul D’or Uragan), autorul amplului poem **Horia redivivus** (poem care îl face pe Nichifor Crainic să exclame: „Onomatopee! În toată literatura universală nu cunosc o metaforă de o asemenea amploare”), și autorul poeziei **Sfântul**, închinată Părintelui Arsenie.

Mărturiile colegului de bancă, cuprinse într-un caiet (jurnal) ascuns cândva de Romulus Neag (absolvent și el al liceului mai sus amintit), îl înfățișează pe Zian ca „Exceptional de înzestrat, de-o voință extraordinară, o memorie formidabilă, o putere de muncă și o tenacitate ieșite din comun”.

„Manifestă încă de acum deschiderea spre universalitate; de o curiozitate intelectuală remarcabilă, totul îl interesează. Întocmai cum un fluviu adună în albia sa afluenții dintr-un întreg bazin hidrografic, se varsă în mare, de aici se pulverizează în cosmos și din nou se revarsă pe pământ sub forma ploii roditoare, refăcând «circuitul elementelor», el asimilează informații din toate domeniile cunoașterii, pe care le trece prin filtrul personalității sale și le transfigurează într-un mod de existență, prevestindu-l pe teologul erudit și duhovnicul deschis spre sufletul omului, ridicând brațe de energie spre tainele universului”.³

Liceul Național Ortodox din Brad, cu un corp didactic de elită, format la universitățile din țară sau de la Viena, cu profesori mireni și teologi, își pune profund amprenta asupra receptivității intelectuale și sensibilității sufletești a tânărului Zian Boca, liderul recunoscut și respectat de profesori și colegi.

„«Statură pozitivistă», excelează la matematică, fizică, chimie, biologie, are preocupări care depășesc nivelul programelor școlare în domeniul artelor: desen, calligrafie, muzică. Muncește suplimentar la desen și pictură cu profesorul Körmendy, cântă la flaut, multiplică partituri pentru profesorul de muzică Gheorghe Pârnu.

De la această vârstă, este extrem de interiorizat, solitar. Spre sfârșitul clasei a VII-a, le-a făcut colegilor mărturisirea că la orele de desen și pictură i s-a descoperit ideea potrivit căreia «omul nu este numai carne, sânge și oase, ci există și altceva. Inspirația nu ține de materie, de rațiune». Se prefigurează de acum teologul din viziunea lui Nichifor Crainic preocupat să aducă teologia în arena largă a vieții intelectuale care să îmbrățișeze o misiune spirituală totalitară, universalitatea manifestărilor omenești, așa cum Ieromonahul Arsenie Boca va confirma mai târziu în opera sa de valoare universală **Cărarea Împărăției**: «... precum urmărim o armonie între facultățile sufletești, tot așa trebuie să urmărim o armonie și între cunoștințele din cât mai multe domenii, precum și o sinteză a acestora cu viața. Multă știință apropie pe om de Dumnezeu, puțină știință îl îndepărtează și de știință și de Dumnezeu. Iar omul atâta prețuiește câtă apropiere de Dumnezeu și-a câștigat în sine. Dumnezeu i-a dat o valoare mare, însă trebuie și el să și-o câștige» (**Cărarea Împărăției**, p. 210)”.⁴

În două momente deosebite se știe că Părintele Arsenie a revenit la liceul din Brad: revederea cu colegii după 50 de ani de la absolvire și cu ocazia celebrării centenarului celui de al cincilea liceu românesc din Transilvania, în 1969.⁵

Gorunul lui Zian

În afara matricolelor școlare, alte documente care să ateste trecerea prin liceul brădean a lui Zian Boca s-au pierdut, rămâne însă peste timp o mărturie vie pe care Părintele Boldor o evocă cu emoție:

„Era în primăvara anului 1929, de 10 mai, după o serbare în piața orașului, când promoția de absolvenți din acest an, în frunte cu dirigintele, profesorul Candin Ciocan, se deplasează în curtea liceului pentru a sădi un stejar, ca un simbol al biruinței, intrat în tradiția poporului român. Mă pregăteam să iau puietul, când dirigintele mă oprește: «Nu Boldor, ci Boca Zian plantează pomul». M-am uitat cu ciudă la diriginte și cu aceeași ciudă mi-am înfipt degetele în rădăcinile puietului. Zian ținea și scutura puietul să se taseze pământul, eu îl presam, apoi fiecare coleg stropște cu

stropitoarea la rădăcină, după care l-am legat de tutore. Cu toții atunci am hotărât ca stejarul plantat să poarte numele Gorunul lui Zian, șeful promoției de absolvenți a liceului. El s-a dezvoltat frumos, ca un simbol al vigoriei, al trăinicieii, al frumuseții, al înălțimii idealului spiritual-moral pe care educatorii noștri ni le-au insuflat, ca să facă din noi caractere tari, puternice, personalități proeminente în slujba patriei și neamului”.⁶

Institutul Teologic

Cu zestrea intelectuală și spirituală dobândită la Brad, se înscrie la Institutul Teologic din Sibiu (1929-1933) unde este „extrem de sânguinos și studios”, încât între colegi are aureola unui „Sfânt”.

Cu toate că au șezut pe aceeași bancă, vreme de patru ani, pe când făceau studiile de Teologie la Sibiu, Părintele Teodor Bodogae mărturisește despre Părintele Arsenie că n-a ajuns să-i poată cunoaște toate adâncurile sufletului. Totuși, Părintele Teodor Bodogae, în textul de pomenire pe care îl publică în „Telegraful Român”, la scurtă vreme de la mutarea la cele veșnice a Părintelui Arsenie, socotește concludente următoarele aspecte ale personalității colegului său⁷:

„Poate că faptul că nu s-a prea bucurat în tinerețe de căldura unei vieți familiale explică firea sa puțin sociabilă, retrasă, introvertită. Vacanțele le petrecea adeseori la o rudenie a sa. Ne-a impresionat tăria de voință cu care răbda frigul, fiind îmbrăcat adeseori în îmbrăcăminte redusă. Tot astfel abținerea de la bucate mai grele, renunțând regulat la «porția» de carne din Institut.

Nu l-a pasionat prea mult studiul limbilor străine. Cunoștea totuși foarte bine limba franceză și citea cu aviditate studii de psihologie, de caracterologie, de grafologie, căutând să se adâncească în descifrarea taințelor sufletului. A iubit de mic desenul, sculptura și mai ales pictura. Îmi amintesc și acum de ușurința cu care interpreta la flaut compoziții destul de pretențioase. Toate acestea erau tot atâtea dovezi care ne ajutau să întrevădem în el pe pictorul și pe duhovnicul de mai târziu, care căuta să redea în compoziții clare și în analize psihologice destule adâncuri ale sufletului omenească.

Se știe că în această privință fostul Mitropolit Nicolae Bălan l-a trimis cu bursă la Academia de Arte Frumoase din București, unde a făcut studii deosebite cu profesorul Costin Petrescu. În acest context maestrul Costin Petrescu i-a încredințat pictarea la Ateneul Român a scenei privitoare la Mihai Viteazul. Cine vrea să se convingă că în urma acestor studii Părintele Arsenie n-a pus în fresca de pe pereții bisericilor la care a pictat doar scene și compoziții creștine remarcabile, ci a sesizat, în linii și culori, adevăruri vii și luminoase ale vieții harice, cum puține s-au realizat la noi, acela n-are decât să cerceteze pictura bisericească din Drăgănescu (Ilfov) ca să nu mai vorbim de tot atâtea lucrări de coloristică și de modelaj cunoscute atât la Sâmbăta, cât și la Prislop. Nu trebuie uitate nici coperțile minunate ale primelor patru volume ale **Filocaliei** și ale **Vieții în Hristos**.

În sfârșit, la «mișcarea» de reînnoire religioasă de la Mănăstirea Sâmbăta, prin care s-a încercat din totdeauna mai ales depistarea patimilor omenești și vindecarea lor prin lucrarea de înduhovnicire creștină, Părintele Arsenie și-a adus o contribuție deosebită, care nu trebuie uitată, chiar dacă în metodologia ei au mai rămas multe aspecte de îndreptat.

Pentru toată strădania de bine, Dumnezeu să-l odihnească cu aleșii Săi.”⁸

„Extrem de rezervat, reținut, și solitar”, continuă să studieze în particular pictura într-o cămăruță rezervată în calitate de infirmier al Institutului.

La intervenția profesorului Nicolae Popovici, proaspăt reîntors de la studii în străinătate, Părintele Arsenie (Boca Zian), după absolvirea Institutului Teologic (1933), este trimis cu bursă la Institutul de Belle-Arte din București. Aici urmează cursuri de medicină (în special cele de anatomie, ale Profesorului Rainer Francisc – cf. Pr. Nicolae Streza), participă cu interes la prelegerile de mistică ale lui Nichifor Crainic, și frecventează și alte cursuri în domeniul culturii și artei.⁹

Ucenicia la Muntele Athos

La puțină vreme după terminarea Institutului de Belle-Arte, urmează o scurtă perioadă de ucenicie în monahism la Sfântul Munte Athos, când ar fi refăcut, după spusele unora, total sau parțial, „călătoria Sfântului Apostol Pavel din Grecia”.

Mitropolitul Nicolae Bălan, care o restaurat Mănăstirea de la Sâmbăta, mănăstire Voievodală zidită de Constantin Brâncoveanu, dar dărâmată și rămasă în ruină până în 1928, când s-a îngrijit de restaurarea bisericii și de reînființarea Mănăstirii, voia să aibă acolo numai absolvenți de Teologie. Cu gândul acesta a pornit. Așa că „Mănăstirea a început cu trei oameni mari” (Arhimandritul Teofil Părăian), cu trei candidați la călugărie, cu trei absolvenți de Teologie, și anume cu: Părintele Arsenie, cu Părintele Nicolae Mladin, care a ajuns profesor la Teologie prin purtarea de grijă a Mitropolitului Nicolae Bălan, iar din 1940 cu Părintele Serafim, care venea de la studii din Grecia.

Dar Mitropolitul Nicolae Bălan își dădea seama că începe cu oameni nepregătiți în altă mănăstire și atunci i-a trimis la Sfântul Munte. Părintele Arsenie a stat acolo trei luni, din 1939 din martie începând, iar Părintele Serafim a rămas acolo 6 luni și un an școlar la Atena la Teologie.

Se spune despre Părintele Arsenie că la Sfântul Munte Athos a căutat să fie sub ascultarea unui părinte aspru, care să-l povăţuiască cu autoritate. Şi se spune că ar fi ajuns la un duhovnic¹⁰ care i-ar fi zis de la început: „Măi, tu nu ești în stare de nimic! Nici la măturat nu ești bun!”. Şi Părintele Arsenie s-a gândit atunci: „Aici e de mine, la asta stau!”. (cf. Arhimandritul Teofil Părăian)

Sigur este că, la reîntoarcerea în țară, aduce câteva manuscrise ale **Filocaliei** pentru fostul său profesor de la Sibiu, Părintele Dumitru Stăniloae, cu care colaborează la realizarea în limba română a acestei monumentale lucrări.¹¹

Ctitor de frunte al Filocaliei românești

Fiecare cititor poate afla din prefețele primelor 4 volume ale **Filocaliei** românești (nu cele editate de Editura Harisma, unde, în mod surprinzător, prefețele primelor ediții nu apar și deci nici menționarea demersurilor Părintelui Arsenie) contribuția însemnată a Părintelui Arsenie la traducerea **Filocaliei**, prin care Părintele Stăniloae, așa cum zicea Părintele Arhimandrit Serafim Popescu de la Sâmbăta de Sus, „a adus cerul ortodox pe pământul românesc”.

Contribuția Părintelui Arsenie a fost mare și aceasta s-a concretizat astfel: Dânsul a adus cu sine de la Sfântul Munte Athos copii de pe manuscrise mai vechi și a insistat apoi pe lângă Părintele Stăniloae pentru traducerea **Filocaliei**; Părintele Arsenie a scris după dictatul Părintelui Stăniloae; a realizat coperta **Filocaliei**; a susținut lucrarea de tipărire prin numărul mare de abonamente pe care le-a procurat. De aceea, pe bună dreptate, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae l-a numit „Ctitor de frunte al Filocaliei românești”.

Reproducem aici două fragmente din prefețele volumelor 1 și 2 ale **Filocaliei**, pentru a sublinia mai bine eforturile Părintelui Arsenie la această lucrare extrem de importantă pentru spiritualitatea ortodoxă:

„La unele scrieri am folosit și copii de pe manuscrise românești mai vechi, de la Athos, aduse de P.C. Sa (Părintele Serafim Popescu) și de Părintele Arsenie. (...)”

Un cald cuvânt de mulțumire trebuie să aduc P.C. Părinte Ieromonah Arsenie, de la Mănăstirea Brâncoveanu, bunul meu student de odinioară, care mi-a rămas mereu aproape. P.C. Sa a binevoit să scrie după dictatul meu cea mai mare parte din traducere, la prima ei redactare. În afară de aceasta, prin prezența aproape neconținută și prin stăruința ce-a pus-o pe lângă mine de-a face această traducere, mi-a alimentat curajul în mod considerabil ca să pot duce până la capăt o muncă atât de ostenitoare, pe care altfel nu cred că aş fi săvârșit-o. Tot P.C. Sa a executat și coperta.”¹²

„Ajutorul hotărâtor la tipărirea acestui volum l-a dat însăși bunul meu fost student, Părintele Ieromonah Arsenie de la Mănăstirea Brâncoveanu. Datorită abonamentelor masive ce le-a procurat P.C. Sa, am putut face față unor greutăți ce se ridicau ca munții în calea tipăririi acestui volum. P.C. Sa poate fi numit pe drept cuvânt ctitor de frunte al Filocaliei românești. După imboldul ce mi l-a dat neconținut la traducerea acestei opere, acum susține cu putere neslăbită lucrarea de tipărire. Dacă Dumnezeu va ajuta să apară întreaga operă în românește, acest act va rămâne legat într-o mare măsură de numele P.C. Sale și de mișcarea religioasă pe care a trezit-o în jurul Mănăstirii de la Sâmbăta de Sus, pe cele mai autentice baze ale tradiției ortodoxe și cu mijloacele celei mai curate duhovnicii, ale învățăturii stăruitoare și ale dragostei de suflete.”¹³

Intrarea în monahism la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus

Zian Boca s-a închinoviat la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus în iunie 1939,¹⁴ fiind deja diacon celib (probabil hirotonit în 29 septembrie 1935, cf. Părintele Veniamin Tohăneanu).

După aproape un an de zile, în 3 mai 1940, are loc tundera în monahism la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, primind acum numele de Arsenie. Evenimentul este consemnat și de „Revista Teologică” din 1940, editată la Sibiu.

„Pelerinajul de la Mănăstirea Brâncoveanu a întrunit la rugăciunea de obște și în acest an, în Vinerea din Săptămâna Luminată (deci de praznicul Izvorului Tămăduirii n.n.), cler și popor din tot jurul. Î.P.S. Mitropolit Nicolae și P.S. Episcop Nicolae Colan al Clujului, au slujit Sfânta Liturghie și au cuvântat închinătorilor.

Cu acest prilej – se spune mai departe – s-a săvârșit impresionanta slujbă a tunderii în monahism a Părintelui Ierodiacon Arsenie Boca. Despre nevoițele și virtuțile acestui prim cetățean al restauratei ctitorii voevodale de la Sâmbăta de Sus, vorbim altundeva.”¹⁵

Tot aici mai aflăm următoarele:

„Cu prilejul îndătinatului pelerinaj anual de la Sfânta Mănăstire Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, a fost tuns în monahism tânărul diacon Zian V. Boca, luând numele de Arsenie.

Cuviosul Ierodiacon Arsenie Boca este absolvent al Academiei noastre Teologice «Andreiane». Remarcat încă de pe băncile școlii pentru deosebitele-i înclinații spre viața monastică, a fost trimis de Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului la Școala de Arte Frumoase din București, pentru a-și perfecționa marele său talent de pictor, iar apoi la Sfântul Munte Athos și la Atena. Întors în țară, și-a petrecut viața la Sfânta Mănăstire Brâncoveanu, departe de forfota

lumii, alternând rugăciunea cu studiul picturii bisericești. E un caracter integru și un monah de aspră tărie duhovnicească.

Vechiul și statornicul gând al Î.P.S. nostru Mitropolit Nicolae de a alcătui o trupă de călugări luminați, prin aceste intrări în cinul monahal, este pornit pe calea înfăptuirii”.¹⁶

Și presa vremii ține să vorbească despre „mișcătoarea și emoționanta tundere în monahism” a unuia din „luminații absolvenți ai Academiei Andreiane”:

„Duhul lui Brâncoveanu se va fi bucurat împreună cu îngerii din ceruri că în această zi mare, «Vinerea» din Săptămâna Învierii Domnului, «Isvorul tămăduirii», poporul român ortodox venit pe timp ploios, ca să-și întâmpine ierarhul care îi poartă bucuriile și necazurile în sufletul său de mare român și de mare creștin, a simțit încă o dată cum se revarsă peste el binefacerile cerului la rugăciunile și binecuvântările pe care cei doi ierarhi, Î.P.Sf. Mitropolit Nicolae, și P.S. Nicolae Colan al Clujului înconjuțați de sobor de preoți, le îndreptau către Cel Atotputernic.

În adevăr, săvârșirea sfintei liturghii a fost pentru toți cei ce veniseră la Sâmbăta de Sus, prilej de bucurii care au făcut să stearcă lacrimi din ochi. Vreau să vorbesc de mișcătoarea și emoționanta tundere în monahism pe seama acestei ctitorii voievodale, a unuia din mulții și luminații absolvenți ai «Academiei Andreiane», părintele diacon Boca, diplomat al Școlii de Belle-Arte din București. Moț după locul de naștere, crescut și îndrumat în studiul teologiei, tânărul monah a înțeles să dea ascultare gândurilor marelui Ierarh al Bisericii noastre, consacându-și viața lui Hristos prin studiul picturii bisericești, pe care s-o desfășoare acolo în liniștea munților pe care Brâncoveanu îi alesese ca loc de retragere și de rugăciune.

Iată de ce, cred că duhul lui Brâncoveanu a tresălit de bucurie văzându-și opera reînviată și împodobită în chip atât de minunat de Mitropolitul Ardealului din România Mare, care se pare că a fost înscris în planul Providenței să reia și să afirme în chipul cel mai solemn testamentul Voievodului martir împotriva tuturor gândurilor celor rele atât dinlăuntrul, cât și din afara hotarelor țării noastre.”¹⁷

Preot-duhovnic la Mănăstirea Brâncoveanu

În 10 aprilie 1942 Părintele Arsenie a fost hirotonit preot.¹⁸

„În Vinerea Izvorului Tămăduirii din acest an (1942 n.n.) a avut loc la Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus obișnuitul pelerinaj.

Pelerinii, veniți în număr destul de mare, față de timpurile grele ce le străbatem și de vremea ploioasă, au avut mari bucurii duhovnicești.

S-a slujit Sfânta Liturghie atât la altarul mănăstirii, cât și în aerul liber. Î.P.S. Sa a hirotonit cu acest prilej pe Cuviosul prodiacon Arsenie Boca întru ieromonah, iar pe tânărul, absolvent de Teologie, Vasile Șortan întru diacon pentru trebuințele mănăstirii.

Predica înălțătoare și duioasă a Î.P.S. Sale a stors lacrimi pelerinilor.

A urmat sfințirea apei la fântâna tămăduitoare și un Sfânt Maslu cu mare sobor de preoți.

Mănăstirea lui Constantin Brâncoveanu a reînviat în toată puterea duhovnicească. Peste Țara Oltului suflă cu putere duhul lui Dumnezeu prin mijlocirea mănăstirii reînviată din mormântul în care o așezaseră adversarii neamului și ai credinței drepte”.¹⁹

Curentul spiritual de la Sâmbăta sau „Filocalia pentru toți”

„În anii de ctitorie la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, se remarcă în chip strălucitor ca «pictor de suflete după modelul Domnului nostru Iisus Hristos» (Nichifor Crainic). Se reînvie acum o tradiție a marilor pelerinaje la locurile sfinte. La acea «bulboană spirituală uriașă», mulțimile nu mai conțin, cum exclamă cu admirație Nichifor Crainic: «Ce vreme înălțătoare când toată țara lui Avram Iancu se mișcă în pelerinaj, cântând cu zăpada până la piept spre Sâmbăta de Sus, ctitoria voievodului martir».”²⁰

După numai un an de la hirotonia întru preot a Părintelui Arsenie, deci în 1943, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae mărturisea, cu sufletul plin de bucurie, despre lucrarea duhovnicească cu totul deosebită a fostului său elev, „încrăstând”, cum zice chiar dânsul, „faptele care ilustrează modul în care trebuie să se lucreze în zilele noastre și care pot influența astfel asupra altora, preoți și credincioși”.

„De mult ne simțeam datori să scriem în această foaie despre lucrarea duhovnicească ce se săvârșește zi de zi la Mănăstirea Brâncoveanu, cu largi și adânci efecte în viața poporului nostru.

Într-o foaie ca a noastră, nu se dau numai îndemnuri pentru ceea ce ar trebui să se facă în scopul întăririi credinței, ci se încrestează faptele care ilustrează modul în care trebuie să se lucreze în zilele noastre și care pot influența astfel asupra altora, preoți și credincioși.

Cu atât mai mult eram datori să vorbim despre o lucrare de proporțiile celei de la Sâmbăta de Sus, care taie azi brazdă adâncă în viața sufletească a unor întinse cercuri de credincioși.

Am evitat totuși până acum să scriem, mai ales pentru că simțeam că mișcarea de la Mănăstirea Brâncoveanu e ceva care se situează deasupra întâmplărilor în jurul cărora se pot face exerciții gazetărești; ea trebuie să continue a se desfășura dincolo de zgomotul și de curiozitatea întreținute în jurul unor realități umflate de gazete, ca lucrurile sfinte și mari, ca creșterea grâului, ca viața intimă a familiei, ca respirația continuă, ca rugăciunea zilnică.²¹

Dar precum se oprește omul măcar câteodată din galopul atenției spre atâtea lucruri neesențiale și zgomotoase, privind într-o meditație serioasă la ceea ce e cu adevărat plin de valoare pentru existența sa, tot așa era necesar să aducem vorba cândva despre ceea ce se petrece la Mănăstirea Brâncoveanu, ca să nu merităm bănuiala de cine știe ce păcat.

O facem deci cu riscul de a supăra pe Părintele Arsenie, ostenitorul smerit de la Sâmbăta, care consideră vorba bună care i se spune ca cel mai mare rău ce i se poate face.

Gândul Î.P.S. Mitropolit Nicolae de-a iniția prin restaurarea mănăstirii martire a lui Constantin Brâncoveanu nu numai reînființarea monahismului din Transilvania, ci, cu voia lui Dumnezeu, o refacere generală a duhului călugăresc ortodox, atât de scăzut în ultimele timpuri, a început să-și arate rodul cel mai promițător.

Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus nu e loc pitoresc de excursii și de distracții înrămate în chenare arhaice, ci mediu de zguduirii sufletești înnoitoare, de întâlniri serioase ale sufletelor cu vocea lui Dumnezeu care le obligă la o viață scoasă din mocirla inconștienței și plăcerilor ușoare.

Pe pașiștile mănăstirii și prin încăperile ei se află zilnic 200-300 de ființe omenești îngenunchate pe sub streășinile ei în rugăciune și scrutându-și trecutul de păcate a căror povară nu o mai pot suporta.

Mulți dintre ei, veniți de la sute de kilometri, stau acolo câte 2 până la 5 săptămâni, hrănindu-se numai cu pâine și apă, dar simțindu-se atât de bine și de întremați, încât nu le-ar mai veni să plece, iar dacă pleacă se întorc la scurte intervale.

Cine îi urmărește dimineața în timpul predicilor Părintelui Arsenie, trecând rând pe rând din starea de încântare pentru frumusețile duhovnicești care le sunt dezvăluite, la hohotele de plâns pentru păcatele lor, nu mai poate fi în mod continuu omul care a fost.

Dar ceea ce te covârșește lângă acești oameni este încordarea cu care așteaptă să le vină rândul la mărturisirea păcatelor, când fiecare știe că Părintele va sta numai cu el 4-5 ore în convorbire intimă purificându-i toate măruntaiele sufletului și toate colțurile trecutului de petele chinuitoare ale păcatului. Te înduioșează să-i auzi sărmanii alergând în întâmpinarea Părintelui cu strigătul: «Părinte, dar de mine când vezi, că nu mai pot purta povara pe mine».

În ce constă taina acestor impresionante efecte ale lucrării Părintelui Arsenie și care sunt elementele programului său de lucru?

Fără îndoială că mijlocul prin care lucrează Dumnezeu în suflete este cuvântul pe care îl rostim în numele Lui. Dar cuvântul are o eficacitate deplină numai când are acoperirea aurului care este viața celui ce-l rostește. Atunci e un cuvânt ce se rupe dintr-o ființă care a devenit rug al credinței și mută focul la auzitori. Despre viața Părintelui Arsenie nu e necesar să vorbim, căci asprimea ei e cunoscută și nu vrem să-l supărăm laudându-l.

Cuvântul său pornește din neclintirea de stâncă a celui ce nu se târguiește și nu se clatină ca trestia bătută de vânt, ci e întreg așa cum îi este vorba: curat, opus oricărei patimi și oricărui gând de mândrie.

Programul Părintelui Arsenie? Prin ceea ce a făcut din sine și prin ceea ce propovăduiește, este o vie restaurare a celui mai autentic duh ortodox. La noi credeau mulți că tradiția răsăriteană, cu duhul ei de înfrânare, e prin definiție ceva pasiv, lipsit de forță. Cine vrea să vadă gâlgâitul vieții celei mai cuceritoare și forța cea mai copleșitoare, n-are decât să meargă la Sâmbăta de Sus.

Predica de la Sâmbăta de Sus are ca obiect principal combaterea păcatului prin trezirea gândului la prezența vie a lui Hristos. De aceea treapta în care culminează pregătirea pelerinului este mărturisirea. Te minunează acuta sensibilitate față de povara insuportabilă a păcatului ce se trezește în oameni la Sâmbăta.

Părintele Arsenie arată cât de mult se poate înflăcăra prin trăire tot tezaurul dogmaticii și al disciplinei răsăritene. Hristos lucrează numai prin Sfintele Taine și în Biserică. Fiecare credincios e obligat să rămână între semenii săi, rugându-se pentru ei, crezând pentru ei, fiind răspunzător pentru ei. Orice individualism sau mândrie dornică de afișaj, de nuanță sectară este lovit în cap. Smerenia și puritatea vieții sunt condițiile sau mai bine zis condiția neapărată a mântuirii.

Ne este imposibil să redăm măcar schematic toate laturile propovăduirii de la Sâmbăta de Sus.

Ținem doar să mai accentuăm importanța națională pe care o are lucrarea de acolo. Peste neamul nostru s-a abătut ca un adevărat flagel obișnuința avorturilor. Nimic nu poate zăgăzui revărsarea lui. Statul ca entitate impersonală îl combate. Dar organele personale ale lui îl practică și îl promovează. Numai o zguduire religioasă a conștiințelor poate ajuta aici. Părintele Arsenie a identificat aici o mare racilă și a pus fierul roșu pe ea. Se cunosc deja numeroase cazuri de familii care, trezite la conștiința acestui păcat, s-au recules cu hotărâre. E de așteptat ca această trezire să treacă de la om la om și să putem înregistra nu peste mult efecte remarcabile.

În orice caz mișcarea de înnoire, de radicalizare a vieții creștine în sensul restaurării ei sănătoase, chiar de va fi reprezentată numai prin elemente puține în satele noastre, va exercita o influență binefăcătoare asupra unor cercuri cât se poate de largi.”²²

Atras de mișcarea de la Sâmbăta, Petru Boldor (colegul de bancă de la Liceul din Brad) petrecea aici trei săptămâni, când l-a auzit pe Părintele Stăniloae afirmând cu admirație: „Părintele Arsenie e un fenomen unic în istoria monahismului românesc”.²³

Prin urmare, reținem „importanța națională” pe care o avea lucrarea de acolo și faptul, pe care trebuie să-l recunoaștem și noi astăzi, că „Ne este imposibil să redăm măcar schematic toate laturile propovăduirii de la Sâmbăta de Sus” (Părintele Dumitru Stăniloae).

În anii aceia de profundă efervescență spirituală, de trăire în duhul Sfinților Părinți, în lăcașul de închinăciune de la Sâmbăta de Sus, Părintele zidește în sufletul miilor de oameni care caută aici răspuns la marile întrebări existențiale. Într-o scrisoare trimisă fostului său coleg de bancă de la liceul din Brad (Petru Boldor), Părintele Arsenie se destăinuie: „M-am înhămat la carul unui ideal cam greu: Transformarea omului în Om, fiul mai mic al lui Dumnezeu și frate al Fiului Său mai mare. Însă toate idealurile mari au în ele ceva paralizant: nu te lasă să te preocupe de nimicurile acestei vieți”.²⁴

Mănăstirea Sâmbăta, o altă „Filocalie”

„Spațiul din jurul bisericii era o veritabilă lucrare de artă, cu mici izvoare, podețe ca într-o lume de basm, mici bazine de apă cristalină de munte, lăsând să se întrevadă reflexe diamantine de roci alese ca pietre semiprețioase, totul înconjurat de boschete înflorite și pajiști ireale prin frăgezimea lor.”²⁵

Părintele Arsenie nu se străduia numai cu cuvântul rostit să împodobească sufletele credincioșilor cu virtuți și să-i facă pe aceștia sensibili la armonie și frumos, ci și împrejurimile mănăstirii, pe care dânsul, ca un artist, le-a aranjat și îngrijit în așa fel încât totul să arate ca un colțisor de rai (fotografiile din acea vreme sunt foarte grăitoare în acest sens), mărturiseau în chip tăcut despre misiunea doxologică și iconografică a omului, prin aceasta Părintele arătând că îndemnul „Fiți desăvârșiți, precum și Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este” înseamnă și: „Fiți frumoși, precum și Tatăl vostru Cel din ceruri este frumos”.²⁶

Legătura Părintelui Arsenie cu rezistența anticomunistă din munți

Între rezistența anticomunistă care exista în Munții Făgărașului și Părintele Arsenie Boca, în acea perioadă duhovnic la Sâmbăta, s-a spus și se mai spune că a fost o legătură, și anume că Părintele i-a ajutat „direct” pe luptătorii din munți, „moral și material”. Așa mărturisesc supraviețuitorii rezistenței anticomuniste, care, în 1995, au ridicat în fața Mănăstirii Sâmbăta o cruce-monument „în memoria celor ce s-au jertfit în luptele cu comunismul ateu” și pe care monument, la „loc de cinste”, au trecut numele Părintelui Arsenie Boca, din următoarele motive: „În calitate de stareț al Mănăstirii Brâncoveanu, a ținut ca nimeni altul flacăra credinței, împotriva comunismului ateu, aducând lumea lângă altarele lui Hristos. Am evaluat această rezistență ca fiind mai importantă decât lupta politică sau armată anticomunistă; Părintele Arsenie Boca i-a ajutat direct pe luptătorii din Rezistența făgărașeană, în anii 1945-1948, moral și material; Cu sprijinul său s-au ținut aici, în anul 1947, consfăturile ce au dus la o unitate de luptă a tuturor forțelor anticomuniste din țară; Pentru atitudinea sa anticomunistă, Părintele Arsenie a fost alungat, arestat în mai 1948, torturat de Securitate și condamnat la închisoare și Canal, peste tot fiind un exemplu de demnitate și un sprijin pentru frații săi de suferință. A fost ținut apoi cât mai departe de Sâmbăta, până la moarte, umilit și izolat, dar permanent căutat de năpăstuiții din regiune, cărora le dădea sfaturi și îmbărbătare. Pentru toate acestea am socotit că Părintele Arsenie Boca a fost omul cu cel mai mare aport în lupta anticomunistă. Și, ca un semn de înaltă prețuire, i-am trecut numele pe crucea ridicată la mănăstirea unde a fost atâția ani stareț. Fie-i pomenirea neîntinată!”²⁷

Despre legătura Părintelui Arsenie cu rezistența din munți, în afară de supraviețuitorii rezistenței anticomuniste făgărașene sau de alți foști deținuți politici²⁸ ne vorbește chiar Mitropolitul Ardealului, Î.P.S. Părinte Antonie Plămădeală.

„De rezistența din munți se vorbea și în ziare, deci nu era un lucru de care să nu se știe. Se știa că există grupuri de ofițeri, se știa de grupul din părțile Timișoarei, de grupul din Carpații Meridionali. Eu știam chiar mai mult decât atât. Am avut relații cu Părintele Arsenie Boca, la acea vreme stareț la Mănăstirea Brâncoveanu, care era mentor spiritual al întregii Transilvanii și chiar dincolo de hotarele munților. Veneam și-mi petreceam vacanțele aici. (...)

Student la București fiind am auzit de mișcarea de la Sâmbăta, dar nu numai eu, ci mulți alții. Cu banii pe care am putut să-i economisim din bursă, am venit într-o primă vacanță la Sâmbăta. (...) După ce am făcut o primă vacanță aici, după ce am avut o primă discuție cu Părintele Arsenie aici, el a pus cumva ochii pe mine. Deși aici veneau studenți de la Cluj și din alte părți, eu am devenit preferatul lui. (...)

În felul ăsta, el a căpătat în mine o încredere deosebită, atât de mare, încât ieșeam numai eu cu el uneori, la plimbare pe lac. O dată a avut îndrăzneală, dar și-a mărturisit și încrederea în mine, încredere pe care eu nu am călcat-o niciodată, că ne-am întâlnit acolo cu cei din munți, cărora el le umplea sacii cu mâncare. Asta deja vă poate spune ceva!

Cel care a ridicat de curând troița aceasta din fața Mănăstirii Brâncoveanu în memoria celor care au murit în rezistența din munți știe foarte bine aceste lucruri. Delegați de-ai lor, îmbrăcați în ciobani, veneau aici în mănăstire și Părintele Arsenie le umplea desagele cu pâine, cu slănină și cu de toate. La multe din acestea am fost și eu martor. Nu se poate spune, cum a spus un anumit părinte, care a șters numele Părintelui Arsenie de pe această cruce, că înseamnă că l-am politizat pe Părintele Arsenie. Nu este adevărat! Eu știu lucrurile așa cum s-au petrecut și nu înseamnă că l-politizez pe Arsenie și că îl scot din rândul sfinților așa cum încearcă el să o facă... El apăra atunci o cauză sfântă, care era a libertății și a credinței și îi ajuta pe cei din munți, indiferent de ce culoare politică erau ei.

Deci, eu am fost martor cum Părintele Arsenie le transmitea și le dădea traistele acestea pline cu alimente pentru cei din munți. Eu am fost martor, de mai multe ori, la convorbirile Părintelui Arsenie cu Nicolae Pătrașcu, cel care a fost după Codreanu și după Sima, conducătorii Mișcării Legionare din România, și cel care a făcut pactul cu Teohari Georgescu în legătură cu încadrarea legionarilor în noua societate. Sigur, era un pact de formă, pe care nu l-au respectat și pentru care Pătrașcu a fost după aceea arestat și a și murit în închisoare, dar eu am asistat la convorbirile lui Pătrașcu cu Părintele Arsenie Boca. Eu am asistat la convorbirile pe malul lacului ale Părintelui Arsenie cu cei parașutați prin anii aceia din Germania, care venau să organizeze rezistența românească. Cred că printre ei era și Vică Negulescu, cel care a scris, de curând, o carte și nu spune că Părintele Arsenie era legionar cumva. Nu! El o făcea în numele credinței creștine și în numele datoriei lui îi ajuta pe cei persecutați.”²⁹

Cu toate acestea însă, „toți cei ce au participat la acele cursuri de spiritualitate creștină din anii 1946-1948, care alcătuiesc **Cărarea Împărăției**, știu foarte bine că Părintele n-a îndrumat pe nimeni la rezistență și nesupunere, ci tuturor le-au spus că n-au căderea și puterea să împiedice ce trebuie să vină, îmbiindu-le trăirea cu toată sinceritatea a idealului creștin, sintetizat în Predica de pe Munte, pe care l-a mărturisit până în ultimele ceasuri ale vieții. Deci Dumnezeu este Cel care rânduieste ce trebuie să vină asupra oamenilor, în funcție de purtările lor, de ascultarea lor de Dumnezeu, și de încreștinarea vieții lor cea de toate zilele”.³⁰

Este foarte potrivit să menționăm aici mărturia realistă a Părintelui Arhimandrit Teofil Părăian și să luăm aminte la ea:

„Părintele Arsenie spune undeva, într-o predică de-a lui, este undeva scris, că antisemitismul nu ține de creștinism, că creștinul nu-i voie și nu poate să fie antisemit. Pe monumentul de la Sâmbăta scrie: «Mamă țară, ei pentru tine au murit». Și este scris (era) numele Părintelui: «Ieromonah Arsenie Boca». Ori Părintele nu a murit pentru țară. Părintele poate că o fi avut o legătură cu vreunul dintre ei, dar nu avea nici un rost. Adică partizanii, în momentul în care au ajuns în munți, nu au mai putut face nimic pentru țară, pentru binele țării, cu credință religioasă. De ce? Pentru că ei, din momentul în care s-au retras în munți, nu au mai făcut altceva decât să-și păzească pielea. Au rezistat cât au rezistat, dar, se știe, unii dintre ei au fost prinși, iar alții au murit în luptele cu Securitatea.”

Chilia din munte

„Cât de frumoase sunt pe munți picioarele trimisului care vestește pacea, a solului de veste bună, care dă de știre mântuirea ...” (Isaia 52, 7).

Părintele Arsenie a avut mereu în vedere nevoințele ascetice și aceasta începând încă de timpuriu, de când era student, încât între colegi era considerat un „sfânt”.

„Dintr-o autentică dorință de trăire spirituală, fără îndoială și cu multă sinceritate, a început să ducă o viață foarte ascetică. Pleca dimineața la pădure, având cu el o scândurică subțire pe care îngenunchea la rugăciune și medita îndelung.”³¹

Prin urmare Părintele Arsenie avea deja o pregătire ascetică când s-a așezat la mănăstire. Și atunci, dorința construirii unei chilii în inima muntelui și dorința retragerii ne pare firească.

După constatările la fața locului ale Părintelui Boldor, la izvorul văii Sâmbăta, pe o muchie de „cleanț”, cu un povârniș aproape vertical, terasează stânca. În interiorul masivului, „scoabește” o deschizătură cu înălțimea 1.65-1.75 m

și lățimea de 0.80 m, pe care o lărgeste în interior, cu intenția de a realiza o chilie în „inima” muntelui. Ivindu-se fisuri în stâncă, construiește o schelă suspendată în față, spre cursul văii, și „atacă” frontal muntele printr-o deschidere boltită de circa 2 m, înaintează cam 1 m, după care lucrarea se oprește.³²

„Părintele Arsenie a fixat un loc socotit de retragere, care până la urmă nu a fost de retragere, nici pentru el și nici pentru altcineva, pentru că e în apropiere o cabană turistică. Nu Părintele a săpat singur chilie, așa cum se crede. Părintele a lucrat cu oameni. (Părintele dacă a vrut să facă o treabă găsea totdeauna priză la oameni. Oamenii veneau și îl ajutau. Dacă găsea la râu o piatră mare care se potrivea undeva la mănăstire, imediat aranja cu cineva să aducă piatra cu un car cu bivoli.)

Chiliea e un început, un hol din care urma să se desfacă o cameră în stânga. A renunțat pentru că a constatat că se infiltrează apă. Și atunci, a renunțat și din motivul acesta, a renunțat și pentru că el a plecat, și s-a renunțat și pentru că erau partizani pe munte și să nu se facă o legătură între Părintele și partizani.” (Arhimandritul Teofil Părăian)

(Nu știm dacă Părintele Arsenie ar fi vrut să se retragă acolo cu totul sau numai în anumite perioade, însă suntem convingeți că dacă s-ar fi retras, nu o făcea de dragul senzaționalului sau ca să se pregătească pentru vreo datorie oarecare, ci ar fi făcut-o cu convingerea, dragostea și dorința pe care au avut-o și alți oameni cu viață îmbunătățită care „au fugit de lume” din dorința, care-i mistuia, de a rămâne singuri cu Dumnezeu.)

Dar, în cele din urmă, și cu Părintele Arsenie s-a întâmplat ca și cu alți părinți duhovnicești: Dumnezeu a primit iubirea lor și i-a trimis înapoi în lumea din care doreau să se retragă ca tălmăduitori ai ei.

„Chiar dacă nu i-ar fi trimis înapoi, fuga lor ar fi fost la fel de creatoare și ar fi avut o însemnătate uriașă pentru societate; fiindcă monahul ajută lumea nu prin cele pe care le spune sau face, ci prin însăși existența sa, prin stare de rugăciune neîncetată care se identifică cu sinea lor cea mai launtrică. Dacă Antonie cel Mare și Sfântul Serafim de Sarov n-ar fi făcut nimic altceva decât să se roage în pustia în care se găseau, ar fi fost la fel de mari făcători de bine pentru semenii lor. Dar Dumnezeu i-a menit din veci să slujească celorlalți într-un mod mai direct. Această slujire directă și văzută era însă o consecință esențială a slujirii nevăzute pe care o aduceau prin rugăciunea lor.”³³

Chiliea Părintelui a rămas până astăzi un loc de pelerinaj unde credincioșii se roagă, pun o floare sau aprind o lumânare.

Ultimul mare praznic sărbătorit de Părintele Arsenie la Sâmbăta

Acesta a fost de Izvorul Tămăduirii (7 mai) din anul 1948, și, după spusele unui martor, a fost cel mai înălțător dintre toate praznicele la care participase până atunci la Sâmbăta. Mișcarea religioasă de aici avea deja anvergură națională.

„Am fost și în anul acesta în pelerinaj la Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus din jud. Făgăraș. Cu toate că sunt un vechi cercetător al mănăstirii, prăznuirea de acum m-a covârșit cu desăvârșire.

Timpul era nehotărât, pe alocuri plouase și-n alte părți se pregătea de ploaie. Vineri, în ziua praznicului, a început ploaia din zori la mănăstire, o ploaie mărunță și deasă, stăruitoare. Cu toate că ploaia era binevenită pentru pământul însetat, fiind o binecuvântare de la Dumnezeu, ne săgeta totuși inima, întrucât ea avea să împiedice pe credincioșii pelerini din satele vecine de a veni la praznic. Și ploaia a ținut până către ora 8. Atunci, ca prin minune, norii s-au risipit și raze aurii de soare și lumină au înveselit făptura gingașă a mănăstirii.

Câteva sute de închinători veniseră din ajun, iar acum au început să curgă miile din toate părțile. Veneau cu căruțe pe drumul cel mare pietruit, șiruri, șiruri. Veneau apoi cete, cete, pe jos, bărbați și femei, bătrâni și tineri, fete și copii. Tineretul din Drăguș, Viști, Arpașe, Sâmbete, Lisa și alte sate, în hainele de sărbătoare, măiestrit cusute și împodobite în cele mai felurite și mai plăcute culori. Închinătorii cei mai îndepărtați au fost cei din părțile Brașovului, ale Branului, ale Târnavelor, cu excepția unor oaspeți distinși și studenți de la București.

Liturghia arhierească

La ora 9.30 clopotele mănăstirii au început să sune într-un dangăt prelung și într-o armonie cerească. Două zeci și patru de preoți în odăjdii de mare sărbătoare au ieșit într-o întâmpinare a Î.P.S. Sale Nicolae, Mitropolitul Ardealului, care venea ca în fiecare an să slujească la altarul ridicat în mijlocul pădurii de fag. Miile de închinători își arătau bucuria și mulțumirea sufletească și ingenuncheau cu evlavie în fața înaltului păstor, primindu-i binecuvântarea.

În tot decursul Sfintei Liturghii, alte și alte cete de închinători soseau, astfel încât la ceasul predicii am putea spune că se aflau în jurul altarului cam 10.000 de suflete. Întreg acest popor păstra cea mai adâncă reculegere și urmarea cu evlavie desfășurarea Sfintei Liturghii. Răspunsurile liturgice le-a dat și în anul acesta corul din Făgăraș, sub foarte iscusita conducere a D-lui Prof. Roșeală, iar troparul Învierii, Hristos a Înviat, răsuna ca un strigăt de biruință din miile de piepturi ale închinătorilor.

Predicarea Evangheliei

Vatra Mănăstirii de la Sâmbăta a ajuns astăzi un puternic amvon de propovăduire. Obişnuit, pelerinii vin la Mănăstire pentru a se împărtăşi cu Sfintele Taine şi pentru a asculta cuvânt de învăţătură şi zidire sufletească. Aceste daruri li se împărtăşesc în toată vremea. Mănăstirea de la Sâmbăta în această privinţă corespunde pe deplin cerinţelor vremii de astăzi: ea este o şcoală de luminare a poporului, de deşteptare din somnul păcatelor, de orientare la o viaţă curată şi de folos oamenilor şi plăcută lui Dumnezeu. Nu numai la marile praznice, ci duminică de duminică şi sărbătoare de sărbătoare, slujitorii mănăstirii, ieromonahi cuvioşi ca: Arsenie, Mihail, Serafim, ierodiaconul Nicolae, toţi licenţiaţi şi doctori în Teologie, ţin sus predicarea cuvântului Evangheliei, dând cu putere învăţătură poporului. Ba unii din părinţii mănăstirii au ţinut cicluri întregi de predici, pentru tot poporul în general şi pentru studenţi şi tineret în special. (Aici se face referire la Părintele Arsenie, care, se ştie, organiza acele „vacanţe spirituale” la care participau cu mult interes tineri şi studenţi din Bucureşti şi din alte centre universitare.) În felul acesta predicarea Evangheliei la mănăstire e socotită ca ceva de sine înţeles şi aşteptată cu sete de închinători.

În ziua praznicului, rostirea cuvântului fu începută de către Î.P.S. Sa Mitropolitul nostru Nicolae. Mulţimea s-a strâns şi mai mult în jurul altarului. Era în faţa noastră o mare de capete, mii de perechi de ochi atârnav de figura senină, impunătoare, brăzdată de cei 66 de ani, dar plină de părintească iubire, a Î.P.S. Sale Nicolae, Mitropolitul nostru. Predica Î.P.S. Sale curgea natural, ca o apă limpede din izvorul său. A mâncat de la cuvintele Mântuitorului: «De însetează cineva, să vină la Mine şi să bea» (Ioan 7, 37), punând în faţa ascultătorilor icoana vie, plină de lumină şi putere dumnezeiască a Mântuitorului Hristos. Mulţimea asculta mişcată şi sorbea cu nesaţiu din cuvintele vieţii.

Au urmat apoi la rând alţi 8 predicatori, protopopi, preoţi şi diaconi: Părintele Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, a vorbit cu adâncime despre Hristos, fântâna vieţii şi a nemuririi. Părintele consilier Nanu din Sibiu, cu străfulgerări de lumină, a mărturisit despre realitatea Învierii lui Hristos şi despre datoria noastră de a învia cu El. Protopopul Făgăraşului, Traian Ciocănelea, a zugrăvit icoana duioasă a unei cete de femei, în frunte cu o bătrână de 70 de ani, care au ţinut să facă pe jos, refuzând de a se urca în camion, pelerinajul la mănăstire. Părinţii ieromonahi: Arsenie, Serafim şi Mihail au vorbit despre marile daruri ale mănăstirii şi despre trebuinţa înnoirii sufleteşti a închinătorilor.

Părintele Mladin a evocat în cuvinte de foc mucenicia pentru Hristos a celor credincioşi, arătând că ctitorii de la Sâmbăta fac parte din ceata mucenicilor credinţei lui Hristos.

În încheiere, Părintele consilier Secaş din Sibiu a lăudat râvna închinătorilor, mai ales a femeilor, a căror râvnă este deosebită. A îndemnat apoi pe ascultători să-şi păstreze credinţa şi să împlinească cu sfinţenie datinile strămoşeşti. În fine, a adus mulţumiri tuturor pentru osteneala ce şi-au dat venind în pelerinaj.

Cele nouă predici, prin frumuseţea şi puterea lor, au înviorat pe ascultători, lucrând adânc în sufletul fiecăruia.

Fântâna cea frumoasă

Ca şi altă dată s-a făcut sfinţirea apei la fântâna de lângă altarul bisericii şi Taina Sfântului Maslu pentru bolnavi. Lucrul deosebit al acestui an a fost sfinţirea fântânii, botezată «cea frumoasă» din partea Î.P.S. Sale. Această fântână, clădită în mijlocul grădinii de pomi este o nouă înfăptuire după desenele şi planurile Părintelui Arsenie. Este o lucrare de mare artă. Numele primit la Botez şi l-a dobândit pe bună dreptate”.³⁴

Fireşte că regimul comunist nu putea tolera aşa ceva şi era de aşteptat ca în cele din urmă să reacţioneze. Avalanşa poporului şi a tineretului spre Mănăstirea Brâncoveanu i-a speriat. Se bănuia că acolo unde este o aşa de mare adunare de oameni trebuie să fie neapărat şi instigaţie. Şi cine altcineva putea fi spionat şi arestat decât „instigatorul”, care devenea incomod şi care, în mentalitatea lor, putea ajunge oricând periculos având în vedere popularitatea pe care a are.³⁵

Otilia Rădulescu Aroneasa mărturiseşte că l-a reîntâlnit pe Părintele Arsenie în vara anului 1948 la Securitatea din Braşov, unde a fost dusă şi dânsa pentru cercetări.

„Din spusele gardianului Raicu, un om în vârstă, care (după posibilităţile lui) m-a ajutat foarte mult, ocrotindu-mă, Părintele Arsenie era închis în subsolul clădirii. Datorită însă entuziasmului enoriaşilor din Schei care aduceau zilnic, în grupuri compacte, mâncare la poartă, sau poate altor interese, în ultima săptămână a lunii iulie, Părintele era scos la soare timp de o oră pe zi, pe o terasă a clădirii. La terasa aceasta aveam şi noi acces. Eu şi prietena mea Ita Tâmpănar, eram «cazate» într-un birou gol şi la amiază, când era ceva mai multă linişte, puteam ieşi la aer. Părintele Arsenie era îmbrăcat în alb şi părea detaşat de tot ce-l înconjura. Din când în când se uita însă la noi, cu o privire pătrunzătoare. Puţinele cuvinte pe care ni le adresa erau pline de înţelepciune şi încurajare.(...) De altfel era ştiut că Părintele Arsenie, arestat ca legionar, nu era văzut cu ochi buni de guvern şi, poate, nici de mai marii Ierarhiei Bisericeşti.

Totuşi, harul său le impunea respect şi teamă.”³⁶

Aceasta era starea lucrurilor când Părintele Arsenie a plecat la Prislop.³⁷

Chemat la treapta arhieriei

Într-o cuvântare rostită (liber) la 5 iunie 1998 în aula Palatului Patriarhiei, cu prilejul comemorării a 50 de ani de la întronizarea Patriarhului Justinian, Î.P.S. Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului Feleacului și Clujului, își aduce aminte că Patriarhul Justinian se gândea să-l cheme pe Părintele Arsenie la treapta arhieriei.

„În această ordine de idei, surprinzătoare a fost aplecarea lui Justinian, fost preot de mir, nu numai pentru viața monahală, ci și pentru marile curente duhovnicești. Primul dintre acestea, ca amplasare, a fost cel creat de Părintele Arsenie Boca, pe atunci în Mănăstirea Sâmbăta de Sus, a cărui puternică influență spirituală cuprinsese, practic, întreaga țară. Știu cu siguranță că Patriarhul se gândea să-l cheme la treapta arhieriei, dar, precum se cunoaște, Arsenie a fost arestat, dus în lagăre de muncă forțată și apoi, practic, obligat să rămână inactiv.”³⁸

Stareț și duhovnic la Prislop

„La 25 noiembrie 1948, mitropolitul de atunci al Ardealului, Dr. Nicolae Bălan (1929-1955), a adus personal la Prislop pe Ieromonahul Arsenie Boca, licențiat în Teologie de la Sibiu și absolvent al Academiei de Arte Frumoase din București, până atunci stareț al reînviatelor ctitorii brâncovenești de la Sâmbăta de Sus, care, cu două veacuri în urmă, avuseseră aceeași soartă ca și Prislopul, fiind distrusă cu tunurile din ordinul generalului Bukow. Au fost de față noul vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, preotul Traian Belasçu, cel care, cu câteva săptămâni în urmă, a condus acțiunea de revenire a preoților și credincioșilor uniți la sânul Bisericii strămoșești, arhidiaconul Ioan Circov de la catedrala mitropolitană din Sibiu și preotul Traian Faur din Silvașu de Sus. Mănăstirea era într-o stare jalnică, părăsită de ultimii trei viețuitori uniți – cu pereții tuturor clădirilor plini de igrasie și amenințați cu dărâmarea, cu porțiuni mari din terenul aflat în preajma clădirilor duse de torentele pârâului Silvuț, cu acoperișurile clădirilor mâncate de rugină, cu o gospodărie anexă foarte săracă și neîngrijită.”³⁹

„Poate că a fost o soluție pe vremea aceea, pentru că Părintele începuse să fie prigonit și urmărit de Securitate. Dar a avut loc și un eveniment care s-a numit atunci «revenirea greco-catolicilor în sânul Bisericii Ortodoxe». Și Părintele Arsenie poate că trebuia să plece de la Sâmbăta, să nu mai fie în atenția mulțimii și în atenția Securității. În urma acestui eveniment al «revenirii», Mănăstirea de la Prislop, care a fost de fapt inițial ortodoxă, dar a devenit greco-catolică, a fost părăsită de călugării greco-catolici. Erau câțiva și au plecat și a rămas mănăstirea goală. Și Mitropolitul Nicolae Bălan trebuia să se îngrijească de reactivarea Mănăstirii, mai ales că bunurile fostei Biserici Greco-catolice au trecut în patrimoniul Bisericii Ortodoxe. Și Mitropolitul l-a dus pe Părintele Arsenie să organizeze Mănăstirea de la Prislop. Acesta este motivul știut al mutării.

Părintele Arsenie, după ce s-a așezat acolo, a avut și el motivele lui ca să nu se mai întoarcă la Sâmbăta. În 1954 a fost o rebeliune la noi la Mănăstire. Ceva de neînchipuit: călugări să se răzvrătească! S-au răzvrătit împotriva Mitropolitului Nicolae Bălan care a restaurat mănăstirea, care i-a făcut călugări, care i-a hirotonit. A fost un preot și 4 monahi. Și părintele acela care a fost conducătorul acestei rebeliuni a fost sancționat de Mitropolit, la fel ca și ceilalți patru. Preotul a fost caterisit și exclus din monahism și ceilalți au fost excluși din monahism. Și atunci, părintele acela, înainte de a fi depus din treaptă a zis: «Părintele Arsenie nu a fost bun – l-a dat afară. Părintele Mihail nu a fost bun – un părinte care s-a mutat la o altă mănăstire; Eu nu-s bun. Cine-i bun?!». Și atunci, un părinte de la Sibiu, Părintele Ieronim Grovu, care a fost conducătorul lucrărilor de restaurare de la Mănăstirea de la Sâmbăta, fiind el pe atunci consilier la Mitropolie la secția economică, avea niște scrisori. A scos din arhiva Mitropoliei niște scrisori ale Părintelui Arsenie adresate Mitropolitului, scrise de la Prislop, și niște scrisori adresate Părintelui Ieronim Grovu – pe acestea le avea acasă, nu erau în arhiva Mitropoliei – și astea le-a adus la Mănăstire și le-a predat Părintelui Serafim să le citească obștii și să se știe de ce Părintele Arsenie nu a mai venit la Mănăstire, respectiv să se știe că Mitropolitul l-a chemat pe Părintele Arsenie înapoi la Sâmbăta. Între timp ce s-a întâmplat: Mănăstirea Prislop a ajuns în Eparhia Aradului, deci Mitropolitul l-a chemat pe Părintele Arsenie, nemaifiind în Eparhia lui, l-a chemat la Sâmbăta. «Părinte Arsenie, hai la Sâmbăta, că ești din eparhia mea, nu rămâne la Arad.» Și Părintele Arsenie l-a rugat pe Mitropolit să îl lase în continuare la Prislop ca să consolideze relația între ortodocși și foștii greco-catolici și Părintelui Grovu i-a scris, rugându-l să intervină la Mitropolit să îl lase la Prislop. Și cu acest prilej Părintele Arsenie i-a scris Părintelui Grovu că «Oamenii sunt tot oameni». Adică cât s-a străduit el să realizeze ceva pentru ei (pentru cei de la Sâmbăta), însă oamenii au rămas tot oameni, nu i-a schimbat cu nimic. Asta era amărăciunea Părintelui.” (Arhimandritul Teofil Părăian)

Dar și aici, cum vom vedea, Părintele a fost căutat de Securitate. Mutarea, așa cum s-ar putea crede, nu a fost și nici nu putea fi o rezolvare a acestei probleme.

Deci, Părintele Arsenie, îndrumat de Mitropolitul Nicolae Bălan, a plecat la Mănăstirea Prislop unde a fost numit stareț apoi duhovnic, loc unde își va pune iarăși pecetea de ziditor de suflete și ziditor de așezăminte. Este cunoscut faptul că Părintele Arsenie a lucrat constant la Prislop, prin implicarea personală în restaurarea mănăstirii și în toate celelalte munci de aici: tencuiala pentru pregătirea frescei, ridicarea schelei pentru pictura cu care dorea chiar dânsul să împodobească biserica, icoanele de pe tâmpla altarului, sculptarea iconostaselor și a stranelor – în general lucrarea

întregului mobilier liturgic, restaurarea bisericii și a clădirilor anexe, la care a adăugat altele noi, amenajarea și decorarea întregii curți, un adevărat parc natural (ce ne aduce aminte de cel de la Sâmbăta), străjuț de o clopotniță pe stâncă, gândită și zidită tot de Părintele Arsenie.⁴⁰

Primul hram la Prislop a fost în data de 8 mai 1949, de pomenirea Sfântului Ioan Evanghelistul și a constituit „prima mare bucurie ortodoxă a mănăstirii, după două veacuri de năpăstuii”.⁴¹

La 14 septembrie 1949, ziua Înălțării Sfintei Cruci, Vlădica Andrei a săvârșit, în curtea mănăstirii, prima liturghie arhierască ortodoxă. Cu acest prilej, Părintele stareț Arsenie a fost hirotesit protosinghel. În cadrul aceleiași slujbe au fost tunși în monahism: Stelian Manolache, cu numele de Dometie, și Leonida Plămădeală⁴², care a primit numele de Antonie.⁴³

În curând au fost hirotoniți tot de Episcopul Andrei, unul ca ieromonah, celălalt ca ierodiacon. Cei doi tineri monahi însă n-au rămas mult timp la Prislop.⁴⁴

Activitatea Părintelui Arsenie ca stareț se încheie în 1950, pentru că între timp Prislopul devenise mănăstire de maici cu viață de obște. În aprilie 1950, la decizia episcopului Andrei, au rămas primele 6 surori, care au fost închinoviate aici în luna mai 1950, punând începutul vieții de obște. Dintre acestea, sora Julieta Constantinescu, licențiată în Teologie și cu diplomă de absolvire a Facultății de Filozofie din București, a fost tunsă în monahism la 6 august, de praznicul Schimbării la Față, primind numele de Zamfira, în amintirea celei de a doua ctitoră a mănăstirii. În 1951 Monahia Zamfira a fost numită stareță a mănăstirii. Părintele Protosinghel Arsenie Boca a rămas în continuare la Prislop ca preot-duhovnic, ajutat pentru o vreme și de Ieromonahul Dometie Manolache.⁴⁵ Deci mănăstirea devenise între timp de maici, iar stareța lor era acum Monahia Zamfira Constantinescu.⁴⁶

Așa cum am amintit puțin mai sus, Părintele Arsenie a fost în continuare urmărit de Securitate. Oamenii autorității de stat îl „ridică” pe Părintele Arsenie pentru anchetă în noaptea de 15 spre 16 ianuarie 1951. Într-o scrisoare din 26.01.1951, Părintele Dometie scria către Episcopia Ortodoxă Română a Aradului:

„...la ora 5 dimineața, părintele Arsenie Boca, starețul astei mănăstiri, a fost ridicat de un grup de 10 oameni din partea autorității. Nu ni s-a prezentat nici un ordin. Procedul a fost brutal. Au intrat în chiliile surorilor, vorbind necuviincios. Toate acestea, fără nici o motivare.”⁴⁷

Într-o altă scrisoare, scrisă tot în data de 26.01.1951, Părintele Dometie împreună cu maicile Prislopului solicită sprijinul ierarhului Aradului, pentru starețul lor. Așa cum am zis, Părintele Arsenie s-a întors la Prislop după un an, adică în 1952, de Buna Vestire. Ajuns acasă, îi scrie episcopului Andrei al Aradului următoarele:

„De Buna Vestire, cu ajutorul lui Dumnezeu, am ajuns acasă, la Prislop: sănătos, mult folosit și tot atâta de senin.

Bucuria n-are multe vorbe, de aceea, dimpreună cu obștea, V-o împărtășim așa cum e: cu recunoștință și smerită metanie, pentru că faceți parte, în toate privințele, din motivele ei.

Am aflat că după Paști veniți la noi. Vă așteptăm, așa cum vechii creștini își așteptau Părinții. Dar, pe lângă motivul străvechi, mai e și unul local, mai nou: îndeplinirea ultimelor forme în conducerea obștei de aci, – ceea ce-mi va asigura și mie răgazul preocupării și de ceilalți talanți ce-i am, cu care încă n-am lucrat nimic pentru Iisus.

Al Prea Sfinției Voastre fiu duhovnicesc, Arsenie. Prislop, 3.04.1952.”⁴⁸

Se știe că în această perioadă Părintele Arsenie a fost dus la Canal unde a stat 9 luni de zile. În cartea **Vifornița cea mare** a lui Dimitrie Bejan⁴⁹ aflăm că Părintele Arsenie a fost dus, înainte de a fi la Canal⁵⁰, și la Ocnele Mari. Nu spune însă în ce an.

Părintele Arsenie a rămas duhovnic al Mănăstirii Prislop până în 1959, când, prin actul Episcopiei Aradului nr. 2407/1959 semnat și parafat de Prea Sfințitul Episcop Andrei Mageru, a fost îndepărtat din mănăstire.⁵¹ La fel s-a procedat și în cazul stareței Mănăstirii Prislop, Monahia Zamfira Constantinescu, cu actul nr. 2408/1959. Prin urmare maicile au fost alungate iar mănăstirea desființată.⁵² În incinta ei s-a organizat un Cămin de bătrâni.⁵³

După anul redeschiderii Mănăstirii Prislop, adică 1976 și pe parcursul a mai mult de două decenii, toate lucrările efectuate au respectat planurile Părintelui Arsenie, viața însăși a mănăstirii fiind tributară rânduielilor pe care obștea încropită în 1949 și transformată în mănăstire de maici în luna aprilie 1950, le-a respectat cu sfințenie.⁵⁴

Pribegia în București

După ce a fost alungat de la Prislop, Părintele Arsenie și-a început pribegia în București. A fost angajat la Biserica Sfântul Elefterie ca pictor secund pe lângă pictorul Vasile Rudeanu, iar în 1961 a fost angajat la Atelierul de pictură al Patriarhiei de la Schitul Maicilor cu încadrarea de muncitor pictor.⁵⁵

Este foarte important să amintim aici că „Părintele Arsenie nu a voit să încalce decizia unui ierarh, în semn de adevărată ascultare călugărească, nemaislujind, ci doar participând la slujbe, ca și cântăreț de strună, rămânând încă duhovnic, fără a spovedi, ci doar în înțelesul de îndrumător spiritual, pentru generații de preoți și credincioși, care i-au păstrat și îi poartă o recunoștință aleasă”.⁵⁶

Pictarea bisericii din Drăgănescu

Ieșind la pensie, o pensie minoră, în 1968 a început pictura bisericii parohiale din Drăgănescu, de lângă București, la care a lucrat vreme de 15 ani. Părintele Arsenie a pictat-o de două ori, aceasta pentru că, pe alocuri, din pricina lumânărilor, pictura s-a „pangarit” (afumat), după expresia Sfinției Sale. (La anumite compoziții se observă cu ușurință cele două straturi picturale.) Aici, cum chiar dânsul spunea, a fost căutat de o „adevărată avalanșă de oameni”.

Pictura de la Drăgănescu nu este una obișnuită, în înțelesul că Părintele Arsenie nu s-a limitat strict la programul iconografic clasic.

Încercând să actualizeze mesajul Evangheliei, Părintele a introdus în pictura de aici, pe lângă scenele clasice, deja consacrate, și compoziții de-a dreptul șocante care au un rol vădit catehetic și care se adresează oamenilor zilelor noastre.

Dacă i s-a interzis să predice, o face acum într-alt chip, cu ajutorul penelului și al culorilor. Oamenii care-l căutau aveau ce învăța doar din lectura picturii, care le grăia direct, fără ocolișuri și pe înțelesul tuturor, „ca să nu mai orbecăiască și ei în noaptea neștiinței și a lipsei de sfat, de unde vin toate relele care chinuiesc pe oameni, întunecă vremile și prea adesea cruntă pământul”.⁵⁷

„Mica biserică de la Drăgănescu are norocul să simtă pe zidurile ei zugrăvite predicile fierbinți, pe care miile de oameni le ascultau la Sâmbăta de Sus.

E o pictură nouă ca și predica de atunci.”⁵⁸

Ca „predica” de acum să fie cât mai convingătoare, Părintele, cu splendida-i caligrafie, așterne pe ziduri, lângă scenele reprezentate, numeroase sentințe scurte, lămuritoare, care reprezintă o sinteză a gândirii Sfinției Sale. Ele nu sunt simple vorbe de spirit, ci mai degrabă sunt așchiile fășnite din coerența și vigoarea unui trunchi cu rădăcini adânci.⁵⁹

Ar mai fi foarte multe de spus și în ceea ce privește felul în care Părintele Arsenie a gândit programul iconografic în ansamblul lui, adică dispunerea fiecărei compoziții în parte, însă nu acesta este scopul lucrării de față. Totuși, nu se poate trece cu vederea o amplă compoziție pe care Părintele a zugrăvit-o pe absida altarului. Ea ne prezintă momente „Din viața și patimile Cuviosului Ștefan cel Nou, pe vremea Împăratului iconoclast Constantin Copronimul, care a tiranisit biserica între anii 741-775; Iar cuviosul primind mucenicia la 53 de ani ai vârstei sale în 28 ale idelor lui noemvrie, cu vina de pe urmă: «Ștefan mi-a făcut temnița mănăstire!»”.⁶⁰

Este știut faptul că în nici o altă biserică nu este zugrăvită pe absida altarului mucenicia acestui Cuvios, care oricum este destul de rar reprezentată. Deci pictarea ei aici este firesc să ridice semne de întrebare, mai ales că ocupă un loc important în absidă, atât în ceea ce privește dimensiunea ei, cât și în ceea ce privește spațiul pe care se desfășoară, și anume cel din dreptul ochilor. Prin urmare, este limpede că Părintele Arsenie nu a pus întâmplător această compoziție aici.

Nu aș vrea să fiu înțeles greșit și să se creadă că, în cele ce urmează, doresc să accentuez doar latura profetică a personalității Părintelui Arsenie, însă, căutând un răspuns la semnificația amplasării compoziției cu pricina în acel loc însemnat, nu pot să nu observ asemănările dintre cele două vieți – a Cuviosului Ștefan cel Nou și a Părintelui Arsenie – și mai ales faptul că amândoi s-au săvârșit din viață în 28 ale lunii lui noiembrie!⁶¹

Așezământul de la Sinaia

După izgonirea forțată din mănăstire în anul 1959, obștea s-a reorganizat într-un Așezământ mănăstiresc în orașul Sinaia, care acum este metocul Mănăstirii Prislop. În acest așezământ Părintele Arsenie și-a avut chilia și atelierul de pictură din anul 1969 până în anul 1989, când s-a săvârșit din viață. Aici și-a lăsat într-o rânduială desăvârșită și predici și meditații și desene, dar și ultima dorință de a nu-i fi date publicității.⁶²

Scrierile Părintelui Arsenie

Pe lângă faptul de a fi fost un mare propagator al gândirii patristice, al gândirii filocalice, Părintele Arsenie a fost și un înzestrat scriitor bisericesc.

Scrierile Părintelui Arsenie au circulat între credincioși în mai multe variante. Cea mai cunoscută dintre ele și cea mai răspândită a fost **Cărarea Împărăției**. Mai erau apoi cunoscute și multiplicare (dactilografiate) și predici ale Sfinției Sale și, o dată cu acestea, mare căutare au avut și fotografiile Părintelui Arsenie din perioada de când era la Sâmbăta, fotografii care erau și sunt puse de mulți credincioși lângă icoane.

De viața și opera Părintelui s-au interesat și se interesează oameni și teologi de seamă, credincioși care l-au cunoscut sau nu l-au cunoscut, care l-au cercetat sau nu l-au cercetat, care l-au ascultat sau nu l-au ascultat vreodată, așa încât, în acest context, scrierile Părintelui e firesc să cunoască o rapidă răspândire.

Dar, văzând câte variante ale scrierilor Părintelui Arsenie circulă, cei care-i dețin manuscrisele s-au gândit că în cele din urmă este mai bine să le publice, chiar dacă Părintele Arsenie nu a dorit acest lucru. S-a început cu câteva cuvinte de învățătură publicate în revista „Gândirea”, Serie nouă, iar în 1995 și în 2000 s-a ajuns să se tipărească (în două ediții deci) „forma definitivă a **Cărării Împărăției**, cum (Părintele) a gândit-o și cum a lăsat-o în 1949, după care vor urma predicile – care și ele circulă în nu știu câte variante –, pe care și le-a legat singur într-un volum – se pricepea să lege foarte frumos cărțile – după o anumită ordine și cu o caligrafie unică”.⁶³

S-au mai tipărit și se mai tipăresc și în continuare predicile și meditațiile Părintelui Arsenie cuprinse în manuscrisul numit **Fiii Învierii**, în „Foaia duhovnicească pentru popor – Străjerul Ortodox”.

De o largă răspândire s-a bucurat și scrierea **Pravila Albă**, un manuscris care i s-a furat Părintelui Arsenie și care pe urmă a fost modificat și rescris. Iată caracterizarea pe care o face Părintele pe un asemenea exemplar: „**Pravila Albă** – model de strâmbare a unui original furat”.⁶⁴

I s-a mai atribuit și scrierea numită **Sundar Singh vorbește globului pământesc**, mai puțin răspândită decât celelalte. Iată caracterizarea pe care o face Părintele și asupra acesteia: „Sundar Sing – Ce frumos scrie Sundar Singh și de ce proastă calitate e apocrifa aceasta, a unui fanatic, incult și mincinos”.⁶⁵

O altă scriere care o găsim deja publicată în câteva site-uri ortodoxe web este **Trepte spre viețuirea în monahism**, care se adresează în special monahilor care doresc să-și rânduiască viața interioară în vederea urcușului duhovnicesc. În final lucrarea mai cuprinde și o tâlcuire a rânduiei tunderii în monahism.

Trebuie amintite aici și zicerile Părintelui Arsenie, care și ele circulă, și pe care mai ales Părintele Arhimandrit Teofil Părăian le popularizează cu timp și fără timp. (Nu există carte a Părintelui Teofil în care să nu apară cel puțin o zicere a Părintelui Arsenie. Cele mai frumoase și cunoscute cuvinte ale Părintelui Arsenie le-am cuprins în cartea Părintelui Teofil **Veniți de luați bucurie**, de editarea căreia m-am ocupat personal.)

La fel, nu trebuie uitat că Părintele Arsenie a lăsat acel program de angajare într-o viață duhovnicească autentică în cinci puncte: „Oxygen, glicogen, somn, păstrarea hormonilor și concepția de viață creștină”, îndreptar de viață care nu a fost cuprins în vreo scriere publicată (de pildă **Cărarea Împărăției**), ci a fost auzit de către un tânăr din gura Părintelui Arsenie, lucru care nu înseamnă deloc că nu ar fi și acesta foarte important.

Tot aici trebuie să amintim și scrisorile pe care Părintele Arsenie le-a trimis celor apropiați, pentru că, să nu uităm, scrisorile Părinților sunt unele dintre cele mai frumoase opere din literatura patristică. Unele dintre ele au fost deja făcute cunoscute cititorilor, iar altele probabil că vor urma a fi publicate. Până una alta, mai ales de când există posibilitatea ca ele să fie fotocopyate (xeroxate), copii după scrisorile Părintelui au ajuns la foarte mulți credincioși.

Îndrumător al monahilor

„De vrei să te faci călugăr, fă-te ca focul!” (Părintele Arsenie Boca)

Părintele Arsenie a fost cercetat de mulți doritori de viață monahală. Le spunea Părintele: „Măi, nu toți cei din lume se prăpădesc, nici toți cei din mănăstire se mântuiesc”.

Era și un foarte bun psiholog. Dintr-o singură privire și schimbând două-trei cuvinte putea să înțeleagă și să cântărească exact ce-i de făcut cu doritorul de călugărie ce-i stătea în față. Nimeni nu putea înșela ochiul său ager cu prefăcătorii sau vicleșuguri. Nu stătea să se tocmească cu nimeni în privința asta. Spunea răspicat ce avea de spus. Dar, înainte de a da un verdict în ceea ce privește recomandarea pentru călugărie, Părintele Arsenie „căuta să vadă prin tine dincolo de tine”. Lua foarte în serios problema călugăriei. Foarte elocventă în acest sens este relatarea despre întâlnirea din 1942 dintre Părintele Arsenie și pe atunci tânărul de 13 ani Ioan Părăian (azi Arhimandritul Teofil Părăian) care dorea să rămână în Mănăstirea de la Sâmbăta:

„Când m-am dus eu la Mănăstirea de la Sâmbăta în 1942 să mă fac călugăr, aveam treisprezece ani și jumătate. Părintele era acolo. M-a luat la spovedit, am stat de vorbă, mi-aduc aminte și de amănunte, de întrebările pe care mi le-a pus, între care o întrebare care am spus-o eu de multe ori, prin care vroia să intre dincolo de mine, prin mine dincolo de

mine. Mă întrebă dacă mi-a venit în gând vreodată să omor un om. Mie mi s-a părut foarte curios la vârsta aceea că m-a întrebat dacă mi-a venit în minte să omor vreun om, că nu-mi venise niciodată un gând de acesta, nici până atunci, și nici de atunci încolo, dar i-am mai auzit pe oameni zicând: «Te omor, fire-ai ...» și nu știu ce. Și nu m-am gândit decât după aceea că Părintele a vrut să vadă de unde vin, care sunt străfundurile existenței mele. De ce? Pentru că Părintele avea în gândurile lui și după aceea în afirmațiile lui, zicerea aceasta că copilul e oglinda părinților, că moștenim din străfunduri de existență lucruri pozitive și negative, că fiecare dintre noi aducem o încărcătură în existența noastră.

A zis odată părintele către unul: «Mă, tu ești sinteza harababurii din casa voastră». Deci, părintele își dădea seama de anumite lucruri, pe care ceilalți nu le observau, sau treceau pe lângă ele, sau, în orice caz, nu aveau posibilitatea să le formuleze așa de fain: «Tu ești sinteza harababurii din casa voastră».

Deci, dacă vrei să știi cine ești, cercetează-te și vezi de unde ai venit! Și părintele, bineînțeles că știa toate lucrurile acestea, că noi nu începem propriu-zis de la conceperea noastră, ci începem cu rădăcini, mai departe, Dumnezeu știe de unde, îi cumulăm pe părinții noștri, pe bunicii noștri.

Eu aveam o bunică, mama mamei, și când zicea câte ceva de un nepot al ei: «Seamănă cu dumneata», ea răspundea: «Păi numai de-ar semăna cu mine, că-i bine».

Vedeți, sunt niște lucruri pe lângă care noi trecem ușor. Adevărul este că fiecare dintre noi suntem o sinteză, a unei harababuri, a unei liniști, Dumnezeu știe cum suntem, cine suntem. Dar lucrurile acestea trebuie rezolvate, și dacă nu le rezolvăm noi, nu le rezolvăm niciodată și nu le rezolvă nimeni. Și atunci părintele știind lucrul acesta, și având capacitatea aceasta de a intuit esențialul în orice chestiune, ca și când ar fi zis către mine: «Uite ce-i, tu vrei să te faci călugăr? Păi îți spun eu ce să faci tu, dacă vrei să te faci călugăr. Nu te faci călugăr, dar faci ce fac călugării: zici rugăciunea cu care se mântuiesc călugării». Și mi-a spus să zic: «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul». Mi-a zis așa: «S-o zici cu gândul, deci cu cuvântul gândit, nu cu cuvântul vorbit, deși se poate și cu cuvântul vorbit, e voie, dar s-o zici cu cuvântul gândit». Nu mi-a dat nici o explicație, bineînțeles că s-a gândit la asta, ca să o zici cu cuvântul gândit, pentru că lupta se dă în gând, și atunci, ca să scoatem din lucrare gândurile negative, trebuie să avem gânduri pozitive; nu mi-a făcut nici un fel de teorie, ci mi-a zis așa: «Zici în gând, Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul», lipești de respirație rugăciunea, în felul următor: între respirații zici «Doamne», trăgând aerul în piept, o dată cu asta zici «Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu», și dând aerul afară din piept, o dată cu asta zici «miluiește-mă pe mine, păcătosul». Atât mi-a spus, despre altceva nu mi-a spus nimic. Am mai vorbit noi de una, de alta, am plecat, mi-am văzut de școală, am făcut liceul, am făcut Teologia și după unsprezece ani m-am făcut călugăr. Deci, înainte cu unsprezece ani de a mă face călugăr, știam rugăciunea cu care se mântuiesc călugării și foloseam rugăciunea cât o puteam folosi.

Interesant, însă, că Părintele nu mi-a dat directiva să iau legătura cu vreun practicant al rugăciunii, cu vreun duhovnic, cu cineva care să mă îndrumeze, doar mi-a spus să mă angajez la rugăciune. Nu mi-a spus cât să zic, de câte ori să zic, cât timp să stau în rugăciune, să am o pravilă, cât timp să zic rugăciunea, dar s-o zici. Bineînțeles că mi-am văzut de treabă, nu m-am gândit niciodată că trebuie să o fac cu exclusivitate, dar am știut de rugăciune și de câte ori îmi aduceam aminte ziceam: «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul», cum m-a învățat părintele: între respirații: «Doamne»; trăgând aerul în piept: «Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu»; dând aerul afară: «miluiește-mă pe mine, păcătosul». Bineînțeles, nu e absolut necesar să se facă așa, dar așa m-a învățat părintele, și eu așa am făcut.⁶⁶

Au ales calea călugăriei mulți dintre tinerii care l-au căutat pe Părintele Arsenie. Amintim aici pe cei mai cunoscuți: Leonida Plămădeală, viitorul Mitropolit al Ardealului, Stelian Manolache, devenit vestitul duhovnic de la Râmeți, Julieta Constantinescu, ajunsă stareță la Prislop, și lista ar putea continua.⁶⁷

Petru tinerii de atunci, dar și pentru tinerii de azi care doresc să urmeze calea monahală, cât și pentru cei care au făcut deja acest pas, Părintele Arsenie Boca a lăsat o scriere care se referă la creșterea duhovnicească a doritorilor de desăvârșire. Este vorba despre **Trepte spre viețuirea în monahism**, o lucrare destul de puțin cunoscută, din pricină că încă nu a fost editată.

Dar negrăit mai importantă decât această scriere este pilda vieții Părintelui Arsenie⁶⁸, care arată călugărilor că pot trăi ca Părinții din vechime, „că le poate fi viața așa cum le este și numele” (Arhimandritul Teofil Părăian), adică pot fi „bătrâni frumoși”, chiar și în mijlocul unei lumi plină de confuzie, disperare și abandonare a adevărului.⁶⁹

Concepția Părintelui Arsenie despre monahism

Părintele a văzut de-a lungul vieții sale și cazuri de călugări ratați. Despre ei zicea: „Unii dintre călugări nu sunt călugări, ci cuiere de haine călugărești”.

Pentru a evita apariția acestora, Părintele Arsenie i-a scris Episcopului Aradului, Prea Sfințitului Andrei Mageru, în eparhia căruia era în acei ani, spre a-i arăta cu iubirea, experiența și competența cu care scrisese **Cărarea împărăției și Trepte spre viețuirea în monahism**, că înnoirea monahismului (atât de dorită și atunci, ca și acum), de care depinde

și înnoirea mai generală a Bisericii și a societății, nu se face prin înmulțirea numărului de mănăstiri și schitulețe și nici prin simple directive venite „de sus”.

Alcătuită cu precizie, claritate, profunzime și cu o putere de discernământ cu totul aparte, epistola lămuritoare a Părintelui Arsenie – o adevărată sinteză a gândirii Sfinției Sale despre monahismul contemporan – poate fi socotită, pe bună dreptate, „un luminos punct de reper într-o eventuală încercare de înviore a monahismului”.

„Am văzut și răsăritul și apusul multor mănăstiri.

Răsar, când grăiesc conștiinței poporului prin simplă existența lor; și apun, când această existență e pătată de nevrednicia viețuitorilor lor. De răsăritul sau apusul acestora atârnă încrederea sau neîncrederea ce le mai rămâne oamenilor în forța de creație a creștinismului. E destul să pomenim bisericile și mănăstirile din Ardeal, înființate de ctitorii de peste munți, ai căror viețuitori au ținut trează în conștiință unitatea ortodoxă a neamului. Iar când vitregiile trecutului – urzite de Vatican – le-a dăruit și ars, s-au arătat mucenicii.

E un apus frumos.

Acesta ne-a ferit de cel rușinos, al decadenței actuale, când mănăstirile și le desființează călugării.

Aci e cazul de popas. Ce reînființăm, care situație?

E frumoasă inițiativa și trebuie apreciată, dar fără oameni îndeajuns formați, care să conducă cuminte ceea ce se adună la întâmplare, nu se ajunge decât la o situație decadentă.

Iată câteva decadențe:

Sărăcia, cu care uneori se începe o mănăstire, determină cerșetoria, umblatul cu «pantahuza», pretarea la slujbe pe rufărie, taxe pe slujbe – rușini.

Din diferența de zestre, pe care și-o aduce fiecare, se nasc în obște atitudini umiltoare, întâietăți nedrepte – destrămare sufletească.

Oamenii din afară, care ajută prin donații mai de seamă, ba și care n-ajută cu nimic, dacă nu li se are grija, încep să se amestece în treburile interne ale mănăstirii, să învrăjbească obștea și să se învrăjbească și între ei înafară – smintelile.

Sănătatea fizică a fiecărui ins în parte trebuie medical și dinainte știută. Aci e un punct gingaș, care nu mai trebuie neglijat. Nu pot fi primiți în această nevoie de o viață a sfaturilor evanghelice, decât oameni perfect sănătoși cu plămâni, inimă, dar mai ales cu sistemul nervos, sângele și glandele endocrine. Acestea din urmă, pricinuind oarecare jenă, rămân de obicei la voia întâmplării și pradă unei păreri cu totul pe dos, mai ales între femei, că încetarea mai devreme a unor funcții de natură endocrină, ar fi o învrednicire, un preludiv al sfințeniei. De fapt e o tragedie care bate la ușă: dezorganizarea mintală, în diferite grade, de unde înclinația spre exagerări, denaturări, habotnicii, închipuiri, năluciri – toate tulburări psihice din cauze netratate. De multe ori, «înclinația spre mănăstire» nu e de fapt o înclinație, ci o infirmitate de adaptare, din cauze organice sau din alte cauze. Adevărata chemare însă nu are nimic cu infirmitatea. Curajul de a alege liber acest mod de mântuire nu aruncă ponoase pe celălalt mod de mântuire, al familiei. Infirmitățile văd în mănăstire: vis, ușurare, litanie, ca să sfârșească în decepții și sminteli. Adevărații chemați văd limpede eroica nevoie de a desăvârșirii, fără ispita sfințeniei.

De asemenea e foarte bine să se știe de la început care e punctul de vedere al fiecărui ins asupra răului. Multe structuri psihice sunt pradă obsesiei răului, a păcatului, a diavolului, manihei asupra trupului și osânditori ai familiei – obsesii și interpretări nesănătoase ca obiecte de cugetare, dovedind un climat nesănătos al minții sau ducând la el. Speriații aceștia se dedau de capul lor la nevoițe care le ruinează amândouă sănătățile – nu sunt de nici o treabă în mănăstiri. Iar dacă totuși sunt primiți, sub influența structurii lor, obștea poate ajunge pradă mîncătoriei, lucrăturilor, viciilor, străini la trapeză și rugăciune, ba chiar dușmani. Infirmitățile se fixează pe îngustimi neesențiale creștinismului, ca de pildă pe amănunte de tipic, de calendar (stilismul), chiar de pravilă, îngustimi habotnice, care au pricinuit Bisericii numai supărări.

Întotdeauna se găsesc viețuitori de mănăstire, dar foarte arareori se nasc povățuitorii: stareții și duhovnicii. Aceștia trebuie să fie minți luminate, vederi largi, buni cunoscători ai omului: limpezi în doctrină, îmbunătățiți în smerenie și iscusiți în dreapta socoteală și, pe deasupra, structuri cu o fericită îmbinare între iubire și autoritate. Din câte au ei de făcut pomenesc doar una:

Unificarea sufletească a obștii, ca toți să fie într-un cuget. E atât de anevoios lucrul acesta dar și atât de mare, încât atrage prezența nevăzută a lui Iisus într-o atare obște. Iubirea de Dumnezeu și de oameni, într-o obște de un cuget, e ridicată de Noul Testament la valoarea de argument al existenței lui Dumnezeu. Aceasta este ultima Lui definiție, poruncă și rugăciune. Iată rostul și sarcina povățuitorilor. Ziduri se pot face ușor, gospodărie la fel, adunare de viețuitori foarte ușor – greutatea-i la ales. Căci mulți par buni, luați în parte, dar devin răi adunați laolaltă – devin ceea ce erau de fapt.

Obștile mari, mari din neprevădere, chiar de-ar avea povățuitori cu calități, cu cât sunt mai mari cu atât au o viață mai scurtă. Fiecare ins e o lume de necunoscute. De aceea, a face unire între oameni, chiar puțini, e o dovadă de lucrare dumnezeiască și, desăvârșit, numai El o poate face.

Deci, ca încheiere a părerilor: decât realizări sortite decadenței, sub raportul așezării, al înzestrării și al componenței personalului, mai bine fără ele. Căci pietrele, păstrate așa: moment de culme al trecutului grăiesc mai bine conștiinței poporului, decât realizările prezente fără nădejde. Nu multe mănăstiri, ci puține: cât mai puține, dar cu atât mai bune, și nu prea mari.”⁷⁰

Plecarea la cele veșnice

Părintele Arsenie a murit la Sinaia, în 28 noiembrie 1989, acolo și-a dat sfârșitul.

„Se fac fel de fel de vorbe, fel de fel de aprecieri de către oameni incompetenți, de către oameni care nu știu realitatea și care vreau să îl pună pe Părintele în atenția altora. Că a vorbit cu Ceaușescu, că i-a spus lui Ceaușescu că va muri, și nu știu ce ... Nu-i adevărat! Sunt niște lucruri care nu s-au întâmplat și pe care le inventează oamenii și pe care le citesc credincioșii și necredincioșii, după care trag niște concluzii care nu sunt adevărate. A suferit, a avut ceva cu rinichi și din aceasta i s-a tras și sfârșitul. Apoi, la 79 de ani, nu se mai pune problema din ce pricină ai murit. Mori, că moare lumea la 79 de ani și mai devreme. Deci Părintele Arsenie s-a sfârșit în Sinaia, la ora 9 și ceva seara, în 28 noiembrie 1989.”⁷¹

Prohodit de o mulțime impresionantă de credincioși, Părintele Arsenie a fost înmormântat în cimitirul Mănăstirii Prislop, în ziua de 4 decembrie 1989.

„Mormântul Sfinției Sale de la Mănăstirea Prislop, duhul Sfinției Sale de la Mănăstirea Sâmbăta-Brâncoveanu, ctitoria Sfinției Sale de la Sinaia, pictura Sfinției Sale de la biserica din Drăgănescu, vor vorbi și vorbesc chiar pentru foarte multă vreme, dacă nu cumva pentru totdeauna, despre trăirea în Hristos, credința în Hristos, dragostea față de Hristos, despre adevărul Bisericii Ortodoxe, mormântul Sfinției Sale și crucea de la mormânt fiind dintre cele mai cunoscute și importante în același timp și discrete locuri de pelerinaj, unde vin creștini din toată țara și chiar și din alte părți. Vin, se roagă, aprind o lumânare, se închină și cer mijlocirea prin rugăciunea de foc a Părintelui Arsenie pentru ei, pentru familie, pentru țară, pentru lume, pentru Biserică, pentru noi toți.”⁷²

La parastasul de 12 ani, P.S. Părinte Daniil Partoșanul, în predica rostită cu acest prilej, tâlcuind duhovnicește viața și lucrarea Părintelui Arsenie Boca, a spus printre altele:

„Am meditat și m-am gândit: Oare ce semnificație, printre multe altele, a avut pentru veacul nostru, pentru timpul nostru, pentru vremea noastră și personalitatea și activitatea și lucrarea duhovnicească și cea scrisă și cea reprezentată estetic sau artistic, iconografic a Părintelui nostru Arsenie? Și am găsit o asemănare, am găsit o comparație, cu ceea ce s-a petrecut în Babilon pe vremea Împăratului Belșatar, când la ospățul idolatru și păgânesc al acestuia, Dumnezeu trimite o mână care scrie pe tencuiala peretelui din interiorul palatului niște cuvinte. Împăratul s-a cutremurat. N-a știut ce semnificație au aceste cuvinte și nici altcineva din anturajul său, dar, proorocul Daniel, chemat de Împărăteasă, a venit și a tâlcuit cuvintele: „Mene, mene, techel ufarsin” – „Numărați, numărați, cântăriți și împărțiți”.

Așa mi se pare că a făcut și Prea Cuviosul Părintele nostru Arsenie, în veacul acesta, în Biserica noastră, în țara noastră, în poporul nostru, în familiile noastre, în sufletele noastre: ne-a descifrat, ne-a tâlcuit, ne-a tălmăcit mesajul lui Dumnezeu, cuvântul lui Dumnezeu, harul și darul lui Dumnezeu, ne-a citit chiar și ne-a descifrat parte din semnele timpului pe care noi le trăim și cu care suntem martori și contemporani, pentru ca astăzi să ne trăim viața noastră creștinește, în duh curat ortodox, în fidelitate și credincioșie față de Biserica noastră Ortodoxă, cea una singură, sobornicească și apostolească. De aceea suntem noi astăzi aici, ca și femeia din Șunem pe Muntele Carmel, nu din curiozitate, nu din alte gânduri, ci din necesitate sufletească și spirituală, pentru că, repet, avem nevoie, ca și Sfântul Elisei, de pietrele Carmelului, avem nevoie de focul Carmelului, avem nevoie de urmele pașilor Sfântului Ilie pe Carmel, avem nevoie de duhul și puterea și rugăciunea și mijlocirea și binecuvântarea Prea Cuviosului Părintelui nostru Arsenie Ieromonahul.”⁷³

OMAGIU PĂRINTELUI DRAG

Noi, cei ce l-am cunoscut,
Și Părinte drag l-am avut,
Simțim astăzi adâncă durere,
Dar și mare mângâiere.
Căci noi știm că și acum,
Nu va înceta nici cum,
Viu să fie-n amintiri,
Chipul sfintei lui iubiri.
Și cu toți nădăjduim,
Cu Părintele să fim,
De vom împlini curat,
Sfaturile ce ne-a dat.
Iar acum la despărțire,
Cu smerenie și iubire,
De la cel plecat în zare,
Cerem binecuvântare...

Cu nemărginită recunoștință,
Teodosia - Zorica Lațcu,
împreună cu toți credincioșii,
copii ai Părintelui.

Brașov,
3-4.XII.1989

O SINTEZĂ A GÂDIRII PĂRINTELUI ARSENIE BOCA

Tradiția vie a apoftegmeilor

„Din fericire, Părinții au vorbit iar unele din cuvintele lor au fost transmise posterității, prelungind de-a lungul veacurilor iradierea pe care au avut-o în timpul vieții lor. Pe drept cuvânt, zicerile lor sunt numite «Apoftegmele Părinților», căci ele emană de la Părinți ca atare, în însuși exercițiul paternității lor. Nu sunt cuvinte rostite în văzduh, nici sentințe frumoase mai mult sau mai puțin pioase scrise de un autor duhovnicesc. Sunt cuvinte fășnite din viață și întrupate în viață, pentru a răspunde unei întrebări vitale, unei chestiuni stăruitoare și presante. (...) Mai mult, trebuie remarcat că transmiterea orală a acestor cuvinte a trebuit să se facă cel mai adesea în același context al îndrumării duhovnicești, fiii deveniți părinți transmițând la rândul lor ucenicilor lor ceea ce primiseră. Apoi, când apoftegmele au fost așternute în scris, ele au continuat să se transmită și să se propage într-o tradiție monastică vie. (...)»

Începând de la sfârșitul secolului V circula în Palestina o culegere ce aduna în ordine alfabetică cuvintele și faptele atribuite «bătrânilor» celor mai faimoși. Era ca o galerie de portrete vii ale marilor strămoși, în care monahii își puteau regăsi de acum, din generație în generație, portretele familiale ale celor pe care-i considerau întotdeauna drept părinții lor, ai tuturor. Corespondența avvilor Varsanufie și Ioan, faimoșii zăvorâți din Gaza secolului VI, ne furnizează o mărturie deosebit de remarcabilă asupra locului pe care, prin intermediul apoftegmeilor, Părinții deșertului îl dețineau în viața monahilor palestinieni ai acestor epoci, și nu numai ai monahilor, pentru că vedem aici că și laicii puteau discuta între ei asupra Cuvintelor Părinților. Monahi și laici rumegau apoftegmele ca pe cuvintele Sfintei Scripturi, găsind în ele o hrană pe gustul lor și potrivită gustului fiecăruia, ca mana.»¹

Apoftegmele Părinților contemporani

Firește, și zicerile și apoftegmele marilor duhovnici contemporani exercită asupra credincioșilor noștri o atracție evidentă. Cine nu cunoaște astăzi, de pildă, cuvântul Părintelui Cleopa: „Mânca-v-ar Raiul!”, sau zicerile Părintelui Paisie: „Să ne întâlnim la ușa Raiului!”, sau „Să nu crezi tot ce auzi, să nu faci tot ce poți, să nu spui tot ce știi, să nu dai tot ce ai”?

Mulți credincioși le-au auzit și le-au ținut minte, în primul rând pentru că au în ele acea notă de spontaneitate, prospețime și dulceață specifică rostirii mai mult decât scrisului.

Cînd le citesc de prin cărți parcă și aud glasul Părintelui care le-a rostit. Mulți credincioși mărturisesc acest lucru. Cel mai adesea mi se întâmplă asta cînd citesc cuvintele Părintelui Teofil. Vocea inconfundabilă a dînsului le însoțește și parcă le dă o putere și mai mare. Acesta-i avantajul celor care „culeg” direct de la sursă astfel de ziceri.

La fel putem vorbi și despre cuvintele Părintelui Arsenie Boca, atât de citite și citate în ultima vreme. Pe câți prieteni sau credincioși nu i-am auzit rostind ziceri de-ale Părintelui, sau în câte predici nu am auzit deja celebrele cuvinte: „Dragostea lui Dumnezeu pentru cel mai mare păcătos este mai mare decât dragostea celui mai mare sfânt față de Dumnezeu.”; „În mintea strâmbă și lucrul drept se strâmbă.”; „Mustrarea învinge, dar nu convinge.”; „Cine face curte nu face carte.”; „Nu toți din lume se prăpădesc, nici toți din mănăstire se mântuiesc.”; „Cea mai lungă cale este calea care duce de la urechi la inimă.”?

Poate mai mult decât oricare alt duhovnic de la noi, Părintele Arsenie Boca are o mulțime de astfel de cuvinte care au o expresivitate proprie celebrelor apoftegme din Pateric. Oricine a citit măcar o predică a Părintelui, se poate convinge de această realitate. Zicerile, sentințele Sfintei Sale, atât de aparte formulate, îl arată pe Părintele Arsenie ca pe un om cu o putere de sinteză deosebită, o putere de intuiție și o putere de a cunoaște totdeauna esențialul într-o chestiune.¹

Acesta este unul din motivele pentru care am socotit ca foarte binevenită realizarea, în partea a 2-a a lucrării de față, unei **Sinteze a gândirii Părintelui Arsenie Boca**, deci relizarea unei antologii, care să cuprindă cu precădere acele cuvinte scrise într-un limbaj aforistic.² Un alt motiv care m-a determinat să fac această selecție, este latura practică pe care am avut-o în vedere, adică folosul duhovnicesc al cititorilor.

Zicerile și fragmentele cuprinse aici au fost selectate din mai multe surse, pe care le voi enumera în cele ce urmează:

Cărarea Împărăției;

Predicile Părintelui publicate în revista „Gândirea” (Serie nouă);

Predicile din manuscrisul intitulat **Fiii Învierii**, publicate în „Străjerul Ortodox”;

Trepte spre viețuirea în monahism;

Predicile din caietul Părintelui Ioan Fărcaș (predici copiate de Maica Miruna de la Sinaia, care era rudă cu Părintele Ioan Fărcaș din Blaj, de pe un caiet al Părintelui Arsenie cu notițe, cu binecuvântarea Părintelui Arsenie, cu specificația ca să nu schimbe nimic din text. Părintele Ioan Fărcaș a înregistrat Părintelui Teofil, cu care este prieten, aceste predici pe bandă de magnetofon. Între timp acest caiet s-a pierdut, dar au rămas benzile magnetice.)

Caietul cu predicile și zicerile culese de Părintele Petru Vanvulescu, un ucenic apropiat al Părintelui;

Cuvintele culese de Părintele Arhimandrit Teofil Părăian, adunate în cartea **Veniți de luați bucurie**;

Cuvintele culese de cei care l-au cercetat duhovnicește pe Părintele Arsenie.

Scrierile **Pravila Albă** și **Sundar Singh vorbește globului pământesc**, atribuite de unii Părintelui Arsenie Boca, dar aspru caracterizate chiar de Părintele Arsenie, prima ca fiind „un manuscris furat, modificat și rescris”, iar cea de-a doua ca fiind „o apocrifă a unui fanatic, incult și mincinos”, nu le-am luat în discuție.

Întrucât partea aceasta are structura unui dicționar, cititorii vor putea afla, fără să mai caute ei înșiși în întreaga operă, ce anume îi interesează din gândirea Părintelui Arsenie. Forța formativă și varietatea ținutelor atinse de cuvintele Părintelui sper să-i convingă pe toți de utilitatea acestui demers.

O SINTEZĂ A GÂDIRII PĂRINTELUI ARSENIE BOCA ÎN 800 DE CAPETE

ADEVĂRUL

1. Adevărul este ființă vie.

2. Inițiativa omului spre Adevăr tot Dumnezeu o trezește.

3. Oamenii sunt oile cele mai greu de păstorit. Nu sunt toate oi, mai sunt și berbeci și țapi; în veacul acesta oile sunt amestecate cu caprele. Nimic mai împărțit pe lume decât părerea oamenilor asupra adevărului. Oare este vina adevărului?

Dumnezeu a știut această infirmitate a omului, a aflării adevărului curat, de aceea a dat Bisericii și slujitorilor ei legiuiri – lor singuri –, grija învățării lui curate.

4. „Scriptura nu se tâlcuiește cum îl taie capul pe fiecare”, strigă Sfântul Apostol Petru.

Adevărul nu se înfățișează cum i se nălucește oricărei minți întâmplătoare. Creștinismul nu este ceea ce poate strâmba fiecare neputincios din el.

5. Cel mai greu păcat, veșnic fără iertare este starea omului împotriva adevărului.

ASCEZA

6. Termenul de curățire (asceza) are două vârste și s-a încetățenit sub numele de purificare. Perioada ascetică cuprinde purificarea activă în care intră toate nevoințele din partea omului și purificarea pasivă, adică de curățire a firii de patimi dincolo de puterile omului, pe care o face Dumnezeu Însuși. El Își face loc curat în cei ce-L caută cu dragoste, dar puterile lor nu le mai ajung pentru aceasta și atunci ei trebuie să sufere curățiri mai presus de fire, ca să poată locui în ei cu slavă Cel mai presus de fire.

7. Faza de culminație a ascezei și de adâncire a trăirii duhovnicești se numește iluminare. În faza aceasta Darurile Duhului Sfânt primite la Botez se dezvoltă în toată deplinătatea lor și întăresc sufletul pentru și mai grele încercări. În faza aceasta pot apărea amăgiri și daruri extraordinare și cine le are e sfătuit să nu-și lipească inima de ele, pentru că nu numai că nu înaintează, dar poate pierde și tot ce a agonisit. Iar calea e din ce în ce mai subțire și tot mai mult trebuie să te lepezi de toate.

8. Asceza are și un caracter hristologic. În nevoințe nu e numai omul, e și Hristos prezent. În eforturile noastre e prezentă forța din firea omenească a lui Hristos.

9. Partea începătorilor este nevoința de a seca izvoarele patimilor din pământul inimii, precum și grija de a nu se sui cu mintea în văzduhul părerii, căci acolo bat furtuni mari și se rup aripile minții.

ASCULTAREA

10. Dintre cele trei făgăduințe (monahale) cea mai grea e ascultarea, pentru că are de biruit mai mult patimile minții care discută cu Dumnezeu în loc să asculte fără discuție.

11. Dintre cele trei făgăduințe monahale, ascultarea necondiționată s-a dovedit cea mai grea, din două motive cu totul opuse: unul infirmitatea firii, iar celălalt personalitatea ei.

12. Disciplina ascultării ridică firea din infirmitate precum scoate și mândria din personalitate. Ascultarea face și pe leneși și pe vicleni să-și dezgroe talantul, precum acoperă și pe cei talentați de jefuirea slavei deșarte.

13. Chiar când se realizează sfințenia, nici aceasta nu dezleagă de acoperământul ascultării.

14. De Dumnezeu ascultăm necondiționat toată viața și fără abatere. Dacă însă povățuitorii noștri după Dumnezeu, stareții și duhovnicii, devin eretici și, ca atare, se încarcă din partea Bisericii cu pedeapsa afurisirii sau caterisirii, atunci suntem dezlegați de ascultarea lor, pentru că ei au strâmbat dreapta credință și prin conștiința lor nu se mai exprimă voia lui Dumnezeu. Dar ascultarea de Biserică nu încetează.

15. Mănăstirile cu viață de sine au slăbit votul ascultării și al sărăciei și din pricina aceasta sunt o formă decadentă de monahism.

16. Spre folosul vieții duhovnicești ești de mare câștig ascultând pe oricine.

17. Ascultarea e lepădarea de sine, luarea crucii în fiecare zi (Luca 9, 23).

18. Ascultarea stinge orice frământare și oprește orice inițiativă, deci toată energia, cu vremea, trebuie să se convertească în virtuți duhovnicești.

19. Ascultarea stinge personalitatea de pe planul lumii și, dacă e ceva de capul ascultătorului, toată înzestrarea lui se preschimbă în sfințenie, pe care, de multe ori, se poate întâmpla să n-o știe nimeni fără numai Dumnezeu.

20. Așa crește ascultătorul o personalitate a spiritului, când izbutește să treacă peste grămada sa de oase ca și cum ar trece altul.

ATEISMUL

21. Obârșia ateismului este în Templul din Ierusalim.

22. Ateismul este o infirmitate, o monstruozitate și o eroare fundamentală a naturii umane.

23. Dacă ai bate pe un ateu cu dovezile ca pisălogul în piuliță și tot nu vei desface pe nebun de la nebunia sa.

24. Minte care cugetă că nu există Dumnezeu cade în propria sa sentință, căci a te lupta din toate puterile împotriva a ceea ce nu există dovedește nebunia acestei lupte, nonsensul, absurdul și prin urmare și (nebunia) minții care o conduce.

25. Necredincioșii, spre rușinea noastră, își cred necredinței lor mai mult decât credem noi credința noastră.

AVORTURILE

26. Altă durere pe care o aveți voi, mamelor, taților, sunt copiii lepădați. Acesta este un păcat strigător la cer. Este uciderea la mijloc, nu este cu nimic mai ușoară.

Ascultați toți cu luare aminte: sângele lor cere răzbunare. De asemenea, nu vei avea noroc cu ceilalți, ci numai plâns și jale. Răzbunarea sângelui vărsat se face fără milă, ori îți ia Dumnezeu și pe ceilalți, ori vor cere însuși capul mamei.

Știți bine că aceasta se întâmplă la multe atunci pe loc. Iar aceasta așa se tocmeste că altă supărare vei avea în casă, că îți pierzi cumpătul și uiți de marea milă a lui Dumnezeu, ce o are cu toți păcătoșii, și se apropie diavolul de tine și îți bagă în cap gândul să-ți iei lumea în cap și să-ți faci capătul. Acesta este glasul împotriva tuturor celor care fac așa.

27. Mare ispitire pătesc mamele care fac așa, care au ucis copii. Iar dacă vrei să scapi tu și ceilalți copii, pe care i-ai făcut, trebuie să pui în loc tot atâți copii, ai altor femei sărace și să-i botezi, iar dacă nu, ia-i și botezați gata și să îngrijești de dânșii ca de copiii tăi, cu îmbrăcăminte, cu încălțăminte, făină, bani de școală, până ce sunt în stare să-și câștige pâinea, și ce scoți din copiii tăi, să iasă și din aceia. Iar toate necazurile pe care le vei avea în vremea aceasta, fie pentru ei, fie de la ei, să le rabzi pe toate, nădăjduind în mila lui Dumnezeu, că îți va ierta păcatul, căci prin răbdare ispășești păcatul. Milostenia cu osteneală, biruie înaintea judecății.

28. Vrei copii puțini, nu lăsa bărbatul să se atingă de tine. Însă ca să puteți face lucrul acesta, trebuie să vă înfrânați cu postul, iar eu zic cu foamea. Căci trupului acestuia de pe noi nu-i pasă dacă ne bagă în focul iadului. De aceea, ar trebui ca nici nouă să nu ne pese de poftele lui, ci să le mai ucidem cu postul.

29. Te sfătuiește bărbatul ca să uci copiii? Sfatul este ucigaș, nu-l asculta, ci mai bine rabdă să fii alungată de la casa lui și Dumnezeu va vedea osteneala ta și nu te va părăsi, ci te va milui, de vei fi vrednică. În toate acestea de până aici se încurcă oamenii care nu postesc, căci aceștia sunt izbiți de toate relele care de la stomac încep, iar eu vă spun că și de la brâu în jos.

Prin urmare, să vă pocăiți și să nu mai păcătuiți. Să alergați la spovedanie curată și la Sfânta Împărtășanie, căci altfel nu vine ocrotirea lui Dumnezeu asupra voastră și asupra avutului vostru. Nu uitați însă, că postul este poarta, iar patrafirul este ușa. Iar, cu acestea, vine ocrotirea vie a lui Dumnezeu, fără de care nu putem face nimic, «Mărturisi-voi Domnului fărădelegea mea și îndată a ridicat pedeapsa păcatului meu» (Psalm 31). Asupra noastră atârână pedeapsa păcatului și urmează să-l ispășim și să-l scoatem din obicei. «De aceea, toată sluga să se roage la vreme, chiar potop de ar veni, să nu-l poată potopi». Vedeți cum trebuie să vă fie așezământul minții, inimii și trupului vostru, curățiți, căci Dumnezeu nu păzește trup spurcat, inimă și minte cu vicleșug, iar dacă ne îndreptăm, zilele se înseninează și ne vom bucura.

30. Din cauza avorturilor românilor ne vor stăpâni țigani.

BĂTRÂNEȚEA

31. Nu mai sunt bătrâni – bătrâni venerabili, adevărate chipuri ale lui Dumnezeu printre oameni.

32. Și bătrânețea-i un cavou ajutător.
33. Rușine este bătrânului plin de poftă.

BETIA – CEI CE-ȘI BEAU MINTEA

34. Grozavă expresie și adevărată cuvânt cu cuvânt. Ne reamintim efectul hormonilor asupra scoarței cerebrale: excită spre poftele genezice. Exact același lucru îl face și alcoolul, sub orice formă și la orice grad de tărie; aprinde mintea spre aceleași pofte. Nu suplinește însă nici un hormon în rolul său binefăcător, ci pe oriunde trece amețește, arde și atrofiază. Omoară alte milioane de celule nervoase și fire telefonice. Toate isprăvile se trec la activ, întocmai ca mai sus și se transmit zestre părintească la copii.

Mai grav: dacă prea din tinerețe se dedau flăcăii la must, se întâmplă că ajung neroditori. Glandele lor genezice se vor atrofia și vor produce niște celule incapabile de rodire. Se apără și firea pe cât poate: nu ia în spate orice i se încarcă. Chiar dacă se dau la vin mai târziu și încă nu scapă de pedepse. Așa de pildă, cercetătorii în chestiune au găsit forme monstruoase de spermatozoizi, având ba două capete, ba două cozi, ba alte forme, efecte ale beției. Beția își înscrie urmările pînă și în celula genezică, mică de 60 de miimi dintr-un milimetru.

Ceea ce e dureros e faptul următor: dacă se întâmplă vreo zămislire cu o atare sămânță beată, și care-i mai mult siluire decît iubire, urmașul va fi, cu maximă probabilitate, epileptic – boală de nervi fără leac. Aceasta e cu atît mai sigur, cu cât la scârba și spaima bieteii mame, se mai adaugă și bruftuluală cîtorva înjurături de Dumnezeu. Deci, dezechilibru în toate părțile, dezechilibru în mediul umoral, dezastre în patrimoniul ereditar, dezechilibru moral, o mai fi avînd și mama ceva de adaus, dacă nu alta, cel puțin spaima ce-o mîncîncă, și încă e de ajuns ca să se arate pe lume, în loc de un chip senin, un chinuit de draci și martor la judecată împotriva părinților săi.

Sfârșitul bețivului e sau în șanț sau în casa de nebuni; iar sufletul în iad încă de aici. Urmașii lui – nu mai zic nimic, mila mă oprește; totuși, mai am și o milă preventivă, pentru viitor, care mă face să scriu.

BISERICA

35. Ceea ce odinioară era corabia lui Noe peste puhoaiile potopului, aceea e Biserica lui Hristos – Cel cu cruce – peste puhoaiile pierzării. Deosebirea e aceea că corabia lui Noe a fost închisă pe dinafară de Dumnezeu și nimeni n-a mai putut intra (Facere 7, 16), pe când corabia Bisericii – coarbia cu crucea pe catarg – are intrarea deschisă și mai pot intra oameni învîlmășiți de puhoai. Acolo era Noe, aci Hristos, iar în valuri ucigașul, înecînd pe oameni.

Se întâmplă însă ceva de neînțeles: că cei ce se chinuiesc în valuri, deși toți țin să trăiască, totuși nu toți vor să scape în coarbie. Mai mult chiar, scuipe mîinile ce li se-ntind de la intrarea corăbiei. Iar mîinile sunt brațele părintești: brațele celor șapte Sfinte Taine ale lui Dumnezeu care izbăvesc pe oameni din potop, născîndu-i din trup în Duh (Coloseni 2, 12), din amărâta viață la viața cerească.

BLESTEMELE

36. Nu ascultă Dumnezeu toate blestemele nebunilor, dar cei ce blestemă se osîndesc.

BOGĂȚIA

37. Dacă de fapt și de drept, proprietatea și stăpînia lumii e a lui Dumnezeu, atunci omul e numai un fel de chiriaș, un fel de administrator și nicidecum proprietarul absolut al lumii. Că, de se va crede stăpîn absolut al lumii, seamănă cu credința îngerului nebun. Pentru ca să înfrîneze pe om de la o cădere ca aceasta, Dumnezeu l-a numit iconom nedrept, pe de o parte, pe motivul că n-are proprietatea absolută, ci numai proprietatea relativă; iar pe de altă parte, ca să-l ferească de căderea în nebunia îngerului rău. Așadar, de îndată ce se dă pe sine proprietar absolut al lumii, se ciocnește cu Dumnezeu, Îl tăgăduiește, Îl înlătură, Îl expropriază, și cu asta crede întocmai ca Lucifer. Nu-și dă seama bietul om că, primind ispita, va fi zdrobit sub dărîmăturile propriei sale iubiri nebune.

Cînd omul se lipește de făptură, de avuție, de slavă, acestea i se fac mamona, care însemnează bani sau bogății. Deci nu poți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona. Cu toate acestea, Dumnezeu laudă pe iconomul pârât, care și-a făcut prieteni din mamona nedreptății, și-i făgăduiește că-l va primi în împărăție cînd o va isprăvi de risipit, după legea dumnezeiască a iubirii de oameni – se înțelege că e vorba de risipirea mamonei. De aici putem scoate înțelesul bogăției: nu sărăcia te mîntuiește, nici bogăția nu te osîndește; și precum nici bogăția nu te mîntuiește, așa nici sărăcia nu te osîndește, ci precum ai sufletul și față de bogăție și față de sărăcie.

38. Ești sărac și zorit cu gîndul după avuție, iată că nu te mîntuiește sărăcia. Ești bogat, dar desfăcut cu inima de bogăția ta, iată că nu te primejduiește bogăția ta. Faptul cum stai cu sufletul: și față de una și față de alta, de asta atîrnă mîntuirea sau osînda ta.

39. Nici bogăția, nici sărăcia în sine n-au calitatea de a osândi sau fericii pe planul veșniciei. Atitudinea sufletului față de ele este cea care determină veșnicia. Pot fi bogați care se mântuiesc și pot fi săraci care nu se mântuiesc sau se osândesc. Dincolo de cele văzute, poate în fondul lor, este Raiul și Iadul, două eternități paralele, cu o prăpastie de netrecut între ele.

40. Bietul Dumnezeu, săracul, n-are unde să-și plece capul, că bogații și pana cea vicleană a cărturarilor (Ieremia 8, 8) lumii acesteia L-au expropriat din dreptul de proprietate și autor al lumii. Cine știe, dacă nu cumva I-a rămas totuși dreptul să se supere pe ei și să le măture toate gândurile cu mamona lor cu tot. Căci dreptul de proprietate derivă din atributul de autor, mai mult ca din actul de proprietate. Deci, când clatină Dumnezeu mamona, e semn că n-a fost iconomisită bine de oameni, și le cere socoteală; a zis doar: „Fii celor săraci ca un Tată!” (Înțelepciunea lui Isus Sirah). Deci, fiind în drepturile absolute peste valoarea economică, poate să-și pună economi pe cine vrea, chiar și pe cei ce-L tăgăduiesc. Cu această orânduire atotputernică, prin care Dumnezeu Își lucrează voia Sa, întrebuițând chiar și pe vrăjmașii Săi, ca să-i trezească din împietrirea inimii cu care țin Lazării la poartă.

41. Câtă vreme iconomisim averile după legea iubirii de oameni, Stăpânul averii ne-o menține. Dar, dacă uzurpăm dreptul lui Dumnezeu și punem altă lege în economia lumii, avuția se ia de la noi sau se risipește. Cu orice altă lege decât cea a lui Dumnezeu avuția se risipește.

42. Părinții au zis că singura noastră avuție cu adevărat sunt păcatele. Căci, după ei, nu ești proprietarul decât al lucrului pe care l-ai făcut din nimic. Iar, împlinind condiția asta, din nimic Dumnezeu a făcut făptura, iar făptura a făcut păcatul.

43. Nu poți propovădui Împărăția Cerurilor cu plumbul materiei pe aripi.

44. Poate că și de aceea mai clatină Dumnezeu bogăția bogaților, ca totuși să se mai mântuiască unii din ei.

45. Noi însă să ne îmbogățim în Dumnezeu: cugetându-L, iubindu-L, împărtășindu-ne cu El, silindu-ne a gândi și a iubi ca El, între toate împrejurările vieții. Iată adevărata bogăție, care nu se va lua de la noi.

46. La două feluri de oameni le-a zis Dumnezeu „nebuni”: la cei ce „zic că nu este Dumnezeu” (Psalmul 52, 1) și bogaților, căroră stomacul e tot dumnezeul lor (Filipeni 3, 19).

47. Am băgat de seamă umblând că aproape la toate porțile bogaților a pus Dumnezeu câte un Lazăr. La mulți le-a arătat și le-a atras aminte de rostul lor. Bubele lui Lazăr și toată mizeria lui cutremură firește, dar groaza ne cuprinde când sub strălucirea trupească a bogatului, vedem ascunsă neagra mizerie a unui suflet fără nici o virtute, fără nici o bunătate, un om decăzut al tuturor păcatelor, bubele spurcăciunii, pe care nu i le ling nici câinii. Pe acestea i le gâdilau dracii.

BOLNAVII

48. Dumnezeu a pedepsit până și cu lepră. Deci lepra și orice lepră, urmărite la obârșiiile ei, arată că păcatul sufletului atrage după sine pedeapsa trupului, dar îi aduce sufletului smerenia, sănătatea minții.

Boala apare întâi în psihic. Aceasta este o propoziție a medicinei moderne. Scriptura vedem că întregeste cu lămuriri ceea ce spune medicina. Este o retragere a lui Dumnezeu din susținerea sănătății omului. Poate chiar o izgonire a Lui.

49. Cei bolnavi să țină regimul bolii în loc de post.

50. La boli grave aleargă la cel mai bun doctor.

51. Din trei pricini se îmbolnăvește trupul:

1. De otrăvuri din lipsa postului. Carnea este o otrăvă și se mistuie tot cu ajutorul unei otrăvi care este fierea;
2. Din naștere, pentru că fie mama sau tata nu a fost treaz când s-a zămislit copilul. Fugiți de bărbați când sunt amețiți de băutură, ca de foc;

3. Din desfrânare, pentru că trec măsura cuvenită și începe să-i doară spatele, spinarea, șalele, slăbesc nervii, devin iuți și nerăbdători. Toate acestea, pentru că nu și-au înfrânat poftele (puterile). Este tocmai ca bogatul care sărăcește. Așa și trupul care și-a mâncat toată vloga.

BOTEZUL

52. E foarte semnificativă întreita cufundare a celui ce se botează în numele Sfintei Treimi. Cufundarea aceasta totală însemnează atât moartea Domnului pentru noi cât și moartea omului vechi, omul păcatului. Numai cu prețul acestei morți ne învrednicim de ungerea cu Sfântul Mir, prin care ni se împărtășesc, după orânduirea lui Dumnezeu, Darurile Duhului Sfânt și unirea cu Omul Cel nou, Cel venit din ceruri, prin Taina Sfintei Împărtășanii.

53. Mântuitorul nostru nevăzut se îmbracă cu noi, și pe noi ne îmbracă cu Sine: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și-mbrăcat” (Galateni 3, 27).

54. Omul cel dintâi, luat din pământ și pământesc, se îmbracă în omul cel de-al doilea, care este din cer și se face ceresc (1 Corinteni 15, 47). Iar primul om ceresc este Iisus Hristos: Omul Cel nou, care este chipul și asemănarea lui

Dumnezeu (Efeseni 4, 24). Făptura noastră cea sufletească sau duhovnicească se unește cu Dumnezeu, iar El Se face – așa zicând – duhul nostru. Iată pe scurt ce este tămăduirea firii noastre sau înnoirea omului.

55. Toți creștinii sunt botezați și totuși nu toți se mântuiesc. De ce? Iată de ce: Darurile Botezului stau înălăuntrul făpturii noastre nevăzute, așteptând sporirea vârstei și vremea minții, când, prin propovăduirea Bisericii, aflăm despre comoara cerească cea ascunsă în țarina ființei noastre.

56. Curățirea deplină a firii, întâmplată prin Botez, așteaptă și vremea minții, când curățirea e aflată efectiv prin porunci.

57. Deși înzestrați cu darurile Botezului, totuși n-am scăpat de războiul momelilor. Momeala nefiind păcat, e permisă de Dumnezeu să cerce cumpăna libertății noastre. (...)

Sfântul Marcu Ascetul ne lămurește: Hristos prin cruce și prin Harul Botezului „slobozindu-ne de orice silă, n-a împiedicat aruncarea gândurilor în inimă. Aceasta pentru ca unele din ele, fiind urâte de noi, îndată să fie șterse; altele, fiind iubite, în măsura în care sunt iubite să și rămână; și astfel să se arate și harul lui Dumnezeu și voia omului, ce anume iubește: ostenele din pricina Harului, sau gândurile din pricina plăcerii”. Aici stă pricina pentru care noi, deși botezați, totuși mai avem trebuință și de al doilea Botez, al pocăinței, întrucât nu suntem ca îngerii neschimbabili.

58. Darurile Sfântului Botez ne îmbie, lăuntric prin conștiință, și dinafară prin cuvântul Bisericii, la împlinirea poruncilor lui Dumnezeu.

59. Cel cu un talant din Sfânta Evanghelie are numai botezul și talantul lui i se va da celor fără botez, dar cu fapte.

60. Fiecare din noi, ori știm, ori nu știm, ori credem, ori nu credem, purtăm pe Hristos Iisus și pe Duhul cel Sfânt în temelia făpturii noastre celei duhovnicești. Hristos Iisus Cel cu Cruce, este așadar piatra unghiulară, temelia zidirii noastre celei duhovnicești. Aceasta e adevărat pentru toți cei botezați.

61. În veacul al VIII-lea al erei creștine a fost, printre altele, o mare luptă pentru icoane. A trebuit un sobor ecumenic, ultimul sobor, al VII-lea, să apere cinstirea sfintelor icoane. Atunci erau iudeii care pârau icoanele la împărați, precum că sunt chipuri cioplite și închinare la lemne. Deși atunci s-a pus capăt răutății și multe veacuri icoanele au fost în cinste, astăzi iarăși li se găsește vină. Atunci li se zicea că-s o închinare greșită lui Dumnezeu. Azi vina lor e că amintesc de Dumnezeu.

Dar mai e o icoană în primejdie: icoana lui Iisus, pe care o avem în noi, în fiecare – căci de la Botez fiecare suntem destinați să fim o icoană a lui Iisus. Împotriva acestei icoane a lui Iisus în noi se dă azi o luptă mai vrăjmașă ca odinioară împotriva sfintelor icoane.

Se dă o luptă împotriva icoanei omului! Unde-i sunt apărătorii!?

CALEA MÂNTUIRII

62. Calea mântuirii e chiar cărarea pe care a mers Dumnezeu Însuși ca om adevărat, făcându-ni-Se pildă întru toate (Ioan 13, 15) și dându-ne îndrăzneală. Pe cărarea mântuirii încă merg două feluri de călători, căci de-atunci... un Tovarăș nevăzut și bun merge cu noi, cu fiecare, în toate zilele, cu fiecare rând de oameni, până la sfârșitul veacului (Matei 28, 20): Dumnezeu Însuși și cu sfinții Săi, întovărășind nevăzut pe oameni.

63. Calea mântuirii, sau Cărarea, începe când omul vine – de cele mai multe ori abia viu din gâlceava cu moartea – și intră în Biserica văzută, cea adevărată, care e: „Una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică”.

64. Calea mântuirii o numim calea lui Dumnezeu, pentru că, cel dintâi, El a mers pe ea.

65. Cine vrea să vadă pe Domnul în veacul fără de sfârșit, după înviere, trebuie să meargă cu El toată calea, iar nu numai până la un loc, sau numai până la o vreme. Rămași în urmă de frică (Apocalipsă 21, 8) sunt destui în toate vremile, dar mai ales în zilele noastre, temându-se ca nu cumva din cauza credinței să-și primejduiască viața aceasta. Noi însă zicem: unde e fericirea aceea, să cădem și noi în „primejdia”, în care a căzut Dumnezeu? Iar de nu ne primejduim pentru Dumnezeu, e semn că nu suntem vrednici.

66. E bine de observat că Iisus Hristos, întrupat în om adevărat, a biruit pe diavolul ca om, iar nu ca Dumnezeu; căci cu puterea de Dumnezeu, ca fulgerul l-a aruncat din ceruri (Luca 10, 18). Iisus a venit să se lupte cu diavolul, ca om adevărat, întrucât numai așa ne putea împinge la toată îndrăzneala câtă trebuie; iar câștigând – ca om – o biruință desăvârșită asupra lui, biruința ne-a dat-o nouă, în dar, dar numai dacă ne luptăm și noi ca El. Cu biruința Sa, Mântuitorul ne-a învățat și pe noi meșteșugul războirii, ne-a dat cunoștința și ne-a dat și puterea. Deci El e meșteșugul, cunoștința și puterea; El e modelul de luptă, cât ține cărarea. Mântuitorul de aceea a și venit, ca să sfârșame lucrurile diavolului (1 Ioan 3,8) și să surpe stăpânirea lui în care ținea pe oameni.

67. Pe calea mântuirii nimeni nu poate merge singur de nu se va lăsa condus de mâna nevăzută a Mântuitorului, prin preoții Bisericii, slujitorii Săi văzuți. Căci zice: „Cine vă primește pe voi pe Mine Mă primește” (Matei 10, 40). Deci, în calea Duhului, nu poți merge fără ucenicie la duhovnic.

68. Mulțimea ispitelor, vicleniile potrivnicului nevăzut, războindu-ne prin lucrurile sau oamenii văzuți, oricând ar putea scoate pe ucenicul Domnului din calea mântuirii și să-l rătăcească, dacă duhovnicul n-ar avea meșteșugul, știința și puterea de la Dumnezeu, ca să împrăștie și mereu să strice lucrăturile potrivnicului. Pricepem, prin urmare, că ucenicul sau credinciosul e dator cu ascultarea din dragoste către duhovnicul său, căci fără darul acestuia e cu neputință izbăvirea de necazuri și mântuirea.

69. Ar trebui să urmărim Mântuitorului toată calea Sa pământească, măcar tot așa de zornic, pe cât ne zorește foamea și setea după cele pieritoare.

CANCERUL

70. De obicei, pățimesc de cancer cei ce nu postesc niciodată. Cancerul încă n-are leac și apare fără alte explicații, decât ca o frână pedepsitoare a desfrânării stomacului. Se vede că prin el se pedepsește lăcomia mâncărilor și obârșia desfrânării.

71. Cancerul, această misterioasă anarhie celulară, mi se pare că vine tot cam din aceleași pricini din care vine și o anarhie socială, tot un dezechilibru dovedește în vreo zonă necunoscută a organismului, sau vreo slăbire în serviciul de siguranță al sistemului nervos. Bănuiesc despre roiul celulelor canceroase că au chiar o altă formă cromozomică; în tot cazul recesivitatea e sigură.

CĂLUGĂRIA

72. De vrei să te faci călugăr, fă-te ca focul!

73. Mantia (călugărului), deși e neagră, nu înseamnă gândul morții, deși cuvioșii adormiți se înfășoară în mantie. Mantia e o îmbrăcămintă plisată, ceea ce amintește o îmbrăcămintă de raze a unei lumini necreate, țâșnind ca fulgerele din ființa lui Dumnezeu așa cum s-au învrednicit s-o vadă pe Muntele Tabor Petru, Iacov și Ioan, și aceasta numai cât îi este cu putință firii omenești. Aceasta este îmbrăcămintea nestricăciunii și a sfințeniei, lumina dumnezeiască în care au strălucit mulți, „oameni după fire și dumnezei după har” (Sf. Simeon Noul Teolog).

74. Camilafca (pe care o primește candidatul la călugărie n.n.) e un vâl ușor, aproape străveziu, care pogoară de pe cap la corp. Deși e negru și el, nu înseamnă gândul morții. E un simbol al minții care, sub puterea curățitoare a Harului, devine străvezie, devine de culoarea cerului și se vede pe sine ca lumină înțelegătoare.

Aici e o mare taină a vieții duhovnicești. Altarul minții în care s-a sălășluit Hristos la Botez devine tot luminos și lumina dumnezeiască din Iisus străbate catapeteasma, care este trupul în întregime a lui, și astfel mintea noastră se unește cu mintea lui Hristos – cum spune Sfântul Apostol Pavel – și tot trupul nostru se face primitiv de lumină înțelegătoare. Iată unde are să ajungă rugăciunea minții, să străbată nu numai luptele, ci și nepătimirea.

Într-o atare tărie și deplinătate de Duh mintea nu mai cugetă greșit sau rătăcit pe Dumnezeu ca obiect, ci ne întâlnim noi și Dumnezeu în același subiect al unei altfel de cunoașteri, mai presus de firea de dincoace a minții (Dumnezeu este subiectul universului văzut și nevăzut și tot universul este obiectul cugetării lui Dumnezeu; deci Dumnezeu gândește lumea, iar nu făptura Îl gândește pe Dumnezeu; când face aceasta nu e de mirare că nu-L găsește, de vreme ce-L face ceea ce nu e: obiect). În felul acesta El Se face hrană minții noastre, căci în ea s-a sădit puțința unirii omului cu Dumnezeu.

75. Însemnătatea făcliei în rânduiala călugăriei vrea să spună că noi înșine trebuie să ne transformăm într-o făclie. Noi suntem pietrele, lemnele sau jertfa de bună voie pe altarul lui Ilie, altarul de dovedire al adevăratului Dumnezeu. Iar de foc se va îngriji Dumnezeu.

76. Intrarea în călugărie se săvârșește în vremea Sfintei Liturghii, îndată după intrarea cea mică cu Evanghelia. Spre știință, pe scurt, Sfânta Liturghie este slujba de căpetenie a Bisericii în care e prezentată viața și învățătura Mântuitorului, precum și lucrarea de mântuire a omului prin Jertfa de pe Golgota. Sfânta Liturghie este repetarea sau continuarea peste veacuri a aceleiași jertfe și taine. Fratele care vine la călugărie este o roadă a acestei jertfe. Brațele părintești îl așteaptă deschise pe cruce. Aceasta e cea mai puternică chemare ce s-a putut face vreodată oamenilor.

77. Libertatea conștiinței e cel mai adânc bun spiritual pe care-l avem la îndemână în viață. Acesta este factorul de care Biserica ține seama și garantează seriozitatea convingerii, alegerii și statorniciei. Sila împrejurărilor, sila neputințelor, sila înfrângerilor, dacă nu se vor converti în convingere, nu stau garanție pentru călugărie. Făgăduințele călugăriei sunt, așadar, pe viață, viață petrecută într-o mănăstire.

78. Oamenii prea legați de fire nu au înțeles niciodată viețuirea cea mai presus de fire, de aceea s-au temut de aceia cu o astfel de viețuire ca de un rău, ca de o mustrare și i-au făcut mucenici.

79. Cel mai frumos dar pe care îl putem face lui Dumnezeu e să ne dăruim Lui pe noi înșine, pe viață. Dumnezeu primește și îmbrățișază, apără și întărește un asemenea dar. Abia cu această dăruire a dragostei prindem putere asupra greutății, asupra neputinței și câpătăm curaj în nevoie. Un duh nou se sălășluiește întru noi din clipa aceasta. Îl avem noi mai de demult, dar acum a prins el inima noastră în razele lui. Căci duh dumnezeiesc este dragostea care a făcut sfinți.

80. Călugăria e o logodnă cu modul mai presus de veac al viețuirii îngerești. (...) Logodna aceasta începe însă cu foarfecele, unelte care taie vâlul necunoștinței de Dumnezeu de pe suflet sau mreșile patimilor de pe minte. La această tăiere nu numai că te învoiești, dar săruți și foarfecele, mijloacele fizice sau morale cu care se face această rupere a sufletului și a minții de patimi. Aceasta a fost ultima zi din viață în care ai mai avut păreri personale și voință proprie. De la logodna cu îngerescul mod de viață sub o nouă lege, tăierea voii și a toată părerea îți este lege.

81. De la darea numelui, monahul e un nou botezat, care își înțelege personal Botezul. Aceasta nu e repetarea primului Botez, ci înnoirea lui. Viața lui viitoare, deși continuată pe pământ, va avea să fie o slavă a Sfintei Treimi. Întreaga Sfântă Treime își face sălaș într-un ales. Chemații sunt mulți, dar vin numai câte unii care se aleg. Cu acestea începe noua îmbrăcare în Hristos.

82. Pe această cale nu poți călători fără primejdie decât condus de mâna nevăzută a lui Dumnezeu, prin conștiința unei călăuze.

83. Călugăria se întemeiază pe sfaturile evanghelice.

84. Cînul monahal urmărește trăirea creștinismului până la măsurile desăvârșirii. Dar ca să facă firea omenească o cale atât de lungă trebuie înțelese bine mijloacele și foarte bine cunoscută calea.

85. Fiți de-a dreptul ucenicii lui Iisus, cum au fost apostolii; dar putem fi niște ucenici mai smeriți ai unui slujitor al lui Iisus, cum este duhovnicul. Călugăria nu se învață atât din cărți, cât din această ucenicie.

86. Știind Iisus că patimile opresc sufletul de la calea Sa, întrucât îl lipsesc de viața aceasta, ne-a cerut să ne lepădăm de tot ce avem, să urâm familia, ba să urâm și propria noastră viață în condițiile lumii acesteia (Luca 14, 26). Călugăria stabilește o altă înrudire între oameni: rudenia cea după Duh. Căsătoria și copiii îi părăsești înainte de a-i avea și n-o iei pe calea aceasta.

87. Nici o patimă nu vrea să părăsească firea fără nevoie, adică silințe ale conștiinței întărite de voință. Din pricina acestei lupte între convingeri și patimi călugăria e dătătoare de har și e numărată la Taina Pocăinței.

88. Drepte sunt căile Domnului și cei drepti merg pe ele, dar îndărătnicii pe aceleași căi se poticnesc și cad. Pentru calea călugăriei trebuie, prin urmare, sănătate deplină și majoritate de minte.

89. Mulți vin la călugărie cu o părere bună despre ei înșiși, părere pe care nemărturisit și-o păstrează și în mănăstire. Părerea sau iubirea de sine e o formă subțire a mândriei. În mănăstire visează sfințiri și litanii și viață fericită, iar când aici dau de severitatea luptelor cu patimile, de tăierile dureroase ale pedepsirii întru toată fapta bună, visul se destramă și începe dezamăgirea și nemulțumirea, camuflările mândriei. Dacă cel în cauză își închide sufletul de către povățuirea duhovnicească, pentru că aceasta taie amăgirea de sine din care crește dezamăgirea, bobul de grâu se schimbă în tăciune și se crede grâu nedreptățit. Aceasta este iubirea de sine pe care o menține mândria și punctul de vamă al diavolului.

90. Sufletele slăbănogite de mândrie stau totuși pururea încordate în legitimă apărare de către orice îndregători, gata să-și apere dreptatea și să-și justifice întristarea, să-și explice ei mai bine cauza și niciodată nu simt trebuință să asculte și să urmeze, dacă este o cale mai presus de ce pot ei pricepe. Așa se explică îndepărtările, împuținările și chiar întunecările de la rostul luminos al călugăriei.

91. Monahul leneș de mântuirea sa începe să uite înțelesul celor ce are de făcut, se mulțumește numai cu intrarea în călugărie, ca și cum cu aceasta și-ar fi ajuns scopul. Potolește râvna de războire cu slăbiciunile firii patimilor, îmbrăcăminte sa de luptător al duhului pierde însemnătatea ei de la început. Sandalele nu mai aleargă pe calea gătirii evangheliei păcii, calea duhului, ci o iau iarăși pe calea pământului. Nici nu observă monahul molatic de minte când a fost scos din luptă și redus la un simplu cuier de haine călugărești. Cu alte cuvinte nu vede că a ajuns o mizerie căzută între tâlhari, un mincinos al Domnului Hristos.

92. Dacă monahul se complăce într-o călugărie de uniformă și nu-l doare stingerea luminilor sufletului său – întristarea e chipul unui suflet cu luminile stinse – înseamnă că a dat în micime de suflet și a ajuns un om de nimic. Potrivit acestei îndreptări el caută altă hrană sufletului său: lauda oamenilor, aprobarea voilor sale. De povățuitorii săi se desparte sufletește, judecându-i și găsindu-le tot felul de pricini. Așa se cuibărește viclenia în suflet și îl face pe monah om cu două fețe, morminte văruite pe dinafară, neîngrijit pe dinăuntru, ipocrit.

93. Când monahul a realizat fățarnicia, a ajuns pe punctul de a părăsi călugăria. În ochii lui toți sunt fățarnici, e o victimă nevinovată a nedreptăților, de aceea, osândindu-i, iese dintre ei. De aici se vede destul de limpede că mândria singură, chiar sub cea mai subțire formă a sa, cum e părerea de sine, dacă nu e tăiată din rădăcini, e în stare să risipească

din suflet toată viața după duh. Nu e mândria urâciunea pustiirii? De aceea, când te crezi bun, să știi că ești nebun și să aștepti ocară ca să te curățești. Întunecarea aceasta însă ne aduce aminte de învinuirile pe care le-a adus Iisus peste capul celor ce fățărniceau virtutea.

94. Astăzi pentru obrazyele celor din îndărătnicie părăsesc lupta călugăriei. Biserica încearcă pedeapsa, scoaterea din monahism, afurisirea sau caterisirea. Creștinii nu au de învățat nimic bun de la acești dezertori și mincinoși. Biserica, prin slujitorii ei, nu face degrabă lucrul acesta, dar ce nu poate rugăminte poate pedepși.

Plata neascultării de Biserică este pierderea mântuirii. Îndărătnicii dau, așadar, de primejdia pierzării, ca să se dezmeticească. Așa se întâmplă când se întărește fariseul și slăbește vameșul.

95. Prinderea sufletului într-o viață dinafară de duh prin târâțele vieții, e totuna cu ducerea lui iarăși în temnița patimilor.

96. Călugăria nu crește visători ai Împărăției lui Dumnezeu, ci oameni hotărâți care duc trăirea creștinismului până la ultimele lui consecințe de disciplină și frumusețe. Altfel Hristos nu ne-ar fi spus că „Împărăția lui Dumnezeu” – chiar aceasta lăuntrică – „se ia cu năvală și năvălitorii pun mâna pe ea” și „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea”.

97. Călugăria cere smerenie și curaj. Smerenia și curajul s-ar părea doi termeni opuși. Cu toate acestea, în viața duhovnicească ei se armonizează, ba se și completează. Absența sau împuținarea unuia slăbește pe celălalt și între ei trebuie ținut un echilibru. Căci viața creștină orientată numai spre umilință ia o înfățișare de sclavie spirituală, de pipernicire la literă și pierde curajul. De asemenea, orientarea numai spre îndrăzneală personală și spre profetism distruge bisericitatea și sobornicitatea creștinismului, provocând fie erezie, fie schismă, deci pierde smerenia.

98. Călugăria slăbește în suflete slabe și se întărește în suflete mari.

99. Mănăstirile cu viață de sine au slăbit votul ascultării și al sărăciei și din pricina aceasta sunt o formă decadentă de monahism.

100. Cea mai bună justificare a monahismului o fac cele trei rosturi cu care a străbătut el istoria: rostul spiritual, rostul cultural și rostul social.

101. Acesta este rostul de căpetenie al monahismului: trăirea creștinismului până la tensiunile desăvârșirii, când existența lui Dumnezeu devine un fapt de natura evidenței absolute pentru toți. Călugării care realizează monahismul sunt în lume făcliile aprinse ale lui Dumnezeu. Ceilalți, care nu-l realizează, umblă cu ele stinse, iar pentru înfrângerile lor morale Dumnezeu este hulit printre oameni (Romani 2, 24). Dar nu aceștia califică monahismul, ci cei dintâi.

102. Călugăria dezleagă pe monahi de obligațiile îngrijirii familiei în lume. Cu toate acestea, legătura nu e ruptă, ci rămâne în dreapta cumpănire a situațiilor și a celei mai bune soluții. Dacă dai starețului toată grija ta, o dai și pe aceasta, și cum va rândui, așa va rămâne. Prea multă întâlnire cu rudele nu e bună, pentru că ele aduc grijile lumești, tânguirea că au fost părăsite și felul de a gândi după lume. Sunt totuși rude care se bucură cu adevărat de calea noastră. O viață îmbunătățită a noastră le-ar fi singura mângâiere și bucurie care ar cântări în sufletul lor mai mult decât amărăciunile. Acesta-i primul folos sufletesc ce se așteaptă de la noi. Iar al doilea e acela al rugăciunilor pentru mântuirea lor.

103. Precum când merg la oaste, oamenii lumii lasă toată grija de acasă, ca să nu-i încâlcească în vremea ostășiei, așa și nevoitorii mântuirii lasă toată grija lumii pentru Împăratul cerurilor.

104. Lepădarea de lume e o convingere, pe care poți s-o ai și-n mijlocul lumii stând, precum poți să n-o ai în mijlocul pustiei petrecând.

CĂLUGĂRII

105. Viața monahului este lăuntrică, duhovnicească, pe când viața în lume e înafară. Una cu alta nu seamănă.

106. Mirenii mai vin la mănăstire pentru rugăciune, călugării nu se mai duc în lume să se odihnească. Toate profesiunile au vacanță sau concediu, numai călugăria nu. Așa ceva ar însemna încetarea călugăriei.

107. Călugărul trebuie să se ferească în sufletul lui de cel ce-l iubește, ca să nu fie rănit de slava deșartă, precum trebuie să se ferească și de cei ce-l ocărăsc, ca nu cumva poate din nepăsarea lui să fie hulit Dumnezeu. De aceea călugării nu umblă printre oameni cu ochii pe ei, cătând cunoscuți sau dorind să stea de vorbă, ci își văd de cale cu gândul la Dumnezeu.

108. Toți călugării care pentru neapărată trebuință au mers prin orașe au simțit trebuința ocrotirii lui Dumnezeu. Rugăciunile celor din mănăstire i-au însoțit ca o mână de apărare. Un drum în lume îți face dovada statorniciei în calea cea duhovnicească. De altfel nici nu se trimit din mănăstire decât cei mai statornici în călugărie. În ce constă primejdia? Firea omenească a fost asemănată cu călții, patimile cu focul. Dacă te atingi cu focul, călți fiind, patimile amorțite prin înfrânare se aprind prin simpla vedere. Călugării trăiesc într-un altfel de foc al Duhului Sfânt. Acesta se stinge când se apropie de ei înținaciunea prin simțuri.

109. Chipul monahului a trezit întotdeauna și în tot locul mângâierea de limbă a mirenilor. Ei caută oarecum fie să defaime modul acesta de viață, fie să-l ferească pe al lor.

110. Mirenii știu toate înfrângerile călugărilor, dar nu știu niciodată pe vreunul din sfinții care să fi biruit el aceste înfrângeri.

111. Mirenii văd pe călugări prin patimile de care sunt stăpâniți ei și nu le vine a crede că-i cu putință și o viață de virtute. Virtutea e neînțeleasă, ba uneori e numită fățarnicie. Așa frate călugăre, învăluie pe oameni în dragostea ta cea din multă rugăciune și vei vedea trezindu-se în necunoscuții cu care stai de vorbă și o scânteie dumnezeiască, pe care nu și-o pot exprima, ci numai o suspină.

112. Călugării, prin viața lor de obște, sunt o icoană străveche a lumii noi.

113. De la așezământul inimii în duhul lui Dumnezeu izvorăște toată purtarea monahului către cele dinafară, iar cele dinafară, după modul cum le face, sporesc duhul celor dinlăuntru.

114. Un călugăr trist, este un călugăr cu luminile stinse.

CĂRTURARII

115. Sunt mulți cărturari „aproape de Împărăția lui Dumnezeu”. Sunt toți cei care cred în Dumnezeu, dar nu cred în Iisus Hristos. Aceștia au simplificat tot aparatul religiei, ca odinioară cărturarul cu care a vorbit Iisus. Au rămas cu un Dumnezeu abstract, care nu le cere mai mult decât să-i recunoască existența. Se mulțumeau foarte bine cu un Dumnezeu pe Care Îl deduc ei, creat de ei, chiar un Dumnezeu al lor, deși absolut, inaccesibil, dacă nu chiar inexistent.

Fără revelația lui Dumnezeu în Iisus Hristos și fără angajarea în toate consecințele concrete ale acestei Revelații, cărturarii rămân aproape pe „dinafară de Împărăție”.

CĂSĂTORIA

116. La căsătorie nu ajunge numai numărul anilor, îngăduiți de lege, ci se cere și vârsta credinței în Dumnezeu, prin care, „păzind hotarele legii”, să se asigure stăpânirea acestei patimi. Majoratul părților îl decide mintea, nu instinctul; credința, nu necredința; înfrânarea nu desfrânarea.

117. Viața noastră are trei faze în dezvoltarea ei: faza vegetativă – până la naștere; faza bio-psihică, fără limite precise; și faza spirituală. Mulți nu trăiesc decât primele două faze ale vieții, iar mai sus nici n-au de gând s-ajungă. Trăind într-o căsătorie cu aceștia, nu poți fi decât într-un permanent dezechilibru cu cerințele spiritului. Viața acestora e o înjurătură continuă la adresa spiritului, iar pentru partea creștină e un fel de mucenicie fără nădejde sigură.

118. În opera recreațiunii omului în Hristos, cele două părți trebuie să se simtă că sunt chemate la cinstea de colaboratori ai lui Dumnezeu (1 Corinteni 3, 9), care urmărește printr-înșii o intenție divină, îmbrăcată în pui de om. O căsătorie cu o așa socoteală o binecuvintează Dumnezeu când ridică nunta de la instinct la rostul ei spiritual, la cinstea de Taină. E singura garanție a unei căsătorii durabile și plăcute lui Dumnezeu.

119. Prin Isaia proorocul, Cuvântul se tânuie: „Piere dreptul și nimeni nu ia aminte; se duc oamenii cinstiți și nimănui nu-i pasă că din pricina răutății a pierit cel drept” (Isaia 57, 1).

Cum pier dreptii și nimeni nu ia aminte?

Foarte simplu: că nu se mai nasc.

Și e de vină omul? Trebuie să se întrebe omul, de ce nu se mai nasc dreptii?

Iată că trebuie, de vreme ce-i aflat de vină; iată că dispariția dreptului e o problemă, de care suntem trași la răspundere. Căsătoria are cuvântul.

120. De multe ori haosul îl anunță prima celulă a mediului: familia necreștină.

121. Tinerii să se mute de la bătrânii care le strică casa.

122. Dacă nu-i dă pace la copil în vremea sarcinii, va avea precocitate sexuală.

123. În timpul sarcinii, mama să nu stea în fum și să nu ia medicamente.

124. Copiii născuți numai după distracții și destrăbălări au ieșit răi.

125. Femeia (luată din bărbat) are nevoie de completare endocrină prin contact de la bărbat.

126. Copiii nefăcuți strică pe cei făcuți.

127. Iobagii aveau câte 16 copii și erau slugi.

128. Din 3 familii, 2 divorțează.

129. Căsătoria pentru mântuire și prunci, nu pentru plăceri.

130. Abstenența sexuală dă vigoare, dar din când în când, și mai rar, trebuie soții să se împreuneze, în afară de posturi (Sfântul Pavel).

CÂRMUITORII DE NEAMURI

131. Din toate timpurile se știe că, atunci când puternicii vremii ridicau mâna asupra slujitorilor lui Dumnezeu, n-a mai dăinuit puterea lor.

132. Cărmuitorii de neamuri, abia dacă mai pot fi văzuți ca muritori. Pe vremuri, iubirea îi trecea printre zeii nemuritori.

133. Cărmuirea neamurilor tot de sus se face.

CHEMĂRILE LUI DUMNEZEU

134. Dumnezeu își cheamă copiii prin mai multe graiuri, prin mai multe surle. Iată câteva dintre ele:

1. Chemarea lăuntrică a conștiinței;
2. Chemarea din afară a cuvântului;
3. Chemarea prin necazurile vieții;
4. Chemarea prin necazurile morții;
5. Chemarea prin semnele mai presus de fire;
6. Chemarea prin chinurile de pe urmă de la Antihrist;
7. Chemarea la judecată.

135. Dumnezeu ne caută, ne cheamă, ne strigă, dar dacă nu vrem să înțelegem, începe să ne urmărească cu primejdii și năpaste.

136. Când nu mai răspund oamenii la chemarea dragostei lui Dumnezeu, dau de asprimea dreptății Sale, când, spre pedepsirea răutății, îngăduie războaiele. Atunci viața oricui se află în primejdie de moarte, și a celor de acasă și a celor de pe fronturi.

CONCEPȚIA DE VIAȚĂ CREȘTINĂ

137. Așa suntem noi în condițiile vieții acesteia: o candelă cu untdelemn și fitil, dar încă neaprsă.

Când ajungem la cunoștința a ceea ce suntem de fapt, că avem o înrudire cu Dumnezeu, că locuiește chiar în structura noastră spirituală, că suntem în pragul liberei alegeri a unei concepții de viață de care să ne țină chiar de n-om fi pe placul lumii, atunci Dumnezeu aprinde candela și luminează toată viața noastră cu concepția creștină despre lume și viață.

138. Obişnuit, concepția creștină nu prea e dusă, nici chiar de credincioși și nici chiar de cei ce o cunosc teologic destul de bine, până la finalitatea sa – mai păstrând și pentru egoism o bună parte de „viață”. Cu alte cuvinte sunt puține exemplarele omenești care își „riscă” toată viața lor pentru Dumnezeu, pentru cauza lui Dumnezeu în lume.

CONȘTIINȚA – GLASUL CONȘTIINȚEI

139. E un grai tăcut, o chemare lină, pe care o auzi sau o înțelegi că vine dinlăuntru, dar totuși de dincolo de tine, de la Dumnezeu. Însuși cuvântul conștiință însemnează a ști împreună, la fel. Iar cei ce știu împreună, la fel, sunt Dumnezeu și omul. Prin urmare cugetul sau conștiința e ochiul cu care vede Dumnezeu pe om și același ochi cu care vede omul pe Dumnezeu. Cum Îl văd așa mă vede – așa simt că mă vede – vedere deodată dinspre două părți.

140. Patimile, reaua voință și peste tot păcatele, dar mai ales nebăgarea în seamă a acestui glas, îngrămădesc niște valuri peste ochiul acesta, niște solzi, care-i sting graiul, încât abia se mai aude. Atunci și Dumnezeu se stinge din ochiul nostru încât ne pare că nici nu mai este Dumnezeu. Prin păcatele noastre, capătul omenesc al conștiinței noastre s-a îmbolnăvit. Înțelegem prin urmare, cum se face că s-a întunecat Dumnezeu așa de tare în ochii păcătoșilor, încât aceștia ajung de bună credință, în răutatea necredinței care i-a cuprins și li se pare că abia acum au ajuns la „adevăr”.

141. Glasul conștiinței însă, fiind și capătul lui Dumnezeu din fiii Săi, prin firea Sa, nu va putea fi înăbușit mereu, toată vremea vieții noastre pământești. Odată și odată începe să strige la noi, pârându-ne înaintea lui Dumnezeu și înaintea noastră de toate fărădelegile făcute; iar dacă nu ne împăcăm cu pârâșul acesta, câtă vreme suntem cu el pe cale (Matei 5, 25), drumeți prin viața aceasta, avem cuvântul lui Dumnezeu, că El va asculta pâra și-i va da dreptate, și ne va băga în chinurile iadului.

142. Sunt oameni care s-au învechit în rele – nevrând să știe de Dumnezeu – și, mai către capătul zilelor, când îndărătnicia firii s-a mai stins, s-au pomenit cu o răbufnire năpraznică a conștiinței bolnave, rupând toate zăgazurile fărădelegilor și azvârlindu-le pe toate în fața lor, încât și somnul le-a fugit, iar la unii le-a fugit și mintea. Căci cu adevărat a fugit mintea omului care o viață întreagă nu face altceva decât să stingă glasul conștiinței. De aceea nu vrea Dumnezeu să ieși din viața aceasta, fără să știi și tu că ți-ai omorât sfătuitoarea cel mai bun, ce-l aveai la îndemână pretutindeni, și nu te lasă să pleci fără să vezi, încă de aici, unde te vei duce. Așa sunt tocmită lucrurile, ca odată să vadă fiecare, vrând-nevrând, ceea ce trebuia, prin credință, să vadă totdeauna.

143a. Conștiința, prin natura ei, nu aprobă niciodată viciul și păcatul, prin natura ei e de a nu se lăsa învinsă, chiar dacă frâna ei nu e luată în seamă și firea decăzută săvârșeste păcatul peste opreliștea ei. De aici vin mustrările de conștiință – „pârâșul tău, cu care trebuie să te împaci pe drum”, care „nu tace” până ce omul nu-și revizuieste înfrângerile sale și nu se întoarce de la păcat, ca să poată primi iertarea lui Dumnezeu. În cazul când înfrângerile morale se țin lanț prin desimea sau gravitatea lor, urmează sancțiuni ale conștiinței, mai grele decât mustrarea: dezechilibrul minții – mai ușor sau mai profund, din care se mai poate reveni – și celelate forme mai grave, schizofrenia, paranoia, nebunia acută și, în final, sinuciderea.

Toate acestea sunt urmarea în organic a capitulării conștiinței, ca organ spiritual al omului, și, ca urmare, cufundarea lui în întuneric și în muncă. Aceasta-i perspectiva lugubră a vieții în păcat.

143b. Când ai conștiința curată să nu te temi niciodată de nimic.

COPIII

144. Însușirile copilului atârnă de gradul de pervertire la care a ajuns instinctul maternității la femeie. Dacă i-a fost stârnită senzualitatea – ceea ce e o decădere de la rostul firii sale, o pervertire convenabilă pentru mascul – evoluția embrionului în atari condiții de viață intrauterină aduce pe lume un copil ușor aplecat spre onanie precoce și târzie, și va fi un copil arțăgos, ereditar nervos, și predispus spre boli nervoase. Toată această povară își are rădăcina numai în această trezire afară de cale a senzualității mamei.

Invers, dacă mama n-a fost încă împinsă în acea aprindere a senzualității, nici în vremea dezvoltării intrauterine n-a fost tulburată de bărbat și nici în vremea alăptării copilului, noul venit va fi un copil prea puțin înclinat spre trezirea genetică prematură, neatrăs spre onanie și aproape deloc dispus spre nervozitate.

Dacă mama își pervertește rostul maternității sale, aduce pe lume copii predispuși unor perversiți sporite care le va distruge sistemul nervos sau, de se vor căsători, vor mări decăderea și necazurile. Țasta-i ocolul de cercuri și se soldează cu stingerea neamului celui ce apucă pe panta perversității rosturilor firii.

145. Toată vremea sarcinii și a alăptării bărbatul trebuie să se înfrâneze, ca să nu tulbure viața viitoare a celui ce vine în lume cu un anumit rost de la Dumnezeu.

146. Omul care se întunecă despre Dumnezeu și suflet, despre morală și orânduirea spirituală a venirii copiilor pe lume, omul care n-are nici un Dumnezeu și nu-l interesează nimic decât desfrâul lui, sigur că roada sa va însuma în sine toată lipsa lui de echilibru cu marele mediu divin, în care ne mișcăm, trăim și suntem (Fapte 17, 28).

147. Nașterea de fii, deodată cu o petrecere de acest fel, e ceva care contravine instinctului poligamic și fără altă socoteală al bărbatului fără Hristos; deci nu e cu puțință împlinirea intenției divine, decât cu un soț în stare de aceeași credință și petrecere. Convingerea că se poate și ceea ce ni s-ar părea că nu se poate, e o putere nebănuită; un fel de amplificare a voinței omului cu voința lui Dumnezeu.

Avem probe unde nici n-am bănuî: în fizica modernă, despre puterile sufletului asupra lumii fizice, deci și asupra trupului. Prin simpla atingere a unui obiect structura acestuia s-a schimbat întrucâtva. Prin simpla îndreptare a energiei cunoscătoare a sufletului asupra unui lucru, acesta se influențează și se schimbă întrucâtva, încât nu e identic în mod absolut cu el însuși de mai înainte de experiență.

De aici reținem faptul că organismul viu înregistrează cu atât mai ușor un bombardament al energiei sufletului și-i pricinuieste mutația infimizezimală, după dorință. Iar o mică schimbare în microbiologie dezlanțuie, prin amplificare, procese uriașe în configurația persoanei, uneori chiar și în macrobiologia societății.

Deci, cum să nu fie în stare blestemul unei babe, aproape cojită de materie, zvârlit cu urgia cea mai mare pe urma unui vinovat, ca voința ei să nu-l ajungă și să nu-i schimbe configurația fizică și psihică? Gândirea îndreptată ca o săgeată poate pricinui la țintă leziuni organice. Și iarăși: cum să nu fie în stare rugăciunea cu iubire să-l folosească și să-l schimbe, din rău în bun? Cu ce să fie mai prejos rugăciunea unei mame pentru mugurele său, zisă cu tot focul ființei sale, ca aceasta să nu-l folosească în chipul pe care îl dorește? Mai mult: toate stările trupesti și sufletești ale celor doi părinți, iar mai cu deosebire ale mamei în vremea celor nouă luni, se întipăresc în copil, cu tendințe sau predipoziii, pe care copilul le va avea pentru toată viața. Supărări, amărăciuni, dureri, predispun copilul la tristețe, melancolie, nesănătate. Deci toate acestea trebuie ocolite. În vremea aceea, dacă mama fură oarece, copilul va fura toată viața. Se îmbată mama o dată, copilul se va îmbăta toată viața – mai ales beția are și suport ereditar. Se roagă mama lui Dumnezeu, se va ruga și copilul.

148. Nota sufletească dominantă în familie, cu deosebire din vremea aceea, și mai ales a mamei, va fi caracteristica întregii vieți a urmașilor.

Acum e vremea când să faci ce vrei din copilul tău, acum ești cu deosebire dator să-l păzești de toate relele, cu care n-ai vrea să te supere, fiindcă numai acum poți și te ascultă cu desăvârșire.

149. Îndreaptă purtările tale, mamă, către Dumnezeu, Care săvârșeste prin tine minunea îmbinării unui pui de om cu un pui de cer, răsplătă de fericire pentru ostenele tale.

În atari strădanii, orice mamă se va mântui.

Iată faza spirituală a vieții de familie, răbdând pentru un rost divin o pravilă sfântă, despre care zice Sfânta Scriptură: „Cei ce au păzit pravila sfântă sfinți-se-vor și cei ce-ar învăța-o vor ști ce să răspundă” (Înțelepciunea lui Solomon 6, 10).

Iată de ce vin: Iisus la nuntă și nuntașii la judecată.

150. În copiii veniți dintr-o viață curată a căsătoriei, precumpănesc înclinările bune și nu-i biruie împrejurările rele ale mediului, ce eventual l-ar găsi și, poate că, chiar împotriva acestui mediu sunt rânduiți. Ei sunt de mici mai străvezii pentru Dumnezeu și prin aceasta se vede că au chemare să-I fie ucenici, iar, dacă vremea le-o va cere, Îi vor fi și mucenici.

151. Împărăția lui Dumnezeu este făgăduită copiilor, oamenilor ce o primesc fără discuție, asemenea copiilor, oamenilor ce au venit la Iisus de copii. Deci, cum să nu Se supere Împăratul, când copiii sunt opriți de a veni la Iisus, când Iisus este interzis?

152. Iată o supărare a lui Iisus. Supărarea că copiii nu sunt lăsați, de mici să vină la Iisus.

153. Cei care opresc copiii de la credință sunt osândiți mai rău ca sinucigașii.

154. Indiferent cum este dirijată educația copiilor, tot Dumnezeu este Tatăl sufletului și cele ce lucrează educația pe dinafară, pot fi zădărnice de cele dinlăuntru.

155. Lui Iisus lucrurile, întâmplările, oamenii de tot felul, până și copiii Îi prilejuiau motive de revelație. De la toate lucrurile lumii Iisus ridică oamenii la rațiunile supranaturale ale Providenței. Pe copii, de pildă, Iisus i-a găsit modelul sufletului deschis spre Dumnezeu. Ei, deși nu înțeleg nimic și nu schițează nici o împotrivire dialectică, cred totul și pun întrebări uimitoare de credință. Pentru ei existența lui Dumnezeu și prezența divină este un lucru de la sine înțeles. Nu în zadar s-au alăturat aceste două cuvinte: copilărie și sfințenie. De fapt, omul începe viața cu sfințenie, apoi o pierde: devine păcătos, devine „întrebătorul complicat al veacului acestuia”.

156. O natură bună (îmbunătățită) își simplifică de la sine principiile și marginile. S-ar apropia de natura originară, a cărui iconă, printre noi, numai copiii o au.

157. Dacă nu poți vorbi cu copiii despre Dumnezeu, vorbește cu Dumnezeu despre ei.

158. Copiii nefăcuți strică pe cei făcuți.

COPIII ÎNDRĂCIȚI, NEASCULTĂTORI, NECREDINCIOȘI ȘI DESFRÂNAȚI

159. Toți părinții, luați aminte, ceilalți, de asemenea, fiți cu mare băgare de seamă, ca să nu cădeți în astfel de greșeli, când vă va veni rândul. Copiii îndrăciți vin din următoarele pricini:

1. Părinții nu au păzit postul și nu s-au putut înfrâna de la poftele trupesti și așa au călcat zilele și timpurile neîngăduite care sunt: Miercurea, Vinerea, Duminica, sărbătorile de peste an și posturile întregi. Toți copiii care rezultă, sunt neascultători, îndărătnici, pentru că nici părinții lor nu au ascultat de poruncile lui Dumnezeu de a păzi zilele sfințite.

Întrebați-vă cugetele și vă vor spune ce este îngăduit. Astfel, îi veți vedea plângând și veți plânge și voi și așa veți ispăși păcatul în care i-ați zămislit. Desigur că vă doare, dacă nu le-ați fi făcut, nici nu v-ar fi durut.

2. Mamele nu s-au păzit până la curățenie deplină și așa se nasc copii plini de bube și pot muri. Și dacă în vremea aceea tata a mai fost și beat, se naște un copil ce va fi slăbănog, fie cu mintea, fie cu trupul, fie cu amândouă. Și iată cum vei avea pocania de la Dumnezeu cu propriul tău rod.

3. În vremea sarcinii nu te-ai păzit de bărbat, de aici mulți copii se nasc morți, sau mor de tineri, sau, dacă trăiesc alunecă în curvie, pentru că s-a întipărit pecetea curvească pe ei încă din pântecele mamei lor.

Se găsesc acestea în Sfânta Scriptură, căci toate prin câte trece mama, în vremea celor 9 luni de sarcină, fie bune, fie rele, se întipăresc și în copil. Când va crește mare, toate îi vor răsări în oale.

COPIII NĂSCUȚI ÎN LANȚURI

160. Presupunem că un copil andru, la primele anunțări ale instinctului, cade în viciul onaniei. Nu-l află părinții, face excese, e din ce în ce mai retras, mai tăcut, mai obosit, nu mai învață la școală; memoria – scoarța cerebrală a minții – e atinsă; nu mai e agerită de hormoni ce izvorau din sectorul respectiv, încleștat de viciu. Cu alte cuvinte, mintea se tâmpește și încă repede. Creșterea corpului încetinită, cearcănele vinete pe lângă ochi îl dau de gol – pentru cine știe să

vadă. Imaginația nu mai e vioaie, nu-i mai place joaca, parcă e bătrân, serios, și, mâinile – cu care a greșit – îi tremură. Iarăși dovadă că nervii sunt într-o primejdie.

Dacă n-are norocul să dea de un sfat, sau măcar de o carte, sporind cu vârsta, sporesc și urmările viciului, după cum urmează.

Pomeneam că glandele genезice au o dublă funcțiune: una endocrină, vărsînd hormonii în sânge, și alta externă, formînd celule genезice. De îndată ce viciul sau desfrînarea de orice fel, și la orice vîrstă – cazul e același – încleștează pe om, atunci țesuturile glandelor masculine sau feminine, sunt peste măsură de mult solicitate și silite să furnizeze material extern și, prin urmare, nu mai pot secreta și mediul endocrin. Acest dezechilibru se răsfrînge asupra sistemului nervos, în felul că celulele nervoase, nemaivînd agenți simulatori cuveniți, degenerază, mai întîi funcțional, și insul respectiv începe să fie un fleșcăit; iar dacă desfrînarea continuă, celula nervoasă moare. Desfrînarea omoară milioane de celule nervoase.

Mai trebuie știut și aceasta că toate țesuturile se refac, afară de celula nervoasă. Omorîtă o dată, nu mai învie niciodată.

Presupunem că tînrul-bătrîn vrea să fie și el în rînd cu lumea, vrea să se însoare. Nu izbutește. Nici pe el nu-l prea atrage femeia și nici fetele nu se simt atrase spre el. Ce e la mijloc? Viciile instinctului i-au stins vioiciunea, i-au șters farmecul, l-au fleșcăit cu totul, nu mai aprinde dragoste, ci milă. De milă, ca de silă, nu faci casă.

Doctorii sfătuiesc: femeile sau căsătoria. Firește, un viciu nu va ieși cu alt viciu, – chestiunea rămîne mereu într-un cerc vicios. Dar căsătoria, chiar dacă se face, poartă ponoasele trecutului și muștrările viitorului.

Astfel bărbatului, de pe urma viciilor de tot felul și de pe urma dezechilibrării funcționale totale sau locale a sistemului său nervos, i se întîmplă că pierde frîna nervoasă a ritmului său funcțional și nu se va potrivi poate niciodată cu ritmul femeii sale – neostenită în astfel de vicii. Osteneala și scîrba ei abia acum încep, căci mereu va rămîne nemulțumită, ceea ce îi va pricinui nevroze, dureri regionale și gânduri de căutare în altă parte. Nu e ea de vină că-l va părăsi, ci trecutul bărbatului se răzbună. Bărbatul, așa cum l-au desfrînat viciile, nu mai corespunde instinctului maternității femeii sale, și așa trebuie să-și tragă plata: rămîne fără urmași și fără soție.

Dar, să presupunem că, totuși-totuși, i se va nimeri ca să aibă și urmași. Aceștia vor purta următoarele poveri pîrintești: o sănătate șubredă, un chip îmbătrînit, diferite neputințe fără leac, iar de scapă cu zile vor fi niște chinuiți ai soartei și slabi de minte. Cum și de ce? Iată cum și de ce: știm de adineaori că toate faptele insului se înseamnă în două locuri: undeva într-o contabilitate nevăzută, și al doilea, ceva mai văzut, în grăuncioarele de cromatină, în genezele cromozomilor, adică în factorul biologic al eredității. Și-a distrus pîrintele cu viciile lui milioane de celule nervoase? Acestea, nemalefăcîndu-se niciodată, ci totalul celor distruse și sănătatea la care se găsea în momentul cînd își chema un urmaș pe lume, reprezentînd situația lui, se și însemnase în stocul de cromozomi, cu atâtea geneze recesive mai mult, ceea ce n-ar fi pățit dacă ar fi avut o purtare mai bună. Vreți dovadă la îndemîna oricui? Iat-o, nu lovesc pe nimeni, dimpotrivă simt alături cu durerea oricui.

Să zicem că o pereche de oameni n-au avut pacoste cu viciile tinereții, deci n-au sistemul nervos șubrezit dintr-o vină ca aceea. Totuși, nevoile vieții ostenesc nervii oricui. Această ostenire a vieții e de fapt o ostenire a elanului, a agerimii, a vioiciunii rezistente a sistemului nervos și a celorlate țesuturi și umori. Acestea toate se înscriu numaidecît în patrimoniul genetic al eredității, în vreme și pe măsură ce se adaugă. Factorul biologic al eredității rezumă starea oricărui moment, precum și situația biopsihică a părinților, fie aparte, fie angajați în procesul rodirii. Proba o dau copiii, care vin la intervale mai mari de vreme. Cei din tinerețe sunt mai vioi, mai sprinteni, mai sănătoși, mai ageri la minte; pe cînd copiii veniți mai la bătrînețea părinților sunt mai molâi, mai împiedicați, mai bătrîni. Nu au nici o vină și nici un leac. Așa sunt construiți genetic și ireversibil, realizîndu-se armonia ce se vede, cu materialul ce li se dă, în răstimpuri de vreme. Revenind la corespondență, pricepem mecanismul după care apare în lanțul cromozomilor roiul boabelor de neghină, genezele recesive și ravagiile ce le pot face ele, dacă nu sunt scoase din lucru de perechea mai sănătoasă a celuilalt părinte.

Mai sunt și urmări ale desfrînării și destul de grele încă din tinerețe. Poate s-a bănuir din cele de până aici, că organismul întreg se pipernicește, glandele în totalul lor rămîn atrofiate, scoase din lucru și cu toate urmările acestui dezechilibru umoral. Așa se ajunge pe rînd la atrofierea diferitelor organe în iconomia generală a corpului și așa apar sterilitatea, nevrozele și o stare generală de boală, sau o predispoziție spre tot felul de boli.

Nu mai vorbesc de stările sufletești: frica, slăbirea minții, obsesii, ideile fixe, răstălmăcirea înțelesurilor și o continuă muncire de conștiință. E reacțiunea sufletului la starea mizerabilă în care i-a ajuns casa prin patimi.

CREDINȚA

161. Credința e un risc al rațiunii; Dar nicidecum o anulare ci dimpotrivă, o iluminare a ei. E o absorbire a sufletului într-un dincolo al lumii acesteia, în modul divin al existenței.

162. Credința are revelația cu care omul credinței nu se tocmește.

163. Dumnezeu ne însoțește mereu și, pe măsură ce-L cunoaștem, viața noastră biologică și psihologică se străbate tot mai tare de adevăr și de lumina cunoștinței. Asta e ceea ce posedă credinciosul printr-o cale mult prescurtată, cunoștința pe care savantul n-o poate prinde prin știință, ci numai dacă și-a împins știința până la toate marginile și i-a recunoscut neputința.

164. Religia se întemeiază pe grăuntele de credință.

Grăuntele de credință este, de fapt, grăuntele de comuniune în care suntem cu Dumnezeu.

165. Iisus răspunde odată ucenicilor Săi care-I „cereau mai multă credință”, le-a spus cam așa: să înceapă din a crede că au credință și vor sfârși prin a avea de fapt.

166. La temperaturile la care se alege aurul ființei noastre de zgura acestei ființe, în firea noastră apare modul divin de a fi, de a voi și de a gândi.

167. Credinciosul în Dumnezeu depășește limitele omului, care este creator numai în ordinea conceptelor și nu intervine, ca Dumnezeu în ordinea realului.

168. Credința este un risc: împotriva rațiunii, împotriva vieții, împotriva limitelor omenești, câteodată și împotriva normalului. De aceea, sfinții se și fereau de a face minuni, deși doar în multe cazuri era doar dovada iubirii de oameni și alinarea suferinței omenești. Este un factor de purificare.

169. Grijă zilei de mâine este o grijă presantă. Când conducea pe israeliteni în pustie, Dumnezeu nu le îngăduia asigurarea zilei de mâine: mana se strica.

Pâinea cea de toate zilele o cerem pentru astăzi. Așa suntem sfătuiți, chiar nevrând, să trăim prin credință.

Sfinții pustnici au trăit numai în condiția credinței. Ei au crezut cuvântului lui Iisus, având mai întâi grijă de mântuire și pe al doilea plan grija vieții. De aceea crinii au ajuns până la strălucirile lumii divine.

170. Iisus era chemat de durerea unui tată, ca să întoarcă la viață o copilă de 12 ani.

Iisus iubea copiii, de aceea mergea la ei cu durerea iubirii. Totuși o femeie bolnavă L-a mai zăbovit, ba L-a chiar furat pe drum. Stăruim puțin asupra acestui furt, unic în viața lui Iisus. Oare de unde știa femeia aceasta, că atingându-se, chiar pe furiș, de marginea hainei lui Iisus, se va tămădui? O știa din credință și femeia nu s-a înșelat. Deși puterea de tămăduire era de natură spirituală, totuși, bolnava a furat-o printr-o atingere materială. Sluga sutașului este un caz de tămăduire de la distanță, prin credință, adusă de două delegații și e pur spirituală. Aici Iisus „n-a simțit puterea care a ieșit din El”. Aceasta înseamnă că boala a încetat, îndată ce organismul s-a refăcut la plinătatea lui spirituală. Sfințenia este o energie, păcătoșenia – o degradare. Una reface organismul, alta dărâmă. Dărâmarea se oprește îndată ce organismul împrumută, sau chiar fură, pe firul credinței, acea energie rară a sfințeniei. Iisus însă, a vrut să dea pe față credința femeii și sigur că a privit cu dragoste acest furt original.

171. Iisus dorește de la toți credincioșii lumii o liniște de adâncime: liniștea credinței în Dumnezeu. Aceasta ar da să se înțeleagă că în jurul unui om liniștit (din cauza rădăcinilor lui în cer) se face liniște pe pământ.

172. Pământean fiind, a te hotărî să-L mărturisești pe Dumnezeu cu orice preț și luare în derâdere e o și mai mare bucurie ce te poate duce până la deschiderea ochilor credinței: să îți se descopere Iisus, Fiul lui Dumnezeu. El, Care e cu noi în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor.

A vedea pe Iisus e o fericire ce nu se aseamănă cu nici o bucurie pământească, iar aceasta se întâmplă din când în când și din neam în neam, ca să nu se stingă dintre oameni siguranța existenței lui Dumnezeu.

Credința în Dumnezeu și mărturisirea Lui sunt ieșirea sufletului din întuneric în lumina dumnezeiască, ieșirea în lumina veacului viitor.

173. Cât ascuți de Dumnezeu, atât ascultă și Dumnezeu de tine.

CREȘTINISMUL

174. Creștinismul nostru ar fi în mare parte de neînțeles, dacă n-am considera și realitatea personală a demonului, a îngerilor căzuți. Credința noastră ar fi incompletă și s-ar dizolva cu ușurință, dintr-o religie revelată, într-o doctrină umanitară, sau, în cazul cel mai bun, într-un raționalism protestant, fără nimic supranatural și personal.

175. Creștinismul e a doua creație a lumii, a doua creație a omului, o creație din nou a firii.

176. Focul iubirii divine, de dragul Adevărului, între potrivnici se aprinde și se menține.

Acesta-i paradoxul. Creștinismul reînvie în raport invers proporțional cu încercările de a-l stinge.

177. Țintele ultime ale creștinismului nu sunt absorbite total de forma acestei trecătoare vieți, ci trec dincolo de moarte. Sfântul Apostol Pavel frânează exagerarea accentului transcendent, care uneori dezorganizează normalul social. Unii creștini, contemporani cu Sfântul Apostol Pavel, din cauza nostalgiei după împărăția spirituală, nu voiau să mai lucreze și nu voiau să mai aibă copii. Drept aceea, apostolul ridică la rangul de imperativ și nașterea copiilor la condiția de mântuire a femeii căsătorite. De asemenea a pus capăt pentru totdeauna alarmismului omului și oricărei fantezii aprinse spre apocaliptic, descalificându-le din cinstea unei minți sănătoase.

178. Misterul creștinismului este misterul unității în dualitate găsiindu-și soluția în Unitate-Trinitate. Iată de ce creștinismul are ca bază dogma hristologică a naturii teandrice a Fiului și dogma Trinitară.

179. Creștinismul este o concepție de viață, este stilul de viață a lui Iisus, concepție pe care nu a zdruncinat-o nimic din cele ce s-au petrecut împotriva creștinismului, vreme de 2000 de ani. Toate celelalte înțelegeri ale lumii s-au învechit și s-au stins. Singur creștinismul este mereu nou, mereu divin.

180. Creștinismul nu e numai o afacere de Dumineca, ci o strădanie de toate zilele, toată viața, de a ajunge stilul de viață și concepție pe care ni le-a dat Iisus.

Dacă creștinismul nostru nu e strădania aceasta, care naște fii lui Dumnezeu, el rămîne o simplă formalitate și ne putem trezi fără ea.

181. Să băgăm de seamă ca nu cumva creștinismul să se ia de la noi. Pe simplul motiv că noi, creștinii, nu aducem roadele acestui creștinism: oameni după chipul lui Iisus.

CUNOȘTINȚA MÂNTUIRII

182. Cunoștința mântuirii (1 Timotei 2, 4), de unde odată lumina ca soarele între noroade, azi abia se mai zărește ca o stea, căci gloatele șed în întunec (Matei 4, 6) și în umbra morții.

183. Cunoștința mântuirii trebuie, cu orice preț, reaprinsă între oameni.

CUNOȘTINȚELE

184. Precum urmărim o armonie între facultățile sufletești, tot așa trebuie să urmărim o armonie și între cunoștințele din cât mai multe domenii, precum și o sinteză a acestora cu viața.

CUVINTE INTERZISE

185. Cuvântul „nebun” este un cuvânt interzis. Cine zice fratelui său „nebunule” se pedepsește cu matca focului. De ce? Fiindcă și numai simpla alunecare a acestui cuvânt în obrazul unui om este în stare să-i desfigureze fizionomia minții.

Este cunoscută experiența mai multor inși care au organizat odată următorul complot psihologic: și-au ales victima și s-au prezentat, pe rând, la intervale neregulate și-au început a se nedumeri înaintea omului: Ce-i cu tine, parcă te-ai schimbat cumva! Și s-au dus. Altă dată, al treilea îi spune marea sa uimire, că-l găsește așa de schimbat și nu îndeajuns normal. Următorul îl găsește cu totul curios la minte. Și așa și ceilalți, până când ultimul i-a propus să se ducă la un spital de boli nervoase și să-și repare deranjurile la minte. Și biata victimă, pierzându-și treptat liniștea și neștiind capcana, a ajuns la nebuni. A trebuit să vină apoi toți ca să-și descopere complotul și cu mare greutate i-a revenit omului mintea la loc. Adevărul, abia a putut limpezi mintea zăpăcită sistematic de minciună.

186. Cuvintele interzise orientează greșit sau dezorientază. Deci, trebuie să fii mai presus de cuvintele oamenilor: să nu te atingă nici lauda, nici ocara din ele. Cuvintele sunt ființe vii, capabile să facă treaba la care au fost trimise. Și fiindcă sunt ființe vii, viață din viață, pe cel care le-a creat ele-l însoțesc până la judecata de apoi, ca niște copii ai lui, cu toate consecințele lor. Mărturisirea lor cu pocăință mai poate schimba situația. Taina pocăinței este o judecată milostivă. Aici, ce oprește aceasta nu mai ajunge la cealaltă. „Zece porunci are înțelepciunea: de 10 ori să taci și o dată să vorbești și atunci puțin”.

DESFRÂNAREA

187. Scurtarea vieții a venit neamului omenesc ca o plată pentru căderea în desfrânare. Nici că se poate mai drept. L-a înzestrat Dumnezeu pe om cu atâtea daruri minunate, ca el să renunțe la ele și să se coboare satisfăcut la singurul rolul de mascul și femelă? Asta-i toată aspirația lui? Neînvățat la un ideal mai înalt, sau nevrând să ostenească mai sus, așa după cum a rânduit Dumnezeu o instituție, Biserica, tocmai cu acest scop, ca să-l îndrepte și să-l ajute spre împărăția spiritului, sigur că se află în disonanță și în dezechilibru cu Dumnezeu. De Dumnezeu nu scapi pe simplul motiv că nu-L ascuți sau Îi tăgăduiești existența, și-I nesocotești Biserica, pentru că El are o rânduială și-ți cere s-o urmezi.

Solomon, ca unul ce avea s-o pătească, a întrevăzut acestea: „Cei nelegiuți pedepsiți vor fi... Femeile lor sunt fără minte și copiii lor stricați, iar spița lor blestemată” (Înțelepciune 3, 10-12).

188. Preoții vremurilor noastre, cu aceeași datorie ca Pavel, nu mai urmăresc desfrânarea ca pe un păcat care dărmă alcătuirea omenească, în întindere și în adâncime, ci o lasă să-și facă de cap. Ei nu mai au îndrăzneala să o măture afară din taina căsătoriei creștine, de aceea se ajunge la sărăcirea roadelor ei, copiii. Așa se întâmplă că: „lipsind preotului cunoștința legii și bătrânului sfatul”, cum se tânguia Iezechiil (Iezechiil 7, 26), oamenii orbecăie în mulțimea neștiinței și a lipsei de sfat, care s-au întins ca o noapte de osândă peste bieții oameni. Acesta este un semn de primejdie, din amândouă părțile. Căci scrie: „Dormind oamenii, a venit vrăjmașul și a semănat neghină printre grâu și s-a dus” (Matei 13, 25).

Deci nu fără rost atragem luarea-aminte că neghinele vrăjmașului vor sălbătăci oile împotriva păstorilor...

189. Păcatul desfrâului și a toată fărădelegea întârzie sau face cu neputință arătarea și desăvârșirea vieții lui Hristos în noi. Că numai de se va arăta viața lui Hristos în noi, vom cunoaște ținta spre care trebuie să tindem și ne vom înțelege rostul pe pământ.

DEZNĂDEJDEA

190. O mare parte din oameni cad în deznădejde în privința mântuirii lor. Deznădejdea e un chip greșit de meditație asupra relor făcute; chipul bun e, dimpotrivă, nădejdea. Răul, nimicul, păcatul, diavolul nu sunt subiecte sănatoase de gândire, căci îmbolnăvesc mintea prin asociații de idei. Pocăința trebuie să fie o înseninare din ce în ce mai mare a sufletului și a sănătății întregi.

191. Vrăjmașul, care pustiește prin patimi, când află că mintea, împinsă de strigarea conștiinței, vrea să facă răscoală împotriva robiei sale, vine cu asuprire mare, dovedind sufletului că n-are chip de scăpare. Iar ca pedeapsă, precum că sufletul a îndrăznit una ca aceasta, diavolul umblă să-l dea legat la un chinuitor mai greu: duhul deznădejdi.

192. Așa e de grea robia duhului acesta, încât sufletul, adunându-și cele mai de pe urmă puteri, dă lupta deznădejdi. Atunci se află sufletul între viață și moarte. Câte unii mai scapă, alții o duc așa, mai mult morți decât vii; iar alții, nemaiputând suferi, li se întunecă mintea și fac și păcatul cel mai de pe urmă: omorârea de sine. Și în sfârșit, altora, de durere, li se rătăcește mintea cu totul, dând în nebunie.

DISCIPLINA

193. Păstrarea capacității de încadrare în disciplină a unui suflet face dovada armoniei și valorii sale.

DREAPTA SOCOTEALĂ

194. Dreapta socoteală-i mai mare ca postul.

DREPTATEA LUI DUMNEZEU

195. Legea nestrămutată a dreptății lui Dumnezeu aduce peste capul tău ce ai adus și tu peste capul aproapelui tău. Ce ai făcut ți se va face; ce ai zis ți se va zice; ce încarci pe altul ai să duci și tu.

Când dreptatea lui Dumnezeu se întoarce asupra noastră a sosit vremea de plată sau ispășirea. Ispășirea nu-i o pedeapsă de la Dumnezeu, ci un mijloc de înțeleptire, o îndreptare mai aspră. Iar fiindcă dreptatea lui Dumnezeu mereu ține cumpănă între faptă și răsplată, putem vorbi chiar de legea dreptății, ca o lege milostivă, prin care ne curățim de petele faptelor rele. În vremea ispășirii, când vin asupra noastră strămtorările, dacă le răbdăm de bunăvoie, neumblând cu ocolirea, ne ajută Dumnezeu; iar de nu vrem să primim cele ce vin peste noi, că nu le înțelegem, nu ne ajută Dumnezeu, deși El ar fi vrut.

196. Dumnezeu nu pedepsește toată răutatea tuturor, aici, și numaidecât; precum nici nu slăvește bunătatea tuturor, aici, și numaidecât. Chiar dacă ar face așa, atunci și oamenii ar face binele de frică; mântuirea ar fi de silă, iar nu o faptă a libertății și a dragostei. Apoi, dacă repede ar pedepsi tot răul, Dumnezeu ar fi un fricos, un neputincios, micit la o măsură omenească sau cel mult îngerească, și ne-ar da să înțelegem că se teme de rău și-și apără stăpânirea, – cum fac oamenii. Ci tocmai pe faptul că îngăduie răilor să-și facă de cap, și-i lasă pe oameni neînfricați de pedeapsa năprasnică, ne dovedește atotputernicia Sa, veșnic liniștită asupra răului, – atotputernicie asupra căreia, prin virtutea credinței, stăm

liniștiți și noi, primind palmele și scuipările răului, ca pe niște mărturii ale neputinței aceluia, în fața atotputerniciei lui Dumnezeu, Care ne întărește cu liniștea Sa.

Cu aceea că nu pedepsește răutatea numaidecât, îi întinde ispită puternică, să se desăvârșească și ea, spre pedeapsă sigură în ziua judecății. Iar dacă, totuși, uneori pedepsește năprasnic vreo fărădelege, o face ca să mai pună frâu răutății între oameni, și mai ales să nu scadă în credință începătorii, și să nu se piardă dintre oameni cunoștința răsplătirii după fapte.

Deci, ori că răsplătește, ori că nu răsplătește, fie binele, fie răul, un lucru e sigur: că vine o răsplată sigură și veșnică, și că biruiește binele asupra răutății. Apoi, prin răbdarea multor neștiuți de oameni, atotputernicia și dreptatea lui Dumnezeu, sfărâmă mereu porțile iadului, cu puterea Bisericii văzute și nevăzute.

197. Când cineva, cu faptele sale păcătoase, cade din dragostea Tatălui său, dă de dreptatea Lui, care, ca pe un rob, îl va readuce la cale cu sila. Îi dă și timp, doar va simți să vină de bună voie; dacă însă nu bagă în seamă, îi ia și timpul și cade fără de veste urmărit de dreptate.

DUHOVNICUL

198. Mulțimea ispitelor, vicleniile potrivnicului nevăzut, războindu-ne prin lucrurile sau oamenii văzuți, oricând ar putea scoate pe ucenicul Domnului din calea mântuirii și să-l rătăcească, dacă duhovnicul n-ar avea meșteșugul, știința și puterea de la Dumnezeu, ca să împrăstie și mereu să strice lucrăturile potrivnicului. Pricepem prin urmare că ucenicul sau credinciosul e dator cu ascultarea din dragoste către duhovnicul său, căci fără darul acestuia e cu neputință izbăvirea de necazuri și mântuirea.

199. Toată slujba lămuririi ucenicului în ale duhului, în ale celor nevăzute legi, de unde vin peste oameni toate cele văzute, n-o poate face decât duhovnicul. Lui i s-a dat meșteșugul, cunoștința și puterea ca să ajute omului în încercări, să vrea și el leacul ce i-l îmbie Dumnezeu, după felul și trebuința bolii sale.

200. „Cine nu se leapădă de sine, nu poate să vie după Mine.” (Luca 9, 23). Cine nu poate să întrebe și nu se poate pleca sfatului unui părinte duhovnicesc, sau nici măcar nu-l caută, nu găsește pe Iisus.

201. De aceea-s rânduiți duhovnicii să cumpănească duhurile ce străbat mintea, să cunoască măsurile fiecărui ins, și încotro îi înclină cumpăna.

202. Râvna fără întrebare și părerea sar măsura.

203. Între cei trimiși de Dumnezeu, sunt și oameni ce au darul să vadă dincolo de zare, să audă graiul și cuvintele mai presus de fire. Dar aceștia, la vreme de mare însemnătate pentru ei, când li se deschide ochiul vederii și urechile auzirii celor de dincolo, să nu întârzie a căuta povățuirea unui duhovnic, care le va feri inima și mintea de bucurie străină și care îi va ocroti cu dulama smereniei.

204. Arătarea și împlinirea în firea noastră a tuturor darurilor nașterii noastre de sus, din Duhul Sfânt, e ceea ce numim desăvârșirea, cea la măsura fiecărui ins.

Fiecare e înzestrat și trimis să îplinească un rost al lui Dumnezeu între oameni. Dezvelirea și înțelegerea acestui rost sau destin ascuns în noi, în fiecare, după atotștiința de mai înainte (Romani 8, 29) a lui Dumnezeu, nu poate fi dezgropat fără cunoștința și luarea-aminte a unui duhovnic iscusit.

205. Duhovnicul sau starețul ajută și dezvăluie toate intențiile lui Dumnezeu din fiii Săi, datorite lor după măsura credinței, ce vor avea s-o aibă.

206. Toți nevoitorii trebuie să-și găsească duhovnic, deoarece în cele duhovnicești, tot ce nu e din povățuire orânduie și sub ocrotirea smereniei duce la înșelare și la mai mare rătăcire, decât înseși patimile.

207. Prin acea prietenie a duhovnicului cu Dumnezeu, despre care nu ne mai tocim, el va întoarce sau va atrage voia omului la voia lui Dumnezeu, făcându-l să vrea și el ce vrea Dumnezeu.

208. Duhovnicul va întoarce și mintea noastră de la atâta umblare pustie în afară și o va face scaun al lui Hristos-Dumnezeu, în care sunt ascunse toate comorile cunoștinței și ale înțelepciunii (Coloseni 2, 3).

209. Soțul preot poate fi și duhovnicul soției.

DUMNEZEU

210. Pe Dumnezeu Îl ai sădit, „inoculat”, latent, în structura ta spirituală. Tu ești altoit cu un Om-Dumnezeu, absolut superior condiției tale pământești. Prin aceasta și tu ești fiu al lui Dumnezeu. (...) Ne-a dat și nouă puterea să fim fiii lui Dumnezeu. Dacă cineva e conștient și trăiește această evidență interioară și pe celălalt plan al existenței, unuia ca acela nici un rău nu i se mai poate întâmpla. Nici omorâți nu pot fi, pentru că într-înșii prezența divină e forță care face deșartă orice zvârcolire a răului asupra lor.

211. Singura concepție fără greșală și izbăvită de relativitate o are numai Dumnezeu – Absolutul –, începutul și finalitatea lumii. El e Singurul a Căruia concepție face din haos, cosmos.

212. Dumnezeu ne însoțește mereu și, pe măsură ce-L cunoaștem, viața noastră biologică și psihologică se străbate tot mai tare de adevăr și de lumina cunoștinței.

213. Dumnezeu se revelează smereniei.

214. Pe când dreptul cunoaște un Dumnezeu personal, plin de iubire și apropiat oamenilor, păcătosul simte un Dumnezeu aspru, ascuns, amenințător, atotputernic și tare departe.

215. Despre Dumnezeu nimenea nu poate grăi cu competență absolută decât numai El Însuși, când strălucește slava Sa pe chipul fiilor Săi, sfinții.

216. Dragostea lui Dumnezeu față de cel mai mare păcătos e mai mare decât dragostea celui mai mare sfânt pentru Dumnezeu.

218. Dumnezeu nu uită de om cum uită omul de Dumnezeu.

219. Cel mai frumos dar pe care îl putem face lui Dumnezeu e să ne dăruim Lui pe noi înșine, pe viață. Dumnezeu primește și îmbrățișază, apără și întărește un asemenea dar. Abia cu această dăruire a dragostei prindem putere asupra greutății, asupra neputinței și căpătăm curaj în nevoie. Un duh nou se sălășluiește întru noi din clipa aceasta. Îl avem noi mai de demult, dar acum a prins el inima noastră în razele lui. Căci duh dumnezeiesc este dragostea care a făcut sfinți.

219. Dreptatea lui Dumnezeu, deși cu milă, plătește fapta.

220. Dumnezeu este pretutindeni, cu toată puterea, mila și ajutorul, pentru cei ce-L caută.

221. Dumnezeu ne poartă de grijă în toate amănuntele vieții.

222. Dumnezeu nu ne cere minuni. Acelea le face El.

223. Este neînchipuit de mare nepotrivire între ce cer oamenii lui/de la Dumnezeu și între ce cere Dumnezeu oamenilor.

224. Cred că cea mai deformată ființă în capul oamenilor este Dumnezeu.

225. Lumea întreagă condusă după legi împotriva lui Dumnezeu tot la Dumnezeu ajunge, dar la Dumnezeu ca „sfârșit” al lumii.

226. Grija omului de Dumnezeu simplifică grija omului de om.

227. Cât ascuți de Dumnezeu, atât ascuți și Dumnezeu de tine.

228. Dumnezeu a făcut totul din partea Sa, mai urmează și partea din partea noastră. Deciziile acestea sau fuga de ele hotărăsc veșnicia noastră.

229. Mărturisirea lui Dumnezeu cu prețul vieții este prețul învierii oamenilor întru sfinți.

ENDOCRINOLOGIE, ȘI PSIHOLOGIE

NEUROLOGIE

230. Glandele care izvorăsc hormonii și se află în sectorul cel mai de jos al corpului au, pe lângă alte rosturi, și pe acela de a da o configurație specifică, foarte energică și netă, corpului întreg, fie ca bărbat, fie ca femeie. Mai au pe urmă rostul să stimuleze funcțiunea celorlalte glande, ale căror hormoni încă au misiunea să agerească și să activeze alte funcțiuni, printre alte zone ale corpului.

Toate împreună au rost și influență cu deosebire asupra sistemului nervos și a capitalei sale, creierul.

231. Instinctul, deși e fără minte, totuși nu poate trece la faptă, fără învoirea minții și fără încuviințarea câtorva cenzuri. (Ce bine! Și ce rău, când însăși stăpânirea minții e coruptă și cenzura cumpărată!) Apoi, că hormonii, gloanțele instinctului, iau la țintă capitala sistemului nervos, creierul, nu pe vreo cale a lor aparte, ci, aflându-se în orice moment în toată structura sângelui, la cel dintâi motiv semnalat de ochi, deodată se și reped în poarta forului de judecată, anunțând ocazia și poruncile instinctului. De altfel, ochii, urechile, nările și gura sunt zone erogene; Tot atâtea porți de cremene și iască în care mediul din afară lovește cu amnarul în mediul dinlăuntru și-l aprinde cu scânteile poftelor spre văpaia faptelor.

Funcțiunile genezice se deșteaptă încă din vremea copilăriei, când mintea nu știe să înfrâneze unele ca acelea.

De ce oare e rânduiala de-a-ndoașelea?

Dacă socotim datoria părinților de a-și supraveghea și de a-și preveni copiii la vreme, despre aceste noutăți gingașe, firește că răspunderea căderilor nu rămâne numai în seama copiilor sau a lui Dumnezeu, ci părinții au să dea seama. Copiii se reazimă pe mintea părinților.

În privință neurologică și endocrină, deci după fire, așa trebuie să fie: încă din copilărie să izvorască această energie interzisă, ca, sub acțiunea ei, să se dezvolte și să se agerească întreg organismul și cu deosebire sistemul nervos. Deci hormonii se dovedesc izvorând cu rost, dar acțiunea lor trebuie întovărășită de înfrânare, altfel creșterea sănătoasă a organismului și a sistemului nervos ar fi profund alterată, atât organic cât și funcțional, fie că ar lipsi hormonii, fie că ar lipsi înfrânarea.

EREDITATEA

232. Intrăm în creștinism de mici, tare de mici, prin Botez. Atunci ni se „inoculează” creștinismul. Atunci suntem născuți a doua oară din apă și din Duh – Botezul (...)

Și trec anii, pruncul se face copil, tânăr, student, asistent...

Și vin împrejurări neprevăzute, spontane, care trezesc străfunduri, sau fac apel la străfunduri cu care încă nu făcusem cunoștință. Aceste împrejurări pot declanșa adevărate crize ale rațiunii sau ale conștiinței. Nerezolvate la timp în lumina unei rațiuni supreme a existenței, pot duce la dezechilibru, la sinucidere, la nebunie, sau la o blazare care nu mai deosebește binele de rău, ceea ce tot un dezastru sufletească este.

Atenție! Suntem invitați de o nevăzută orânduire a lucrurilor să facem apel, să aducem în sfera luminoasă a cunoștinței și resorturile latente ale ființei noastre, care, actualizate, depășesc prin frumusețe și putere tot ce agonisem până aici și prin frumusețea și puterea lor intrinsecă, să ne redea liștea și echilibrul pe care rațiunea noastră omenească – oricât ar fi de antrenată cu știința sau filosofia – nu le-ar putea restabili.

233. În realitate împrejurările, oricât de curioase ar fi – și poate cu atât mai mult –, nu sunt decât excitanții din afară care declanșează mecanismul nostru metafizic: creșterea noastră spirituală – devenim practic și real, conștiință și de cealaltă dimensiune a existenței, al cărei umil suport bilogic putem fi și noi, cei în cauză.

234. Dacă omul călătorește neatent cu tranzitul său, poate ajunge la crize, la dezechilibru, la îndrăcire: pradă a unui duh rău sau a unor puteri rele, care-l scot clinic dintre oameni.

235. Ereditatea, mediul și destinul sunt factorii de competenție care configurează diferențialele persoanei omenești.

236. Forma, ritmul și durata; astea dau tonul în materie de ereditate.

237. Problema eredității mai are un capăt, dincolo de biologie și probabilitate. Chiar numai factorul eredității, ca să fie cunoscut îndeajuns, depășește limitele științei pozitive.

238. Iată Genetica modernă, dată în nucleu lui Moise de Mântuitorul Însuși prin revelație, acum 3500 ani pe muntele Sinai. Nu e nici o mirare: Iisus avea conducerea spirituală și înainte de venirea Sa în trup omenească. Pe urmă, că iniția pe Moise în tainele eredității nu este nici o mirare, întrucât cine poate să cunoască mai bine omul, decât Cel ce l-a făcut și i-a dat legile vieții? Cuvântul acesta rămâne adevărat chiar dacă Dumnezeu ar fi făcut numai prima celulă vie și în ea ar fi comprimat toate posibilitățile ulterioare de dezvoltare, până la formele prezente și viitoare, încă nebănuite de noi. Dacă va fi fost creația așa, Dumnezeu e cu atât mai mare.

239. Stăruim asupra faptului ca Iisus e creatorul omului și ca gen aparte și ca persoană îndeosebi până la sfârșitul vremii. În această creație conlucra cu părinții pământești, menajându-le libertatea, dar prevenindu-i că, în cazul când Îi calcă legile, calcă viața propriilor lor copii.

„Eu, Domnul Dumnezeuul tău, sunt Dumnezeu răvnitor, Care pedepsește vina părinților în copii până la al treilea și al patrulea neam – pentru cei ce Mă urăsc. ... Și Mă milostivesc până la al miilea neam, către cei ce Mă iubesc și păzesc poruncile Mele (Deuteronom 5, 9-10).

240. După textul Scripturii e clar că toată recesivitatea apare în părinți de pe urma vreunui păcat. Știința, neavând termenul, nu poate da răspunsul la întrebarea: Cum au apărut în ascendenți genezele defecte, prin ce accident, sau după care legi? Sau, mai pe larg: Prin ce împrejurare, independentă și anterioară procesului eredității, apar în cromozomi, de unde nu erau, aceste granule infinitezimale degenerative și cu urmări dezastruoase, pentru o eventuală progenitură? Ca să răspund pe scurt, genezele recesive apar în ascendenți în chip independent, nu după legile probabilității, ci după legile care atârnă peste fărădelegi.

241. Toate faptele omului, toate mișcările lui se înseamnă undeva, într-o nevăzută carte și se înseamnă și în sămânța sa și cu aceasta își trage urmașii sub povara isprăvilor sale.

242. Înainte de a exista ca persoane pământești, existăm ca gând, ca intenție a lui Dumnezeu.

243. De faptul că suntem oarecumva anteriori față de forma noastră pământească, Dumnezeu ne spune, învățându-l pe Ieremia, când acesta încerca să se apere de misiunea cu care-l rostuiase pe pământ: „Înainte de a te urzi în pânțe... te-am sfințit și te-am rânduit prooroc printre popoare” (Ieremia 1, 5).

244. Cine știe, dacă nu El are de adus în viața pământească, în fluviul timpului, atâtea fețe omenești, încât numărul lor să îplinească toate posibilitățile de configurație câte le oferă structura noastră genetică? (Numărul combinărilor ce se pot face cu cele 24 de perechi de cromozomi, se ridică la astronoma cifră de 282.429.536.481 de posibilități.)

245. Ereditatea nu fixează poziții fatale, din care nu putem ieși, ci limite mai mult sau mai puțin fixe, după cum e vorba de o însușire sau alta, în cadrul cărora mediul ne fixează poziția.

246. Când mediul interior sau exterior e favorabil genezelor recesive, energia lor latentă nu întârzie să răbufnească prin subconștient asupra conștiinței, și astfel s-o înlăture, s-o întunece, ș.a.m.d.

Tot într-o situație de contrast e și trupul ce se roagă. De aceea unii, nesuferind contrastul, rezolvă situația greșit: nu se mai roagă. Sfinții însă, purificându-și trupul de patimi, au izbutit să-l aducă în armonie cu țințele superioare ale conștiinței, încât trupul lor prezenta multe din caracterele sufletului. Dincoace, multe din patimile trupului se fac și însușiri ale sufletului.

247. E cu puțință, pentru fericite excepții, despovărarea de sub o moștenire mizerabilă? Da, e cu puțință, cu prețul și cu osteneala unei vieți curate.

248. Iisus Hristos decide, în infinitul mic, ce calități sau defecte să fie expulzate prin cele două globule polare, care cuprind jumătate din numărul cromozomilor, și nicidecum hazardul. El înclină să fie una sau alta din configurațiile probabile pentru noi și sigure pentru Dumnezeu; El formează destinul nostru în așa fel încât o așezare specifică în infinitul mic să aibă urmări imense în configurația și în faptele noastre viitoare. Toate acestea le face contabilitatea absolută a lui Dumnezeu, care creează în dependență cu omul și potrivit cu faptele sale, ajungându-l cu răutățile lui din urmă și întorcându-i-le în brațe, sau iertându-l de ele, dacă s-a silit, prin lupta cu sine însuși, să-și dobândească iertarea.

249. Ieșirea din îngheșuirea aceasta nu e cu puțință decât trăind prezența nevăzută a lui Hristos în noi, trăind învățătura creștină în toate fibrele ființei, ceea ce face cu puțință lui Dumnezeu să scoată afară, prin mecanismul eredității, neghina recesivă și, în vremea străduinței celui în cauză, să facă să revină mulțime de geneze recesive în geneze dominante, ceea ce lui Dumnezeu îi este foarte cu puțință. Puterile credinței, amplificatoare de puterea și binecuvântarea lui Dumnezeu, au influență nebănuită de mare asupra eventualelor noastre infirmități.

250. Dumnezeu pe toți îi trimite înzestrați și în stare să fie drekți. Dar, trecând ei prin poarta nașterii pământești, iau în spate poveri părintești, care-i spetesc și-i încovoie spre pământ. Pe urmă, slăbiți de osteneala vieții și de mediul înconjurător, greu se vor decide să reprezinte cauza lui Dumnezeu.

EREDITATEA ȘI MEDIUL

251. Ereditatea nu fixează poziții fatale, din care nu putem ieși, ci limite mai mult sau mai puțin fixe, după cum e vorba de o însușire sau alta, în cadrul cărora mediul ne fixează poziția.

252. Energia de creștere și orânduire a configurației nu apare în mod automat în cromatină, ci ca o reacție a cromatinei față de un diferențial al mediului. Viața și organismul nu sunt o simplă actualizare a virtualităților native date în sistemul genezelor, ci un rezultat al interferenței dintre aceste virtualități și mediu, în care configurația genezelor se dezvoltă. Surprindem la mijloc și un mic cerc vicios, dar real: structura genezelor atârână de mediul – de toate mediile – în care s-au configurat; iar dezvoltarea lor în filogenează atârână, pe lângă acestea, și de toate configurațiile mediilor viitoare, din tot parcursul creșterii. Desigur că și ideea aceasta nu poate fi împinsă până la absurd; dintr-un ou de muscă nu poți ajunge la un pui de găină. Acțiunea mediului nu e fără frâu; are margini, și încă bine definite, totuși destul de elastice ca să ne permită – zic specialiștii – ca printr-un mediu dirijat să obținem o muscă numai cu un ochi, sau cu trei ochi.

A denatura firea e ușor, mult mai ușor, decât a scoate denaturarea introdusă în fire. Cu alte cuvinte, puțințele de dezvoltare, pe care le închide sistemul genetic, nu se reduc niciodată numai la una singură, ci la mai multe, chiar foarte multe. Din acestea foarte multe, mediul totdeauna alege una singură.

253. De multe ori haosul îl anunță prima celulă a mediului: familia necreșină.

EXTREMELE

254. Au zis Părinții că întotdeauna extremele sunt ale diavolului. Adică și prea mare iubire de Dumnezeu – înainte de vreme – poate fi pricină de cădere: o iubire oarecum pământească, pățimașă, neliniștită, nesenină, necurată și pironită.

FAPTELE BUNE

255. Omul nu se poate odihni în fericirea contemplației până nu a biruit în sine contradicțiile, tendințele rele, până nu și-a unificat și consolidat ființa ca să iubească numai binele. Iar aceasta nu se poate realiza decât prin acțiune prelungită, prin fapte convergente spre bine, prin câștigarea deprinderilor neclintite în săvârșirea binelui. Căci simpla gândire la bine și chiar simpla voință de a face binele, fără trecerea deasă – și aceea o vreme regulată – la facerea binelui, nu numai că e departe de a realiza această armonie, unitate și siguranță, ci, dimpotrivă, trezește opoziția tendințelor contrare. Un om de teorie se știe că e un om slab, măcinat de contradicții interne, mereu sporite prin reflexiunea care nu trece la fapte.

256a. Abia fapta aruncă o decizie în cumpăna acestor balansări și care, mai ales prin repetare, aduce definitiv câștig la cauza tendințelor bune. Nu degeaba virtutea însemnează etimologic bărbăție.

256b. Când un om face ceva cu intenții bune trebuie să iasă bine.

257. Iisus vrea ca fapta bună să izvorască natural dintr-o natură bună în chip dezinteresat, cum crește bobul de grâu și cum izvorăște apa din stânci, fără să se preocupe de bunătatea lor.

258. Faptele grăiesc mai tare și-s mai decisive sus. Să le avem ca dar, nu ca blestem. Iată condiția *sine qua non* a termenului „o turmă și un păstor”.

FIREA OMENEASCĂ – CĂDEREA EI

259. Oameni suntem toți; om însă, numai din când în când câte unul: acela care nu-și dezmințe obârșia divină; iar Om (cu „O” mare) numai Unul, Iisus Hristos, Care pentru oameni, Dumnezeu fiind, S-a făcut Om.

260. Știam și până la El că avem o obârșie divină, că suntem nemuritori cu sufletul, că este un singur Dumnezeu, spiritual, nevăzut – știau aceasta și dacia lui Zalmoxis de pe meleagurile noastre –, dar cu venirea lui Iisus Hristos ca Om între oameni, în istorie, se repară structural firea omenească.

261. Omul dintâi, zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, avea toată făptura sa întoarsă spre Dumnezeu, Care se răsfrângea într-însul ca soarele într-un bob de rouă.

Mintea, poftă și iuțimea, sau cugetarea, iubirea și voința, erau unite întreolaltă și în aceeași vedere sau contemplare a lui Dumnezeu. Iar trupul, deși pământ, neavând în sine poftă pătimasă, întovărășea – așa zicând – contemplarea aceasta. Asta era temelia cea străveche, în care avea să crească de la chip la asemănare cu Dumnezeu.

262. Potrivnicul a dat primul război cu Adam în rai și prin el, cu noi cu toți, întrucât toți eram în Adam (Romani 5, 12). E primul război pierdut de om. Înfrângerea lui însă o repetă întreg neamul omenesc, mii de ani de-a rândul; iar ceea ce a făcut Adam facem și noi, fiecare. E limpede că la mijloc a fost o neascultare, o încovoiere a unei meniri dată omului de Dumnezeu (A se vedea și Sfântul Maxim Mărturisitorul, Răspunsuri către Talasie, Filocalia vol. 3).

263. Iată cercul vicios pe care-l strângeau cu putere asupra firii omenești, Domniile și Stăpâniile întunerului, îmbrăcându-se pe ascuns în simțirea cea după fire și povărnind-o spre o lucrare contra firii și contra ascultării de Dumnezeu.

264. Căderea firii în ispită e totuna cu o sfărmară, care l-a făcut pe om bucăți. Astfel:

Mintea i-a fost amăgită de mândrie și slavă deșartă, crezând ispititorului, că va fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul;

Simțirea sau dragostea i s-a întors spre trup, care s-a aprins de poftă pătimasă;

Voința sau iuțimea în spaimă și rușine s-a întors și, văzându-se gol, s-a ascuns de Dumnezeu.

Iar când l-a strigat Dumnezeu pe nume, nu l-a mai văzut, ci numai L-a auzit, de vreme ce vederea conștiinței sale era acum întoarsă de la Dumnezeu la sine, căci s-a văzut gol. Deci, când să-și recunoască greșeala, mintea îi era slăbită, inima rănită cu iubirea de sine, încât cunoașterea lui decăzută scoase vinovat pe Dumnezeu pentru pustiirea sa.

265. De atunci firea noastră se află în îndoită învrăjbire:

I. Învrăjbirea lăuntrică: cu Dumnezeu; cu sine însuși;

II. Învrăjbirea în afară: cu semenii; cu firea toată.

Învrăjbirea aceasta ne urmărește ca o lege de pedeapsă dată firii; ea întunecă chipul nostru cel după Dumnezeu. Dar sufletul nu s-a întunecat de tot, căci a mai rămas conștiința, ca o stea ce nu s-a stins de pe cerul Raiului și mereu ne aduce aminte de obârșia noastră dumnezeiască și ne îmbie o refacere.

266. Răutatea e o osândă, o moarte anticipată, care chinuiește firea, dar nu e naturală, e o venetică în fire. Pe aceasta vrea Dumnezeu să o izgonească din fire, dar cu ajutorul omului, care a introdus-o în fire. I-a dat omului apostolia acestei misiuni: „Iată eu vă trimit pe voi ca pe niște miei în mijlocul lupilor”.

Firea perversă și firea curată, originară, stau laolaltă în raportul în care se afla un miel care bea apă dintr-un râu, față de lupul care se afla mai la deal și îi băga mielului de vină că-i tulbură apa, găsindu-i acestuia motivul „întemeiat” să-l mănânce. E absurditate multă și variată lipită pe fire. Misiunea lui Iisus, dată și mieilor, e descojirea firii de absurditate, de sălbăcie, de caricatura existenței: demonicul.

Aceasta însemnează că Iisus contează pe un miez original necontaminat, existent încă în fire, deși comprimat, dar capabil să-și recâștige dimensiunile și valoarea paradisiacă: miezul capabil de Har. Precum că acestea sunt așa, ne stau mărturie mieii lui Dumnezeu, sfinții în preajma cărora se îmblânzeau fiarele.

267. Păcatul, sau decăderea firii, ne-a făcut să pierdem: pacea cu Dumnezeu, pacea dinlăuntrul nostru, pacea cu oamenii și pacea cu toată firea. Ne-am salvătit în toate părțile, cât aproape „să se teamă” și Dumnezeu de noi. Iată de ce și fiarele fug de om.

268. Firea omenească a fost asemănată cu câlții, patimile cu focul. Dacă te atingi cu focul câlți fiind, patimile amorțite prin înfrânare se aprind prin simpla vedere.

269. Nu suntem din maimuță, dar mergem cu pași repezi spre ea.

FUMATUL

270. Fumatul slăbește nu numai plămânii, ci și mintea omului, încât credința nu o mai vezi atât de curat.

271. Nu-l judeca pe cerșetor că fumează.

GADARENII ȘI SUFLETUL

272. Nimic n-a făcut Iisus la întâmplare. Astfel S-a suit în corabie, cu un scop bine determinat: acela de a dezlega un suflet de muncile legătorului de demoni, care se chinuia în ținuturile gadarenilor.

Pe mare s-a stârnit fără veste o furtună. Iisus a certat pe cine avea de certat din spatele vântului și valurilor apei și s-a făcut liniște mare.

De cealaltă parte a mării, Îl întâmpină pe Iisus altă furtună, într-un suflet în care dracii stârniseră viforul cel mai de pe urmă al pustiirii și decăderii. Făcuseră dintr-un om o fiară care rupea lanțurile și un criminal care pustiise aceea parte a gadarenilor. Diavolii îi dăduseră în locul însușirilor de om, feroasa libertate de a fi între oameni un drac. Ei bine, totuși, omul acesta avea un suflet, Iisus propovăduise în multe locuri că „sufletul este mai de preț decât toată lumea, și ce-ar da omul în schimb pentru sufletul său?”. De aceea, cu prilejul îndrăcitului din Gadara, Iisus o ia pe altă cale: arată cu o minune prețul unui suflet. A pus în cumpănă un suflet, al celui mai decăzut dintre oameni cu prețul, deocamdată, al unei turme de 2000 de porci, nu încă cu toată lumea. Și a dat pierzării turma de porci a gadarenilor, pentru mântuirea unui suflet.

Cumpăna aceasta, între prețul unui suflet în ochii lui Dumnezeu și prețul turmei de porci în ochii gadarenilor a ieșit cu scandal. Și poate tocmai scandalul ce a urmat pune mai bine în cumpănă valoarea sufletului, întrucât gadarenii au trebuit să mintă prețul sufletului pe care îl pierduseră ei în porci.

Răi de pagubă cum erau, tot orașul ieși într-o întâmpinare a Lui și văzându-L Îl rugară să Se ducă de pe hotarele lor (Matei 8, 34; Luca 8, 37). Cu alte cuvinte, pentru paguba pe care le-a făcut-o „L-au dat pe Dumnezeu afară din hotarele lor”. Ei s-au declarat pentru porci, nu pentru suflet! Iisus S-a conformat: „Intrând în corabie, S-a înapoiat”. Atâta avea de făcut: gadarenilor le-a dat un misionar. Și un fost îndrăcit nu este un misionar de rând.

GÂNDURILE

273. E știut că pentru a scoate un gând rău din mintea cuiva, trebuie să i-o învălui de foarte multe ori cu cuvântul bun, ca s-o izbăvești din robia gândului străin. Asta-i calea cea mai lungă: de la urechi la inimă.

274. Gândurile pătimase nemărturisite sau simplu spuse au însușirea că se întăresc și se fac funii, cum zic părinții, și trag mintea la învoire și la faptă, care este păcat.

275. Păcatul acesta este: înfrângerea morală a sufletului de către un gând rău. De aceea toate gândurile trebuiesc spuse înainte de a se întări și de a birui mintea, căci deîndată ce sunt spuse le pierdere puterea de a obseda, asupra, stăpâni mintea.

276. Și gândurile bune trebuie controlate cu o altă conștiință, mai limpede. Controlul tuturor gândurilor e lege în călugărie. Neîntrebat nimic nu e bine, nici ce e bine, pentru că singur nu te poți apăra de săgețile slavei deșarte.

277. „Gândurile”, oricât de „nebune” ar fi, încă nu sunt înfrângerii și păcat, oricât „se împun”, muncind mintea. Păcatul începe de la învoirea spre faptă și fapta propriu-zisă.

278. Toate patimile sau lucrările împotriva firii se ivesc mai întâi în minte, în partea cea mai subțire a făpturii noastre nevăzute. Aici vine un chip sau un gând al lumii acesteia și stă ca o momeală. Iar mintea, dacă e neînvățată sau neprevenită despre lucrătura străină, ca un miel neștiutor, vede lupul și se duce la el, crezând că e oaie. Iar dacă lupul mai e și viclean, se îmbracă în piele de oaie și bietul miel neavând mirosul oii cercat, tot de-a zburda se duce în colții lupului flămând.

279. Prima întâlnire între minte și diavol e la linia momelii, pe care o flutură el în văzul minții. Dacă mintea nu bagă momeala în seamă, vrăjmașul stăruie cu ea, o arată mai sclipitoare, ca să o facă iubită minții. Aceasta e a doua înaintare a războiului, sau asupreală. Dacă la asupreală a izbutit să fure mintea cu momeala și să o facă să vorbească împreună, avem înaintare la unire.

Mintea însă se trezește c-a fost furată de gând străin și că se află în altceva decât în ceea ce-i era dat după fire; iar când își dă seama de ea însăși și de cele în care se află, avem lupta cea de gând la o clipă hotărâtoare. Se va învoi mintea să meargă după momeală mai departe, sau se va întoarce de la dânsa? Aici e lupta și clipele sunt scumpe; și de cele mai multe ori viața întreagă a unuia sau a mulțime de inși atâră de lupta nevăzută a câtorva clipe. Dacă întârziem să ne luptăm, se poate întâmpla ca fără veste să fim învăluți la minte din partea poftelor sau a iușimii, asupra cărora încă aruncă vrăjmașul aprinderea sa. Prin urmare, ostaș al lui Hristos, lupta trebuie dată grabnic și după lege.

280. Încă din Vechiul Testament se cunoaște războiul cel de gând, despre care David scrie acestea: „Fiica Babilonului (înțelegeți: «satană, satană»), dornică de pustiire, ferice de cel ce-ți va plăti după fapta ce ne-ai făcut tu nouă; ferice de cel ce va lua și va lovi de piatră pruncii tăi” (Psalmul 136, 8).

281. Gândurile celui rău, nălucirile lui (ideile fixe ale lui), momelile sale, aceștia sunt pruncii vavilonești sau „puii de drac”, după cum îi numește Sfântul Maxim Mărturisitorul. Iar piatra este Hristos sau credința în El, temelia cetății sufletului, piatra cea din capul unghiului, pe care zidarii vremii de atunci n-au băgat-o în seamă (Matei 22, 42). (...) De piatra aceasta trebuie să lovim pruncii vavilonești. (...) De aceea Sfântul Ioan Scărarul zice: „Ca numele lui Iisus Hristos, armă mai tare, în cer și pe pământ nu este!”. Cerul este mintea și pământul inima, în care trebuie să se depene rugăciunea neîncetată a preasfântului nume: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”, întorcându-se ca o armă mereu întinsă asupra vrăjmașului.

282. Năvala de gânduri să nu descurajeze pe începători; toată grija să le fie să nu se nevoiască cu gândurile. A nu avea gânduri e tot așa de cu neputință ca și a crede că poți opri vântul, dar, cu orânduire dumnezeiască, vin și vremuri fără furtună.

283. Ferice de cel ce luptă duhovnicește cu gândurile, lovindu-le de Piatra unghiulară a ființei omenești Iisus.

IERTAREA

284. Iertând, ștergi ce ierți. Ce ierți la altul, ție ți se șterge. Judecata aceasta te scoate de sub judecată.

285. Iertarea noastră de la Dumnezeu e pusă, deci, în atârănarea de noi. Dumnezeu consfințește pentru noi decizia noastră pentru alții. În cazul când, faptic, noi nu iertăm, rugăciunea noastră e întoarcere pe dos de faptele noastre și sună cam așa: Doamne, nu ne ierta nouă, căci nici noi nu iertăm altora!

IISUS – CINE ESTE IISUS?

286. Pentru noi Iisus e Sensul vieții și al Istoriei; reazemul ei în ispitele și furtunile timpului. Iisus e asemănarea după care tânjim și înșetăm de-a lungul deșertului lumii: originalul nostru, autenticitatea noastră, dar, mai mult decât acestea, Iisus este Prietenul nostru, singurul Care ne rămâne credincios și nu ne părăsește niciodată. Și mai mult: e Sfânta noastră Împărtășanie cu desăvârșirea: foamea noastră metafizică.

287. Iisus formulează o nouă ordine spirituală în om. Iisus S-a integrat naturii omenești, de aceea El e mereu viu: și vine ca ființă supremă, și e vie în noi, ca ființă supremă și posibilitate nesfârșită de desăvârșire.

„Nu știți că Hristos e în voi? Afară, cumva, dacă sunteți creștini netrebniți.” (II Cor. 13, 5). „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine. Pentru voi, fiii mei, trăiesc durerile de mamă, până ce Hristos va prinde chip în voi” (Galateni 4, 19). Deci, cum spune Clement Alexandrinul: „Dumnezeu S-a făcut om, ca de la om să învețe cum se face omul Dumnezeu”. Acesta e omul cel nou, făptura cea nouă, omul născut de sus, omul cu reflexul veșniciei lui Iisus, răsfrânt în afară de chip, simplu în toată ființa Sa. Fiindcă Iisus e omul cerului și S-a ținut pe Sine în firea cea omenească, de aceea, El Se impune tuturor oamenilor și tuturor veacurilor, cu atât mai mult cu cât ar vrea unii să scape de El.

Iisus cere istoriei decizia existenței Sale. Dar istoria s-a arătat neputincioasă din primele ei zile. Așa a rămas și mai rămâne. Prin faptul că Iisus S-a ținut destinului omenească și prin faptul că omul trebuie să se decidă ce face cu Iisus, se explică de ce istoria omului e așa de zbuciumată și veșnicia lui e așa de hărțuită și mușcată de șerpilor îndoielilor și ai contrazicerilor. Așa se explică de ce pentru Iisus oamenii s-au iubit și s-au urât, s-au măcelărit și s-au ajutat, au cunoscut extremitățile pasiunii și ale jertfei. De El a atârnat roata conștiinței, a frumosului și a rățcirii. El este forța interioară pe care forța veacurilor n-au putut-o istovi. Amintirea Lui e vie pretutindeni, pe zidurile bisericilor și ale școlilor, pe vârful

clopotnițelor, pe toate drumurile, la căpătâiul paturilor și al mormintelor. Distrugeți ferestrele de biserici, luați icoanele din altare și de pe la case! Viața lui Iisus umple muzeele și bibliotecile. Dați foc Liturghierelor, ceasloavelor și cărților de rugăciune; Îl veți descoperi pe El și toate cuvintele Lui în toate cărțile literaturilor, ba chiar și cei care-L blestemă nu fac altceva decât să-L mărturisească fără să vrea prezența Lui.

Răsunetul tuturor romanilor, stăpâni ai lumii, a încetat o dată cu zilele lor și cine se mai gândește să moară pentru faima lor postumă? În jurul multora s-a făcut mai multă gălăgie ca în jurul lui Iisus; iar după mii de ani, numai în jurul lui Iisus își pun oamenii problema și astăzi, pe viață și pe moarte, ca-n primele zile.

Numai cineva mai viu ca romanii și care e cu adevărat un idol nemincinos al omului, poate înțelege lupta aceasta permanentă între oameni. Și astăzi, ca în ziua Nașterii Sale, unii Îl iubesc, iar alții Îl urăsc. Oamenii sunt antrenați înșiși într-o patimă pentru Patima Lui, iar alții într-o patimă pentru iubirea Lui. Unii sunt în destinul lui Iisus, iar alții fără destin, nici sens. Deci, dacă întrebarea: „Cine este Iisus?” a crescut în veacuri și cere fiecărei generații un răspuns decisiv, noi nu putem răspunde decât într-un glas cu Tatăl, într-o rostire cu îngerii, într-o propovăduire cu apostolii, într-o mărturisire cu mucenicii și cu toți sfinții și într-o afirmare cu toată creștinătatea a două milenii: „Acesta este Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii”. Salutul permanent al fiecărui Toma, din îndoiala omenească și certitudinea dumnezeiască.

Dacă cineva a ajuns la siguranța aceasta și poate acoperi cu viața, în acela s-a născut Iisus, naștere care deschide calea veșniciei, încă fiind în veac. Cu Iisus se naște și explicația omului și explicația lumii.

Cine este Iisus? – s-a întrebat Irod, care aflând de la magi cine-I, L-a osândit la moarte, crezând că omorând 14.000 de prunci, va scăpa de Iisus. S-a întrebat Irod Tetrarhul, care auzind toate câte făcea Iisus, nu se dumirea ce să creadă despre Dânsul.

Se întrebau cărturarii și fariseii, smintindu-se pentru formalități înfrânte; se întrebau cine-I acesta de iartă și păcatele?

Se întrebau până și apostolii cine-I acesta că ascultă de El vînturile și marea?

Și s-a întrebat un șir întreg de nedumeriți.

S-a întrebat puterea lumească.

S-a întrebat toată trufia minții.

S-a întrebat toată necredința.

Toți aceștia L-au refuzat, L-au osândit și L-au omorât pe Iisus și aceasta s-a întâmplat permanent în istorie. Cine este Iisus pentru noi?

Pe contemporanii lui Iisus îi înțelegem că le era greu să-L creadă pe Dumnezeu. Dar după dovada Învierii Sale, după dovada dumnezeirii Sale, după apariția Sa mai presus de fire, prin uși încuiate, petrecere nevăzută cu oamenii, arătându-Se lui Pavel și altora din veac în veac, nu mai putea fi fără răspuns.

Răspunsurile teologice sunt știința.

De aici, pentru noi, Iisus e sensul vieții, reazimul și în ispite și în furtuni. Asemănarea după care tânjim și însetăm de-a lungul deșertului vieții. Originalul nostru, autenticitatea noastră.

Dar mai mult decât acestea este prietenul nostru Care sigur nu ne părăsește niciodată; e Sfânta noastră Împărtășanie, cu desăvârșire și foamea noastră metafizică. (...)

288. Împăratul Însuși Se va face slujitorul celor ce L-au așteptat cu toată ființa. De altfel, acesta e Iisus: Împăratul slujitor al destinului omenesc. Iisus a reîntors sensul existenței iarăși în Țara de obârșie: Împărăția Sensului și a explicației depline.

Atunci se va odihni sufletul omului de neliniștea sa.

Dar întrucâtva se liniștește sufletul omului și până atunci: știindu-le acestea precis.

Iată o făclie (cunoștința în parte) până vine Lumina.

IMAGINAȚIA

289. Riscurile imaginației sunt ocolite în duhovnicia răsăritului (nălucirile false).

De aceea, Răsăritul meditează fără imagini, chiar contra imaginilor, chiar vedeniile reale le refuză, nu din rea credință sau din împotrivire, ci din grija de a nu greși, primind orice. Și se știe că Dumnezeu nu se supără când se stă pe acest punct de vedere. Singura pomenire ortodoxă este aceea care nu pune nici un tipar pe minte, care nu statornicește nici o imaginație sau imagine. Exemplu: „Adevăr”, „Duh”, Numele lui Iisus din rugăciunea călugărilor: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”.

(Exemple practice: fiindcă noi nu putem fi contemporanii lui Iisus, este Iisus contemporanul nostru peste veacuri. Inspirăm atotprezența Sa în Prea Sfânt Numele Său și expirăm aerul stricat al păcatelor noastre. Inspiri Duhul Sfânt, Duhul lui Dumnezeu și expiri duhul rău din tine.)

INSTINCTELE

290. Ca neamul oamenilor să dăinuiască și peste triajul morții, Dumnezeu a sădit în fire câteva legi fundamentale numite instincte (...) care sunt norme fixe de viață. Numai omul poate interveni cu voința, cu libertatea și cu funcția conștiinței să modifice natura acestor norme fixe.

Această modificare a funcției instinctelor, când nu e păstrată în starea lor originală, poate fi făcută în două sensuri opuse: înspre dereglarea lor, când devin patimi și, în sens opus, înspre convertirea sau sublimarea lor, prin virtute, prin luptă metodică, prin nevoință.

291. Cum devine „patimă” un instinct sădit ca lege de existență a firii? Iată răspunsul unui profesor creștin de medicină: „Împlinirea oricărui instinct al firii e însoțită de o plăcere. Omul, numai omul, din toate viețuitoarele, vrea să despartă funcția biologică a instinctului în două: vrea să separe rostul instinctului de plăcerea ce-l însoțește, alegându-și plăcerea și refuzându-i rostul”.

Omul reușește această denaturare, căutată intenționat – arbitrar – dar în dauna sănătății, cu prețul pierderii libertății, a dereglării altor instincte superioare, cu inevitabile urmări ereditare ș.a.m.d.

292. În creier funcționează un centru de cenzură (medical „inhibiția”) care are la dispoziție tot mecanismul biochimic necesar (neuro-psihic, neuro-endocrin, neuro-motor, neuro-static), capabil să aprobe sau să frâneze tot ce obligatoriu trebuie să treacă pe la acest centru de informație.

293. Între cenzura minții (centrul inhibitor al creierului) și între puterea de impunere a forței oarbe se creează o tensiune, o luptă, război chiar, sau dezechilibru total.

Instinctele, câtă vreme cineva nu iese din rânduiala lor, nu-i dau omului lupte, pentru că acestea primesc aprobarea, satisfacerea și rostul lor concret. Cum însă marea majoritate a oamenilor au dereglat rostul normal al acestor forțe oarbe ale firii – urmărind exclusiv plăcerea ce-o conferă, dar refuzând rostul –, oamenii au ajuns în robia patimilor. În cazul robiei, cenzura minții a slăbit considerabil și patimile conduc mintea, iar omul și-a pierdut libertatea. Omul care a ajuns rob patimilor sale nu mai are mărturia conștiinței pentru faptele sale – care a ajuns într-un fel de „adormire”, ca în somn, deși conștiința nu doarme; e într-o stare de necredință, de uitare de Dumnezeu, omul trăiește în stare de păcat. Căci „păcat” aceasta însemnează: înfrângerea morală a conștiinței de către satana, prin patimile trupului.

294. Forța instinctelor – forțele oarbe ale firii, altfel în serviciul vieții rânduite –, crește când degenerază în patimi, întrucât ele au slăbit stavila cenzurii rațiunii, iar de acum caută să o surpe cu totul și lumina conștiinței să o stingă.

295. O mare dizarmonie constă în faptul că instinctul bărbatului e în conflict cu instinctul femeii. Instinctul bărbatului vrea mereu femeia, ca prilej al descărcărilor sale genezice. Instinctul femeii însă e maternitatea. Copilului până se desprinde de mamă, îi trebuie doi ani, deci, după rânduiala firii, trebuie să fie lăsată în pace.

Deci, ce va face bărbatul? Sau își va perverti soția, făcând-o să umble și ea după plăcerea pătimașă, căutând să scape de rostul firii sale, sau o va face criminală, punând-o să-și ucidă în pânțele ființa fără apărare, sau va practica scârba onaniei cu femeia sa (Facere 38, 9), păzind-o de rostul zămislirii, dar necinstind-o, cum nu se mai poate spune. Alții recurg la sterilizare, alții la aventuri, sau la lupanare. Un atare bărbat nu-și va mântui soția prin nașterea de fii (1 Timotei 2, 15), ci o va osândii cu ucigașii și curvarii, printre care și el de asemenea va fi (Apocalipsă 21, 8).

Prea puțini sunt bărbații care-și stăpânesc instinctul irațional, prin puterile raționale ale sufletului, reglementându-l potrivit cu rostul său original. Și iarăși, și mai puțini sunt cei ce convertesc energia prin înfrânare, săltând sensul firii la rosturi mai presus de fire.

296. Plăcerea, căutată numai pentru ea însăși, cheamă repetarea din ce în ce mai deasă a actului, până ce ajunge la distrugerea sistemului nervos. Mai mult chiar: ea aprinde organismul și-l împinge până dincolo de posibilitățile sale funcționale; ea provoacă frângerea oricărei cenzuri morale și-și duce supușii până la doaga nebuniei.

ISPĂȘIREA

297. Când dreptatea lui Dumnezeu se întoarce asupra noastră a sosit vremea de plată sau ispășirea. Ispășirea nu-i o pedeapsă de la Dumnezeu, ci un mijloc de înțeleptire, o îndreptare mai aspră. Iar fiindcă dreptatea lui Dumnezeu mereu ține cumpănă între faptă și răsplată, putem vorbi chiar de legea dreptății, ca o lege milostivă, prin care ne curățim de petele faptelor rele. În vremea ispășirii, când vin asupra noastră strămtorările, dacă le răbdăm de bunăvoie, neumblând cu ocolirea, ne ajută Dumnezeu; iar de nu vrem să primim cele ce vin peste noi, că nu le înțelegem, nu ne ajută Dumnezeu, deși El ar fi vrut.

298. Pe când dreptul cunoaște un Dumnezeu personal, plin de iubire și apropiat oamenilor, păcătosul simte un Dumnezeu aspru, ascuns, amenințator, atotputernic și tare departe. Dar sunt păcătoși cu totul vrăjmași lui Dumnezeu, care nici nu îngăduie să li se zică păcătoși. Aceștia nu sunt împreună-lucrători cu Dumnezeu. Peste lucrul lor trebuie să vină corecturi divine. Așa se face că simțim un Dumnezeu atotputernic, care restabilește, peste voințele oamenilor, echilibrul creației și echilibrul vieții, stricat de fărădelegile oamenilor. Acțiunea aceasta a lui Dumnezeu, prin care constrânge faptele oamenilor cu urmările lor, o numim ispășire.

Ispășirea e un chip de veghe a lui Dumnezeu în destinul insului și în destinul neamurilor. Dar cu toate că răul se pedepsește prin sine însuși, iubirea divină dă totuși puțință de ieșire din înfundătura răutății ce se pedepsește pe sine însăși: de se va găsi cineva să stea bun pentru frații săi înaintea lui Dumnezeu.

299. De obicei oamenii stârnesc cu faptele lor anumite furtuni nevăzute: acestea tot în capul lor se întorc, dar în chipul cel mai văzut cu puțință. Dumnezeu, știind de mai-nainte sfârșitul tuturor, rânduiește fiecăruia ispășiri în lumea aceasta.

ISPITELE

300. Vrăjmașul, ca să-și ajungă ținta fărădelegii, îmbie sufletului ispita întâi, cea prin plăcere, aducându-i momeli plăcute la vedere și bune la gustare, potrivite cu fiecare putere frântă a sufletului în parte.

301. Deși înzestrați cu darurile Botezului, totuși n-am scăpat de războiul momelilor. Momeala nefiind păcat, e permisă de Dumnezeu să cerce cumpăna libertății noastre.

302. Sfântul Marcu Ascetul ne lămurește: Hristos prin Cruce și prin Harul Botezului „slobozindu-ne de orice silă, n-a împiedicat aruncarea gândurilor în inimă. Aceasta pentru ca unele din ele, fiind urâte de noi, îndată să fie șterse; altele, fiind iubite, în măsura în care sunt iubite să și rămână; și astfel să se arate și Harul lui Dumnezeu și voia omului, ce anume iubește: ostenele din pricina Harului, sau gândurile din pricina plăcerii”. Aici stă pricina pentru care noi, deși botezați, totuși mai avem trebuință și de al doilea Botez, al pocăinței, întrucât nu suntem ca îngerii neschimbabili.

303. Încercările și neliniștile vremii au și ele un rost: ne provoacă la găsirea sensului ce-l avem în Dumnezeu, ca ultim reazim etern al liniștii, iar pe de altă parte ne conduc la găsirea de noi înșine, ca fapte renăscute în Dumnezeu și ajunse la libertatea spiritului.

304. Câtă vreme mergem în voia valurilor, în voia firii povărnite spre păcat, n-avem nici o luptă, nu ne trezim din cursele vrăjmașului (2 Timotei 2, 26); stăm de bună credință că mergem bine, ne isprăvim zilele în fericire și coborâm cu pace la iad! Dar de îndată ce aflăm ce înzestrare avem și ne trezim spre ce trebuie să fim, puterile iadului vor sări să ne ceară socoteală pentru nesupunere. Dar nu vor sări cu toată urgia răutății, că nu le lasă Dumnezeu, ci cu vicleșuguri și curse, cu minciuni și cu înfricoșare și cu alte nemaipomenite zavistii. Pe de altă parte, se vor folosi de unelte ale lor (Ioan 8, 44), oameni amăgiți de ei, care le-ar face toate câte-i învață dracii – dacă ar fi după ei. De aceea zice Înțeleptul: „Fiule, când vrei să te apropii să slujești Domnului, gătește sufletul tău spre ispite” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 2, 1).

305. Zice un Sfânt Părinte: „La ispitele și îndată nu mai e nimeni care să se mântuiască”. Războiul ispitelor e focul care lămurește ce suntem fiecare: lemne, pietre, aramă, paie, câlți sau „pământ și cenușă” (Facere 18, 27), aurul smereniei – dulama lui Dumnezeu.

306. Războiul duhovnicesc seamănă întrucâtva cu războiul lumii. Și unul și altul te desface de viața aceasta. Numai ispitele, necazurile și tot felul de încercări ale războiului nevăzut izbutesc să ne tocească pe deplin gustul de lumea aceasta și să ne ducă la un fel de moarte față de lume, care-i smerenia deplină și condiția de căpetenie a rugăciunii neîncetate.

307. Dacă mintea se va afla iubind o momeală străină și sfatul viclean, va înclina cumpăna liberei alegeri spre momeala și sfatul străin. Așa se deschide spărtură în cetate și se năpustesc puhoai de vrăjmași care așteptau ascunși afară. Și repede urmează jalnică pustiire în cetatea sufletului: împlinirea cu lucrul și repetarea faptei aceleia, până ajunge deprindere sau obicei.

308. De unde atâta pustiire? De la o clipă fără de Dumnezeu a minții, clipă în care vrăjmașul i-a furișat undița iadului pe gât, învăluită meșteșugit într-o momeală a unui lucru sensibil al lumii de aici. Potrivnicul ispitește cu momeala plăcerii pe tot omul spre patima spre care-l prinde că are povărnire mai mare: pe cel aplecat spre trup, cu desfrânarea; pe cel înclinat spre gânduri, cu înțelepciunea veacului acestuia (1 Corinteni 1, 20), care pe mulți i-a rățacit de Dumnezeu și pe puțini i-a întors; pe cei dornici de Cuvântul lui Dumnezeu îi ispitește cu Biblia (2 Petru 1, 20), încât în zilele noastre se văd mulți călători la iad cu Scriptura în mână. Toți cei ce umblă după plăceri, de orice fel, nu vor scăpa de primejdii, căci sub orice plăcere e încolăcit un șarpe.

309. Vicleanul are două feluri de momeli, după iubirea omului, care înclină fie spre pierzare, fie spre mântuire. Este și o „ispită a mântuirii” în care au căzut mulți înșelați, zicând că-s mântuiți, când de fapt ei n-au săvârșit nici alergarea și nici după lege n-au luptat. Este și ispita sfințeniei, este și ispita misiunii sau a trimiterii de la „Dumnezeu”,

precum este și ispita muceniciei. În toate aceste ispite cad cei ce ocolesc osteneala, mințile înguste, care spun că nu mai au nimic de făcut, decât să creadă și să se socotească a fi și ajuns sfințenia, misiunea, mucenicia și celelate năluci ale minții înșelate.

310. Câte unii mai aprinși la minte, fie de la fire, fie de la boli, neavând cercarea dreptei socoteli, scâncesc în inima lor după daruri mai presus de fire, îmbulziți nu de vreo virtute, ci de iubirea de sine. Având aceștia iubire fără minte pe care vor să o cinstească cu daruri mai presus de fire, Dumnezeu îngăduie duhului rău să-i amăgească desăvârșit (2 Tesaloniceni 2, 11) ca pe unii ce îndrăznesc să se apropie de Dumnezeu, necurați la inimă. De aceea, pentru îndrăzneală, îi dă pe seama vicleanului să-i pedepsească. Astfel, când atârnă de la Dumnezeu o atare pedeapsă pentru oarecare, îl cercetează satana luând chip mincinos al lui Hristos și, grăindu-i cu mare blândețe, îi trânteste o laudă cu care-l câștigă fulgerător și poate pentru totdeauna, ca pe unul ce, pe calea cea strâmtă (Matei 7, 14) și cu chinuri ce duc la Împărăție, umblă după „plăceri duhovnicești”. Iată-l cu momeala pe gât. De-acu, după oarecare școală a rățâcirii, când încrederea îi va fi câștigată desăvârșit și îi va fi întărită, prin potriviri de semne prevestite ajunge încrezut în sine și în hristosul lui, încât și moarte de om e în stare să facă, întemeindu-se pe Scriptură.

311. Iubind cele rele, pe firul acestei iubiri, intră vrăjmașul în cetate; adică prin cele de-a stânga, relele. Când însă vede că nu poate amăgi pe om cu cele de-a stânga, sare în cealaltă margine, de-a dreapta de tot, căutând să-l amăgească, ca să-i dea omul crezare. Îi trânteste o laudă pentru mulțimea credinței în Dumnezeu și a iubirii virtuții, și-l îndeamnă ca fără măsură și fără întrebare să se silească în acestea. Pe unul îl treze la rugăciune, silindu-se să-i strecoare în minte și în inimă părere mare despre sine, precum că pe „el” îl trezesc „îngerii” la pravilă. Sau dacă cel ochit spre înșelare nu-i chiar așa de virtuos, îi mai îngăduie să fumeze, să bea, zicându-i gândurile că-i trebuie putere și nu-i păcat. Pe unul l-a săgetat arătându-se în chipul lui „Hristos” și spunându-i: „Pentru dumneata mai răsare soarele!”. Douăzeci și cinci de ani pe urmă l-a mai dăscălit, ca să ajungă să se creadă pe sine că el e fiul omului din Scriptură și dreptul judecător, care va despărți oile de capre și va întemeia Împărăția lui Dumnezeu pe pământ, și că în zilele lui va fi sfârșitul și judecata, care se va face prin el. (De fapt era sfârșitul judecății sale, pe care o vedea, nu la sine, ci în afară, la toată lumea.) De fiecare dată când îl zorea credința aceasta trecea, după câte o ispravă, și pe la casa de nebuni.

312. De aceea sunt îngăduite încercările, fiindcă numai ele coc sămânța pe pământ, a „dumnezeilor” după har.

IUBIREA

313. Iubirea de Dumnezeu și iubirea de oameni în care atârnă toată Legea și Proorocii (Matei 22, 37-40), împlinindu-le Iisus ca nimeni altul, prin aceasta se vedea limpede că Iisus e Dumnezeu și Dumnezeu este iubire (1 Ioan 4, 8). Pe acestea două ni le-a dat ca porunci. Aci stă taina pentru care poruncile lui Dumnezeu bat pe vrăjmașul, când are cine le trăi. Căci iată: Dumnezeu Se ascunde în poruncile Sale, după cum ne asigură Sfinții Marcu Ascetul (Sfântul Marcu Ascetul, Despre legea duhovnicească, Filocalia, Sibiu, 1946, ed.I., vol.1, p.249; și ed.II, vol.1, Sibiu, 1947, p. 247) și Maxim Mărturisitorul (Sfântul Maxim Mărturisitorul, Capete gnostice, Filocalia, Sibiu, 1947, ed.I, vol.2, p.193).

Trăirea acestor porunci arde pe diavol așa de cumplit, încât acesta răscoală puterile iadului și cu ele atâță pe oamenii lumii, care-s biruiți de el, și-i năpustește împotriva lui Iisus și a oricărui ucenic al Lui.

314. „Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privința unui lucru (mântuirea) pe care îl vor cere: se va da lor de către Tatăl Meu, Carele este în ceruri. Că unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (Matei 18, 19-20).

Cuvintele acestea, pe lângă înțelesul literei, mai au și următorul înțeles: pământul este trupul, iar mai cu deosebire inima; cei doi sau trei sunt puterile sufletului care, dacă se vor învoi pe pământ, adunându-se într-un gând, va fi și Dumnezeu în mijlocul lor. Unirea puterilor sufletului pe pământul inimii, însemnează iubirea, căci numai ea unește cele învrăjbite. Iar iubirea, cerând ceva de la Dumnezeu, Tatăl răspunde celor doi sau trei de pe pământ, dăruindu-le iubirea Sa din ceruri, care este Fiul Său, și așa ne aflăm având pe Dumnezeu, Carele este iubire, în mijlocul nostru.

315. Minunea adunării puterilor sufletului, învrăjbite de fapta ucigașă a păcatului, nu e cu puțință decât în numele lui Dumnezeu.

Rugăciunea neîncetată a fericitului nume: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”, după îndemnarea Sfântului Pavel: „Neîntrerupt vă rugați”, săvârșește minunea unirii în dragoste a celor învrăjbite întreolaltă de păcat.

316. Iubirea înclină libertatea ca pe o cumpănă.

317. „Așa a iubit Dumnezeu lumea încât și pe singurul Său Fiul L-a dat, ca tot cel ce crede într-Însul, să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16). E mai mare iubirea aceasta decât iubirea care a creat lumea. De data aceasta stăvilarele dragostei se ridică și aceasta se naște pe pământ, în persoana lui Iisus, pârjol de Cer în inimile oamenilor.

318. Dragostea în Duhul lui Hristos, în trei vârste se vede:

În iubirea aproapelui ca pe tine însuși (Matei 19, 19);

În iubirea mai mult ca pe tine însuși – iubirea de vrăjmași (Matei 5, 44);

În iubirea ca jertfă pentru oameni (Ioan 15, 13).

Până la măsura iubirii de vrăjmași sunt datori să ajungă toți creștinii, care au de gând să se mântuiască; pe când la vârsta a treia a iubirii, foarte puțini ajung.

319. Iubirea n-are marginile omului, nici spațiul, nici timpul; nu pierie niciodată, e puternică, încât străbate dincolo de mormânt și ajunge pe cel iubit; străpunge iadul care nu-i poate sta împotrivă și străbate cerul.

320. Iubirea e însușirea lui Dumnezeu prin care a creat lumea văzută și nevăzută și toată făptura care-L cunoaște de Tată e străbătută de iubire. Dacă am stăru cum trebuie în iubirea aceasta fără margini, s-ar răsfrânge și în noi obârșia noastră divină, chipul și asemănarea fiilor cu Tatăl, am avea și noi mulțime de însușiri dumnezeiești, prin har nu prin natură, în primul rând n-am fi așa de mărginiți într-o mulțime de privințe.

321. Iubirea e calea cea mai scurtă și mai presus de orice cale, spre desăvârșire (1 Corinteni 12, 31); printr-înșă avem înlăuntrul nostru Împărăția Cerurilor.

322. Focul iubirii divine, de dragul Adevărului, între potrivnici se aprinde și se menține.

IUBIREA DE SINE

323. Sfântul Maxim Mărturisitorul numește iubirea de sine „primul pui al diavolului”. Ea e cealaltă parte din piedica a doua ce ne-o stârnește potrivnicul în noi înșine: iubirea trupească de sine, începătura mândriei. Împotriva ei ne-a cerut Mântuitorul să ne hotărâm pentru lepădarea de sine, zicând: „Oricine voiește să vie după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie” (Luca 9, 23). Lepădarea aceasta însă o poate face numai cine s-a ridicat cu mintea mai presus de cele deșarte și s-a desfăcut din toată dragostea lumească și și-a strămutat puterea dragostei sale, toată, către Dumnezeu. Sau, cu alte cuvinte: pe cine l-a ajutat Dumnezeu să iasă din legăturile iubirii de lume, îl ajută să iasă și din legăturile dinlăuntru ale iubirii de sine.

324. Iubirea trupească de sine și plină de trufie, numai dragostea aprinsă a lui Dumnezeu o poate scoate și desăvârșit s-o facă scrum, prin umilințele cu care o arde.

325. Noi nu prea putem ști în câtă primejdie ne bagă iubirea de sine, dar o putem deduce din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Care, cu iubire de oameni, ajută mântuirea noastră, îngăduind încercări, certări și ocări peste capul nostru, cu rostul ca să ne scârbim de noi înșine și să ni se tocească tot gustul de cele de aici, căci altfel nu putem muri nouă înșine ca să viem lui Dumnezeu (Galateni 2, 19). De aceea toți Părinții au fugit de laudă și au iubit ocară și toată năpăstuirea, ca pe unele ce ucid puii vicleni și aduc mult folos de la Dumnezeu.

326. Cei ce prin darul lui Dumnezeu se izbăvesc și de legăturile dinlăuntru ale iubirii de sine, se poartă și se mărturisesc pe ei înșiși străini și călători (Evrei 11, 13) aici pe pământ. De aceea „suspînăm în acest trup, dorind să ne îmbrăcăm cu locuința noastră cea din Ceruri” (2 Corinteni 5, 2).

327. „Puiul de drac” al iubirii de sine, făcându-se bărbat și ajutat prin vedenii mincinoase de tatăl său, tatăl minciunii, strămbă mintea bietului om, încât i se va părea păcatul virtute dumnezeiască. Ba încă, omorând pe cei ce nu cred ca el, i se va părea că face slujbă lui „Dumnezeu” (dumnezeul care l-a înșelat pe el) (Numerii 25, 7-13).

328. Cu îngăduirea lui Dumnezeu, Satana îi cerne și îi culege pe toți cei ce mai umblă în lumea aceasta după plăceri, chiar duhovnicești, numai să-i prindă, că încă nu s-au lepădat desăvârșit de iubirea de sine și de orice spurcăciune a vieții, după atâta și atâta propovăduire a Bisericii: căci patima aceasta face pe om să cadă, lovit de săgețile laudei și să se trezească cu mintea înșelată și sărită din socoteala smereniei.

329. Precum în viața pământească lucra Harul asupra celor ce se sfințeau și sporea în ei iubirea, iar la dezlegarea lor din trup, rămânând în Împărăția Harului, acesta sporește, desăvârșind în ei iubirea; așa prin contrast, în starea de iad a conștiinței, în împărăția fără de Har, lucrează demonii asupra sufletelor chinuite și sporesc în ele ura. Ura aceasta care nu poate face nimic, zvârcolirea neputinței furioase, ura demonilor care chinuiesc sufletele și văd că nu isprăvesc nimic, ura aceasta arde, ura aceasta infernală e focul nestins, care nu luminează nimic. Sufletele acelea, care s-au amăgit de poftele lumii, de slava deșartă și de trufia vieții (1 Ioan 2, 16), înșelate de iubirea de sine care le-a povățuit la toate poftele, iată-le înecându-se în ura care le arde și care s-a întărit peste ele ca o mare împărăție a răului. În această împărăție infernală i-a dus iubirea de sine, primul pui al diavolului și tată a toată amăgirea.

Într-o așa împărăție au să sufere toți cei ce n-au scos cu desăvârșire iubirea de sine din lăuntru lor, ci au mângâiat-o cu toate plăcerile și i-a surprins moartea încă neînțelepțiți la minte și necurățiți la inimă. Au plecat cu nădejde, le rămâne nădejdea. Și dacă se va afla cineva dintre rudeni sau urmași, ca să împlinească pentru ei faptele iubirii, cu acestea acopăr mulțime de păcate și-i scot din moarte (Tobit 4, 10). Iar dacă Dumnezeu nu pune nimănui în gând să împlinească mila și pocăința pentru ei, e semnul că nu are planul să-i scoată din muncă.

IUDA – IUDELE

330. Structura lui era o dezarmonie, un haos. De aceea satana întru ale sale a intrat.

331. Iuda nu mai este un anonim, de acum Iuda este o mare putere: a devenit o minte satanică. „Marele Iuda”. Iată oamenilor mici, o cale de a ajunge „mari”. De acum Iuda va fi prototipul tuturor trădătorilor.

Iuda va avea ucenicii lui până la sfârșitul lumii, care aceeași treabă o vor face-o: vânzând, reclamând, trădând, dând la moarte: părinți, frați, surori, bărbați, preoți, sfinți... Iuda multiplicat, vinde pe Iisus mereu.

Fiii diavolului îi cumpără lui Iuda ucenici. Și cu prețuri derizorii fiindcă se îmbie mulți.

ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU

332. Împărăția lui Dumnezeu are două vârste.

Prima vârstă a Împărăției lui Dumnezeu e deodată cu venirea lui Iisus între oameni. El e Fiul și energia spirituală a Împărăției. El, născut în fiecare suflet prin Duhul Sfânt, în suflete devenite fecioare, se multiplică – așa zicând – dar neîmpărțindu-se, locuind deodată între o mulțime de frați, făcându-i oameni cerești, chiar dacă după omul din afară aceștia sufăr toate umilințele și necazurile veacului acestuia – și mai ales dacă le sufăr mulțumind și binecuvântând pe Dumnezeu într-o necazuri.

Împărăția, în vârsta ei primă e nevăzută; e mai mult dedusă din „răbdarea sfinților”. Ea nu are decât o evidență interioară pentru cel ce o trăiește și, în lipsă de argumente decisive, el nu are decât afirmarea ei prin jertfa vieții – ultimul cuvânt.

În acest interval al Împărăției nevăzute creștinul se bucură într-o necazuri, arde într-însul focul aruncat de Iisus pe pământ: focul iubirii de oameni.

În rezumat, Împărăția lui Dumnezeu e oriunde se află un om centrat launtric de Iisus. Nu e o împărăție de vedenii – cum cer oamenii. Aci se pune accentul pe virtute, nu pe daruri neobișnuite sau viziuni. „Cea mai minunată viziune e un om care se distinge prin puritatea și smerenia sufletului său” (Halkiu, Sancti Pahomii, Vitae Graecae, Bruxeles, 1932, Vita prima 48).

A fi luminat de cunoștința de Dumnezeu, curat și smerit cu inima, e singurul argument valabil al Împărăției. Într-un așa suflet se străvede Iisus. El nu trebuie să vorbească, e destul să existe; existența lui grăiește mai tare decât cele ce ar spune.

A doua vârstă a Împărăției lui Dumnezeu va veni pe văzutele: ca fulgerul de la răsărituri până la apusuri, fiindcă e deodată cu a doua venire a lui Iisus, în slavă și mărire.

Până atunci Împărăția lui Dumnezeu e contestată; – vinovăția o purtăm și noi „creștinii netrebnici” (2 Corinteni 13, 5) –, dar atunci va fi afirmată de Însuși Împăratul Cerurilor. Nu numai afirmată: ci de istov desfășurată, din nevăzută ce era, în slava ei orbitoare și transformatoare de eon, în Cer nou și pământ nou (Matei 19, 28).

Creștinismul e văzut ca a doua creație a omului. Când va veni Împărăția lui Dumnezeu, întru slava ei orbitoare, toată făptura se va înnoi – dar „ca prin foc” – și va deveni spirituală, înghițită de slavă și statornicită pentru nesfârșitul veșniciei.

Și când te gândești că în fiecare om – luat la întâmplare – e ascunsă Împărăția lui Dumnezeu, în grăunte nevăzut: desăvârșirea, nici unul din „necazurile de față”, (fie ele mii de ispite, fie și cercarea cu moartea), nu pot să ne despartă pe noi de dragostea lui Iisus, Cel ce ne lucrează desăvârșirea, destinul și obârșia noastră de fii ai lui Dumnezeu.

O astfel de zăre a destinului nu se deslușește însă omului care nu vrea să sufere nimic.

333. Împărăția cerurilor, comprimată într-o sămânță mică, a luat-o un Om și-a aruncat-o în grădina Sa, lumea și s-a făcut (creștinul) copac mare și păsările cerului s-au sălășluit în ramurile lui.

Împărăția cerurilor nu este pentru păsări, ci pentru oamenii care trăiesc „ca păsările” – mai desprinse de pământ și firea pământească, trăind mai după firea lor cerească trăind mai „în grija lui Dumnezeu” decât în grija vieții. Păsările acestea sunt „vulturii” care se vor aduna ca să judece lumea (I Cor. 6, 2), când pământul va fi stârv.

334. Împărăția lui Dumnezeu este un aluat pe care l-a luat o femeie (Sfânta Fecioară Maria) și l-a pus în trei măsuri de făină (în firea omenească de acum întreită): sufletul, trupul și Duhul, până a dospit toată.

335. Pentru veșnicia noastră în împărăția lui Iisus nici prețul vieții și nici un alt preț nu este prea mare.

336. Necazurile de acum nu sunt vrednice de a fi în cumpănă cu slava noastră viitoare.

337. Sunt multe chipuri de a intra în Împărăția lui Dumnezeu, dar numai o singură ușă: Iisus.

338. Dacă nu puteți înțelege Împărăția lui Dumnezeu, cel puțin primiți-o ca un copil în care nu se întâmplă nici o răvășire dialectică.

339. Iisus nu ne lasă numai cu presimțirea – chiar întărită – a Paradisului pierdut, nu ne lasă cu o simplă certitudine a inimii – pe care de fapt o are oricine care-și vinde averea (marea avere „eul”, „conștiința eului”, conștiința de „sine”) și o dă săracilor –, ci ne vorbește de făclia aprinsă a cunoașterii acestei Împărății și a așteptării ei stăruitoare.

ÎNDUMNEZEIREA

340. Firea întreagă suspină după arătarea fiilor lui Dumnezeu (Romani 8, 19), adică după îndumnezeirea omului. În cale stă infirmitatea firii și o putere potrivnică nevăzută care caută să înfrâneze sufletul de la un zbor mai înalt decât viața veacului acestuia.

ÎNFRÂNAREA

341. Este o corespondență între trup și suflet, între calitatea trupului și calitatea sufletului; o întrepătrundere ondulatorie. Presupunem o noapte cu lună și un lac liniștit, în care cineva aruncă două pietre în puncte diferite; se văd valurile apei, întretăindu-se în cercuri și, pe ele, mișcându-se, petece de lună. Cam așa ceva ar fi atingerea sufletului cu undele trupului, deși sufletul e de altă natură, nu mai puțin deosebită de trup decât oglindirea de lună pe vălurelele apei. Și totuși se răsfrâng întreolaltă.

342. Hormonii, prin trup, influențează spiritul; într-un fel al bărbatului și într-alt fel, al femeii. Astfel bărbatul dobândește, pe lângă configurația vigoriei anatomice și sentimentul virilității sale. Intelectualitatea biruie asupra sensibilității; puterile minții se dovedesc creatoare. Cu alții e activ; înclinat mai mult spre tiranie, decât spre supunere; mai curând spre brutalitate, decât spre bunătate. Cu cât notele diferențiale sunt mai accentuate, cu atât avem de-a face cu un caracter mai agresiv. Mi se pare că tot aici trebuie căutat și suportul trufiei.

Poate de aici își are obârșia faptul că, mai ales bărbatului, nici lui Dumnezeu nu vor să se supună, iar când se aprind la mânie, nu găsesc cuvânt mai expresiv ca înjurătura de Dumnezeu și de toate cele sfinte. Caracterul agresiv al masculului se observă ca o notă comună și în firea animală. Omul gândește cu toate organele sale.

343. Foliculina, hormonul feminin, are o acțiune cu totul diferită. Astfel, pe lângă configurația anatomică, proprie destinului de mamă, îi păstrează totuși însușirile copilăriei: voce subțire, înfățișare de copil, prietena copiilor; mai mult sensibilă decât intelectuală, mai mult primitoare decât creatoare. Presimte prin instinct, nu prin judecăți. Mintea ei e inima. E înclinată mai bucuroasă spre suferință și supunere, decât spre aspirare și dominație și, după Scriptură, veșnic atrasă (preocupată) spre bărbat (Facere 3, 16).

Deci, dacă am socoti numai capătul fiziologic al deosebirii bărbat-femeie, găsim o mare disonanță. Tot rostul fiziologic al bărbatului – ca de altfel al întregului regn animal – nu e altul decât aventura, cu prima întâmplare în cale.

Bărbatul e poligam din fire – așa ca evreii de odinioară și ca turcii de dăunăzi. Înțeleptul Solomon avea o mie de femei, însă i-au plătit femeile bine – că l-au smintit la minte, încât s-a lepădat de Dumnezeu (3 Regi 11, 3-4).

Tot rostul și configurația femeii e maternitatea. Chiar și mântuirea ei e condiționată de nașterea de fii – dacă stăruie cu deplină înțelepciune în credință, în iubire și în sfințenie (1 Timotei 2, 15).

Între instinctul poligamic și instinctul maternității e un adevărat conflict biologic și pricină de tragedii. Ce vrea unul, nu corespunde cu ce vrea altul. Drept aceea, li s-au dat oamenilor normele divine și minte, ca să trăiască într-o rânduială după fire – rânduială morală și spirituală, dispuse ierarhic – iar nu să-și facă de cap, trăind împotriva firii, împotriva moralei, împotriva spiritului, cu totul anarhic, ceea ce de multe ori au să plătescă cu capul, sau ei, sau urmașii lor.

344. Organismul întreg și îndeosebi sistemul nervos se dezvoltă bine datorită și hormonilor genezici – însă numai sub o cenzură de înfrânare. De aceea, până la căsătoria legală, toți tinerii trebuie să fie curați, cu fecioria păzită, și băieți și fete. Minunea e și cu puțință și cu trebuință.

345. Bărbații cu un sistem nervos rezistent sunt capabili de înfrânare. Pe când slabii, nervoșii, dezechilibrații devin și mai anormali în urma înfrânării poftei lor genezice. Persoanele tari se fac mai tari prin această formă de asceză.

ÎNJURĂTURILE

346. Așa sunt gândurile de hulă: răbufniri de păcură în raza de soare.

347. Faptul dragostei trupești lasă o puternică impresie în toată pivnița ființei, în acea zonă de nouă zecimi a subconștientului. Aci, fapta, rezumată în simbol, se sedimentează ca un conflict cu conștiința. Cenzura morală astupă un depozit de dinamită, după ce n-a reușit să-l refuze. O înjurătură de Dumnezeu e explozia acestui depozit. Iată de ce, când înjură bărbații folosesc cuvântul – ce nu se scrie – al iubirii trupești. Partea de înjosire și păcat a acestei iubiri pe care o simt în trupul lor, le izbucnește din subconștient și, cu ea, izbesc furios cenzura morală și idealul de dragoste – pe Dumnezeu celui pe care-l înjură. O înjurătură e un moment de îndrăcire a mâinii, o clipă de întunecare a minții – așa plătește cenzura conștiinței negrija de mai înainte.

Înjurăturile dovedesc, prin urmare, că această iubire între trupuri a fost închisă într-un blestem, într-o rușine și într-o necesitate. Totul, schematizat în simboluri, coboară în întunericul subconștientului. Când deci pe unii cu cenzura slabă – înțelegeți genetic slăbiciunea aceasta – îi scoate din sărite vreo împrejurare oarecare, afluxul de sânge și fiere la creier face de li se întunecă orice conștiință și încep rafalele înjurăturii.

348. Unii înjură pe Dumnezeu pe față. Alții Îl înjură când se roagă. Situația îngrozește pe cei ce pățimesc neputința asta. Ea vine, din cât se poate vedea, din poveri ereditare, din fapte consumate, din auzire, din conținutul memoriei conștiente sau inconștiente, printr-un mecanism al suprapunerii de imagini, și anume, peste cele cuvioase, cele necuvioase, stârnite de hormoni, sau, în sfârșit, prin mecanismul de contrast.

349. Înjurăturile au aceeași obârșie ca hulele; numai că unele sunt învoite de minte, celelalte sunt cenzurate. De aceea vinovăția celor de pe urmă e neasemănat mai mică. Hulele dovedesc o vinovăție mai veche nu una de acum. Ele sunt o pedeapsă, însă nu duc la nebunie, cum se tem cei mai mulți. Înjurătura însă îl dovedește pe respectivul că, cel puțin în momentul acela, e un iresponsabil, deci dezechilibrat în structura genetică, în mediul umoral, în serviciul de cenzură și în sistemul nervos. Temnița îi deschide porțile și-l va lua în brațe, de nu va fi cu luare-aminte.

350. Mai bine o rugăciune pentru cel care înjură decât observație.

ÎNTRISTAREA

351. Întristarea e chipul unui suflet cu luminile stinse.

ÎNVIEREA

352. Iisus ne aduce Învierea – firul transcendenței noastre, pe care ni-l leagă de inimă.

353. Învierea este noul stâlp de foc, care conduce de două mii de ani neamul creștinesc prin pustia acestei lumi. Din lumina lui este făcut destinul care ne atrage Acasă.

JERTFA

354. Nici Dumnezeu n-a avut alt cuvânt mai tare decât jertfa. Jertfa e maxima apropiere a voinței și iubirii lui Dumnezeu de libertatea omului. Ea e hotarul de atingere între voința divină și libertatea omului.

JUDECATA DREAPTĂ A LUI DUMNEZEU

355. Dumnezeu nu pedepsește toată răutatea tuturor, aici, și numaidecât; precum nici nu slăvește bunătatea tuturor, aici, și numaidecât. Chiar dacă ar face așa, atunci și oamenii ar face binele de frică; mântuirea ar fi de silă, iar nu o faptă a libertății și a dragostei. Apoi, dacă repede ar pedepsi tot răul, Dumnezeu ar fi un fricos, un neputincios, micit la o măsură omenească sau cel mult îngerească, și ne-ar da să înțelegem că se teme de rău și-și apără stăpânirea, – cum fac oamenii. Ci tocmai pe faptul că îngăduie răilor să-și facă de cap și-i lasă pe oameni neînfricați de pedeapsa năprasnică, ne dovedește atotputernicia Sa, veșnic liniștită asupra răului – atotputernicie asupra căreia, prin virtutea credinței, stăm liniștiți și noi, primind palmele și scuipările răului, ca pe niște mărturii ale neputinței aceluia, în fața atotputerniciei lui Dumnezeu, Care ne întărește cu liniștea Sa.

Cu aceea că nu pedepsește răutatea numaidecât, îi întinde ispită puternică, să se desăvârșească și ea, spre pedeapsă sigură în ziua judecății. Iar, dacă, totuși, uneori pedepsește năprasnic vreo fărădelege, o face ca să mai pună frâu răutății între oameni și, mai ales, să nu scadă în credință începătorii și să nu se piardă dintre oameni cunoștința răsplătirii după fapte.

Deci, ori că răsplătește, ori că nu răsplătește, fie binele, fie răul, un lucru e sigur: că vine o răsplată sigură și veșnică și că biruiește binele asupra răutății. Apoi, prin răbdarea multor neștiuți de oameni, atotputernicia și dreptatea lui Dumnezeu sfărâmă mereu porțile iadului, cu puterea Bisericii văzute și nevăzute.

356. O judecată dreaptă și veșnică nu se face decât chemându-se toți martorii, toți oamenii, din toate vremile, să-și vadă toate faptele și să-și cunoască toate urmările lor și pe dreptate să-și ia plata veșnică. Atunci mateloții lui Columb vor vedea turma de nebuni pentru care au să dea seama, că le-au adus cu fapta lor germenii nebuniei. Luther se va vedea pricinuitorul puzderiei de secte, iar înșelații lui se vor apăra și ei de urgia judecății, zicând: „Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am profețit și cu numele Tău am scos demoni și în numele Tău multe minuni am făcut?” Dar capătă răspunsul: „Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Duceți-vă de la Mine, cei ce lucrați fărădelegea!” (Matei 7, 22-23) și vor merge cu lucrătorii fărădelegii toți cei ce-au ascultat de ei. Și așa mai departe, fiecare va vedea și va culege roadele, nebănuite de mari, ale faptelor sale, fie bune, fie rele. Căci viața pământească era vremea semănatului, iar viața viitoare, vremea secerișului.

357. Pe pământ sunt adeseori puzderii de legi omenești; la judecata lui Dumnezeu sunt numai două: legea iubirii de Dumnezeu și legea iubirii de oameni, în care se cuprinde toată Scriptura. În loc de dosare, sunt cărțile morții și Cartea Vieții, în care-s scrise toate faptele oamenilor.

358. În ziua judecății se împlinesc desăvârșit cuvântul „Mila și adevărul merg înaintea Ta” (Psalm 88, 15), căci atunci oamenii vor fi întrebați despre: 1. faptele iubirii și 2. mărturisirea dreptei credințe, după cuvântul: „Cine se va rușina de Mine și de cuvintele Mele în neamul acesta preacurvar și păcătos, și Fiul Omului se va rușina de el când va veni întru mărirea Tatălui Său, cu sfinții îngeri” (Marcu 8, 38).

Mila și adevărul, iubirea și curajul mărturisirii lui Dumnezeu, iar pe de altă parte, ura și minciuna, acestea îi despart pe oameni în două, în buni și răi, precum desparte păstorul oile de capre; oile de-a dreapta și caprele de-a stânga.

359. Pentru o greșală vremelnică, o pedeapsă veșnică?

Întrebarea aceasta zvâcnește aproape în toate mințile. Într-adevăr, pentru că n-ai fost milostiv cu săracii, frații mai mici ai lui Dumnezeu, pentru că nu le-ai dat să mănânce, nu i-ai îmbrăcat, nu i-ai primit când erau străini, nu i-ai cercetat când erau în temniță, numai pentru atâta vină, făcută într-o viață scurtă, se poate ca Dumnezeu să te dea focului și diavolilor să te muncească în vecii vecilor? Ce taină ar putea răspunde și la întrebarea aceasta?

Totuși este răspuns: Cel flămând și însetat, gol, străin și bolnav și, peste toate acestea, în temniță, în înțelesul tainic, nu sunt numai săracii, ci Mântuitorul Iisus Hristos Însuși, pe Care Îl avem noi, în fiecare, de la Botez.

360. Față de Hristos Iisus din noi și de Duhul Său cel Sfânt, temelia și viața noastră cea după Dumnezeu, putem avea în vremea vieții noastre pământești una din cele două atitudini: fie trădarea lui Iuda, fie iubirea lui Ioan. De la acestea se decide soarta noastră în vecii vecilor. Dacă am trăi anii lui Matusalem tot așa am face.

Prin urmare: „Nu este nedreptate la Dumnezeu”, când ne dă o plată veșnică pentru o mică decizie.

361. Mulți oameni, mai puternicii veacului, sunt refractari propovăduirii cuvântului, dar unii din ei se biruiesc de ultimul cuvânt al sfinților, cel acoperit cu prețul vieții. La urma tuturor este dreapta judecată a lui Dumnezeu și este dreaptă pentru că la toți Dumnezeu le-a prilejuit o mărturisire a cuiva și deci nu vor avea cuvânt de scuză că n-au auzit de Dumnezeu.

Aceasta este rațiunea ascunsă a Providenței: toată lumea ispitită să se ciocnească de Iisus.

LEPĂDAREA DE LUME

362. Lepădarea de lume are două trepte. Întâi ne lepădăm de lumea din afară și de tot ce ne-ar putea ține legați de ea. În al doilea rând ne lepădăm și de toate asemănările noastre lăuntrice cu lumea. Acestea sunt patimile, năravurile și toate slăbiciunile noastre personale.

363. Să desăvârșim lepădarea de lume cu lepădarea de sine.

364. Lepădarea de lume e o convingere, pe care poți s-o ai și-n mijlocul lumii stând, precum poți să n-o ai în mijlocul pustiei petrecând.

LEPĂDAREA DE SINE

365. Lepădarea de sine nu este cu neputință sau înfrângere. Dimpotrivă, e descătușarea unei foarte mari puteri sufletești. Mărturie la îndemână ne stau însăși prilejurile. Dacă le câștigăm, adică ne comportăm prin ele după Duhul lui Dumnezeu, simțim în suflet o pace și o creștere sufletească. Pe când, dacă le pierdem, adică ne comportăm după om sau

după patimi, simțim o tulburare, o muștrare de conștiință și o împușinare sufletească. Lepădarea de sine dovedește credința și dragostea pe care o avem către Iisus. Din aceasta izvorăște o mare trăire sufletească. Lepădarea de sine trebuie să ne-o facem a doua natură, ca să ne însoțească toată calea călugăriei și să caracterizeze călugăria.

În felul acesta seacă izvorul și rădăcina patimilor.

366. Lepădarea de sine nu se realizează dintr-o dată sau o dată pentru totdeauna, ci trebuie timp și răbdare. Timp pentru deprindere și răbdare pentru greutatea ei. Răbdare trebuie să avem mai întâi cu noi înșine, ca să nu cădem în înțristare, apoi trebuie să aibă și alții răbdare cu noi, până deprindem desăvârșit lepădarea de sine. Dacă învățăm practic lepădarea de sine și sporește dragostea în inima noastră, răbdarea încetează de a mai avea înfățișarea negativă, de necaz și se schimbă în bucurie, cu toată înțristarea mea sunt covârșit de bucurie.

367. Când avem lepădarea de sine și dragostea, ocara ni se face ca lauda și lauda ca ocara. Răbdarea mai este și nevoie, adică pedepsirea de bună voie a firii cu tot felul de osteneți.

368. Bobul care nu vrea să moară, fie chiar și de grâu, nu mai aduce nici o roadă.

369. Mântuirea se lucrează numai pe ruinele egoismului.

LIBERTATEA OMULUI

370. Libertatea omului înclină orientările sale, undeva în centrul timpului, iar urmările acestei înclinări sunt mai neprevăzute ca ale unei linii ce descrie diferite unghiuri mici, la centru, dar nemăsurat de mari la infinit.

371. Omul are nevoie de Dumnezeu, garant al libertății sale și Care are libertatea absolută, a armonizării totului. De aceea libertatea omului este îngrădită „în soroacele” timpului. Numai a lui Dumnezeu este neîngrădită în nici un fel de timp, ci întrucâtva de libertatea omului.

372. Libertatea omului cu libertatea lui Dumnezeu stau în același raport ca timpul cu eternitatea.

373. Dumnezeu întrucât prevede mișcările libertății omenești, singur El știe și deține etapele timpului cât va mai fi timp.

374. Ce ușor poate face Dumnezeu ochi sănătoși. Scurpă pe cei bolnavi, pune mâinile pe umerii orbului și-l întreabă: „vezi?”. Și vede.

Evidența divină n-are nevoie de nici o sprijinire. Totuși vedem că necredința îi stăvilește evidența. Deci credința este o decizie a libertății. Căci numai despre libertatea omului știu că se hotărăște numai până la un punct atotputernicia lui Dumnezeu.

Decizia de a crede în Dumnezeu sau de a fi ateu, firește este o faptă a libertății – sensul pozitiv al libertății.

Cu nonsensul, sub orice formă l-a întâlnit Iisus, dar n-a putu face nimic. Aparent lucrurile arătau pe Iisus neputincios. În schimb Iisus Își ascundea atotputernicia slavei, rezervată pentru a doua venire, când deciziile negative ale libertății omenești, nu-I mai sunt stavilă. Atunci acestea nu mai au îngăduire.

375. Cine nu se va lepăda de sine nu va fi liber.

LUMEA – LUMESCU

376. Omul care s-a hotărât să iasă din calea păcatelor sau din gâlceava fărădelegilor, se va trezi deodată că i se vor ridica împotrivă (2 Timotei 3, 12) trei vrăjmași, unul după altul. Iar vrăjmașii mântuirii sunt aceștia: lumea, trupul și diavolul. Pe aceștia îi arată ca atare toți Sfinții Părinți.

Prin „lume” se înțelege categoria păcatului, adică turma oamenilor necredincioși (Ioan 1, 10), cei ce din toată voia s-au unit cu sfaturile dracilor (1 Ioan 3, 8). E lumea pentru care nu s-a rugat Mântuitorul (Ioan 17, 9). E gura satului, gura vecinului și, de multe ori, gura și faptele celor dintr-o casă cu tine (Matei 10, 36). Aceștia, sau lumea, îți iartă orice ticăloșie ai face, oricât ai îndărăpta cu sufletul, dar nu te iartă nicidecum să le-o iei un pas înainte și să te faci mai bun. Oamenii aceștia ai lumii au o ciudată rușine de a fi buni. Bunătatea ta îi arde și se trudesă să te scoată de vină cu tot felul de ponoase. „Lumea” e veacul viclean (Galateni 1, 4), placul oamenilor (Efeseni 6, 6) și slava deșartă (1 Ioan 2, 16). Gura lumii grăiește ale stăpânitorului ei (1 Ioan 5, 19). De aceea avem poruncă: „Nu iubiți lumea, nici cele din lume: pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții, care nu sunt de la Tatăl” (1 Ioan 2, 15-16).

Cine vrea să biruie această primă piedică în calea mântuirii, are la îndemână aceste trei: răbdarea, iertarea și rugăciunea.

377. Cine vrea să biruie lumea e dator să ia arma rar folosită a iertării, oricâte necazuri ar pătimi de la oamenii lumii acesteia, ca unul ce vede că frații săi stau legați într-o robie străină, în întunericul necunoștinței de Dumnezeu și de ei înșiși.

378. Cine vrea să biruie lumea se roagă Tatălui său în ascuns sau în gând, pentru orice fiu al lui Dumnezeu, oricât de întunecată purtare ar avea și oricâte rele i-ar face. Căci răbdarea răului, iertarea fraților și rugăciunea în ascuns au mare putere înaintea lui Dumnezeu, căci pentru ele biruie El în locul omului, întorcând spre bine cele pornite de la lume cu răutate. Stăruind în acestea te-ai făcut pricină de mântuire și pentru fratele tău din lume.

MAICA DOMNULUI

379. Maica Domnului este crinul neamului omenesc.

MARTIRII

380. Creștinului nu-i poate face rău nici cel care-l omoară.

381. Să ne îngrijim mai ales de cei care vor primi mucenicia în prigoana de la sfârșit.

MÂNDRIA

382. Neascultători, oamenii tari de cap și betegi la minte de fumul mândriei, nu au parte de darurile sfatului. Căci, părăsind sfatul cel bun dat la vreme și Dumnezeu îi părăsește și-i lasă în sfatul cel rău.

383. Viața duhovnicească are multe greutăți de învins, mai ales din partea mândriei.

384. Partea importanței, boala locului de cinste sau a numelui de cinste, boala obrăzniciei, neascultarea, grăirea împotrivă, posomorârea, groaza de umilință, toate acestea sunt forme în care se dezvoltă și se înmulțește mândria în suflet.

385. Mândria și toți puii ei sunt pricini de conflicte, de nemulțumiri, de fătărnicii. Din răcirea dragostei și a umplerii sufletului de răutate sub influența acestei patimi, mintea alunecă pe panta nebuniei.

386. Sufletele slăbănogite de mândrie stau pururea încordate în legitimă apărare de către orice îndregători, gata să-și apere dreptatea și să-și justifice întristarea, să-și explice ei mai bine cauza și niciodată nu simte trebuință să asculte și să urmeze, dacă este o cale mai presus de ce pot ei pricepe. Așa se explică îndărăptările, împuținările și chiar întunecările de la rostul luminos al călăriei.

387. Mândria singură, chiar sub cea mai subțire formă a sa, cum e părerea de sine, dacă nu e tăiată din rădăcini e în stare să risipească din suflet toată viața după duh. Nu e mândria urâciunea pustiirii? De aceea când te crezi bun, să știi că ești nebun și să aștepti ocara ca să te curățești. Întunecarea aceasta însă ne aduce aminte de învinuirile pe care le-a adus Iisus peste capul celor ce fățărniciau virtutea.

388. Ispita sfințeniei e cea mai rafinată capcană a mândriei. De aceea când Avva Macarie era dus de îngeri din lumea aceasta și pe drum îl întâmpinau dracii, zicându-i: ai scăpat de noi, Macarie, sufletul lui, răspundea: încă n-am scăpat.

389. Cea mai primejdioasă este mândria sfântului, de aceea sfinții adevărați sunt cei ce nu știu că sunt sfinți, ce țin morțiș că-s păcătoși.

MÂNTUIREA

390. Mântuirea e fapta milostivirii lui Dumnezeu, prin care ne scoate din păcat, dacă vrem și ostenim și noi. Dacă însă nu vrem, cu sila, nu ne mântuiește nimeni. Așa voiește Dumnezeu, ca darul mântuirii (Efeseni 2, 8) Sale să fie totodată și roada cunoștinței, a voinței și a dragostei noastre. Dar Dumnezeu e așa de milostiv, că tot El ne ajută și să vrem și să lucrăm.

391. Omul care s-a hotărât să iasă din calea păcatelor sau din gâlceava fărădelegilor, se va trezi deodată că i se vor ridica împotrivă (2 Timotei 3, 12) trei vrăjmași, unul după altul. Iar vrăjmașii mântuirii sunt aceștia: lumea, trupul și diavolul.

392. Noi nu știm tainele lui Dumnezeu: pe cine mântuiește din lume și pe cine osândește. Dacă pe cel ce se salbătește asupra ta, din pricina întunecimii sale, îl știe Dumnezeu că se va mântui, mântuirea lui o va face și cu ajutorul tău, prin aceea că-ți dă darul răbdării, al iertării din inimă (Matei 18, 35) și al rugăciunii. Astfel pentru smerenia ta îl va birui Dumnezeu și va alunga duhul potrivnic dintr-însul. Dacă însă fratele acela mai are de chinuit în robie străină, sau chiar își va pierde sufletul, la purtare a cea după Dumnezeu, răutatea lui va crește și se va salbăta cu totul împotriva oamenilor și împotriva lui Dumnezeu. Prin urmare, nicidecum să nu uităm că ostași (2 Timotei 2, 3) ai lui Dumnezeu suntem. Deci fii destoinic, suflă, știind cui crezi (2 Timotei 1, 12), cu ale cui arme bați război (2 Corinteni 10, 4), cine îți ajută, – ca să nu piardă Dumnezeu pe cineva pentru neiscușința ta. De aceea au zis Părinții că pricina mântuirii este aproapele.

393. Mântuirea nu se câștigă cu o faptă răzleață, ci presupune și o față socială; nimeni nu se mântuiește singur; de mântuirea sa se mai leagă o mulțime de oameni.

394. Darul mântuirii se dobândește chiar ca dar, cu mare luptă.

395. Până la judecata din urmă, mântuirea se poate dobândi oriunde, și pe câmpuri de bătaie; și se poate dobândi și din iad; și se poate pierde oriunde, și în mănăstiri, și în ceata sfinților Apostoli, și s-a pierut și în Rai.

396. Tâlharul, răstignit pentru faptele sale, a sărit de pe cruce în Rai și Lucifer ca fulgerul a căzut din Ceruri. Orbul din naștere capătă vederea și a văzut pe Dumnezeu și a vorbit cu El, iar fariseii templului o pierdeau zicând că-i păcătos și are drac (Matei 9, 34). Cereau semn (Luca 11, 29) și umblau să omoare pe Lazăr, cel înviat a patra zi din morți. Orbia răutății, stând de-a pururi împotriva Adevărului, nu are leac, dar are pedeapsă. Inima înfrântă și smerită însă, Dumnezeu nu o va urgisi. De aceea, înfruntând mândria, a zis că vameșii și păcătoasele vor lua-o înaintea „dreptilor” (celor ce se cred drepti n.n.) (Matei 21, 31), în Împărăția Cerurilor și că se face bucurie în Ceruri pentru un păcătos ce se întoarce (Luca 15, 7).

397. Mântuirea se lucrează numai pe ruinele egoismului.

398. Mântuirea noastră nu e numai un dar de la Dumnezeu, ci și o faptă a libertății noastre.

399. Mântuirea este prin Hristos, Care trebuie cunoscut istoric, dogmatic și mistic. Mântuirea este un har al locuirii lui Dumnezeu în om, dar și rezultatul unui efort al libertății și cunoașterii omului.

400. Însemnez aici cugetul unei femei simple, dar plin de tâlc.

„De m-ar lăsa Dumnezeu să mă uit puțin în Rai și-mi ajunge”. N-avem siguranța mântuirii în noi, în puterea noastră. Aceasta îi este omului cu neputință: să-și asigure eternitatea sa. Dar este cu putință și totul este cu putință numai la Dumnezeu. Dar, chiar de am fi siguri că Dumnezeu ne mântuiește și încă n-am scăpa de primejdie, fiindcă această siguranță nu s-a dat nimănui.

401. Câștigăm mântuirea sufletului când punem preț pe ea. Prețul pe care l-a pus Iisus și toți sfinții.

MINCIUNA

402. Minte câte unul, în chipul cel mai firesc cu putință, de stă soarele în loc; iar după ce-i trece unda aceasta, nici măcar nu-și mai aduce aminte, iar dacă-i aduci probele în obraz, nu recunoaște nimic. O putere dinlăuntru îl împinge să mintă mereu și să i se pară că e omul cel mai cinstit. E ca și când o noapte s-ar fi lăsat peste mintea lui, ca și când o altă persoană ar fi înjurat, ar fi mințit sau ar fi furat, așa sunt câte unii de înfundați în contraziceri. Acesta e un alt neajuns al căsătoriilor greșite, în care nu s-a ținut seamă și de calitățile sufletești ale celeilalte părți. Acestea se pot vedea mai bine în părinții celor ce se căsătoresc, întrucât vremea le-a scos la iveală toate scăderile sau însușirile, și așchia nu sare departe de butuc.

403. Minciuna în treptele ei ușoare, de glumă poate fi dăunătoare. Experiența următoare mi-a dovedit-o.

Aveam în meditație un școlar. Întâmplându-i-se odată ca să doarmă după amiaza cam mult, era și toamnă și ziua scăzuse. Când s-a trezit, era șapte seara. Cum era somnoros, l-am luat prin surprindere: repede la școală că-i târziu! Dar parcă este întuneric afară, zise el. Da, dar în dimineața aceasta este eclipsă de soare. S-a conformat, crezând situația descrisă. Luând ceva în gură, da să plece la școală. Stai, Gicule este seară. A, râzi de mine și dă repede să plece. Au trebuit și alte ajutoare să-i dovedească evidența, că este seară și nu dimineață. Atunci am văzut chipul dezorientării pe fața unui copil.

MINTEA

404. De la cârma minții atâră încotro pornim și unde să ajungem.

405. O minte nebună nu mai înțelege cele bune; nu se mai poate sui să priceapă din cele văzute pe cele nevăzute. O minte întunecată n-o mai poți crede, chiar când grăiește de bine nu mai are statornicie.

406. Minte care cugetă că nu este Dumnezeu cade în propria sa sentință: va trebui să se tăgăduiască și pe sine. Căci a te lupta din toate puterile împotriva a ceva ce nu există, dovedește nebunia acestei lupte; dovedește non-sensul, absurdul ei și, prin urmare, și a minții care o conduce.

407. Ascultarea cea străină a încovoiat dragostea noastră spre lumea aceasta și spre trup. Iuțimea sau voința, care după fire aveau rostul să îndrepte spre Dumnezeu ca un ac dragostea, iar către diavol mânia, ca pe o săgeată, a aprins-o contra firii și a transformat-o în ură, încât fiara de om, ca fulgerele zvârle săgețile în obrazul fraților și în fața Sfântului Dumnezeu, blestemând și dând dracului pe toate și chiar pe sine însuși. Iar pe biata minte, de unde – după fire – avea să fie oglindirea sau răsfrângerea lui Dumnezeu, tronul lui Dumnezeu în om, locul său cel sfânt, fie că o întunecă,

afumând-o cu mândria, fie că o aprinde să stea împotriva adevărului, sau într-alte chipuri o sfarmă și pune într-însa urâciunea pustirii sau idolul (ideea fixă a) păcatului.

408. Mintea obișnuită, chiar a celei mai înzestrate și cultivate firi, nu poate face dovada decisivă nici că este, nici că nu este Dumnezeu, pentru că mintea firii acesteia e tot atât de dibace de a dovedi și afirmația și negația unuia și aceluiași lucru.

409. Camilafca (pe care o primește candidatul la călugărie n.n.) e un vâl ușor, aproape străveziu, care pogoară de pe cap la corp. Deși e negru și el, nu înseamnă gândul morții. E un simbol al minții care, sub puterea curățitoare a Harului, devine străvezie, devine de culoarea cerului și se vede pe sine ca lumină înțelegătoare.

Aici e o mare taină a vieții duhovnicești. Altarul minții în care s-a sălășluit Hristos la Botez devine tot luminos și lumina dumnezeiască din Iisus străbate catapeteasma, care este trupul în întregime a lui și astfel mintea noastră se unește cu mintea lui Hristos – cum spune Sfântul Apostol Pavel – și tot trupul nostru se face primitiv de lumină înțelegătoare. Iată unde are să ajungă rugăciunea minții, să străbată nu numai luptele, ci și nepătimirea.

Într-o atare tărie și deplinătate de Duh, mintea nu mai cugetă greșit sau rătăcit pe Dumnezeu ca obiect, ci ne întâlnim noi și Dumnezeu în același subiect al unei altfel de cunoașteri, mai presus de firea de dincoace a minții (Dumnezeu este subiectul universului văzut și nevăzut și tot universul este obiectul cugetării lui Dumnezeu; deci Dumnezeu gândește lumea, iar nu făptura Îl gândește pe Dumnezeu; când face aceasta nu e de mirare că nu-L găsește, de vreme ce-L face ceea ce nu e: obiect). În felul acesta El se face hrană minții noastre, căci în ea s-a sădit puțința unirii omului cu Dumnezeu.

410. Toate patimile sau lucrările împotriva firii se ivesc mai întâi în minte, în partea cea mai subțire a făpturii noastre nevăzute. Aici vine un chip sau un gând al lumii acesteia și stă ca o momeală. Iar mintea, dacă e neînvățată sau neprevenită despre lucrătura străină, ca un miel neștiutor, vede lupul și se duce la el, crezând că e oaie. Iar dacă lupul mai e și viclean, se îmbracă în piele de oaie și bietul miel, neavând mirosul oii cercat, tot de-a zburda se duce în colții lupului flămând.

411. Mintea, care odinioară vedea pe Dumnezeu într-însa, acum e templu al idolilor, având în loc de un singur Dumnezeu, multe chipuri ale patimilor necurate (Sfântul Maxim Mărturisitorul). Deci, mintea, nemaidepășind în sine vederea lui Dumnezeu, stăpânitorul lumii acesteia (Ioan 14, 30) s-a încâlcit în înfățișările cele supuse simțurilor.

Mintea, fiind o putere arzătoare, ca una ce avea să sălășluiască într-însa pe Dumnezeu, care încă este foc arzător (Ieremia 20, 9), acum născocеște și aprinde plăcerile trupului, ea însăși fiind reținută astfel în legătură pătimășă cu simțurile! Iată cum s-a furișat în sfatul minții legea păcatului, care este plăcerea simțurilor și pentru care s-a hotărât moartea trupurilor, ca nu cumva răutatea să fie nemuritoare (Facere 3, 22).

412. O minte înnebunită de simțuri și de poftele contra firii – prin care lucrează toată pofta vrăjmașă „vrăjmașia împotriva lui Dumnezeu” (Romani 8, 7) – ce sfaturi poate ea să dea, decât sfaturile tâlharilor care căsăpesc pe cei ce coboară din Ierusalim în Ierihon: copiii ce vin în lumea aceasta?

413. Lucrul cel mai imposibil din lume ar fi o unificare a minților.

MOARTEA

414. Rar să găsești un om care să dea sens religios morții, adică s-o aștepte cu bucurie, ca pe-o izbăvire sigură din împărăția păcatului.

415. Când sora moarte ne dezleagă de trup, ne face un mare bine, fără să știm și fără să vrem. Tot ce e rău în lumea asta: neștiință, neputință, întunecul, păcatul cu miile lui de gheare, prin moarte încetează. Răul e osândit de moarte, deci moartea ni-i un ajutor. Nu trupul este răul, dar prin moarte se omoară răul cu desăvârșire, de aceea, la vreme, trupul va învia din morți. În moarte-i învierea.

416. Oamenii fug, cât pot mai mult de fiorul cunoașterii – a unei cunoașteri de ei înșiși în relație cu Dumnezeu, în relație cu nemurirea sufletului, în relație cu binele și cu răul. Cu un cuvânt, fug până la moarte de orice cunoaștere existențială. Astfel, ceea ce nu cunosc ei, fiind stăpâniți de o lege biologică, li se pare că nu există de fapt și dorm vremea vieții pământești pe urechea aceea.

Situația se schimbă brusc în momentul morții. Toate lucrurile pe care trebuiau să le cunoască în vremea vieții, dar au fugit de ele sau le-au tăgăduit, năpădesc peste ei cu o evidență de neînlăturat. În vremea vieții pământești cunoașterea rămâne la libertatea omului: dacă voia să cunoască, putea cunoaște; nu voia să cunoască, rămânea în necunoștință. Îndată după moarte însă, libertatea aceasta se suspendă, și sufletul cunoaște fără să vrea ceea ce s-a ferit să facă, pe când era îmbrăcat în trup.

417. Cunoașterea are două momente mari: momentul morții, când sufletul se dezleagă de necunoștință și momentul învierii, când se dezleagă și trupul de necredință. Căci necredința își are obârșia mai mult din conviețuirea sufletului cu trupul. Ori și el trebuie să întovărășească și cunoștința și credința. Moartea dezleagă sufletul de trup și astfel sufletul ajunge la cunoștința spiritualității și a nemuririi sale; învierea dezleagă trupul desăvârșit de moarte și de

necredință. Moartea și învierea împlinesc, în privința conștiinței și a izbăvirii de rău, ceea ce nu pot împlini nici cele mai impresionante nevoite ale sfințeniei. Până ce nu trecem și prin porțile acestea, cunoștința noastră e numai frântură.

418. Când a sunat ceasul ieșirii din lume, sufletul se retrage din trup și se adună înspre cap. De aceea, pentru cei ce au dus o viață duhovnicească intensă, li se înseninează fața cu o lumină neobișnuită. La mulți dintre sfinții nevoitori ai pustiei, în vremea ieșirii sufletului le străluceau fețele ca soarele. Sufletul e o făptură spirituală care nu are îngrădirea pe care o are trupul și nici nu-i stau în cale piedicile trupului. În vremea aceea, o conștiință împăcată răsfrânge o față senină, pe când o conștiință neîmpăcată răsfrânge o față îngrozită.

MUNCA

419. În vremea noastră, conștiința față de muncă începe să fie un factor de mare preț în construirea viitorului oamenilor. Munca iese din stadiul pedepsei și trece în cel al consacrării, capătă o sfințenie pentru conștiința cu care e făcută.

NEAMURILE

420. Pe locuitorii cu o viață stricată, când îi sortește Dumnezeu pedepsirii, nu-i apără nici o graniță și nici o armă, dar pentru o viață curată, îi apără Dumnezeu, cum nu-i apără nimic pe lume. Neamurile au un destin ascuns în Dumnezeu. Când își urmează destinul, au apărarea lui Dumnezeu, când îl trădează, să se gătească de pedeapsă.

NEASCULTAREA

421. Au zis Părinții că plata neascultării e pierderea mântuirii; dar și aceea au mai zis, că pentru înmulțirea neascultării a ridicat Dumnezeu sfatul dintre oameni. Iar Scriptura, pentru aceeași pricină, mărturisește că: „Preotului îi va lipsi cunoștința legii și bătrânului sfatul” (Iezechiil 7, 26).

Și iarăși mărturisim: că Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut.

NECAZURILE

422. Cunoștința cea din pățanie sau învățăturile din durere – singura cale care poate învăța ceva pe oameni.

423. Nouă toate necazurile ne vin de la greșeli, nu de la Dumnezeu. El numai le îngăduie și spală cu ele vinovățiile noastre. Oamenii însă tare greu pricep că îndreptarea prin necazuri dovedește nu părăsirea lui Dumnezeu, ci milostivirea Lui. Ba chiar prin aceea știm că Dumnezeu are grijă de noi, dacă vom avea necazuri.

424. Fiind atotbun și atotînțelept, ne poartă de grijă și ne spală cu milostivire, ori vrem, ori nu vrem, ori pricepem acum, ori vom înțelege pe urmă. Căci: „Dumnezeu este îndelung răbdător și mult milostiv, dar nepedepsit nimic nu lasă” (Naum 1, 3). El așteaptă o vreme să vadă: ne grăbim noi cu pocăința de bunăvoie sau nu; învățăm din necazurile altora sau așteptăm să ne spargem și noi capul de ele, ca și ei?

425. Dumnezeu vrea să ajute pe toți, dar nu toți primesc purtarea Sa de grijă. Așa se face că sunt oameni păcătoși care n-au necazuri. Pe aceștia i-a lepădat Dumnezeu. Căci știindu-le firea, precum că nu au leac și nu pricep nimic din ocârmuirea Sa, îi lasă în păcatele lor.

426. Nu fericiți, așadar, pe cei ce n-au necazuri în lumea aceasta. Căci, cunoscându-i Dumnezeu că n-au minte să-I înțeleagă căile, nu le mai rânduiește o îndreptare prin încercări în lumea aceasta, ci osânda în cealaltă.

427. Calea cea mai lungă pe pământ e de la urechi la inimă, încât ani de zile nu ajung, ca să-i dai de capăt. De aceea, fiindcă ochiul conștiinței și-a mai pierdut vederea și nici urechea nu înțelege chemarea cuvântului ce-și are obârșia dincolo de vorbe, Dumnezeu Milostivul, ca să nu piardă pe oameni, le rânduiește o chemare mai tare, chemarea care ustură, necazurile. (...) Necazurile vieții însă iau pe oameni mai aspru dintr-o altă parte, silindu-i să-L caute pe Dumnezeu. Necazurile nu sunt fapta lui Dumnezeu, ci urmarea greșelilor noastre, urmare pe care îngăduie Dumnezeu s-o gustăm spre înțeleptirea noastră.

428. Omul se roagă de Dumnezeu să-l scape de necazuri și Dumnezeu se roagă de om să-și schimbe purtările. Socotiți acum, care de cine să asculte mai întâi?

429. Necazurile vieții sunt un grai mai aspru al lui Dumnezeu către oamenii mai grei sau mai vicleni la minte.

430. Necazurile spală petele păcatelor de pe haina noastră nevăzută.

431. Încercările și neliniștile vremii au și ele un rost: ne provoacă la găsirea sensului ce-l avem în Dumnezeu, ca ultim reazim etern al liniștii, iar pe de altă parte ne conduc la găsirea de noi înșine, ca fapte renăscute în Dumnezeu și ajunse la libertatea spiritului.

432. Necazurile de acum nu sunt vrednice de a fi în cumpănă cu slava noastră viitoare.

433. Să nu cârtim la necazuri.

NEPUTINȚELE

434. Nici unul dintre sfinți nu a scăpat desăvârșit de vreo frână oarecare a neputinței, ca nu cumva tocmai la urmă să piardă totul.

NEVOINȚA

435. Vremea nevoinței pentru unii e mai scurtă, pentru alții mai lungă, pentru unii mai ușoară, pentru alții mai grea și pentru foarte mulți ține toată viața. Dar pentru cei care nu judecă pe nimeni, Mântuitorul zice că fără nevoie intră în Împărăție (Luca 6, 37).

OMUL

436. După cum unii ridică până la Cer valoarea omului, alții caută să-i coboare până la pământ toată însemnătatea sa. Realizările sale fizice sunt toată valoarea și nemurirea sa.

437. Omul, în întregul lui, e din ce în ce mai necunoscut. De aceea, cei ce se mărginesc numai la cunoștința unilaterală, inevitabil ajung în înfundătura aroganței care nu știe nimic – ceea ce pătesc numai peticarii științei.

438. Ceea ce se petrece în mic, într-un om, se petrece și în mare, în omenirea întreagă. Ceea ce se petrece în microbiologie se petrece și în macrobiologie, în societatea omenească; cu deosebirea că o mică strâmbare dintr-un ins, cu întinderea și lungimea de vreme, poate da între oameni o rătăcire cum nu s-a mai pomenit. De la faptul neînsemnat că unuia, investit cu putere, i s-a strâmbat mintea, e cu puțință să se ajungă la izgonirea a milioane de oameni de sub ascultarea lui Dumnezeu.

439. Faptul că din partea Sa Dumnezeu a făcut totul pentru om, până și jertfa Sa de pe cruce, dovedește că omul are preț imens, necrezut de mare. Omul are dimensiunile intenției divine; centrul și sinteza creației Sale: lumea văzută îmbinată cu lumea nevăzută.

Iată de ce suntem datori a vieții potrivit acestei intenții divine; adică să trăim deodată, și ca persoane văzute, și ca persoane nevăzute; căci omul are valoarea arătată de jertfa de pe cruce. Când omul trăiește în adevărata lui valoare, e subiect de istorie, pe când, dacă renunță la dimensiunile sale divine, ajunge obiect de istorie, în rând cu oricare dintre obiecte; nu mai poartă un nume, ci poartă un număr.

Deci, ce poate să însemneze coborârea omului la simpla valoare economică, decât o degradare a lui în rândul vitelor, care se vor sălbătăci întreolaltă și-și vor împinge conducătorii până la marginile nebuniei. Asta înseamnă treaba unuia, care ar încovoia crinii în gunoi, prețuind mai mult gunoiul decât mirosul crinului.

Pentru o alunecare a omului de la nume la număr, au să dea seama toți înzestrații lui Dumnezeu, cei cu daruri, cu răspunderi, cu măririi, cu puteri și cu tot felul de haruri.

440. Oamenii sunt oile cele mai greu de păstorit. Nu sunt toate oi, mai sunt și berbeci și țapi; în veacul acesta oile sunt amestecate cu caprele.

PACEA

441. Pacea pe pământ e condiționată de mărirea care se dă sau se refuză lui Dumnezeu. De asemenea și pacea sufletului atârână de aceeași condiție. Autonomia rațiunii, autonomia societății omenești nu se poate constitui ca atare decât cu prețul pierderii păcii; – ceea ce e de fapt o înfrângere sau, mai sincer, o mărturisire a neajunsului, a tragediei inerente construcțiilor fără Dumnezeu.

442. Precum nu se află vrajbă în Dumnezeu, așa să nu se afle nici între cei ce-L au pe El ca temelie a vieții. Starea de pace cu toată făptura e o minune așa de mare, încât uimește lumea și o silește să recunoască într-aceasta fapta lui Dumnezeu.

443. Dumnezeu, trăit din toată sinceritatea ființei, e singura cale care mai poate aduce pace între oameni și bună învoire; toate celelalte rezolvări, alături de trăirea creștinismului, grăbesc apocalipsul.

444. Pacea este o idee specific creștină și se condiționează de obârșia ei divină.

445. Pacea de frică e o reală pierdere a păcii. Iisus aduce omului pacea care vine de la Dumnezeu. Aceasta e un bun spiritual, care nu poate fi creat sau menținut de arme.

PAGUBELE ASUPRA AVUTULUI

446. Iată pricinile pentru care Dumnezeu trimite pocania (pagubele) asupra avutului vostru:

1. Unii din stăpâni le drăcuie și atunci să nu se mire dacă i se împlinește cuvântul, căci dă Dumnezeu după cuvântul lui.

2. Lucrează Duminica. Dacă Dumnezeu n-a lucrat Duminica, nici ție nu îți este îngăduit ca să lucrezi și, dacă vei lucra, vei pierde nu numai ceea ce ai lucrat Duminica, ci și ceea ce ai lucrat în cursul săptămânii. Să nu ascultați de sfatul nimănui când este vorba de cinstirea Duminicii. (...)

3. Și mai are pagubă cel ce se uită la agoniseala sa ca la ochii din cap. Și-a lipit inima lui de lucruri pieritoare. Pentru altceva a dat Dumnezeu inima, nu ca să ți-o împotmolești cu gunoiul lumii, ci ca să ți-o îndrepti spre Tatăl Cel din ceruri. Pe El să-L iubim, de El să ne lipim inima, căci neasemănată este plata pe care ne-o dă Dumnezeu, față de cea dată de lume. De aceea, nu-ți lipi inima ta nici de proprii tăi copii, căci, de-i pătimi durere în cele iubite peste măsură, cine te va mângâia?

4. Ai cumpărat din mână rea, din mână pătimasă, din mâna care a furat sau de la unul care a curvit. De aceea, mai înainte de a o amesteca cu ale tale, dă-i puțină apă sfințită, cu făină, căci să știți, păcatele trec și asupra pământului pe care-l calci și asupra vitelor.

Când a fost izgonit Adam din Rai, Dumnezeu a blestemat pământul: spini și pălămidă să dea și prin sudoarea feței să îți câștigi pâinea, iar femeia în dureri mari să nască”. O greșeală a noastră atârnă asupra întregii averi.

5. Cineva se ține de vrăji asupra ta, iar tu n-ai ocrotirea lui Dumnezeu asupra ta. Cineva lucrează cu diavolul asupra ta și asupra vitelor tale și atunci tu tânjești și vitele tale. De ce pot lucra aceste puteri? Pentru că tu n-ai ocrotirea lui Dumnezeu. Și ca să nu mai poată lucra duhurile rele, curățește-ți trupul tău prin post, fă sfeștanie, pune-ți o cruce în curte și roagă-te lui Dumnezeu să te ocrotească.

6. Mai poți avea necazuri și din cauză că, în curtea în care stai tu, sau pe pământul pe care-l lucrezi apăsă jurămintele, blesteme sau nedreptate: să luați seama, să nu tăiați o brazdă din pământul care nu este al vostru, căci aduce moarte, dar se mai poate să ai asupra curții și alte păcate. Poate că ai cumpărat această curte cu bani muncii într-o vreme când poate trăiai în desfrânare. De acești bani, deși i-ai muncit nu te vei putea folosi, căci și asupra lor atârnă și apasă păcatele, de când i-ai muncit și te urmărește Dumnezeu până în pânzele albe. Pentru ce? Pentru că nu te mărturisești, pentru că ții șerpii în sân și Dumnezeu lasă să te muște.

7. Apasă blestemele părinților sau ale altuia asupra casei tale și asupra ta, sau ce este și mai des, copii lepădați și îngropați ici, colo. Ba în gunoi, ba lângă o altoaie. Și lepădarea copiilor sunt păcate strigătoare la cer.

8. Stăpânii au păcate nemărturisite din tinerețe sau mai pe urmă și nu le-au ispășit, că nu-i destul să le spui sub patrafir, trebuie să le și ispășești de bună voie. De aceea vine bătaia lui Dumnezeu asupra voastră, peste tot, pe câmp, peste vite și peste tot lucrul mâinilor voastre.

PATIMILE

447. Sfinții Părinți au numit „draci” patimile de căpetenie (Sfântul Ioan Scărarul în Scara numără 7 sau 8 patimi de căpetenie), din cauza caracterului lor constrângător, al obârșiei lor adamice, a capacității lor de a strica echilibrul minții și de a o întoarce stricată împotriva lui Dumnezeu: dracul lăcomiei, dracul desfrâului, dracul trufiei, și alți „draci” ai nervilor.

448. Un neurolog psihiatru a identificat pentru fiecare patimă descrisă de Sfinții Părinți o glandă endocrină. Adevărat este că o bază biologică a patimilor și a urmărilor lor o formează și glandele endocrine al căror echilibru sau dezechilibru funcțional se răsfrânge în toată ființa omenească.

449. În creier funcționează un centru de cenzură (medical „inhibiția”) care are la dispoziție tot mecanismul biochimic necesar (neuro-psihic, neuro-endocrin, neuro-motor, neuro-static), capabil să aprobe sau să frâneze tot ce obligatoriu trebuie să treacă pe la acest centru de informație.

450. Între cenzura minții (centrul inhibitor al creierului) și între puterea de impunere a forței oarbe se creează o tensiune, o luptă, război chiar sau dezechilibru total.

Instinctele, câtă vreme cineva nu iese din rânduiala lor, nu-i dau omului lupte, pentru că acestea primesc aprobarea, satisfacerea și rostul lor concret. Cum însă marea majoritate a oamenilor au dereglat rostul normal al acestor forțe oarbe ale firii – urmărind exclusiv plăcerea ce-o conferă, dar refuzând rostul –, oamenii au ajuns în robia patimilor.

În cazul robiei, cenzura minții a slăbit considerabil și patimile conduc mintea, iar omul și-a pierdut libertatea. Omul care a ajuns rob patimilor sale nu mai are mărturia conștiinței pentru faptele sale – care a ajuns într-un fel de „adormire”, ca în somn, deși conștiința nu doarme; e într-o stare de necredință, de uitare de Dumnezeu, omul trăiește în stare de păcat. Căci „păcat” aceasta înseamnă: înfrângerea morală a conștiinței de către satana, prin patimile trupului.

451. Diavolul prezintă patimile din om ca plăcute și ușoare.

452. Fiecare din patimile de căpetenie pot duce zidirea lui Dumnezeu până la decăderea cea mai de pe urmă, fie ea omorârea de sine, fie nebunia, fie chiar îndrăcirea. De pildă, lăcomia de avere, lăcomia de putere și fumul mândriei, pe câți nu i-a luat de minte și s-au omorât! Bolile de pe urma desfrâului, pe câți nu i-au adus să-și pună capăt zilelor? Care a sfârșit bine dintre bețivi, care n-au vrut nicicum să se lase de patima lor? Dar și lenea poate face nebunii când se vede în primejdii.

453. Toată strădania potrivitului aceasta este: să desfacă dragostea și cunoștința noastră de Dumnezeu și să le dea, prin patimi, ca obiect de preocupare nimicul și absurdul. De aceea, vicleanul nu se dă la o parte de a reduce la nimic și la absurd chiar și virtuțile. Drept aceea, e destul să izbutească o mutare mai încoace, mai aici, a scopului ultim al virtuților, și cu asta a redus la nimicul slavei deșarte și la absurd toată strădania virtuții. Iată-ne, printr-o singură întorsătură măiastră a vicleanului, deșertând virtuțile în sacul spart al patimilor și culegând, în schimb, vorbe goale de la oameni și rânjetul lui sinistru. Trebuie, deci, multă și adâncă deosebire a gândurilor.

454. Sunt patimi trupești care înrăuresc sufletul și sunt patimi sufletești care se răsfâng asupra trupului.

455. În veacurile de aur ale creștinismului, trăirea în Hristos era mai puternică și mai întinsă între creștini; aceasta le făcea ușoară lupta cu patimile; în veacul nostru însă, când Dumnezeu a ajuns de râs (Ieremia 6, 10) chiar între creștini, a mai vorbi de luptă cu patimile înseamnă să-ți aprinzi paie în cap. De aceea, azi, oricât ne-ar costa îndrăzneala aceasta, trebuie să înduplecăm pe oameni la o viață mai curată – căci de ea atârână o credință mai luminată și, deci, mântuirea. Drept aceea, iau în ajutor propria lor mizerie, precum și înfricoșarea de urmări, ca și mai mari mizerii. Calea aceasta e treabă de cârpaci, pentru că o trăire în Hristos ne-ar scuti de vorbă. De aceștia care însă să trăiască viața în Hristos, rar dacă se mai află; trebuie născuți, altă cale nu rămâne; căci cu ce vine, cum vine, credința va ajunge să se strâmbe și în tot felul să se stingă.

PĂCATELE

456. Atâta vreme cât ținem păcatele nemărturisite, ascunse cu voia, atâta vreme atârână pedeapsa lor asupra noastră, ca o sabie care stă să cadă peste viața noastră. De îndată însă ce mărturisim păcatele și vinovăția, primejdia morții o înlătură Dumnezeu de deasupra noastră.

457. Cu obișnuința de a păcătui trebuie să ne luptăm noi, uneori, toată viața. Această vreme de amărăciune care ne învață minte ca să nu ne mai întoarcem la cele dintâi e chiar vremea de întărire a sănătății noastre sufletești. Aceasta ne învață cel mai bine calea lui Dumnezeu.

458. Împătrit greșim: împotriva lui Dumnezeu, împotriva noastră înșine, împotriva aproapelui și împotriva firii întregi.

459. Păcatul, sau decăderea firii, ne-a făcut să pierdem: pacea cu Dumnezeu, pacea dinlăuntrul nostru, pacea cu oamenii și pacea cu toată firea. Ne-am sălbăticit în toate părțile, cât aproape „să se teamă” și Dumnezeu de noi. Iată de ce și fiarele fug de om.

460. Nu Dumnezeu este Cel ce nu ne mai iubește și nu ne mai vede, ci noi suntem cei ce nu-L mai iubim și nu-L mai vedem, căci între noi și El e zidul păcatului, iar dincoace de zid, noi: o grămadă de cioburi mereu zdrobindu-ne de zid și în tot mai mare sfărâmare aflându-ne.

461. Păcatul aceasta înseamnă: înfrângerea morală a conștiinței de către satana, prin patimile trupului.

462. Păcatul este înfrângerea morală a sufletului de către un gând rău. De aceea, toate gândurile trebuie spuse înainte de a se întâri și de a birui mintea, căci deîndată ce sunt spuse, le pierd puterea de a obseda, asupra, stăpâni mintea.

463. Păcatele se înregistrează în codul genetic al fiecăruia.

464. Înrădăcinarea obiceiului păcătuirii duce întocmirea sufletească și trupească a omului până la neputință de a se mai împotrivi, sau chiar până la a nu vrea să se mai împotrivescă.

465. Lucrarea împotriva firii i se face omului „a doua fire” – firea fărădelegii sau legea păcatului (Romani 7, 7). Asta e tot una cu pierderea darului libertății voinței.

466. Totuși, omul, slăbindu-i puterile, își dă seama că robește vrăjmașului, căci de unde odată pruncii vavilonești erau micuți și îi lua în glumă, acum s-au făcut bărbați și îi simte cum îi fură puterile, iar lui, din multa păcătuire, i s-a stins puterea voinței de a se împotrivi. Când avea puterile întregi n-asculta povața, iar acum, când nu le mai are, le-ar întoarce lui Dumnezeu, dar nu le mai are de unde. Toată vigoarea tinereții o dă cui nu trebuie, iar bătrânețea hârbuită umblă să o dea lui Dumnezeu.

467. Păcatul este o călcare a legilor vieții; introducerea în viață a unui dezechilibru consimțit de minte. Dacă urmează mereu așa, mintea slăbește și nu mai poate stăvi dezechilibrul din ce în ce mai mare care invadează spațiul vieții cu spectrele sinistre ale morții pe picioare (Apocalipsă 3, 1).

468. Păcatul nu e o realitate cu suport propriu, ci sunt ghearele haosului în grumazul realității, o pândire a nimicului care vrea să înghită în sine toate câte sunt.

469. Părinții au zis că singura noastră avuție cu adevărat sunt păcatele. Căci, după ei, nu ești proprietarul decât al lucrului pe care l-ai făcut din nimic. Iar împlinind condiția asta, din nimic Dumnezeu a făcut făptura, iar făptura a făcut păcatul.

470. Deci, de drept, omul nu e al lui însuși, nici al altui om, ci al lui Dumnezeu. Pe de altă parte, păcatul, al cărui autor este, îl reclamă pentru el și i se ține de urmă, ca proprietate de drept – balast de accident – care poate duce pe om până la starea să se lepede de Dumnezeu și să-I stea împotriva, ca un creator al unei teribile noutăți – păcatul – fără să bage de seamă că printr-asta se întoarce, cu ispravă cu tot, sub amara tiranie a neantului, adică a haosului de tot felul și în toate privințele și poate că pentru totdeauna.

471. Asta-i noutatea grozavă, că omul a putut să facă ceea ce Dumnezeu nu poate, adică răul. Faptul că, după judecata tuturor, pe cei păcătoși îi închide în chinurile haosului veșnic, nu e o răzbunare din partea lui Dumnezeu, ci o consfințire a libertății și a deciziei viciate a omului, pentru ca acesta să fie împreună cu creația sa iubită – păcatul – în infinitul eternității.

Păcatul, această mamonă cu adevărat nedreaptă a omului, trebuie risipit; trebuie să cerem iertare de la Dumnezeu pentru atare agoniseală, precum și ajutorul ca s-o împrăștiem. Preoții sunt acei economi ai tainelor lui Dumnezeu, care scad pentru semenii lor această mamonică agonisire, iertându-le din datorie. De aceea, Lucifer ridică pâra mare asupra lor înaintea lui Dumnezeu zi și noapte și le răscoală împotriva toate urgiile împotrivrării.

„Ci ei l-au biruit prin sângele Mielului și prin cuvântul mărturiei lor, și nu și-au iubit viața lor, până la moarte”(Apocalipsă 12, 11).

De aceea, avea dreptate Sfântul Ioan Gură de Aur, zicând că: „Mai multe sunt furtunile care zbuciumă sufletul preotului, decât talazurile care bântuie marea” (Sfântul Ioan Gură de Aur, Despre preoție, Craiova, 1941, Cartea III, cap. VIII, p. 61). Economii tainelor, slujitorii Sfintei Liturghii, sunt și ei în măsura iubirii, jertfă neîncetată, arsă în lumea aceasta, pentru mântuirea lumii.

472. Acum securea stă la rădăcina pomilor și focul alătura pentru toți pomii care nu aduc roadă bună. Valoarea unui pom o hotărăsc roadele ce le face, nicidecum numele pe care îl are.

Mărturisirea de credință fără îndreptarea vieții nu are nici o valoare. Pentru păcat Dumnezeu este foc mistuitor. Deci, sau te desfaci de păcat sau vei fi ars cu păcat cu tot.

473. Păcătoșii au un prieten, pe Iisus. Din momentul în care cunoști că ești păcătos, te-ai schimbat din vrăjmașul lui Dumnezeu în prietenul lui Dumnezeu.

474. Când crezi despre tine că ești drept, ai închis toate posibilitățile tale de desăvârșire. Când știi că ești păcătos, când ești convins de nedesăvârșirea ta, este semn că Cel desăvârșit este lângă tine și conștiința ta strigă diferența între El și tine.

475. Prietenul păcătoșilor așteaptă pe toți cei ce au să se mântuiască, îi caută, aleargă după ei și face aceasta până la ultimul om al împărăției Sale. Iată o nevăzută dimensiune a crucii.

476. Cel mai greu păcat, veșnic fără iertare: starea omului împotriva adevărului.

477. Așa-i firesc omului păcătos, când îi lovești dracii, zice că tu ești drac.

PERSONALITATEA

478. Personalitatea este o înzestrare sufletească neobișnuită. Într-o personalitate chipul lui Dumnezeu este mult mai puternic și mult mai limpede. Toti creștinii au sigur câte un talant, dar unii au și câte doi, iar alții și câte cinci. Talanții sunt talente, energii de lucru, ca de pildă o minte mai străvăzătoare, o inimă mai largă, o mare capacitate de dragoste, o voință mai puternică, o memorie mai bună, o ingeniozitate înăscută. Aceste energii ale chipului prind mai bine, ca niște antene mai bune, energiile Harului care le sfințește. Personalitatea are, de asemenea, de făcut calea de la chip la asemănare. Dar, datorită înzestrării sufletești mai puternice, personalitatea ar putea străbate calea într-un timp mai scurt sau ar putea realiza o neasemănată asemănare. E destul să ne gândim la Sfântulița de la Argeș, o copilă numai, dar cu o capacitate de dragoste care a ridicat-o între sfinți.

PILDA SAMARINEANULUI MILOSTIV

479. Pe lângă omul căzut între tâlhari treceau pe rând, neputincioase: Legea și preoția Vechiului Testament. Nici una nu i-a putut ajuta nimic. A venit Samarineanul milostiv (Luca 10, 33), om de alt neam; omul fără de păcat, Iisus, care l-a luat pe cel rănit și l-a pus pe dobitocul Său. Ceea ce, ascuns, însemnează întruparea lui Dumnezeu în firea de om; omul fără de păcat, adevăratul nostru aproape, în stare să ne care în spate dintre tâlhari, Acasă.

Cel căzut între tâlhari a fost încredințat Bisericii, ca slujitorii ei să poarte grijă de dânsul, spălându-i rănilor, din neam în neam, cu vin și untdelemn. Bisericii i-a dat cheltuială doi bani: Vechiul și Noul Testament, adică după trebuință, legea, povățuitoare la pocăință aspră ca vinul pe rană și Harul celor șapte Taine, izvorând din Hristos, pomul vieții, ca un untdelemn ce unge rănilor, curățite cu asprimea pocăinței. Amândouă tămăduiesc deplin pe om.

480. Pilda samarineanului nu este numai o pildă, este totodată și revelația misiunii viitoare a Bisericii, este și angajarea omului în asemănarea cu samarineanul, creșterea lui în neamul samarineanului, (căci samarineanul era de alt neam decât cel căzut între tâlhari). Pogorârea din Ierusalim în Ierihon, adică căderea omului din starea de rai a conștiinței în starea din lumea aceasta, rănită și mai moartă de tâlharii cei din gând.

Legea și prorocii, neputând să-l ajute, au trecut pe alături: asemenea și leviții nu i-au ajutat nimic. A venit un străin, i s-a apropiat de răni, le-a spălat cu vin (usturimea pocăinței) le-a uns cu untdelemn (celelalte Taine), i-a luat firea sa în spate (întruparea lui Dumnezeu). A petrecut împreună cu omul, l-a dat în grija Bisericii. Dar a doua zi după Înviere, pecetluind cu aceasta unul din cei doi bani de cheltuială, Noul Testament, a dat Bisericii grija de om, precum și cele două testamente Legea și Harul.

Toată bătaia de cap cu omul și tămăduirea conștiinței sale o are Biserica, până la a doua venire a Samarineanului când i se va răsplăti osteneala. Iată adevărata împlinire a legii în iubire. Iată Samarineanul, adevăratul aproape al conștiinței căzute între tâlhari.

Iată cu cine să fim asemenea și ce să facem, ca să avem răspuns la problema vieții veșnice.

PLĂCERILE

481. Știe vrăjmașul că plăcerea pământească, pentru cine umblă după ea, are drăceasca putere să desfacă pe om de dragostea lui Dumnezeu și să i-o întoarcă spre plăcerea a orice altceva afară de Dumnezeu. Prin urmare, dacă mai avem inima prinsă de ceva de pe pământ, stăpânitorul lumii acesteia încă ne mai ține legați în împărăția lui, de vreme ce dragostea noastră către Dumnezeu încă n-a ars și așa aceea.

482. Toți cei ce umblă după plăceri, de orice fel, nu vor scăpa de primejdii, căci sub orice plăcere e încolăcit un șarpe.

483a. Plăcerea e momeala cu care „hoțul” înșeală pe om să se pogoare din Ierusalim la Ierihon.

483b. Să renunți la plăcerile tale spre a face bucuria altuia.

PLÂNSUL

484. „Bucuria minunilor te poate pierde în slavă deșartă” (cf. Matei 7, 22-23). Pe când în Cartea Vieții se scriu, mai ales, faptele pe care le-ai făcut plângând.

Cu puterea de a izgoni duhurile cureți pe alții și te poți primejdui pe tine; pe când cu lacrimile te curățești pe tine și-i folosești și pe alții. Iisus n-a pus accentul pe minuni, ci pe cunoștința de Dumnezeu și pe curăția inimii; iar la acestea se ajunge, de cele mai multe ori, plângând.

POCĂINȚA

485. Pocăința trebuie să fie o înseninare din ce în ce mai mare a sufletului și a sănătății întregi.

486. Mare este Taina pocăinței, nu numai fiindcă te face din rău, bun, din vrăjmaș al lui Dumnezeu, prieten al Lui, ci și pentru că un lucru așa de mare e acoperit cu chip smerit. Mila cea fără de margini a Tatălui, ca să scape pe fiii Săi de judecata cea aspră, a dreptății după fapte, le trimite, coborând din ceruri, pe Fiul Său Cel Unul Născut, să le facă o judecată milostivă și fără nici o înfricoșare și iarăși să-i împace cu Sine.

Poate tocmai pentru că e așa de smerită judecata aceasta milostivă, nu pot să vie la mântuirea ei binefacere aproape nici unul dintre cei cu mintea plină de „știință” și afumată de mândrie. Cum să poată veni, ei care știu totul, ei care stăpânesc peste oameni, să vie în genunchi înaintea unui simplu preot și să-și înșire toate fărădelegile și necazurile lor?! Nu, asta mândria n-o poate face, să vie de bună voie la smerenie. De aceea, ei dau de asprimea dreptății care-i fierbe în zeama lor, până li se moaie oasele trufiei.

487. Cei vechi se rugau pentru cei ce-i schingiuiau și le cuprindeau picioarele, binecuvântând pe cei ce-i duceau la moarte; iar alții ziceau că ar trebui să cumpărăm cu aur ocările și necazurile ce le pătimim de la oameni. Totul e să te învoiești așa pentru Dumnezeu și El îți ajută; căci e adevărat: nu e după fire să iubești din toată inima pe cel ce te ucide în tot felul, ci e mai presus de fire. Acesta e înțelesul și capătul acestei judecăți milostive a lui Dumnezeu: redobândirea iubirii fără margini, întoarsă de la toate păcatele spre Dumnezeu unul și spre toți oamenii. Cât se poate prinde de minunea acestei sfinte taine, iată spunem că ea lucrează revenirea oamenilor la nerăutatea pruncilor.

POPORUL IUDEU

488. Trebuia re-crearea acestei zidiri, povârnită iremediabil spre plata păcatului, spre neîndurata moarte. Prin poporul iudeu era prevăzută era creștină, cea din urmă strădanie a lui Dumnezeu în persoană, cea din urmă dintre măsurile ce mai rămâneau. Singura rezolvare, care face viața neamurilor cu putință, nu află între iudei decât fapta cea mai ucigașă a lor, cea din curtea lui Pilat și de pe dealul Căpățânii.

Crinul Bunei Vestiri, pe care dragostea L-a coborât din Cer între oameni, iudeii Îl răstigniră pe cruce. Cu fapta aceasta ucigașă, ei ieșiră din destinul lor, pentru care ostenise Dumnezeu cu ei atâta amar de vreme, și-și băgară neamul sub roțile blestemului.

489. Până la plinirea vremii atârnă peste ei blestemul pe care și l-au cerut în curtea lui Pilat:

„Sângele Lui asupra noastră și asupra feciorilor noștri” (Matei 27, 25). De aceea sunt urâți de toate neamurile – că și asta e ponosul blestemului, pe care singuri și l-au cerut peste urmași. Blestemul acesta îi zorește să ia în brațe pe toți antihriștii vremurilor, până la cel mai de pe urmă, pe care și-l vor pune rege. Le va sosi și vremea aceea mult dorită, dar chiar pentru ei ivirea antihriștilor e un destin blestemat. Când se vor convinge de aceasta, vor veni înfricoșați la credința creștină.

490. Ei n-au înțeles că de aceea petrec acele „zile fără număr”, zile de foamete: „Nu foamete de pâine și nu sete de apă, ci de auzit cuvintele Domnului. Și ei se vor clătina de la o mare până la cealaltă și de la Miază-noapte la Răsărit, și vor cutreiera pământul, căutând cuvântul Domnului, dar nu-l vor afla” (Amos 8, 11-12). Asta-i foametea lor de mii de ani: Dumnezeu nu le mai vorbește!

491. Toată tragedia acestui popor, ce se vrăjmășește de moarte cu Iisus Hristos, e o mare lecție a lui Dumnezeu pe care o arată neamurilor creștine până la sfârșitul zilelor. Istoria se va repeta cu oricare dintre neamurile care vor face ce-au făcut ei. Aceleași fapte aduc aceleași urmări, deci pricinuesc aceeași istorie; pentru asta nu trebuie să fii prooroc deloc.

492. Neam fără semn. Neam fără înviere. Neam fără Dumnezeu. Neam împotriva lui Dumnezeu. Pentru ei Iisus a trecut pe cealaltă parte a mării înțelesurilor. Ei au rămas dincoace, dar fără idealul care i-a părăsit. ... Plată îi așteaptă. Vor îmbrățișa pe omul trufiei absolute! Omul care în numele său se va proclama Dumnezeu! Acela-i Antihrist – Semnul Sfârșitului!

493. Evreii urau de moarte stăpânirea romană, dar ca să termine cu Iisus, erau dispuși ca să apeleze la oricine. Astfel, au fost în stare de data aceasta să se facă apărătorii cei mai ascuțiți în slujba celor mai mari dușmani ai lor, romanii, numai și numai ca aceștia să-i scape de cel mai îngrozitor coșmar al istoriei lor: Iisus. Au făcut-o și pe aceasta.

Coșmarul acesta al lor s-a mărit cu veacurile, de proporțiile lumii, încât pretutindeni dau de Iisus.

Nici porțile iadului nu le-au putut ajuta să scape de El. Nu le-a rămas decât aruncarea lumii în Apocalipsă. Și aceasta o vor face.

PORUNCILE LUI DUMNEZEU

494. Lucrarea poruncilor, care păzesc viața curată și dau viață celui ce le împlinește (Neemia 9, 29), tocmai slujba aceasta o are: dezgroparea comorii, sau deșteptarea puterilor sădite în noi la a doua naștere, trezirea la viața cea după Hristos și Duhul Sfânt.

Dumnezeu se găsește în poruncile Sale și prin porunci vine la noi și pe noi ne strămută în Sine; precum și întors: prin fărâdelegi se strecoară vrăjmașul și ajungem de-o asemănare cu el. Deci cei ce ajung la hotarul morții în nelucrarea poruncilor, nu se vor mântui, ca unii ce n-au aflat comoara, ba și talentul de negustorie l-au îngropat în pământ.

495. Așa vrea Iisus să ne însușim împlinirea poruncilor: precum nu mulțumești servitorului tău care te servește, iar acela n-are nici un motiv să se supere tot așa și noi față de Dumnezeu, nu vom avea pretenția ca Dumnezeu să ne mulțumească precum că l-am împlinit poruncile.

POSEDAȚII

496. Dacă omul călătorește neatent cu tranzitul său, poate ajunge la crize, la dezechilibru, la îndrăcire: pradă a unui duh rău sau a unor puteri rele, care-l scot clinic dintre oameni.

497. Mai sunt și cazuri când posedatii sunt filosofi. Exemplu: Nietzsche, revoltat împotriva lui Dumnezeu, voia să scrie osândirea creștinismului pe toate gardurile, pentru că slăbește în om puterea de revoltă a supra-omului, creația sa.

POSTUL

498. Postul e vechi și începe odată cu omul. E prima poruncă de stăpânire de sine.

499. Postul și rugăciunea sunt două mijloace prin care curățim firea de patimi. Toți oamenii care s-au apropiat de Dumnezeu și-au smerit sufletul cu rugăciune și post. Și Iisus a postit 40 de zile, punând postul începătură a vestirii Împărăției lui Dumnezeu, deși Lui nu-I trebuia, fiind nepătimaș.

500. Temeiurile mai adânci ale postului și rugăciunii le găsim la Botez. Adâncul ființei noastre se îmbracă în Hristos. În acest adânc al minții, sau în altarul inimii, după expresia Părinților, Se sălășluiește Hristos, izgonind afară pe satana, care se retrage în simțiri. De aici puterile potrivnicului, patimile, se silesc să învâluie și să prindă voința din nou în mrejile sale.

501. Cu trupul nu putem trata decât prin post. El nu știe și nu recunoaște convingeri. De aceea el trebuie uscat, încet și cu socoteală, fiindcă, în mocirla uscată, porcii patimilor nu mai vin să se scalde.

502. Un organism topit cu postul nu mai are putere să schimbe convingerile conștiinței.

503. Mai bine de jumătate din numărul patimilor sunt ale minții. Postul lucrează și asupra acestora. E lucru de mirare, zice Ioan Scărarul, că mintea fiind netrupească, de la trup se spurge și se întunecă și că, dimpotrivă, cea nematerialnică de la țărână se subțiază și se curăță. Ochii văd lucrurile, mintea vede gândurile.

POVĂȚUITORII

504. E bine ca povățuitorii să grăiască totdeauna din conștiința slujirii lui Hristos, ca în fața lui Hristos și atunci vor fi blânzi întru dojană și smeriți întru mustrare, altfel mustrarea lor învinge, dar nu convinge.

PREJUDECĂȚILE

505. Zice un filosof: e destul să primești în minte o singură prejudecată, ca apoi să nu fie prăpăstie la care să nu ajungi în chipul cel mai logic cu putință. De aceea, Biserica înșiră printre păcatele minții și prejudecățile.

PREOȚII

506. Larma vieții și gălăgia grijilor deșarte strigă oamenilor în urechi nevoile lor pământești, mai tare decât le strigă glasul conștiinței trebuințele lor veșnice. Oamenii abia mai aud cele de dincolo și li se par departe: surzenia tot mai mult se întărește și chemarea lină nu se mai aude. Dar Dumnezeu, Milostivul, ca să nu-i piardă în fărâdelegile lor, le rânduiește și chemare dinafară prin glasul slujitorilor Săi. Prin preoți nu te cheamă omul, ca să-ți pui nădejdea în om, ci te cheamă Domnul ca să-ți strămuți viața ta de om.

507. Preoții poartă preoția lui Hristos; prin iertarea lor, Dumnezeu te iartă, prin graiul lor, Dumnezeu îți vorbește. Prin ei, Dumnezeu te cheamă, oricât ai fi de păcătos.

508. Preoția este, prin Sfântul Sânge al Mântuitorului, ca o nouă filiațiune.

509. Preoția Bisericii urmărește ca nici unul din fiii Tatălui să nu se învrăjbească în sine însuși, sau să se rupă din obște și din duhul dragostei lui Hristos. Căci El e Cel ce unește obștea laolaltă, deci nimeni nu se mântuiește răzlețindu-se de Biserică, oricât ar crede că într-însul sălășluiește Duhul lui Hristos.

510. Preoții vremurilor noastre, cu aceeași datorie ca Pavel, nu mai urmăresc desfrânarea ca pe un păcat care dărmă alcătuirea omenească, în întindere și în adâncime, ci o lasă să-și facă de cap. Ei nu mai au îndrăzneala să o măture afară din Taina căsătoriei creștine, de aceea se ajunge la sărăcirea roadelor ei, copiii. Așa se întâmplă că: „lipsind preotului cunoștința legii și bătrânului sfatul”, cum se tânguia Iezechiil (Iezechiil 7, 26), oamenii orbecăie în mulțimea neștiinței și a lipsei de sfat, care s-au întins ca o noapte de osândă peste bieții oameni. Acesta este un semn de primejdie, din amândouă părțile. Căci scrie: „Dormind oamenii, a venit vrăjmașul și a semănat neghină printre grâu și s-a dus” (Matei 13, 25).

Deci nu fără rost atragem luarea-aminte că neghinele vrăjmașului vor sălbătăci oile împotriva păstorilor...

511. Preoții au grija de-a îndupleca pe oameni în vremea rânduită întoarcerii, ca să nu cadă din milostivire sub strivirea dreptății. Lor li s-a dat marele dar să ierte în numele lui Dumnezeu. Mare, covârșitor de mare dar! Oare de ce nu-l pricep oamenii?

512. A osândi pe preoți e lucrul cel mai ușor și cel mai fără rost. Să fim drepti: slujba preoților e sfântă, darul lor e de la Dumnezeu, e sfânt. Că firea lor pământească mai dă uneori prilej de sminteală, iar să fim drepti: neavând cum să vină altfel decât prin naștere din trupuri pământești în care mișună pornirile fărădelegilor ca șerpii și rod înclinările patimilor ca viermii, sigur că ei vor fi covârșiți de moștenirea aceasta și nu-și vor putea îndeplini fără umbră trimiterea lor de la Dumnezeu. Chemarea le este învăluită, vor șovăi în hotărâri (Isaia 28, 7), biruindu-se de lume, în loc ca ei să biruie lumea. Sigur că aceștia, prin viața lor, nu vor lăsa poporul să creadă și așa se vor sălbătăci oile asupra păstorului și vor face bucurie lupilor. În jurul lor se va întări întunerecul a toată neștiința și va începe foametea, nu de pâine, ci de Cuvântul lui Dumnezeu, pâinea cea din Cer. Sarea pământului o vor călca-o oamenii în picioare și așa vine că: „Și preotului i se va întâmpla ca și poporului” (Isaia 24, 2). Dar, de toată starea asta rea a lucrurilor are să dea seama și poporul, căci toată decăderea e de la părinți începătură.

513. Preotul, și în general dreptul, își are slujba de a tălmăci tainele iconomiei divine, înduplecând spreolaltă amândouă părțile, și pe om și pe Dumnezeu. De multe ori dreptul o pățește, că primește săgeți din amândouă părțile. „Dreptul care moare osândește pe nelegiuiții care trăiesc... vedea-vor sfârșitul înțeleptului, dar nu vor înțelege ce sfat a avut Dumnezeu cu el...” (Înțelepciunea lui Solomon 4, 16-17).

514. Preoții sunt acei iconomi ai tainelor lui Dumnezeu care scad pentru semenii lor această mamonică agonisire (păcatele), iertându-le din datorie. De aceea, Lucifer ridică pâra mare asupra lor înaintea lui Dumnezeu, zi și noapte și le răscoală împotriva toate urgiile împotrivirii.

„Ci ei l-au biruit prin sângele Mielului și prin cuvântul mărturiei lor, și nu și-au iubit viața lor, până la moarte” (Apocalipsă 12, 11).

De aceea, avea dreptate Sfântul Ioan Gură de Aur, zicând că: „Mai multe sunt furtunile care zbuciumă sufletul preotului, decât talazurile care bântuie marea” (Sf. Ioan Gură de Aur, Despre preoție, Craiova, 1941, Cartea III, cap. VIII, p. 61). Iconomii tainelor, slujitorii Sfintei Liturghii, sunt și ei în măsura iubirii, jertfă neîncetată, arsă în lumea aceasta, pentru mântuirea lumii.

515. Multă pagubă face un preot în averea de păcate a oamenilor, ștergându-le cu darul datoriile agonisite diavolului, capitalizate în om.

516. Este un duh vrăjmaș care întunecă mințile oamenilor și îi răscoală pe unii împotriva neputințelor omenești ale păstorilor, dându-le impresia că nu sunt obligați să asculte de ei (de preoți), fiindcă au păcate. Iisus nu a avut nici un păcat și, cu toate acestea, ce puțini L-au ascultat!

Este un cerc vicios, în care se încurcă sufletul multora, a prea multor oameni: cercul rătăcirilor. Aceștia din anumite „motive” nu vor să asculte de preoții Bisericii. Drept aceea, neascultând învățătura dreptei credințe și a vieții în Dumnezeu, își strică mintea cu părerile lor. Așa se cufundă în păcate, din neascultare. Omul se întunecă dinspre adevăr și ia rătăcirea de bună. Unii se trezesc că au trăit în rătăcire. Vrăjmașul, de care prin amăgire au ascultat, nevrând să-i piardă din gheare, le pune înaintea neputințele oamenilor, ale slujitorilor legali ai Bisericii, acoperindu-le darurile și harurile. Și așa îi duce de minte, să-și facă singuri „credința”, care trece peste taina pocăinței, administrată valid exclusiv prin preoți și arhierii, indiferent de neajunsul lor de oameni.

517. Fraților, ascultați de Biserică, fiindcă cei ce ascultă de preoții ei, așa cum sunt, de Dumnezeu ascultă.

PROOROCII ȘI HRISTOȘII MINCINOȘI

518. Proorocii mincinoși din zilele noastre sunt de o îndrăzneală nemaipomenită și pălmuiesc smerenia, dându-se pe ei de ceva mai mare: Ilie, Ioan, Hristos, Fiul Omului, Dreptul Judecător și așa mai departe. Pretind ascultare de la oameni pentru că „Dumnezeu” i-a trimis să spună la lume lucruri de care îți ții urechile, și-ți îngheață inima auzindu-i.

519. Pe semnele următoare se pot cunoaște că nu mai sunt întregi la minte:

1. Se dau pe sine de ceva mare, cum s-au dat, de altfel, toți ereticii (rătăciții) vremurilor pe care însă i-a afurisit Biserica, prin sfintele soboare.

2. Cad la laudă, având smerenie mincinoasă.

3. Se țin pe sine mai presus de Scriptură (unul chiar mi-a rupt-o), mai presus de Biserică și sfinți.

4. Mor după a fi ascultați și crezuți de oameni.

5. Fierb de mânie când nu sunt luați în serios.

6. Adesea au „grăire în duh”, cu „duhul” care îi poartă și îi învață.

7. Nu vor nici în ruptul capului să-și controleze prin preoți cele auzite de la duhul lor.

8. Câte unii, cu toate acestea, arată o evlavie neobișnuită: mărturisind pe Hristos, pe Maica Domnului, făcându-și și Sfânta Cruce, bătând metanii, sărutând icoanele, ba și Sfânta Împărtășanie luând-o!; și jurându-se că-s oamenii lui Dumnezeu, iar ei sunt înșelați.

9. Fac pe proorocii și împrăștie spaimă între oameni. Multe proorocii li se împlinesc, dar multe nu. Asta atârână de puterea de străvedere a „duhului” care le spune ce le spune, ca unul ce n-are învelitoarea trupului și de aceea prinde cu oarecare vreme înainte cele ce le apropie Dumnezeu de oameni. Dar asta nu e proorocie.

10. În numele „dumnezeului” lor sunt în stare să omoare om, întemeindu-se pe Scriptură că și Avraam a fost în stare de o atare ascultare, iar Finees a și făcut aceasta și i s-a socotit acestuia răvnă pentru Dumnezeuul său (Numerii 25, 7-13). (Cu amăgirea ascultării până la ucidere de om, a cercat vrăjmașul pe mulți, în toate vremurile, chiar și pe pustnici, de cum pe oamenii lumii.) Prin urmare fiind așa de săritori cu ascultarea și credința la povețele „duhului” lor, pe care-l cred că e Hristos, sunt o adevărată primejdie pentru oameni; teroriști ai sufletelor simple.

11. Sar de la un lucru la altul și leagă lucruri fără nici o legătură. Tălmăcesc greșit, strâmbă adevărul și se propovăduiesc din Scripturi, mai mult pe ei înșiși decât pe Dumnezeu, mergând grăbit spre cea mai de pe urmă sfârșare și sărire a minții.

12. În preajma lor simți tulburare și primejdie, căci mulți dintre ei au fost pe la casa de nebuni sau vor trebui să se ducă. Nu-i blândește pe chipul lor. Nu-i ocărăm, ci ne păzim și îi învățăm și pe alții să se păzească și ne înfricoșăm cât de groaznic și-au tăiat mintea în Scripturi (2 Petru 1, 20).

520. Ceea ce odinioară era corabia lui Noe peste puhoaiile potopului, aceea e Biserica lui Hristos – Cel cu cruce – peste puhoaiile pierzării.

Astfel, după trecere de vreme, îngăduind Dumnezeu, vrăjmașul mântuirii oamenilor s-a iscusit tot mai mult în rele: a scornit și el corăbii și cu ele dă târcoale peste apele potopului, ca să culeagă el pe cei ce-ntind mâinile să scape, dar scuipă Biserica. Pentru ei, pentru fiii pierzării, îngăduie Dumnezeu amăgirea nelegiuită a Satanei (2 Tesaloniceni 2, 10), care li s-a făcut până acum în peste 800 de hristoși mincinoși (Matei 24, 24), care de fapt sunt diavoli. Căci până acum nelegiuitul a scornit peste 800 secte (800 în 1946, acum cca. 3000), luntri sau biserici mincinoase, în care pe mulți îi ia de minte și-i duce cu el. Înșelăciunea e ușor de prins: corăbierul vrăjmaș și hristoșii mincinoși nu au crucea pe catarg, iar înlăuntrul nu au cele șapte Taine. Înșelăciunea e și mai vădită, întrucât oricare din hristoșii mincinoși, luat în parte, nu e fiul Tatălui; dovadă că nu-și lasă ucenicii să zică „Tatăl nostru”, deși scrie: „Așa să vă rugați” (Matei 6, 9). Prin urmare, hristoșii mincinoși își scot ucenicii dintre fiii Tatălui și-i fac fiii pierzării.

521. Răspunzând celor ce se țin mai presus de Biserică și sfinți, e destul să le aducem aminte de înșelăciunea în care au căzut iudeii, ucigașii dreptilor, primii călători la iad cu Scriptura în mână, întrebându-i: Nu după scripturi (Ioan 19, 7) au răstignit ei pe Dumnezeu ?

PROVIDENȚA

522. Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, (...) umblă nevăzut de oamenii cu ochi de lut, căutând mereu pe frații Săi (Matei 28, 10), pândind și alergând după fiecare ins, „până-i va prinde pe toți cei ce se vor mântui, ca pe Pavel” (Sfântul Maxim Mărturisitorul, Capete despre dragoste, Filocalia, Sibiu, 1947, ed.I, vol.2, p.77), și neavând odihnă până nu-i adună pe toți Acasă. Și aceasta o face mereu, în fiecare veac de oameni, până la sfârșitul lumii. Asta nu se poate tăcea. Iar cine L-a și văzut pe Domnul și neasemănată-L Cruce, pe care încă o tot duce printre oamenii ce-L pălmuiesc cu ură de fiară până la sfârșitul veacului de-acum, unul ca acela sare ca ars din orice iubire conservatoare de sine și se roagă, strigând să aibă în lumea aceasta soarta lui Dumnezeu. Unul ca acesta trăiește ca un dezlegat de viață și nici o urgie a vremii nu-i poate face nimic, decât a-l desăvârși, lămurindu-l ca aurul.

523. Dacă simțim suferința fără asemănare a lui Dumnezeu Mântuitorul nostru, cea din iubirea de oameni, aceasta curățește și viața noastră; căci acesta-i focul azvârlit de Dumnezeu pe pământ (Luca 12, 49): pârjolul dragostei,

care aprinde lumea, arde puterile răului și strălucește cu lumină dumnezeiască pe smeriții Săi următori, ce se întorc Acasă.

524. Dorul lui Dumnezeu după cel mai mare păcătos este neasemănat mai mare decât dorul celui mai sfânt om după Dumnezeu.

525. Când cineva se încumetă să se lase în conducerea Providenței, printr-un elan de iubire de Dumnezeu, adică să-și depășească conștiința condiția sa umană – sub acțiunea harului de sus, bineînțeles –, poate vedea încă de aici arvuna desăvârșirii sale, într-un sentiment de liberare, ca o înviere din morți.

Timpul, cauzalitatea, lumea, viața și toate vămile cunoașterii, pline de chinul contrazicerilor, rămân la pământ, ca o găoace de ou când iese din ea un pui viu sau, când dintr-o omidă păroasă – trecută aparent prin moartea unei crisalide – iese și zboară un fluture în culorile curcubeului.

Așa suntem și noi în condițiile vieții acesteia, o candelă cu untdelemn și fitil, dar încă neaprsinsă.

526. Când ajungem la cunoștința a ceea ce suntem de fapt, că avem o înrudire cu Dumnezeu, că locuiește chiar în structura noastră spirituală, că suntem în pragul liberei alegeri a unei concepții de viață de care să ne țină chiar de n-om fi pe placul lumii, atunci Dumnezeu aprinde candela și luminează toată viața noastră cu concepția creștină despre lume și viață.

527. În cazul când omul cel vechi mereu se obraznicește cu „drepturile” sale biologice asupra omului ceresc și biruie, atunci, deosebirea celor două naturi care trăiesc întrețesute în noi, ajungând într-un contrast nelimitat, Duhul lui Dumnezeu Se retrage din om și vin pedepse colective multiple asupra vieții păcătoase.

Așa avem motivarea potopului: „Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup. Deci zilele lor să fie o sută douăzeci de ani” (Geneză 6, 3). De asemenea, perversiunea sodomiei, care „striga înaintea Domnului” (Geneză 19, 13) a atras asupra Sodomei și Gomorei prăpădul focului, care a ars pământul 400 m sub nivelul mării, formând Marea Moartă, radioactivă până astăzi.

528. Toată cărarea de la porunci la cunoaștere, de la ascetică la mistică, nici un pas nu o facem singuri.

529. Dumnezeu vrea să stăvilească năvala anarhiei în făptură, însă, respectând libertatea omului, nu poate, decât dacă va câștiga și convingerea omului pentru intenția Sa. Pe dreptți îi are câștigați pentru această cauză. Pe nedrepti, pierzând aceștia libertatea lor – de vreme ce robesc păcatului – nu-i mai poate câștiga prin libertatea pe care n-o mai au, de aceea pentru aceștia nu-i mai rămâne decât sabia. Prin sabie se înțelege aici: asprimea dreptății, legea, autoritatea, stăpânirea, pedeapsa, până chiar și pedeapsa cu sabia.

530. Iubirea și sabia lui Dumnezeu lucrează neînterupt și deodată între oameni: pentru fiecare, după cum îi trebuie; asta nu numai fiindcă oamenii sunt amestecați, dar și pentru că fiecare ins își are vremile sale când îi strălucește milostivirea, precum și vremi când îl prigonește sabia – ca să vie iarăși la starea de milostivire.

531. Dumnezeu taie para focului în două; cu puterea arzătoare, dar neluminoasă arde păcătoșii, iar cu puterea luminoasă, dar nearzătoare strălucește pe sfinți. Așa că pe unii îi luminează nearzându-i, ca un Soare neapus în vecii vecilor; iar pe alții îi arde neluminându-i, întunecați și la întuneric, în vecii vecilor...

532. Mulți oameni, mai puternicii veacului, sunt refractari propovăduirii cuvântului, dar unii din ei se biruiesc de ultimul cuvânt al sfinților, cel acoperit cu prețul vieții.

533. La urma tuturor este dreapta judecată a lui Dumnezeu și este dreaptă pentru că tuturor Dumnezeu le-a prilejuit o mărturisire a cuiva și deci nu vor avea cuvânt de scuză că n-au auzit de Dumnezeu.

534. Aceasta este rațiunea ascunsă a Providenței: toată lumea ispitită să se ciocnească de Iisus.

535. Providența bate timpurile în funcție de om. Iar fiindcă omul are dorul excepțional al făpturilor spirituale, al libertății deciziei și timpul are o funcție variabilă în Providență.

536. Știind Dumnezeu slăbiciunea credincioșilor și desfrâul răutății, mai intervine din când în când cu întâmplări înfricoșătoare între oameni.

537. Dumnezeu nu pedepsește toate relele aici și imediat, precum nu răsplătește tot binele aici și numaidecât.

538. Dacă Dumnezeu ar pedepsi toate relele aici, ar putea însemna că lumea aceasta este singura care există.

Dacă ar pedepsi toate relele imediat, ar însemna că se teme de puterea răului, care nepedepsit imediat ar putea periclita stăpânirea lumii.

539. Dacă Dumnezeu ar răsplăti tot binele aici ar însemna același lucru, că există numai lumea aceasta.

Dacă ar răsplăti tot binele imediat ar însemna că sufletul există numai în lumea aceasta, în care Dumnezeu trebuie să se achite urgent de îndatorirea ce i-a făcut-o omul.

Că uneori Dumnezeu pedepsește răul și uneori răsplătește binele, este ca să știe că răul se pedepsește și binele se răsplătește. Dacă o face rar în lumea aceasta este semn că o trece sigur în cealaltă.

540. Dacă Dumnezeu uneori nu pedepsește răul este că așteaptă pocăința păcătosului.

Dacă uneori nu răsplătește binele dreptului este semn că-i lucrează răbdarea. În amândouă cazurile Dumnezeu așteaptă sfârșitul omului, în ce sfârșește omul, fie că a fost multă vreme bun, fie că a fost multă vreme rău, cele de pe urmă au ultimul cuvânt.

541. O răsplată aici și imediată pentru toate faptele ar dăuna libertății omului.

Răul nu s-ar face de frica pedepsei, iar binele s-ar face din interesul răsplății. S-ar micșora ceva din slava lui Dumnezeu și s-ar micșora și prestigiul ființei omenești.

Iată, prin urmare, la ce climat de libertate și dragoste dezinteresată vrea Dumnezeu să-și ridice fiii, la sensul lor metafizic cel ascuns în Dumnezeu, care este Duh, este iubire și Adevăr. Și aceasta fac și oamenii liberi și cunoscuți și lor înșiși ca atare.

PSALTIREA

542. Toate cuvintele Psaltirii dovedesc cunoștința cea din pățanie, sau învățăturile din durere, singura cale care poate învăța ceva pe oameni.

543. Așa e toată Psaltirea: o mărturie strălucitoare a bunătății lui Dumnezeu, ținută în mână de David, ca o făclie, mângâind orice suflet zdrobit de pe urma păcatelor. Lumina ei atrage luarea-aminte la cârmuirea lui Dumnezeu asupra vieții omenești, îndeamnă sufletul la ascultare și smerenie, cu care oricine poate birui toate potrivniciile din calea mântuirii și poate răbda toate patimile ispitelor.

RAPORTUL CONJUGAL – DESPRE RELAȚIILE SEXUALE DINTRE SOȚI

544. Femeia (luată din bărbat) are nevoie de completare endocrină prin contact de la bărbat.

545. O mare dizarmonie constă în faptul că instinctul bărbatului e în conflict cu instinctul femeii. Instinctul bărbatului vrea mereu femeia, ca prilej al descărcărilor sale genezice. Instinctul femeii însă e maternitatea. Copilului, până se desprinde de mamă, îi trebuie doi ani, deci, după rânduiala firii, trebuie să fie lăsată în pace.

Deci, ce va face bărbatul? Sau își va perverti soția, făcând-o să umble și ea după plăcerea pătimașă, căutând să scape de rostul firii sale, sau o va face criminală, punând-o să-și ucidă în pânțele ființa fără apărare, sau va practica scârba onaniei cu femeia sa (Facere 38, 9), păzind-o de rostul zămislirii, dar necinstind-o, cum nu se mai poate spune. Alții recurg la sterilizare, alții la aventuri, sau la lupanare. Un atare bărbat nu-și va mântui soția prin nașterea de fii (1 Timotei 2, 15), ci o va osândi cu ucigașii și curvarii, printre care și el de asemenea va fi (Apocalipsă 21, 8).

Prea puțini sunt bărbații care-și stăpânesc instinctul irațional, prin puterile raționale ale sufletului, reglementându-l potrivit cu rostul său original. Și iarăși, și mai puțini sunt cei ce convertesc energia prin înfrânare, săltând sensul firii la rosturi mai presus de fire.

546. Plăcerea, căutată numai pentru ea însăși, cheamă repetarea din ce în ce mai deasă a actului, până ce ajunge la distrugerea sistemului nervos. Mai mult chiar: ea aprinde organismul și-l împinge până dincolo de posibilitățile sale funcționale; ea provoacă frângerea oricărei cenzuri morale și-și duce supușii până la doaga nebuniei.

547. De ce nu-s părinții la fel de grăbiți și cu însurarea băieților, pe cât sunt de grăbiți cu măritarea fetelor? Fapta lor greșită încurajează tănuț și pe față fraudă neomaltusiană – onania cu femeie, fereala, păzirea – ceea ce e o plagă de o nebănuită întindere în toate mediile sociale. Iată că, după scurtă vreme, se arată și pedepsele acestei fraude, cu deosebire la femei: tulburări grave ale sănătății, fenomene dureroase ale pântecelui, tulburări îndeosebi nervoase și mintale, cu desăvârșire necunoscute nici chiar medicilor. Așa zic medicii. De la pânțele durerile se întind la rinichi și în josul pântecelui, uneori în membrele inferioare. Durerile se stârnesc și cresc în vremea mersului, în vremea ridicării și așezării pe scaun, a ridicării vreunui lucru și peste tot în vremea intimității – lucru care aduce uneori grave neînțelegeri conjugale. Deodată cu durerile acestea, apar tulburările nervoase, care schimbă profund starea psihică și mintală a bolnavelor. Caracterul schimbător ajunge iritabil, irascibil până la exces. Din nimicuri, explozii violente, furii, adevărate sincope ale judecății, care nu mai pot fi înfrânate sau stăpânite. E un adevărat dezechilibru umoral, care face biata victimă să treacă de la explozia violenței, până la tristețea și melancolia cea mai profundă, și uneori, până la ideea sinuciderii. Asta-i fraudă și isprava. De aceea nu tăcem, ci demascăm, împinși de milă și de știință.

548. Într-un raport conjugal normal, organele genitale feminine trec succesiv printr-o fază de congestie intensă și o fază de slăbănogire bruscă, ce stabilește cursul regulat în circulația sângelui. Actul conjugal falsificat, neisprăvit, fără

concluzia naturală, lasă să persiste în vase o stare de înecare ce, cu vremea, ia un caracter permanent. Urmează o tulburare a nutriției țesuturilor, pe urmă alterarea lor anatomică.

549. Mulțimea firișoarelor nervoase ale plexului hipogastric, firișoare care pleacă de la uter și se unesc cu sistemul cerebro-spinal, îndură apăsări, iritații, care, la obârșie sunt dureri locale, dar cu tulburări reflexe la distanță; iar cu vremea, aruncă pe bolnave în plin domeniu psihiatric.

550. Congestiile acestea cu repetiție produc alterări intense și profunde în sânul țesuturilor, care-și pierd funcțiunea lor normală. Așa se instalează, cu vicleșug, sterilitatea definitivă, incurabilă, după câte o lungă perioadă de sterilitate voită. Atunci în zadar mai dorești copii, mugurii vieții, căci firea te pedepsește cu această crudă întoarcere a lucrurilor: îți califică fapta și îți condamnă neamul la moarte. Ultimul efect: denatalitatea, depopularea etc. Așa se stinge neamul...

RAȚIUNEA

551. Când împrejurările te aduc în situația să vezi limitele rațiunii, cataclismul în față, puterile răului dezlănțuite, nu tremura căci nu ești singur: este Cineva nevăzut cu tine, în tine, care stăvilește haosul, iar pe tine te crește mai presus de om, împrumutându-ți și ție nimbul divinității.

552. O iluminare a rațiunii, datorită „locuirii” lui Hristos în suflet, nu este de nici o mirare, întrucât Iisus Hristos este numit încă în terminologia greacă: „logos”, Cuvânt, rațiune absolută a lui Dumnezeu.

RĂBDAREA

553. Cu arătarea răbdării suntem datori în primul rând pentru că, mai înainte de a veni la calea lui Dumnezeu sau la ostenele mântuirii, făceam și noi ale lumii, umblând în fărâdelegi și chinuind pe alții și, astfel, ne-am băgat datori; deci acum trebuie să plătim ale noastre cele de atunci, ca pentru răbdare să dobândim mântuirea de la Dumnezeu. Așa trebuie să plătim acum cu durere cele ce le-am făcut odinioară cu plăcere.

554. Cei ce biruie lumea (1 Ioan 5, 4) nu sunt nicidecum o adunare de neputincioși, o turmă de inactivi, oricât s-ar părea răbdarea răului o slăbiciune a binelui, ci ei sunt ostașii Împăratului, care prin răbdarea Crucii a biruit nu numai lumea, ci și toată stăpânia morții. Mântuirea e cununa acestei biruințe. Iar despre nevoița care dovedește răbdarea și credința sfinților (Apocalipsă 13, 10), putem spune că e singura cale îngăduită și în stare să mistuie puterea răului și să o facă fără rost și fără vlagă în lume.

555. Răbdarea răului sau umilința, în credința lui Dumnezeu, este cea mai uriașă putere asupra răului în lumea aceasta.

556. Chip de umilință desăvârșită ne-a dat Mântuitorul pe cruce: El, Fiul și slava Tatălui, Dumnezeu adevărat, nu S-a împotrivit, ci a primit să treacă prin cea mai de pe urmă umilire cu puțință pe pământ, căci știa ce putere are umilința. Răbdând bătaii, scuipări în obraz, cunună de spini, piroanele și spânzurarea pe cruce, iar peste suflet huliarea celor fărâdelege, toate acestea încă nu erau crucea cea mai grea; pe aceasta o avea la spate. Crucea cea mai grea, pe care era răstignit cu fața, era neasemănata durere a milei Sale față de oameni.

557. Nu le trebuie potrivnicilor pustiire mai mare în lucrăturile lor, decât răbdarea cu dragoste a necazurilor, căci ea arde datoriile noastre și toată strădania lor.

558. Prin răbdarea multor neștiuți de oameni, atotputernicia și dreptatea lui Dumnezeu, sfărâmă mereu porțile iadului, cu puterea Bisericii văzute și nevăzute.

559. Lepădarea de sine nu se realizează dintr-o dată sau o dată pentru totdeauna, ci trebuie timp și răbdare. Timp pentru deprindere și răbdare pentru greutatea ei.

560. Răbdare trebuie să avem mai întâi cu noi înșine, ca să nu cădem în întristare, apoi trebuie să aibă și alții răbdare cu noi, până deprindem desăvârșit lepădarea de sine. Dacă învățăm practic lepădarea de sine și sporește dragostea în inima noastră, răbdarea încetează de a mai avea înfățișarea negativă de necaz și se schimbă în bucurie, cu toată întristarea mea sunt covârșit de bucurie.

561. Răbdarea mai este și nevoiță, adică pedepsirea de bună voie a firii cu tot felul de ostenele.

562. La începători, deprinderea răbdării începe cu ocara. Începutul trebuie întărit cu răbdarea, pentru că în lupta cu mândria și cu slava deșartă, acestea au obiceiul să-l arunce în deznădejde ca să părasească lupta. Cine răbdă (îndreptarea) până la sfârșit se va mântui (Matei 10, 22).

563. Răbdarea este o condiție a mântuirii, cu condiția ca să nu fie pentru vinovății, ci pentru „vinovăția” de a fi creștin.

În lumea aceasta nu poți să crezi în Iisus fără să fii pedepsit. Scriptura a prevăzut de mult cenzura împotrivirii zicând: „Fiule, când vrei să te apropi și să slujești Domnului, să-ți pregătești sufletul de ispite” (Cartea înțelepciunii lui Sirah). Iar, Sfântul Pavel de asemenea ne previne: „Toți cei ce vor să trăiască cucernic vor fi prizonieri” (2 Timotei 3, 12).

564. Mulți tirani s-au îngrozit de răbdarea mai presus de fire a sfinților, prin a mărturisi și ei pe Hristos, de asemenea, cu același preț al vieții.

565. Răbdarea sfinților în încercări are rostul iubirii de oameni, ai lui Dumnezeu.

566. Atâta am înțeles din taina răbdării sfinților. Este ascunsă în ea o mare bucurie.

RĂUTATEA

567. Nimic mai greu, mai periculos decât să te lupți cu îngustimea și cu formalismul.

Nimic mai primejdios, decât a combate răutatea, care crede că are dreptate, că apără adevărul și că slujește lui Dumnezeu. Aceste forme ale relei voințe au înfrânt și pe Iisus. Deși Dumnezeu n-a revelat o Scriptură împotriva Sa, formalismul iudaic a întors-o împotriva lui Dumnezeu. Nu după Scriptură L-au câștigat pe Iisus? Iată ce poate răutatea: să stea împotriva iubirii de oameni și de Dumnezeu; împotriva ei, nu poate nimic, nici Iisus. De aceea, răutatea, pentru că nu se poate schimba în bucurie nicidecum, nu are iertare, ea este împotriva iertării și a oricărei tămăduiri, dar are judecată. Răutatea a înfrânt pe Dumnezeul iubirii, dar se va înfrânge de Dumnezeul Judecății.

568. Iisus a tămăduit orbirea ochilor, dar n-a putut tămădui orbia răutății. Orbia răutății nu are leac, dar are pedeapsă.

569. Răutatea e o osândă, o moarte anticipată, care chinuiește firea, dar nu e naturală, e o venetică în fire. Pe aceasta vrea Dumnezeu să o izgonească din fire, dar cu ajutorul omului, care a introdus-o în fire. I-a dat omului apostolia acestei misiuni: „Iată eu vă trimit pe voi ca pe niște miei în mijlocul lupilor”.

Firea perversă și firea curată, originară, stau laolaltă în raportul în care se afla un miel care bea apă dintr-un râu, față de lupul care se afla mai la deal, și îi băga mielului de vină că-i tulbură apa, găsindu-i acestuia motivul „întemeiat” să-l mănânce. E absurditate multă și variată lipită pe fire. Misiunea lui Iisus, dată și mieilor, e descojirea firii de absurditate, de sălbăcie, de caricatura existenței: demonicul.

Acesta însemnează că Iisus contează pe un miez originar necontaminat, existent încă în fire, deși comprimat dar capabil să-și recâștige dimensiunea paradisiacă: miezul capabil de Har. Precum că acestea sunt așa ne stau mărturie mieii lui Dumnezeu, sfinții în preajma cărora se îmblânzeau fiarele.

570. Relele pe pământ așa de mult vor strânge oamenii, încât nu mai rămâne istoriei altă soluție decât sfârșitul ei.

RĂZBOAIELE

571. Când nu mai răspund oamenii la chemarea dragostei lui Dumnezeu, dau de asprimea dreptății Sale, când, spre pedepsirea răutății, îngăduie războaiele. Atunci viața oricui se află în primejdie de moarte, și a celor de acasă și a celor de pe fronturi.

572. Dumnezeu, cel milostiv întru dreptți, pe cei nebăgători în seamă sau potrivnici – dar totuși oameni cumsecade – abia cu ajutorul primejdiei îi înduplecă să vrea și ei ce vrea Dumnezeu, adică mântuirea, singurul lucru cu adevărat de trebuință. Al doilea gând de ajutor e primirea de mai înainte ca bun, a ceea ce orânduiește și face Dumnezeu, și știind că nimic nu se întâmplă fără voia lui Dumnezeu, să ne bucurăm de hotărârea Lui, chiar dacă nu pricepem aceasta. Iar gândul al treilea e că în suferințe fără de voie s-au mântuit mucenicii, în suferințe de bunăvoie s-au mântuit cuvioșii; tot așa și cu suferințele războaielor, mult mai mulți se mântuiesc pe front, decât s-ar fi mântuit acasă.

573. Obişnuit, lumea crede că mor în războaie cei răi și scapă cei buni. Este și nu este așa, pentru că numai singur Dumnezeu știe și ține socoteala fiecăruia. Unul din sfinți a zis: „Caprele eu sunt; iar oile Dumnezeu le știe”. Pe urmă, numai singur Dumnezeu știe – și precum știe și face – dacă pentru cineva e mai de folos viața, sau mai mult îi folosește mutarea din viața aceasta. Apoi, Dumnezeu, în atotputernicia Sa, folosește și pe cei răi, pe necredincioși, pe cei fără nici un Dumnezeu, ba chiar și pe draci, ca printr-înșii să aducă la mântuire pe cei de mântuit.

574. Lupta începe abia în cei ce s-au hotărât la o viață mai conformă cu poruncile dumnezeiești.

575. Câtă vreme mergem în voia valurilor, în voia firii povârnite spre păcat, n-avem nici o luptă, nu ne trezim din cursele vrăjmașului (2 Timotei 2, 26); stăm de bună credință că mergem bine, ne isprăvim zilele în fericire și coborâm cu pace la iad! Dar, deîndată ce aflăm ce înzestrare avem și ne trezim spre ce trebuie să fim, puterile iadului vor sări să ne ceară socoteală pentru nesupunere. Dar nu vor sări cu toată urgia răutății, că nu le lasă Dumnezeu, ci cu vicleșuguri și curse, cu minciuni și cu înfricoșare și cu alte nemaipomenite zavistii. Pe de altă parte, se vor folosi de unelte ale lor (Ioan 8, 44), oameni

amăgiți de ei, care le-ar face toate câte-i învață dracii – dacă ar fi după ei. De aceea zice Înțeleptul: „Fiule, când vrei să te apropii să slujești Domnului, gătește sufletul tău spre ispite” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 2, 1).

576. Războiul duhovnicesc seamănă întrucâtva cu războiul lumii. Și unul și altul te desface de viața aceasta. Numai ispitele, necazurile și tot felul de încercări ale războiului nevăzut izbutesc să ne tocească pe deplin gustul de lumea aceasta și să ne ducă la un fel de moarte față de lume, care-i smerenia deplină și condiția de căpetenie a rugăciunii neîncetate.

577. Cei ce nu urmăresc în viața aceasta nimic mai mult decât să fie fericiți în lume și tihniți în trup, aceștia n-au război cu diavolul: pe aceștia îi are fără de război. (...) Căci cea mai primejdioasă temniță e aceea în care te simți bine: nu vei ieși din ea niciodată.

578. Prima întâlnire între minte și diavol e la linia momelii, pe care o flutură el în văzul minții. Dacă mintea nu bagă momeala în seamă vrăjmașul stăruie cu ea, o arată mai scilipitoare, ca să o facă iubită minții. Aceasta e a doua înaintare a războiului, sau asupreală. Dacă la asupreală a izbutit să fure mintea cu momeala și să o facă să vorbească împreună, avem înaintare la unire.

Mintea însă se trezește c-a fost furată de gând străin și că se află în altceva, decât în ceea ce-i era dat după fire; iar când își dă seama de ea însăși și de cele în care se află, avem lupta cea de gând la o clipă hotărâtoare. Se va învoi mintea să meargă după momeală mai departe, sau se va întoarce de la dânsa? Aici e lupta și clipele sunt scumpe; și de cele mai multe ori viața întreagă a unui sau a mulțime de inși atârână de lupta nevăzută a câtorva clipe. Dacă întârziem să ne luptăm, se poate întâmpla ca fără veste să fim învăluți la minte din partea poței sau a iușimii, asupra cărora încă aruncă vrăjmașul aprinderea sa. Prin urmare, ostaș al lui Hristos, lupta trebuie dată grabnic și după lege.

579. Dacă la ceasul de război, mai bine-zis în clipa de luptă, lovim momeala cu numele lui Dumnezeu, depănând rugăciunea, vom vedea lucru minunat: pentru ostaș luptându-se Împăratul – tocmai întors de cum e războiul văzut. Căci Împăratul nostru s-a luptat până la moarte, și încă moarte pe cruce (Filipeni 2, 8), și printr-însa trecând, a rupt zăvoarele și a spart porțile iadului, biruind pentru ostașii Săi și slobozindu-i. Iar de atunci biruie ca un Dumnezeu, oriunde e chemat pe nume. Și: Îl cheamă dragostea.

580. Vremea de luptă are o mare cumpănă, și anume: dacă mintea nu-și aduce aminte cu credință de „Doamne Iisuse...”, i se întâmplă că încuviințează momeala vrăjmașului. Aici e granița între lupta după lege și căderea în fărădelege.

581. Dacă mintea se va afla iubind o momeală străină și sfatul viclean, va înclina cumpăna liberei alegeri spre momeala și sfatul străin. Așa se deschide spărtură în cetate și se năpustesc puhoai de vrăjmași care așteptau ascunși afară. Și repede urmează jalnică pustiire în cetatea sufletului: împlinirea cu lucrul și repetarea faptei aceleia, până ajunge deprindere sau obicei.

582. De unde atâta pustiire? De la o clipă fără de Dumnezeu a minții, clipă în care vrăjmașul i-a furișat undița iadului pe gât, învăluită meșteșugit într-o momeală a unui lucru sensibil al lumii de aici. Potrivnicul ispitește cu momeala plăcerii pe tot omul spre patima spre care-l prinde că are povărnire mai mare: pe cel aplecat spre trup, cu desfrânarea; pe cel înclinat spre gânduri, cu înțelepciunea veacului acestuia (1 Corinteni 1, 20) care pe mulți i-a răătăcit de Dumnezeu și pe puțini i-a întors; pe cei dornici de Cuvântul lui Dumnezeu îi ispitește cu Biblia (2 Petru 1, 20), încât în zilele noastre se văd mulți călători la iad cu Scriptura în mână. Toți cei ce umblă după plăceri, de orice fel, nu vor scăpa de primejdii, căci sub orice plăcere e înolăcit un șarpe.

583. Începătorii pot să vadă cum numele Mântuitorului îi izbăvește de asuprirea momelilor vicleanului – ceea ce-i îndatorează cu o mare smerenie înaintea lui Dumnezeu, știind că se luptă El în locul lor.

584. Partea începătorilor este nevoița de a seca izvoarele patimilor din pământul inimii, precum și grija de a nu se sui cu mintea în văzduhul părerii, căci acolo bat furtuni mari și se rup aripile minții.

RĂZBOIUL ȘI RĂZBOIUL MOMELILOR

NEVĂZUT

585. Grijă la minte! Căci războiul nevăzut cearcă pe toată lumea și n-a cruțat nici iubirea de Dumnezeu a Apostolilor!

586. Cine are darul dragostei, al răbdării și al gândului smerit, în vremea de luptă – dacă luptă după lege (2 Timotei 2, 5), iar legea este dragostea – poate vedea lucruri minunate, întoarceri neașteptate la Dumnezeu.

587. Deși înzestrați cu darurile Botezului, totuși n-am scăpat de războiul momelilor. Momeala nefiind păcat, e permisă de Dumnezeu să cerce cumpăna libertății noastre. Sfântul Marcu Ascetul ne lămurește: Hristos prin cruce și prin Harul Botezului „slobozindu-ne de orice silă, n-a împiedicat aruncarea gândurilor în inimă. Aceasta pentru ca unele din ele, fiind urâte de noi, îndată să fie șterse; altele, fiind iubite, în măsura în care sunt iubite să și rămână; și astfel să se arate și harul lui Dumnezeu și voia omului, ce anume iubește: ostenele din pricina Harului, sau gândurile din pricina plăcerii”. Aici stă pricina pentru care noi, deși botezați, totuși mai avem trebuință și de al doilea Botez, al pocăinței, întrucât nu suntem ca îngerii neschimbabili.

588. Răul, nebunia și haosul nu sunt literatură: sunt realități care uneori izbesc frontal și caută să înghită relativul tău echilibru. Vezi clar, uneori cu luciditate unică în viață, că „dintr-asta” numai Dumnezeu te poate scăpa.

589. Biruința Mântuitorului e unică. Fără El nimeni nu mai poate câștiga o a doua biruință asupra răului. Dar cu Hristos da; însă nu e nici atunci altă biruință, ci tot aceeași, prelungindu-se în vreme și înmulțindu-se cu luptătorii.

590. Când împrejurările te aduc în situația să vezi limitele rațiunii, cataclismul în față, puterile răului dezlănțuite, nu tremura căci nu ești singur: este Cineva nevăzut cu tine, în tine, care stăvilește haosul, iar pe tine te crește mai presus de om, împrumutându-ți și ție nimbul divinității.

591. Pe Dumnezeu Îl ai sădit, „inoculat”, latent, în structura ta spirituală. Tu ești altoit cu un Om-Dumnezeu, absolut superior condiției tale pământești. Prin aceasta și tu ești fiu al lui Dumnezeu. (...) Ne-a dat și nouă puterea să fim fiii lui Dumnezeu. Dacă cineva e conștient și trăiește această evidență interioară și pe celălalt plan al existenței, unuia ca acela nici un rău nu i se mai poate întâmpla. Nici omorâți nu pot fi, pentru că într-înșii prezența divină e forță care face deșartă orice zvârcolire a răului asupra lor. (...) Lumea nu se mai poate atinge decât de temnița ta biologică. Noua ta realitate de o evidență absolută, scăpându-i cu desăvârșire. Acestea sunt cuprinse în cuvântul lui Iisus: „Eu, Adevărul, vă voi face liberi!”. Și „Nu vă temeți de cei ceucid trupul – care nu plătește nimic (în sine) – și mai departe nu pot să facă nimic!”

592. Tot intervalul de vreme până la moartea fizică a fiecăruia în parte, precum și toată istoria acestui mod de existență decimat de moarte, e un continuu război nevăzut între binele și răul din om. (...) Când în om se întărește această alternativă, a trupului, care acaparează pentru sine și forțele naturale ale sufletului, mintea – conștiința chiar – atunci războiul nevăzut între binele și răul din om ia o formă clinică, psihanalitică.

593. Potrivnicul are două feluri de ispite: prin plăcere și prin durere. Cu primele umblă să ne amăgească. Dar cu celelalte umblă să ne constrângă să socotim plăcerea ca bine și durerea ca rău. Cu această meșteșugire ar restrânge năzuințele sufletului numai la o viață comodă în veacul acesta.

594. Dacă vede vicleanul că nu isprăvește surparea cu ispitele atunci aruncă în minte hule împotriva lui Dumnezeu. Covârșirile acestui mândru să nu sperie pe nimeni căci nu spurcă pe om, nici să nu le băgăm în seamă.

595. Nici o viață sporită nu e cruțată de bântuie: fie cu vederi amăgitoare și trăgând către slava deșartă, fie cu înfricoșări grozave ducând către ieșirea din minți. În calea celor dintâi avem lepădarea de vederi, căci mai de folos este a ne vedea păcatele decât a vedea îngerii, iar în calea celorlalte avem lepădarea de sine în grija lui Dumnezeu. Pe puțini credincioși și molateci vicleanul îi scoate din luptă cu evidența neputinței cu care îi aruncă în deznădejde, iar către smerenie le închide calea prezentându-le-o ca umilire. Pe calea aceasta le macină sufletul între deznădejde și nemulțumire, de unde ajung la mania persecuției. Adună la conflict, se închid sufletește în prejudecăți și așa alunecă din calea sfântă în calea profană sau chiar clinică. La aceștia lepădarea de sine a fost mereu un lucru de silă sau fără convingere.

596. Să știi că a rămâne în picioare nu e treaba ta, nici a virtuții tale, ci a harului Aceluia Care te ține în brațele Sale ca să nu cazi în întristare.

597. Deplin izbăvit de lupte nu este om pământean, nici nu trebuie să fie. Altfel nu ar mai fi luptă, nici ucenicie, nici sporire, nu ar mai trebui nici Harul neîncetat de la Dumnezeu. Omul nu și-ar mai cunoaște slăbiciunea și nici de smerenie nu ar mai avea trebuință. E mai de preț lupta, că vezi ajutorul lui Dumnezeu și te smerești și te umpli de dragoste, căci biruința pe mulți i-a păgubit.

598. Suntem în furtună cu sufletul numai atâta vreme cât trăim la suprafață, la expresia cea mai dinafară a vieții. Când însă ne mai adâncim sufletele acolo unde ne așteaptă Hristos de la Botez, sau de la oricare altă Taină, primim cuvântul Lui care împrășteie furtuna. El este izvorul smereniei care reechilibrează sufletul din bântuieile mândriei. De la această experiență începând, iubim Crucea lui Hristos și crucea noastră, cu firea primim și credem că tăierea voii proprii e într-un cuvânt curățirea de patimi.

599. Încercările și neliniștile vremii au și ele un rost: ne provoacă la găsirea sensului ce-l avem în Dumnezeu, ca ultim reazim etern al liniștii, iar pe de altă parte ne conduc la găsirea de noi înșine, ca fapte renăscute în Dumnezeu și ajunse la libertatea spiritului.

Răbdarea însăși a războiului e ultima ta rugăciune.

RECUNOȘTINȚA

600. Astăzi, când mila lui Dumnezeu vine în Persoană să caute și să curețe pe pedepsiții Săi, iată că nu găsește recunoștință în Israel. Dar, a găsit-o între străini, la un samarinean. Iată de ce se spune că binefacerea și cu recunoștința sunt două virtuți care nu s-au întâlnit amândouă pe pământ. Iată încă o amărăciune a lui Iisus. Nouă, din zece, iarăși se vor fi apucat de rele.

RELIGIA

601. În istoria Egiptului, câtă vreme faraonii respectau religia, dinastiile lor dăinuiau multe mii de ani. Îndată ce și-au ridicat mâna asupra preoților, s-a isprăvit cu ei; templele și-au închis luminile științei, piramidele au rămas monumente ale morții și dinastiile s-au stins. Unul dintre faraoni sfârșește cu toată oastea în fundul Mării Roșii (Ieșire 14, 28).

602. Religia nu face știință, ci conștiință.

RENUNȚAREA

603. Toată lumea este a ta când ai renunțat la ea. Atunci, ești mai tare ca ea și te ascultă. Această renunțare totală asigură „pentru veacul viitor viața veșnică”.

RESPONSABILITĂȚILE

604. Cu cât cineva stă mai sus pe scara răspunderilor obștești, cu atât îi poartă și Dumnezeu o iubire și o grijă mai mare.

605. Pentru cei ce însă au o răspundere între oameni, e neapărat de trebuință să-și cunoască atârănarea lor de Dumnezeu și Lui să-I întoarcă cîntea și slujba, pe care le au ei între oameni.

RUGĂCIUNEA SAU A INIMII

–

RUGĂCIUNEA

MINȚII

606. O unificare a voinței, ba chiar a tuturor facultăților noastre sufletești izbutește s-o ajungă abia rugăciunea.

607. Rugăciunea nu judecă, ci se smerește, aducându-ne aminte greșelile noastre, nu ale lumii. Rugăciunea adevărată cere iertarea lumii, nu osândirea ei. Iar asupra smereniei vrăjmașul nu poate nimic.

608. Postul curățește ochiul, rugăciunea curățește mintea. Aici nu vorbim de rugăciuni care cer lucruri materiale, nici de rugăciunea care dă drumul închipuirii, după cum nu vorbim nici de rugăciunea liturgică, ci numai de rugăciunea minții. La intrarea în călugărie rugăciunea vameșului, completată poate chiar de Iisus, e numită deodată cu metaniile „Sabia Duhului Sfânt”. Rugăciunea minții este „Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”.

609. Cu numele lui Iisus spus întâi cu gura, apoi cu mintea, pătrundem din afară spre înlăuntrul nostru către Iisus, Care la rugăciunea noastră bate război cu potrivnicul din gânduri și ne izbăvește de asupririle patimilor.

610. Rugăciunea minții sau rugăciunea inimii are temeiul acesta, descoperit de Însuși Iisus, că „fără Mine nu puteți face nimic” în privința izbăvirii de patimi, deci în privința mântuirii.

611. Rugăciunea minții are și stări superioare, când izbăvind-se patimile, se deapănă de la sine fără cuvinte, într-o nesfârșită dragoste de Dumnezeu, de oameni și de toată făptura.

612. Rugăciunea minții este sabia Duhului, care taie gândurile rele cu Numele lui Iisus. Propriu-zis, Iisus ne izbăvește neîncetat de lupta potrivnică: Cu Numele lui Hristos Iisus batem pe vrăjmași. Căci armă mai puternică asupra diavolului ca Numele lui Dumnezeu în cer sau pe pământ nu este (Sfântul Ioan Scărarul).

613. Rugăciunea neîncetată a fericitului Nume: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”, după îndemnarea Sfântului Pavel: „Neînterupt vă rugați”, săvârșește minunea unirii în dragoste a celor învrăjbite întreolaltă de păcat.

614. Sfântul Ioan Scărarul zice: „Ca Numele lui Iisus Hristos, armă mai tare, în cer și pe pământ nu este!”. Cerul este mintea și pământul inima, în care trebuie să se depene rugăciunea neîncetată a preasfântului nume: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”, întorcându-se ca o armă mereu întinsă asupra vrăjmașului.

615. Dacă la ceasul de război, mai bine-zis în clipa de luptă, lovim momeala cu numele lui Dumnezeu, depănând rugăciunea, vom vedea lucru minunat: pentru ostaș luptându-se Împăratul – tocmai întors de cum e războiul văzut. Căci Împăratul nostru s-a luptat până la moarte, și încă moarte pe cruce (Filipeni 2, 8), și printr-înșa trecând, a rupt zăvoarele

și a spart porțile iadului, biruind pentru ostașii Săi și slobozindu-i. Iar de atunci biruie ca un Dumnezeu, oriunde e chemat pe nume. Și: Îl cheamă dragostea.

616. Ne trebuie mai multă inimă în minte și mai multă minte în inimă, căci altfel, fără lucrarea de unire a preafericitului nume, o iau razna și inima și mintea.

617. Fiindcă noi nu putem fi contemporanii lui Iisus, este Iisus contemporanul nostru peste veacuri. Inspirăm atotprezența Sa în Prea Sfânt Numele Său și expirăm aerul stricat al păcatelor noastre. Inspiri Duhul Sfânt, Duhul lui Dumnezeu și expiri duhul rău din tine.

618. Cine știe, dacă nu mărturiile unor văzători Părinți despre stâlpul de foc ce urca la câte un sporit duhovnicește până la cer, nu era tocmai această concentrare a personalității fericitului: a minții în inimă și a amândorura în Dumnezeu, căpătând forma unui stâlp de foc.

SCRIPTURA

619. Sfânta Scriptură, Cartea lui Dumnezeu, are literă și are duh. De aceea și citiri sunt două. Dacă-ți dezleagă Dumnezeu taina ascunsă în litere o pricepi; dacă nu ți-o dezleagă, nu pricepi decât litere.

620. O măsură de ajutor în biruința asupra firii ne-o dă și citirea dumnezeieștilor Scripturi. Este Duhul lui Dumnezeu în cărțile Sfintei Scripturi, de aceea citirea ei zidește duhovnicește. Dar și pentru aceasta trebuie puțină preocupare. Mai întâi trebuie învățată această carte a lui Dumnezeu către oameni, adică înțeleasă în rostul ei de revelație, înțeleasă în cadrul ei istoric, în efortul ei de a menține în conștiința poporului ales așteptarea descoperirii desăvârșite în Iisus Hristos.

621. Valoarea spirituală a Scripturii nu se pierde în istoria pe care o cuprinde. De aceea Biblia e și singura carte a căreia date istorice au și o neistorie pe care o cuprinde. De aceea, Biblia e singura carte ale cărei date istorice au și o memorie duhovnicească.

622. Citirea cu socoteală a Dumnezeieștilor Scripturi aprinde și hrănește sufletul cu gândurile lui Dumnezeu, care nu sunt ca gândurile omului.

623. În zilele noastre se văd mulți călători la iad cu Scriptura în mână.

SECTARII

624. Nu da cu bâta în viespile sectare.

SFÂNTA CRUCE

625. N-ai să găsești Sfinte Moaște mai sfinte ca Sfânta Cruce.

SFÂNTA ÎMPĂRTĂȘANIE

626. Spre schimbarea omului din raza naturii în raza supranaturii avem trebuință mereu nu numai de pâinea naturală, ci mai ales de pâinea supranaturală a Sfintei Împărtășanii.

627. Trupul și Sângele Lui Hristos din Sfânta Împărtășanie se luptă cu trupul și sângele nostru împotriva patimilor, sfințind trupul și arzând patimile.

628. Unde sunt lacrimile când venim să ne împărtășim?

SFÂNTA LITURGHIE

629. Dumnezeu coboară între oameni și suie oamenii la Sine, pe scara Sfintei Liturghii.

630. Precum Taina pocăinței sau mărturisirea este judecata milostivă a lui Dumnezeu, ascunsă sub chip smerit, și iubitorii de smerenie dau de darul acesta, asemenea și Sfânta Jertfă a Mântuitorului, din Sfânta Liturghie, ascunde, iarăși sub chip smerit, o taină a ocârmuirii lumii.

631. Cei vechi știau pricina pentru care nu se arată Antihrist în zilele lor, căci Sfântul Pavel vorbește despre taina aceasta în chip ascuns, dar n-o numește (2 Tesaloniceni 2, 6). E Sfânta Liturghie, sau Jertfa cea de-a pururi, despre care a

grăit Domnul prin Daniil (Daniil 12, 10) și apoi Însuși ne-a învățat. Ea este aceea care oprește să nu se arate Antihrist, sau omul nelegiurii (2 Tesaloniceni 2, 3) decât în vremea îngăduită lui de Dumnezeu. Căci pentru mulțimea fărădelegilor, demult ar fi trebuit Dumnezeu-Tatăl să sfârșească lumea, însă Dumnezeu-Fiul, Cel ce este iubirea de oameni și de toată firea, mereu Se aduce pe Sine Jertfă Sfântă înaintea lui Dumnezeu-Tatăl, mijlocind milostivirea de la El.

632. Sângele Mielului din Sfânta Împărtășanie mai ține sufletul în oase și lumea în picioare. Precum Taina Pocăinței e un dar al Cerului, sub chip smerit, pentru mântuirea fiecărui suflet în parte, așa Sfânta Liturghie, marea taină, ascunsă iarăși sub chip smerit, mântuiește lumea, sau o ferește de urgiile Antihristului. Iată de ce, toată lumea ar trebui să vie la Sfânta Liturghie, că pentru dăinuirea lumii e darul acesta pe pământ.

633. Deci, câtă vreme mai sunt oameni ce caută pocăința și Sfânta Împărtășanie, Satana n-are putere: îl oprește Dumnezeu. Dar când oamenii se vor întuneca la minte așa de tare, încât vor împiedica Sfânta Liturghie, cu toată voia lor, vrând necredință, în zilele acelea va înceta și Jertfa cea de-a pururi, și va începe urâciunea pustiirii, precum zice la Daniil: „Și din vremea când va înceta Jertfa cea de-a pururi și va începe urâciunea pustiirii, vor fi 1290 de zile” (Daniil 12, 11).

634. Sfânta Liturghie mai ține lumea.

SFÂNTUL NICOLAE

635. Suferința pe care o aduna de la toți îi făcea iubirea mai strălucitoare – și acestea laolaltă – ard ca o făclie în viața sfântului, care apoi, mai multă suferință atrage, sporind focul iubirii sale de oameni.

Suferința și iubirea se cresc în progresie una pe alta. Așa se face că inima lui era mare în care se revărsau toate lacrimile și durerile pământului își găseau alinare.

Cred că aceasta este taina „luminătorilor lumii”. De fapt toate minunile pe care le-a făcut Dumnezeu oamenilor, după mutarea Sfântului nu au altă explicație, decât că sunt un răspuns pe care l-a dat Dumnezeu pentru iubirea lor de marele ierarh. Căci Dumnezeu este făcătorul de minuni în Sfinții Săi, indiferent dacă sunt în lumea aceasta sau nu.

Dar, marea minune și din ce în ce mai rară între oameni este tocmai această lumină a inimii, căreia Dumnezeu nu-i poate pune hotar mormântul. De aceea, Dumnezeu o laudă cu fapte mai presus de fire, cinstind cu ele pomenirea iubiților Săi, iubitori de oameni sfinți. Dumnezeu o laudă cu fapte mai presus de fire. Să o lăudăm și noi măcar cu vorba.

SFÂRȘITUL LUMII

636. Când fărădelegile vor încleșta mintea și inima oamenilor și-i vor sălbătici așa de tare, încât vor zice că nu le mai trebuie Dumnezeu și Biserică și Preoți, încât va fi sălbăticia și nebunia urii (Luca 6, 11) peste tot pământul, atunci vine sfârșitul.

SFINTELE TAINE

637. Biruința Mântuitorului e unică. Fără El nimeni nu mai poate câștiga o a doua biruință asupra răului. Dar cu Hristos da; însă nu e nici atunci altă biruință, ci tot aceeași, prelungindu-se în vreme și înmulțindu-se cu luptătorii.

638. Iisus Hristos împlinește ceea ce ne lipsește nouă: ne-a dăruit o a doua naștere, iertându-ne de prima; ne-a întărit firea pentru refacerea virtuții și ne-a luminat mintea pentru refacerea cunoștinței – amândouă de trebuință pentru a ne lipi cu dragostea mai tare de adevăr decât de viața aceasta. Astfel, ne-a dăruit și nouă biruința asupra morții, întrucât – celor ce trăim viața în Hristos – nu ne mai este o groază, ci o dezlegare definitivă de păcate. Moartea pentru noi nu mai este o înfrângere a firii, ci omorâre a păcatului și izbăvirea firii. În felul acesta zicem că biruim și noi, dar de fapt e Iisus Hristos, Cel ce locuiește în noi prin Taine, care câștigă războiul și se oștește pentru mântuirea noastră; și, stăruind și noi cu dragoste în nevoia lui Dumnezeu, răzbește asemănarea Sa peste chipul vieții noastre.

639. Așa ni s-a împărtășit pe Sine, în primele trei Sfinte Taine, fiecăruia, îndată după venirea noastră în lume (Ioan 1, 9). Acestea sunt: Sfântul Botez, Ungerea cu Sfântul Mir și Sfânta Împărtășanie, iar la vârsta priceperii, cunoștința de Dumnezeu (Ioan 17, 3).

640. Prezența lui Hristos în Sfintele Taine rămâne un adevăr dogmatic. Aici vorbim de trăire, de desfășurarea lui Hristos din Taine în viața noastră reală. Dacă Domnul este ascuns de la Botez în Sanctuarul cel mai dinlăuntru al ființei noastre, ca un Înaintemergător îndemnându-ne spre împlinirea poruncilor, printr-însele apar pe obrazul nostru spiritual trăsăturile Domnului.

641. Ceea ce odinioară era corabia lui Noe peste puhoaiile potopului, aceea e Biserica lui Hristos – Cel cu cruce – peste puhoaiile pierzării. Deosebirea e aceea că corabia lui Noe a fost închisă pe dinafară de Dumnezeu și nimeni n-a mai putut intra (Facere 7, 16), pe când corabia Bisericii – coarbia cu crucea pe catarg – are intrarea deschisă și mai pot intra oameni învălmășiți de puhoai. Acolo era Noe, aci Hristos, iar în valuri ucigașul, înecând pe oameni.

Se întâmplă însă ceva de neînțeles: că cei ce se chinuiesc în valuri, deși toți țin să trăiască, totuși nu toți vor să scape în coarbă. Mai mult chiar, scuipe mâinile ce li se-ntind de la intrarea corăbiei. Iar mâinile sunt brațele părintești: brațele celor șapte Sfinte Taine ale lui Dumnezeu care izbăvesc pe oameni din potop, născându-i din trup în Duh (Coloseni 2, 12), din amărâta viață la viața cerească.

SFÎNȚENIA

642. Iisus Hristos e Calea și naturală și supranaturală a desăvârșirii.

643. Sfînțenia nu e tristețe, e bucurie. Sfînțenia tristă e o tristă sfînțenie.

644. Toți știm că înlăuntrul nostru stau ascunse mărgăritarul, comoara, talantul și altarul Împărăției lui Dumnezeu. Înlăuntrul nostru avem așadar posibilitatea sfînțeniei. Dar posibilitatea încă nu e realitatea. De la sine numai, posibilitatea sfînțeniei nu se transformă în sfînțenie.

645. În viața duhovnicească credința hotărâtă poate face ca posibilitatea sfînțeniei să se transforme în realitatea sfînțeniei. Este nevoia monahului. Fără nevoie întinsă, susținută de convingere, orice posibilitate reală va rămâne numai posibilitate sau chiar se va transforma în imposibilitate.

646. O sfînțenie conștientă ar putea cădea ca fulgerul în ispita sfînțeniei, care e cea mai rafinată capcană a mândriei.

646. Sfînții Părinți nu au recunoscut desăvârșirea decât după semnul desăvârșitei smerenii.

647. Cei ce își întorc mânia și pofta de la cele de aici, unde altfel ar fi zăcătorit în contra firii, aceia scapă de bărbatul sau de femeia dintr-înșii și vin la starea unui suflet de fecioară.

Sufletul ajuns la starea de fecioară are parte de crinul Bunei-Vestiri a nașterii lui Hristos într-însul.

648. Lui Iisus lucrurile, întâmplările, oamenii de tot felul, până și copiii îi prilejuiau motive de revelație. De la toate lucrurile lumii Iisus ridică oamenii la rațiunile supranaturale ale Providenței. Pe copii de pildă: Iisus i-a găsit modelul sufletului deschis spre Dumnezeu. Ei, deși nu înțeleg nimic și nu schițează nici o împotrivire dialectică, cred totul și pun întrebări uimitoare de credință. Pentru ei existența lui Dumnezeu și prezența divină este un lucru de la sine înțeles. Nu în zadar s-au alăturat aceste două cuvinte: copilărie și sfînțenie. De fapt, omul începe viața cu sfînțenie, apoi o pierde: devine păcătos, devine „întrebătorul complicat al veacului acestuia”.

650. Limitele omului sunt limitele sfînțeniei sale. Iar sfînțenia este de la Dumnezeu. De altfel, singurul leac al vieții, s-o scape de năruire numai sfînțenia rămâne. Sfînțenia este și efectivă și preventivă. Datori de a o câștiga sunt toți oamenii care vor să se mântuiască.

651. Sfînțenia, tare seamănă a sănătate originală, o strălucire lină a spiritului. Unde sunt acestea și Dumnezeu Se odihnește, unde lipsesc și Iisus Își pierde răbdarea. Este lucrul cel mai greu să îndupleci omul să urmărească realizarea sfînțeniei.

SFÎNȚII – DREPTII

652. Oamenii voinței sunt eroii credinței și sfînții creștinismului.

653. Sfînții sunt convinși de păcatele lor. De aceea, judecându-se pe ei înșiși vrednici de iad, primesc de la Dumnezeu Raiul și, în dar, mântuirea.

654. Cei desăvârșiți nu simt numai spinul păcatelor lor, ci găsesc într-înșii murmurând toate păcatele oamenilor. Căci prin cei desăvârșiți se răsfrânge sfînțenia lui Dumnezeu, ca printr-o oglindă și într-înșii iarăși toată firea omenească-și simte durerea și păcatul.

655. Abia lor le îngăduie Atotștiutorul Dumnezeu să bată război cu stricătorul firii omenești și cu sabia Duhului neîntrerupt să-l ardă. Dar nu spre el le e privirea, ci având toată făptura lor absorbită de dar, s-au făcut ca un pârjol într-un rug nearzător și, strămutați de dragostea lui Dumnezeu, chiar și numai cu atâta, că sunt în lumea aceasta, ard pe „stăpânitorul” ei în inimă, ca o sabie de văpaie.

656. Acesta e focul celei mai mari nevoi prin care au să treacă cei ce ajung desăvârșirea, că Dumnezeu Însuși se ascunde din fața lor, și se prăvălesc asupra lor puhoai de ură, căutând cum să-i înghită. Dar de dragostea lui

Dumnezeu nimic nu-i mai desparte (Romani 8, 38-39): nici suferința, nici îngerii, nici viața, nici moartea, nici iadul, de care se dovedesc mai presus, căci desăvârșirea dragostei nu mai are pe acestea îngrădire și hotar.

657. În Biserică se nasc de sus și cresc pe pământ, câștigând în războaie, oamenii mai presus de fire sau dumnezeii după Dar.

658. În știință e savantul care sondează necunoscutul prin teorii și le verifică pe urmă, dacă aduc lumină și corespund realității sau ba.

În credință, în religie este sfântul, care are alte mijloace de aflare a adevărului.

Sfântul nu cercetează. Viața lui curată e mijlocul de cunoaștere a unei realități pe care cercetătorul savant n-o poate prinde niciodată.

Știința nu angajează viața, de aceea nici n-o poate pricepe și nici n-o poate crea.

659. Cu toate că răul se pedepsește prin sine însuși, iubirea divină dă totuși puțință de ieșire din înfundătura răutății ce se pedepsește pe sine însăși: de se va găsi cineva să stea bun pentru frații săi înaintea lui Dumnezeu.

660. Aceștia, prevăzuți de Dumnezeu cu slujba aceasta încă mai înainte de-a se naște (Galateni 1, 15; Ieremia 1, 5) și trimiși să o împlinească, sunt slugile Sale, cărora le-a dat avuția Sa pe mână.

661. Să nu se creadă îngust că dreptul apare numai în religie. Dreptul poate să se arate în oricare dintre valorile sau talanții lui Dumnezeu. Dacă însă abia apare în religie, asta se datorește faptului că numai aici se mai știe ceva despre atârnarea omului de Dumnezeu.

662. Purtătorul oricărei valori, dacă va ajunge la cunoștința atârării sale de Dumnezeu, va ajunge drept.

663. Dreptul e omul lui Dumnezeu, ori de poartă slujba preotului, ori pe-a împăratului, ori pe-a artistului, ori pe-a vistiernicului, ori pe-a bogatului, ori pe-a săracului. Un singur lucru i se cere pentru aceasta: să se cunoască pe sine ca avându-și obârșia spirituală și toată înzestrarea de la Dumnezeu. Sunt mulți drepti care nici nu știu despre ei că sunt drepti. Pentru ei neștiința e o mare acoperire de primejdii și anume, primejdia căderii în mândrie a celor conștienți de virtutea lor. În sfânta lor neștiință ei sunt simpli ca florile, nu știu nimic de frumusețea lor.

664. Sfinții, dreptii prin excelență, pe măsura credinței și a curăției lor moștenită din părinți și sporită cu propria lor osteneală sunt o cuvântare vie, pentru că au într-înșii pe Dumnezeu – Cuvântul, Cel ce strigă printr-înșii voia Sa către ceilalți oameni. În jurul acestora se întărește și se întinde credința, și mulți se mântuiesc. Prin ei se potolește anarhia, prin ei se restabilește echilibrul și armonia și prin ei și ceilalți întrevăd pe Dumnezeu. Sfințenia e tocmai această transparentă a lui Dumnezeu în făptura Sa, prietenia aceea de mare cuviință a sufletului cu Tatăl său – singura situație normală și de la sine înțeleasă a omului și a oamenilor.

665. Dreptii fac cumpănă între Dumnezeu și oameni: dobândind de la oameni pocăința și de la Dumnezeu, milostivirea. Când lipsesc dreptii dintre oameni, iubirea nu se poate împlini, ci trebuie să se împlinească dreptatea.

666. Preotul, și în general dreptul, își are slujba de a tălmăci tainele economiei divine, înduplecând spreolaltă amândouă părțile, și pe om și pe Dumnezeu. De multe ori dreptul o pățește, că primește săgeți din amândouă părțile. „Dreptul care moare osândește pe nelegiuiții care trăiesc... vedea-vor sfârșitul înțeleptului, dar nu vor înțelege ce sfat a avut Dumnezeu cu el...” (Înțelepciunea lui Solomon 4, 16-17).

667. Oare de ce învinuiește Dumnezeu pe oameni de faptul că nu se mai naște dreptul printre dânșii și că ei nu bagă de seamă?

Răspunsul e următorul: dreptii sunt uneltele lui Dumnezeu, prin care sfătuiește neamurile și, prin rostul lor, face cu puțință milostivirea Sa peste oameni; pe când dacă nu-i are, oamenii vor da peste urgia dreptății Sale, după faptele lor. Familia, cu roadele ei împovărate de fărâdelegi, îl aduce pe Dumnezeu la împas; drept aceea, oamenii sunt trași la răspundere și se află în aceeași primejdie cu smochinul fără roadă (Luca 13, 6; Marcu 11, 13).

„Căutat-am printre ei, să găsesc un om ca să se poarte cu dreptate înaintea feței Mele pentru țara aceasta, ca să nu o pierd, și n-am găsit” (Iezechiel 22, 30).

668. „Dumnezeu este îndelung-răbdător și mult milostiv, dar nepedepsit nimic nu lasă”(Naum 1, 3). Însă nimic nu face fără să arate taina Sa slujitorilor Săi (Amos 3, 7). Iată dreptul ca vestitor al voinței lui Dumnezeu, ca văzător înainte, dincolo de zarea dimensiunii a patra, timpul. Sfânta Scriptură ar fi o copie de pe nevăzuta Carte de la cârma lumii. Dreptul ajunge la obârșia Scripturii.

669. Slujba cea anevoioasă și plină de primejdii o au însă dreptii, când trebuie să dea pe față păcatele poporului (Plângeri 2, 14; Ieremia 14, 10; Isaia 58). „Prin știința lui, dreptul, sluga Mea, va îndrepta pe mulți” (Isaia 53, 11). De aceea trebuie să fie deodată și stâlp de fier și zid de aramă (Ieremia 1, 18) și față de cremene (Isaia 50, 7); și, pe deasupra, tuturora, trebuie să fie păstorul cel bun, care-și pune viața pentru oile sale (Ioan 10, 11).

Într-adevăr, slujba aceasta n-o poate face decât un lepădat de viață și un îndrăgostit de Dumnezeu. De aceea zice Petru, că și dreptul abia se mântuiește (1 Petru 4, 18), socotind greutatea sarcinii. Căci nimeni nu e drept fără vreun rost de la Dumnezeu, fără vreo treabă de făcut.

Mântuirea dreptului e condiționată de împlinirea destinului său de la Dumnezeu și e primejduită de cruțarea vieții proprii, când o face în dauna intenției divine.

SIFILISUL

670. Acum cinci veacuri, la 1492, Columb aduce în Europa vestea descoperirii Americii, iar mateloții lui aduc Europei sifilisul. Isprava lor a luat proporții, încât, pentru stăvilirea urmărilor dezastruoase ale spirochetei, facultățile de medicină au creat catedră de sifilografie. (...)

E recunoscută de toți extraordinara repeziciune și putere de adaptare a organismului la orice accident și împrejurare; adaptare aproape automată. De pildă, unui tăietor de lemne îi alunecă mâna în pânza fierăstrăului său, cu câteva sute de turații pe secundă. De-abia a simțit grozăvia și cade în nesimțire. Un șoc nervos oprește afluența sângelui la creier, ceea ce aduce căderea în nesimțire, organismul stă astfel locului, fără vreo mișcare, căci altfel ar conturba lucrul zorit al apărării automate. Un val de sânge învăluie rana care se coagulează în atingere cu aerul și formează un înveliș izolator. Ca la o comandă, fibrina din sânge se și transformă în mici ațe, pe care le ghemuie ca un dop, în corpul tăieturii, unde se și apucă să repare, lipind, completând etc. Temperatura locală se ridică, atingerea devine dureroasă, ca să fie asigurată liniștea apărării organice. Toată această adaptare la noua situație dovedește un serviciu automat de siguranță a vieții. (...)

Față de bacilul sifilisului, atitudinea serviciului de siguranță e cu totul stranie: nu se apără, nu dă alarmă, îi lasă deschise toate căile, îi îngăduie să umble în inspecție prin întreg organismul și-l lasă să „mănânce” ce pofteste, până și scoarța de pe creier. De aceea a trebuit știința să ia măsuri împotriva lui, fiindcă natura nu vrea să se apere.

Nu cumva Treponema asta e o pedeapsă neîndurată, aruncată ca o frână împotriva destrăbălării? Nu cumva, în fața acestei pedepse i s-a luat firii dreptul de apărare? De ce nu se apără? (...)

Tare-mi vine-a mă gândi la locul din Ieremia proorocul, unde zice: „Iată, voi trimite asupra voastră șerpi și scorpii, împotriva cărora nu-i descântec și vă vor mușca, zice Domnul” (Ieremia 8, 17). (...)

Iată, dar, pedeapsa neîndurată peste care dă mintea când nu-și înfrânează poftele: e dată jos de pe tronul conducerii și, cu totul, trup și suflet, prăvăliți, legați în casa de nebuni.

SMERENIA

671. Primirea umilinței e cea mai mare putere a dreptului; pe când războiul pentru mândrie e dovada celei mai mari neputințe.

672. Suferința mai are și un alt rost. Prin ea îngăduie Dumnezeu oricui, neînsemnat la slujbă sau chip, să-ți sară în obraz și să-ți lăpămuiească cu ocările cele mai de pe urmă. Și cine ar putea să facă mai bine o treabă de asta, decât un om de nimica, dar totuși de vreo treabă lui Dumnezeu.

673. Îngăduie Dumnezeu să-ți auzi faptele pe nume. Căci foarte mari târcoale dă vrăjmașul în jurul celor încercați, pentru păcatele lor trecute, ca să-i scoată din calea mântuirii, ispitindu-i să nu se smerească, ci să-și apere „onoarea”.

674. Ne-am putea întreba: de ce îngăduie Dumnezeu palme peste fața dreptului? Răspundem că nu este altă cale de sfințire și că, înaintea lui Dumnezeu, nici cerul nu este destul de curat (Iov 15, 15); iar sfințire fără smerenie nu este. Pe noi însă, cei păcătoși și grei la pricepere, Dumnezeu nu are cum ne aduce aminte de păcatele noastre, știute sau neștiute, ca să ni le cunoaștem și să ni le mărturisim – de vreme ce nu luăm aminte la predica Bisericii – decât luând, cu atât mai vârtos, prăjina ocărilor. Dacă ne-am cunoaște cât suntem de păcătoși, ne-ar fi mult mai ușoară ispășirea vinovățiilor. Dar când nu ne cunoaștem vinovățiile, ne înșelăm după părerea noastră cu „dreptatea” pe care n-o avem, și necunoscându-ne, nu răbdăm cele ce vin peste noi, cu rânduiala lui Dumnezeu. Drept aceea, când auzi pe cineva făcându-te tobă de ocări și blesteme, nu te pripi cu mintea și nu sări cu gura, răspunzându-i ce nu trebuie. Nu-l întreba pe el: de ce mă ocărăști, ci întreabă-te pe tine oare de ce mă ocărăște omul acesta? În orice caz, răspunde ca David: pentru păcatele mele Domnul i-a poruncit să mă ocărăască și să mă blesteme; dar nădăjduiesc, pentru năpăstuirea ocării, mila lui Dumnezeu.

675. Să zicem că, după părerea ta, ai avea o viață bună după voia lui Dumnezeu, soț și copii cumsecade și, totuși, așa din senin, la o întâmplare oarecare, un vecin sau propriul tău copil sau soț, să-ți ardă obrazul zvârlindu-ți vorbe grele: prăpădită, ucigașă, hoată. Iar tu, neștiindu-te de vină cu nici una din acestea și nepricepând ce se lucrează la mijloc, se poate să sari, ca mușcată de șarpe, cu și mai grele vorbe, apărându-te și îndreptându-te, iar pe cel ce te cearcă, apăsându-l și ucigându-l cu mânia. Nu e bine, nu te grăbi, ci socotește cum trebuie: poate că nu ți-ai mărturisit, asupra ta, vreo greșală cu propriul tău soț, înainte de vreme, iar soțul tău îți aduce aminte acum, într-un șuvoi de mânie, fără să știe că păcatul o dată tot răbufnește, oricâtă uitare s-ar fi așternut peste el. Poate că și copilul își strigă în ocara sa vreun păcat al părinților, de care trebuia cruțat, fie cu fapta, fie cu gândul. Poate că vreun gând rău asupra vieții sale, el la vreme îți aduce aminte, sub formă de necuviință, greșeala ce era s-o faci asupra-i. Uitaseși să ți le mărturisești, să te dezlegi de vina lor și iată, ți se aduc aminte. Căci, prin cei apropiați primim arsurile cele mai curățitoare, – știut fiind că nu este nedreptate la Dumnezeu. Iar pe de altă parte, poate că puține zile mai avem și, din îngăduirea lui Dumnezeu, se răstesc la

noi viclenii, cei ce ne-au îndemnat la păcate, și, prin vreo gură slabă, ne strigă vinovățiile uitate pe care mărturisirea și lacrimile noastre nu le-au șters.

Drept aceea, cu lumina cunoștinței fiind, în necazuri bucurați-vă (1 Tesaloniceni 5, 16). Căci celui lămurit în căile lui Dumnezeu tot ce i se întâmplă spre mai multă lumină i se face, ori pricepem, ori nu pricepem aceasta. Grija noastră să fie: de-a nu strica ce tocmește Dumnezeu.

676. Vremea de amărăciune ține de obicei cât ține aplecarea spre mândrie; căci celui smerit nimic nu-i poate sta împotriva: nici lucrurile, nici oamenii și nici dracii.

Înaintea lui Dumnezeu adevărata virtute e smerenia care tămăduiește, curăță, apără și întoarce toate spre pace. Deci, când amărăciunea încercării și-a împlinit lucrul, iarăși întoarce Dumnezeu toate spre bucurie.

677. Mulți, până nu-și înțeleg greșelile, se cred curați apărându-se: că n-au omorât, n-au dat foc și așa mai departe. De fapt ei sunt închiși și legați la minte cu un vâl de întuneric care nu se rupe altfel, decât numai când le izbești păcatele peste obraz.

678. „Cui i se pare că stă, să ia aminte să nu cadă”. De aceea, stăm improvizat, în nesiguranță, în atârarea milostivirii lui Dumnezeu. Firea noastră, încă nu este întărită ca să poată „sta”. „A sta” este înălțarea care se corectează cu căderea. Depresiunea de asemenea nu este stare de masă. O cădere în umilință, convins de binefacere și pe mulți i-a folosit și la mai mari măsuri i-a adus decât pe mulți dintre nevoitorii conștienți de calea sfințeniei.

679. Necertat nu te smerești. Și nesmerit nu apare înrudirea ta cu crucea, ca să o iubești, ca pe ceva în care ești smerit (smerenia, iubirea și crucea sunt din aceeași familie a desăvârșirii).

Și crucea – cu învierea care-i urmează – era punctul de vedere al lui Dumnezeu. Omul voia să-l scape pe Dumnezeu de cruce. Dumnezeu se ceartă cu omul... în numele dragostei.

Satana Îi era milostiv lui Dumnezeu prin Petru și ucigaș prin Iuda. Satana, prin frica de suferință a trupului și prin ignoranța rațiunilor mântuirii, ține omul în îngustime, în nedezvoltare, în nonsens, cu un cuvânt: în sminteală cu Dumnezeu.

680. Mare este acela care numai de mărimea lui nu se ocupă. Este cel ce crește fără să știe, ca bobul de grâu în strălucirea soarelui.

Dacă este o creștere naturală este și o creștere supranaturală, căci adevărata dimensiune a desăvârșirii este smerenia.

Drept aceea, dacă nu puteți înțelege Împărăția lui Dumnezeu, cel puțin primiți-o ca un copil în care nu se întâmplă nici o răvășire dialectică.

SMERENIA ȘI CURAJUL

681. Smerenia și curajul s-ar părea doi termeni opuși. Cu toate acestea, în viața duhovnicească ei se armonizează, ba se și completează. Absența sau împuținarea unuia slăbește pe celălalt și între ei trebuie ținut un echilibru. Căci viața creștină orientată numai spre umilință ia o înfățișare de sclavie spirituală, de pipernicire la literă și pierde curajul. Deasemenea, orientarea numai spre îndrăzneală personală și spre profetism distruge bisericitatea și sobornicitatea creștinismului, provocând fie erezie, fie schismă, deci pierde smerenia.

SMERENIA (CHENOZA) MÂNTUITORULUI

682. Ziditorul făpturii, Mântuitorul nostru, îndură o micșorare a Sa în Duh, pe potriva măsurilor noastre omenești, cu fiecare vârstă, cu fiecare rând de oameni până la sfârșitul veacului. Și se silește, ca un mare smerit să ne înduplece, prin alegerea cea de bunăvoie, să suim la măsura Sa dumnezeiască. Se micșorează pe Sine la măsură omenească, dându-se minții noastre să-i semuiască prețul, și, dacă Îl va afla, să ridice firea omenească la măsura dumnezeieștii Sale smerenii, adică să fim dumnezei după Har.

683. Iată pe Dumnezeu cărmuind lumea și, totuși, cu mare smerenie, bătând și așteptând la poarta zidirii Sale să I se deschidă și să fie primit... Într-unii Se naște, într-alții sporește cu vârsta și cu înțelepciunea, într-alții propovăduiește, într-alții minuni săvârșește și în sfârșit într-unii Se schimbă la față în lumină dumnezeiască; iar într-alții – foarte mulți de aceștia – neasemănat Se chinuiește.

SPIRITISMUL

684. Fărădelegea vorbirii cu morții, sau spiritismul, are vechime mare. În zilele noastre, a ajuns o adevărată modă de lume mare, și, fiind cea mai subțire dintre amăgiri, e și cea mai primejdioasă rătăcire. (...)

Biserica nu tăgăduiește spiritismul, ci-l oprește. Iată de ce:

Spiritul care vine nu poate aduce nici o probă îndeajuns de convingătoare despre ființa sau identitatea sa. Poate înșira dovezi după dovezi, arătând că știe lucruri, pe care, ni se pare nouă, numai răposatul putea să le știe. Dar și îngerii răi sau spiritele pot să le știe tot așa de bine. În nici un chip nu putem fi siguri de identitatea celui ce vorbește sau scrie întocmai ca răposatul. Se-ntâmplă, adică, cea mai meșteșugită substituție a persoanei, care e înlocuită și copiată întocmai întru toate, cum o știam și noi, ca amăgirea noastră cea din bună credință să fie desăvârșită: iar noi să credem o lucrare de amăgire, ca pe cea mai adevărată descoperire de dincolo. Și, văzând că cele mai multe descoperiri se împlinesc mai pe urmă, primești fără control cea mai de pe urmă înșelare. Iar aceasta o pătesc mai ales cei ce ocolesc sfintele Predanii ale Bisericii și umblă după măiastra înșelare ca să-i povățuiască aceia către lumea de dincolo. E și mai ușor: spiritismul nu cere lupta cu sine însuși, nu cere sfințirea vieții, nu cere recunoașterea dumnezeirii Mântuitorului, nu oprește ispitirea de Dumnezeu – căci tocmai asta e spiritismul. Ba, dacă ții neapărat la acestea, de teama să nu te afli în greșală, ți le cere și pe-acestea, dar numai ca, pe lângă toate acestea, să mai crezi și în spiritism, adică și în altceva pe lângă Biserica întemeiată de Dumnezeu. Iar cu vremea, câștigându-ți încrederea, te poți pomeni cu sfaturi împotriva mântuirii, sau pradă nălucirilor care clintesc mintea din dreapta socoteală.

Am putea fi întâmpinați de adepții spiritismului cu cuvântul că dintre sfinți mulți au grăit cu îngerii, iar unii cu adevărat au grăit și cu cei mutați de aici, ba și la viață i-au întors; dar asta a fost din îngăduința lui Dumnezeu, ca o mărturie a nemuririi sufletului și a învierii celei de obște, și ca o slavă cu care i-a cinstit pe sfinți. Din când în când se arată între oameni cât ascultă Dumnezeu de sfinți când arde într-înșii iubirea de oameni și voiesc să-i scape de vreo mare nedreptate năpăstuită peste dânșii: ei cer de la Dumnezeu mărturia celui de dincolo de mormânt. Dar de la minunile lui Dumnezeu prin sfinți și până la descoperirile spiritiste e tot atâta depărtare, câtă de la sfinți la ispititorii de Dumnezeu. Viața Sfântului Ciprian, care înainte de a fi creștin era mare vrăjitor și înșelător de oameni, ne poate sta mărturie și în privința spiritismului.

Altă pricină, pentru care Biserica își oprește fiii de la calea lăaturalnică a spiritismului și a vrăjitoriei de toate treptele e și aceasta: s-a băgat de seamă că practica spiritismului duce la nebunie. Făcându-se cercetare undeva, într-o casă de nebuni, s-a găsit că 70 de inși la sută făcuseră spiri-tism. Cum se ajunge la nebunie e ușor de priceput: fiecare ședință se poate face numai dacă toți cei din adunare se învoiesc să împrumute din ei o anumită putere nervoasă, trebuitoare spiritului de dincolo, care scrie sau vorbește printr-unul din cei adunați. Acela își pierde conștiința de sine în vremea ședinței, cade în transă. Împrumutarea puterii nervoase pe care o solicită spiritele spre a putea comunica dincoace e mai mult o învoire la jaf pe socoteala sănătății nervilor, jaf care duce, încetul cu încetul, pe unii mai repede, pe alții mai târziu la a nu se mai putea sluji de minte și de nervi, căci tâlhărite de spirite slăbesc și, oarecum zicând, își schimbă firea, încât toate le văd printr-un duh străin, altfel decât cealaltă lume normală. Așa începe pe încetul să se arate nebunia, de cele mai multe ori fără întoarcere.

685. Biserica e datoare să-și cruțe fiii de ispita căderii între tâlharii cei de duh; de aceea oprește lucrul acesta și-și previne credincioșii cu sfatul Sfântului Pavel, dat Tesalonicenilor, iscoditori și ei de taine:

„Taina fărădelegii se înfiripează... Ivirea „aceluiia” va fi prin lucrarea lui Satan, însoțită prin tot felul de puteri și de semne și de minuni mincinoase, și de amăgiri nelegiuite, pentru fiii pierzării, fiindcă n-au primit iubirea adevărului, ca să se mântuiască. Pentru aceea Dumnezeu le trimite amăgiri puternice, ca să dea (dar) crezământ minciunii, și să cadă sub osândă toți cei ce n-au crezut adevărul, ci au îndrăgit nedreptatea” (2 Tesaloniceni 2, 7-12).

Căci cale nedreaptă îndrăgesc toți acei ce iscodesc lăaturalnic tainele lui Dumnezeu, cele închise în zile viitoare.

SPOVEDANIA

686. Atâta vreme cât ținem păcatele nemărturisite, ascunse cu voia, atâta vreme atârnă pedeapsa lor asupra noastră, ca o sabie care stă să cadă peste viața noastră. De îndată însă ce mărturisim păcatele și vinovăția, primejdia morții o înlătură Dumnezeu de deasupra noastră.

687. Să nu uităm însă că una e lupta și suferința omului mărturisit și alta e suferința omului nemărturisit. Unul e luminat la minte, liniștit și câștigă din nou nevinovăția; celălalt e întunecat, îndărătnic și mai rău se afundă. Unul e ascultător de duhovnic, – asta-i ușurează răbdarea încercărilor; celălalt nu ascultă de nimeni, ceea ce-i face îndreptarea cu neputință.

688. Spovedania deasă trebuie ținută însă la prețul ei. Ținta sufletească a monahului față de taină trebuie îndreptată atunci când se dovedește ușurătate la mijloc. De aceea, o prea deasă spovedanie, în sufletele neadâncite, se banalizează. De aceea ne ajutăm de cercetarea conștiinței sau de spunerea gândurilor, care poate fi oricât de deasă.

689. Spovedania deasă și cercetarea conștiinței au rostul de a slăbi din fire deprinderile patimilor și a pune în loc deprinderile bune sau virtuțile contrare patimilor.

690. Gândurile pătimase nemărturisite sau simplu spuse au însușirea că se întăresc și se fac funii, cum zic părinții și trag mintea la învoire și la faptă, care este păcat.

691. Păcatul acesta este: înfrângerea morală a sufletului de către un gând rău. De aceea toate gândurile trebuiesc spuse înainte de a se întări și de a birui mintea, căci de îndată ce sunt spuse le pierde puterea de a obseda, asupra, stăpâni mintea.

692. Și gândurile bune trebuie controlate cu o altă conștiință, mai limpede. Controlul tuturor gândurilor e lege în călugărie. Neîntrebat nimic nu e bine, nici ce e bine, pentru că singur nu te poți apăra de săgețile slavei deșarte.

STĂPÂNIREA

693. Apostolul Pavel, tâlcuiește autoritatea lumii acesteia, ca provenită din autoritatea lui Dumnezeu, și cine se împotrivesc stăpânirii, lui Dumnezeu se împotrivesc. Reacționarismul este un păcat, este o atitudine fals religioasă. Din acest motiv, creștinii trebuie să dea ascultare cezarului, să se roage pentru el, și să-i plătească dajdia. Supunerea față de stăpânire este din rațiuni divine: din iubire universală de oameni și nu din oportunism sau din frică.

STRUCTURA GENETICĂ ȘI CONȘTIINȚA

694. Situația, isprăvile și tendințele ce le avem, toate se răsfrâng, se rezumă și se înscriu în structura noastră genetică, dar și în sfera conștiinței. Aci, în conștiință, se răsfrâng isprăvile pământului, și, peste ele, în aceeași sferă, tot atunci, sau mai târziu, luminează seninul cerului, sau fulgerele dreptății divine.

695. În iconomia organică, genezele recesive, deși latente, sunt ca și inexistente, dacă sunt dublate de perechea genelor dominante. Nu tot așa e cazul și în ce privește sfera conștiinței.

Iarăși o mică asemănare: de când undele hertziene ale posturilor de radio-difuziune circulă în jurul nostru, ne străbat fără să prindem nimic, oriunde ne-am afla, veștile și poveștile din lumea întreagă. Le prind însă aparatele de recepție, care le transformă pe înțelesul nostru. Cam așa ceva se întâmplă și cu energia germenilor infirmi ai structurii noastre genetice: organismul nu înregistrează această energie, dar o înregistrează sfera conștiinței, și ne-o tălmăcește printr-un conflict străfund în temelia noastră.

696. Însușirea sufletului de a-și cunoaște și recunoaște pe Tatăl, sau de a se lepăda de El, e dependentă și de construcția genetică a trupului, în care va avea să petreacă o vreme.

697. Înclinarea sufletului face interferență cu înclinarea trupului în care a fost trimis. Deci, dacă vine într-un trup în care găsește numai dezechilibru, nu-și va putea manifesta înclinarea sa către cele de sus, ci va asista neputincios lângă un aparat stricat, care nu cântă, ci huruie.

Toate chinurile conștiinței izvorăsc din simțirea acestor infirmități, ce zac în străfunduri, și de unde ele răbufnesc până în suprafața faptelor văzute. Ca să ușureze Dumnezeu povara unui suflet, de multe ori îl cruță de cunoștința infirmității în care trebuie să petreacă. Așa vedem seninătate și la idioți.

STUDIUL

698. Profesorii ascund soluțiile temelor, ca să ia banii elevilor și studenților.

699. Nu te răspânde cu multe cărți.

700. Cine face curte nu face carte.

SUFERINȚA

701. Să nu uităm că una e lupta și suferința omului mărturisit și alta e suferința omului nemărturisit. Unul e luminat la minte, liniștit și câștigă din nou nevinovăția; celălalt e întunecat, îndărătnic și mai rău se afundă. Unul e ascultător de duhovnic, – asta-i ușurează răbdarea încercărilor; celălalt nu ascultă de nimeni, ceea ce-i face îndreptarea cu neputință.

702. Cunoștința cea din pățanie, sau învățăturile din durere – singura cale care poate învăța ceva pe oameni.

703. E bine să luăm aminte însăși mărturia proorocului David – „Mărturisi-voi Domnului fărădelegea mea! Și îndată ai ridicat pedeapsa păcatului meu” (Psalmul 31, 6) –, precum că îndată după mărturisire Dumnezeu ridică pedeapsa păcatului; totuși înduri încercări și de multe ori ani de zile în șir. Să fim înțeleși: încercările acestea nu-s pedeapsă, ci școală, luminează pentru minte și milă de la Dumnezeu. Că le simțim ca suferințe? De nu le-am simți ca atare, n-am învăța nimic.

Precum plăcerea e dascălul păcatelor, așa durerea e dascălul înțelepciunii; iar din odihnă, până acumă încă n-a ieșit ceva de folos.

704. Toate darurile închise în destinul nostru sunt îngrădite cu suferințe, și numai la atâtea daruri ajungem, prin câtă suferință putem răzbi cu bucurie. Numai atâtea bine putem face, câtă suferință putem ridica de pe el. Numai atâtea mângâiere putem aduce între oameni, câtă amărăciune putem bea în locul celor ce vrem să-i mângâiem. Atâtea strălucire va arăta iubirea de Dumnezeu și de oameni în noi, sau atât de puternice vor fi mila și adevărul în noi, câtă vâpaie de ură înfruntăm bucuroși pentru Dumnezeu și oameni.

705. E bine de știut și faptul că darurile lui Dumnezeu dau o mare putere de a suferi, cu seninătate, orice potrivnicie în calea darului și, răbdând cu liniște, toate piedicile cad pe rând, printr-o nevăzută rânduială dumnezeiască.

706. Fără libertate și fără har, nici o suferință nu plătește nimic, cu atât mai puțin suferința din iad. Suferința aceea, deși foarte mare, nu rodește nici o nădejde de pe urma ei. Dar libertatea, iubirea și harul celor de pe pământ pot îndupleca pe Dumnezeu să scoată din muncă sufletul ce n-a ajuns la sfințenie deplină.

707. Suferința și iubirea se cresc în progresie una pe alta.

708. Durerea nu e obiect sănătos de meditație. De durere trebuie să scapi, să o depășești, să fii deasupra ei. Dar trebuie să vină cineva să te scoată din cercul tău chinuitor de îngust. Căci durerea ta te ia în vârtejul ei și te închide dinspre toată lumea și dinspre orice lume. E parcă o prelungire a iadului după tine.

Cu cât orizontul tău e mai îngust și mai îngustat de durere, cu atât neliștea ta e mai mare și poate să fie mai mare ca în toată lumea.

SUFLETUL

709. Sufletul are și el o parte pătimasă, care, prin negrijă, năvăindu-se cu viața cea trupească, așa se învoiește și se leagă de tare cu plăcerea din lumea aceasta, încât n-ar mai vrea să-i moară trupul, ci ar vrea să fie veșnică viața aceasta vremelnică. Poate că și de aceea a lăsat Dumnezeu viața aceasta așa de necăjită, ca să ne mai și săturăm de ea.

710. Și sufletul are patimile lui: părerea, slava deșartă și mândria – iar dacă scapă de aceste bucurii mincinoase, dăruindu-le Dumnezeu în schimb adevărate bucurii duhovnicești, cad în primejdie de a se îndrăgosti așa de tare de propriul lor suflet, pentru faptul că se face curat, încât sufletele lor se sting și se pierd. Bucuria neînfrănată, chiar cea pentru daruri cu adevărat duhovnicești, te poate face să uiți că încă n-ai ieșit cu totul din împărăția ispitelor.

711. Sufletul care se mântuiește este acela care nu mai trăiește pentru sine, ci pentru Dumnezeu – sufletul care s-a izbăvit de sine și petrece ca un dus din lumea aceasta. Viața și dragostea lui întreagă este numai Dumnezeu, Care-L face să uite de sine, iar când revine în lumea aceasta, se urăște pe sine. Evanghelistul Ioan prinde tocmai această a treia treaptă a luptei cu sine însuși, după cuvântul Domnului, care zice: „Cine-și iubește sufletul său îl va pierde; iar cine-și urăște sufletul său, în lumea aceasta, îl va păzi spre viața veșnică” (Ioan 12, 25). Deci, de-am străluci duhovnicește ca soarele, ceea ce la puțini se întâmplă, de una să ne ținem: că nu suntem din lumea aceasta și nu trebuie ținută „aici” dragostea noastră.

712. Dacă îmbinarea sufletului cu trupul n-ar fi strunită din voia lui Dumnezeu, însușirile sufletului ar fi ca niște fulgere, care ar pârlă într-o clipă fărâma de țărână a trupului în care zăbovește suflarea lui Dumnezeu.

713. Trupul trăiește, dacă e locuit de suflet; iar sufletul trăiește, dacă e locuit de Dumnezeu. Așadar, sunt oameni care au într-înșii suflete vii, și sunt oameni care au suflete moarte (Apocalipsă).

714. Starea sufletului dincolo de mormânt este continuarea stării sale pământești, fie de viață, fie de moarte.

715. Cel ce a înviat în sufletul său cunoștința și iubirea lui Dumnezeu, câtă vreme era pe pământ, acela a înviat pentru veșnicie; iar cel ce a omorât acestea în sufletul său și moartea l-a prins în acestea, acela a murit pentru veșnicie. Acela a omorât Împărăția lui Dumnezeu dinlăuntrul său și a înlocuit-o cu împărăția chinurilor veșnice, în care a intrat încă din viața pământească.

716. Sufletul, amăgit de conviețuirea cu animalitatea trupului, are să poarte chinurile răsturnării rolurilor de îndată după despărțirea sa din robia uneltei sale.

717. Orice faptă trupească a fost mai întâi o faptă sufletească. O cădere în curvie e mai întâi o cădere în spirit. În spirit e înclinarea și căderea. Iar aceasta e de la conviețuirea cu trupul în care s-a retras ispititorul și-l muncește cu poftă. Dar ispititorul nu poate face nimic fără consimțirea sufletului. Această consimțire însă înnegrește sau spurecă față sufletului; îl face din ce în ce mai mănjit de poftele împotriva firii.

718. După încetarea trupului, poftele, stropii aceștia de noroi improșcați din trup pe suflet, stârnesc în sufletul desfăcut de trup o vâpaie de poftă, care-l muncesc cel puțin tot atâtea cât l-ar chinui setea până la moarte, pe unul care ar trece Sahara și n-ar găsi apă.

719. Sufletul, izgonit din trup de moartea acestuia, are să se chinuiască în felul fiecărei patimi, care l-a ros în viața pământească.

720. Un iubitor de argint, un lacom de avere, un lacom de mâncare, un bețiv, un curvar, nu scapă de tirania poftei sale, ci acestea îl chinuiesc fără de sfârșit și se măresc pe măsură ce nu pot fi satisfăcute – lipsind trupul, iar conștiința îi strigă mereu osânda lui Dumnezeu și zădărnicia suferinței sale.

721. Dumnezeu a pedepsit până și cu lepră. Deci lepra și orice lepră, urmărite la obârșiile ei, arată că păcatul sufletului atrage după sine pedeapsa trupului, dar îi aduce sufletului smerenia, sănătatea minții.

722. Oare în Templul sufletului nostru se va găsi vreun copil sau măcar vreun orb să-L primească pe Iisus?

723. Aspirația sufletului după realizarea desăvârșirii sale, asta este toată istoria omului.

ȘTIINȚA

724. Multă știință apropie pe om de Dumnezeu, puțină știință îl îndepărtează și de știință și de Dumnezeu. Omul atâta prețuiește câtă apropiere de Dumnezeu și-a câștigat în sine.

725. Știința, filosofia, medicina și celelalte discipline ale preocupărilor omenești, chiar și dreptul, care pune crucea pe masa de judecată, toate la un loc nu pot să dovedească, nici că există Dumnezeu, nici că nu există. Toate aceste discipline ale științei sunt însă folositoare când își cunosc marginile și când nu trec într-o altă zonă a existenței, unde nu au competență și nici mijloace de cercetare.

726. În știință e savantul care sondează necunoscutul prin teorii și le verifică pe urmă, dacă aduc lumină și corespund realității sau ba.

În credință, în religie este sfântul, care are alte mijloace de aflare a adevărului. Sfântul nu cercetează. Viața lui curată e mijlocul de cunoaștere a unei realități pe care cercetătorul savant n-o poate prinde niciodată.

Știința nu angajează viața, de aceea nici n-o poate pricepe și nici n-o poate crea.

727. Omul, în întregul lui, e din ce în ce mai necunoscut. De aceea, cei ce se mărginesc numai la cunoștința unilaterală, inevitabil ajung în înfundătura aroganței care nu știe nimic – ceea ce pătesc numai peticarii științei.

728. A nu ști și a recunoaște aceasta, nu e totdeauna o vinovăție – uneori e chiar virtute; însă a ști puțin, și a face gâlceavă că știi totul, asta e descalificare și rușine, și totdeauna o vinovăție.

729. Problema eredității mai are un capăt, dincolo de biologie și probabilitate. Chiar numai factorul eredității, ca să fie cunoscut îndeajuns, depășește limitele științei pozitive.

730. Dacă știința ar putea prinde momentul când apare în părinți o geneză (genă) defectivă, ar însemna pentru ea un adevărat triumf.

731. Medicul, care crede că, povățuind pe oameni, n-are trebuință de suflet și de Dumnezeu – autorul și stăpânul vieții – e, până la un loc, un bun veterinar.

732. Știința fără Dumnezeu și împotriva omului, s-a apucat să facă și nebunia ei cea mai de pe urmă: desfacerea și aprinderea stihilor.

733. Oare știința nu așteaptă și ea, fără să știe, și nu gătește venirea zilei Domnului?

TALANȚII

734. Sufletul dus în robie e jefuit pe dată de toată agoniseala sa duhovnicească. Aceasta-i contabilitatea fricosului: zarafii cu banii lor falși fură talanții noștri buni.

735. Cel cu un talant din Sfânta Evanghelie are numai botezul și talantul lui i se va da celor fără botez, dar cu fapte.

736. Între cei trimiși de Dumnezeu sunt și oameni ce au darul să vadă dincolo de zare, să audă graiul și cuvintele mai presus de fire. Dar aceștia, la vreme de mare însemnătate pentru ei, când li se deschide ochiul vederii și urechile auzirii celor de dincolo, să nu întârzie a căuta povățuirea unui duhovnic, care le va feri inima și mintea de bucurie străină și care îi va ocroti cu dulama smereniei.

737. Darurile lui Dumnezeu ascunse în noi nu le știm, dar satana le vede; și, ca un tâlhar viclean, pândește vremea darului de sus să se deschidă în viața noastră și de nu-l va afla acoperit de smerenie și dreaptă socoteală, varsă el, ca pe un jgeab, pustiirile lui pe făgașul lui Dumnezeu.

738. Ce ți-a dat Dumnezeu dar, asigură-l cu întrebarea și ocrotește-l cu smerenia și cu atât mai vârtos nu ieși din sfatul unuia dintre nebăgații în seamă slujitori ai lui Dumnezeu.

739. În fiecare om este închisă o măsură a lui, după cum ne asigură și Sfântul Pavel (Romani 12, 3); peste aceasta să nu treacă nimeni, dar nici să nu se lovească nimeni a o ajunge.

740. Toate valorile, talentele, ar trebui să se negustorească între oameni, în favoarea lui Dumnezeu, căci precum este o ierarhie a valorilor, tot așa este un Ierarh al lor.

741. A nu lucra cu valorile, în sensul în care le-a rostuit Dumnezeu, înseamnă a ieși din ierarhie și a face anarhie.

742. Purtătorul oricărei valori, dacă va ajunge la cunoștința atârării sale de Dumnezeu, va ajunge drept.

743. Un bărbat de știință, care mărturisește în mediul său pe Dumnezeu, adeseori e mucenic; un conducător de neamuri, dacă se declară atârător de Dumnezeu, de asemenea e mucenic, ca și cum atârarea de Dumnezeu ar fi o mare slăbiciune și vinovăție. Și așa pătesc pe rând toți dăruții lui Dumnezeu când nu se învoiesc la sfatul lumii, să tâlhărească pe Dumnezeu de darul ce li-l dase spre tot lucrul bun, ce au să-l împlinescă în lume.

744. Pentru o alunecare a omului de la nume la număr, au să dea seama toți înzestrații lui Dumnezeu, cei cu daruri, cu răspunderi, cu mărimi, cu puteri și cu tot felul de haruri.

Regele David, înzestrat deodată cu darul stăpânirii și cu darul proorociei, a căpătat o strașnică pedeapsă, numai fiindcă a îndrăznit să numere poporul (2 Regi 24). Darul proorociei i s-a luat o vreme, iar din popor i-au murit 70.000 de oameni – și doar el greșise, nu poporul (2 Regi 24, 17).

Deci, înaintestătătorii și deținătorii puterii au să dea seama, chiar de venirea sabiei după dreptate.

745. Cu talantul Botezului sunt dăruiti creștinii, talantul îngropat și de puțini dezgropat și sporit.

746. Convertirea talentelor este un mare talent. Înzestrările lui Dumnezeu nu sunt date ca simple ornamente, de care să ne bucurăm numai noi. Talentele sunt înzestrări de energie divină, spre scopurile ei anumite, energie pe care lumea nu o cunoaște. Aceasta dă îndrăzneală mucenicilor, răbdare pustnicilor, darul cunoștinței, curajul adevărului, nebulia pentru Hristos, interpretarea vieții în perspectiva luminii divine.

747. Prezența lui Iisus în toate fragmentele timpului este ceea ce dă talanților valoarea lor de energii divine.

748. Cel ce recunoaște Providența de la Dumnezeu a talentelor sale va mai primi și celui ce i se pare că nu le are de la Dumnezeu, i se va lua și ceea ce i se pare că are.

TENSIUNEA DINTRE MINTE ȘI PATIMI

749. Să ne apropiem de o analiză concretă a tensiunii dintre minte și patimi.

Care este mecanismul biologic al instinctului de reproducție?

Instinctul acesta are ca obârșie materială o glandă endocrină, care varsă o substanță chimică în sânge, care la nivelul creierului, erotizează scoarța cerebrală. Această erotizare constă în apariția pe ecranul minții a gândurilor și a imaginilor în favoarea satisfacerii acestui instinct.

Ele cer învoirea.

Cenzura rezistă, le respinge.

Conștiința – care ocrotește viața omului și sub perspectivă trans-cendentă – aduce „Numele lui Dumnezeu care arde pe draci” și aduce Crucea Domnului: Jertfa – lepădarea de sine, lepădarea de plăcere.

Când aceste gânduri de rezistență, puternice și luminoase, sunt afirmate cu toată credința și știind cu certitudine că Însuși Iisus Se luptă cu Satana în locul nostru, atunci în organic se petrece o reacție chimică în care substanțele endocrine din sânge, care erotizau scoarța cerebrală, se neutralizează printr-o apariție de anticorpi, care fac această neutralizare. În felul acesta „gândurile” și „imaginile” și „reprezentările”, toate pier și se restabilește un echilibru și o liniște în minte, asemenea cu liniștea pe care a restabilit-o Iisus când a venit pe mare la ucenicii Săi învăluți de talazurile înfuriate ale mării, care apoi s-au liniștit. (...)

Mărturisirile străfunde de credință în Dumnezeu, de pe urma unei evidențe divine, au ca urmare convertirea, strămutarea forței oarbe neutralizate într-o energie de o altă calitate și de o înaltă valoare: a iubirii de Dumnezeu și de oameni în genere și nicidecum nu mai rămâne de veun om, ca trup.

Așa prinde putere viața religioasă din chiar neputința omenească. Iată prilej de câștigat la nivel înalt. (...)

Și totuși, talazurile mării, înfuriate de patimi, iarăși vin și izbesc în pereții corăbiei și în digurile portului...

Trupul e indiferent; forțele sale sunt oarbe. Chimismul endocrin nu e biruit – asimilat, neutralizat – decât după o ciocnire, criză; la obârșie, în glande, hormoni, se produc iarăși și iarăși. Satana nu e definitiv biruit pe pământ; abia în Împărăția ce va să vie oamenii nu se mai însoară și nu se mai mărită. Lupta „de gând” iarăși începe. Omul, ca om, ostenește; Luarea prin surprindere poate fi aprigă; nevoitorul se sperie. Se vede învăluit, deznădăjduit chiar. Dar Dumnezeu nu te-a părăsit, chiar dacă pe ecranul minții au apărut gânduri și imagini de hulă împotriva lui Dumnezeu și te vezi în imposibilitate de a te mai ruga chiar. Răbdarea însăși a războiului e ultima ta rugăciune.

TRINITATEA

750. Revelațiile lui Dumnezeu cu altul se împlinesc într-un al treilea. Subiectul iubitor și iubitul găsesc deplinătatea vieții în împărăția iubirii, care este a treia împărăție a lui Dumnezeu. Împărăția omului și a cosmosului iluminat nu se realizează decât prin Sfântul Duh, în care se încheie drama, se încheie cerul. Numai în această „Trinitate” ne este dată viața divină perfectă, în care subiectul iubitor și obiectul iubit, creează împărăția lor, găsesc conținutul definitiv și deplinătatea vieții lor.

Trinitatea este un număr sacru, divin, un număr care simplifică, plenitudinea, victoria asupra luptei și diviziunii, ecumenismul și societatea perfectă, în care nu este opoziție între personalități, între ipoteze și ființa unică.

Misterul creștinismului este misterul unității, în dualitate găsim și soluția în Unitate - Trinitate. Iată de ce creștinismul are ca bază dogma hristologică a naturii teandrice a Fiului și dogma Trinitară.

TRUFIA

751. Dezechilibrul mintal al trufiei a contaminat aproape toate valorile și le-a pus în conflict. În valoarea politică trufia stârnește tirania, terorismul, dictatura; în religie, inchiziția, despotismul, protestantismul; în știință și economie, materialismul; în artă, senzualismul; în toate a băgat anarhia față de Dumnezeu, Ierarhul lor de drept.

TRUPUL

752. Când potrivnicul mântuirii noastre se vede bătut la prima piedică – cea mai ușoară – ce o ridică în calea robilor lui Dumnezeu prin lume, mândria nu-l lasă să se dea bătut, ci le stârnește a doua piedică prin viciile trupului, sau o iubire trupească de sine. La o atare înaintare a luptei pentru mântuire se tânguie trupul, ca să te milostivești de el; e tânguirea vicleană a stricăciunii, care nu trebuie ascultată, ci scoasă din rădăcină și firea făcută iarăși curată. De aceea, Părinții i-au zis trupului: vrăjmaș milostiv și prieten viclean.

753. Fiecare ducem un ateu, necredincios, în spate – trupul de pe noi. De la starea asta și până la a-l face să fie templu sau Biserica a Duhului Sfânt (1 Corinteni 3, 16) e de luptat de cele mai multe ori viața întreagă.

754. Firea trupului fiind surdă, oarbă și mută, nu te poți înțelege cu el decât prin osteneală și foame, acestea însă trebuie conduse după dreapta socoteală, ca să nu dăuneze sănătății. Acestea îl îmblânzesc, încât nu se mai ține vrăjmaș lui Dumnezeu. Rugăciunea și postul scot dracii poftelor și ai mâniei din trup. Foamea îmblânzește fiarele.

755. Cu tot dinadinsul se atrage luarea-aminte că toată lupta aceasta să nu se ducă fără îndrumarea unui duhovnic iscusit, care știe cumpăni pentru fiecare ins aparte: măsura, trebuința și puțința fiecăruia. Postul, adică, să fie măsurat după vârstă, după sănătatea rămasă – deși postul pe mulți i-a făcut sănătoși – și după tăria și felul ispitelor. Așa cere dreapta socoteală. Cei ce s-au grăbit fără sfatul dreptei socotele, toți au întârziat sau, îndărăptând, au pierdut. De aceea, au zis Părinții, gândindu-se la cei grăbiți să stingă patimile, că mai mulți s-au păgubit din post, decât din prea multa mâncare, și preamăreau dreapta socoteală, ca virtutea cea mai mare (Sfântul Ioan Casian, Cuvânt despre Sfinții Părinți din Skit, Filocalia, Sibiu 1946, ed. I, vol.1, p.130; Și ed. II, vol.1, Sibiu, 1947, p.129). Prețuirea pătimășă a trupului pe mulți îi întoarce împotriva duhovnicului, deși învrăjbirea nu-i ține mult, boala îi întoarce; pe alții, însă, mușcați la minte de mândrie, nici nu-i lasă să meargă vreodată la duhovnic, deși le tânjește cugetul. La vreme de umilință – care cearcă pe toți – și aceștia biruie piedica și intră în lupta mântuirii.

756. E de neînțeles cum de nu simte omul cu sufletul că a ieșit din omenie, ci abia simte cu trupul că s-a depărtat de Dumnezeu și a ajuns o grămadă de doage.

E de neînțeles că durerea trupului îl face pe om să ceară ajutorul lui Dumnezeu, pe când durerea sufletului, de strâmbătatea și amorțirea lui, nici că se mișcă.

E de neînțeles cum oamenii aleargă după sănătatea trupului, dar după iertarea păcatelor așa de puțin!

URA

757. Acestor două feluri de oameni le-a zis Dumnezeu nebuni: celor ce leapădă pe Dumnezeu și celor ce leapădă pe oameni din inima lor. De fapt, nu mai sunt buni decât să facă din viața celorlalți un iad. Ura, această desfigurare spirituală, face mii de victime, căci stinge pe Dumnezeu și din ochii celorlalți. Ura își ridică împotriva și mai mare ură, atât a oamenilor cât și a lui Dumnezeu. Ea un e un climat al mediului viciat, o viforniță, o boare a haosului. Ea face din viața aceasta o anticameră a iadului.

758. Precum în viața pământească lucra Harul asupra celor ce se sfințeau și sporea în ei iubirea, iar la dezlegarea lor din trup, rămânând în Împărăția Harului, acesta sporește, desăvârșind în ei iubirea; așa prin contrast, în starea de iad a conștiinței, în împărăția fără de Har, lucrează demonii asupra sufletelor chinuite și sporesc în ele ura.

URMAREA LUI HRISTOS

759. Iisus Hristos e Calea și naturală și supranaturală a desăvârșirii.

760. Ar trebui să urmărim Mântuitorului toată calea Sa pământească, măcar tot așa de zornic, pe cât ne zorește foamea și setea după cele pieritoare.

761. Nouă, neputincioșilor, deși cugetăm ale lumii și umblăm în calea păcatelor, încă nu ne-a îndesat nimeni cununa de spini pe frunte și nu ne-a bătut piroanele în tălpi. Zic însă: cine vrea să urmeze pe Domnul și să se asemene cu El, în cruce să se asemene și, cât poate să cuprindă firea omenească, asemenea cu El va fi.

762. E lucru de mirare că, pentru pricini pământești se găsesc mii și milioane de oameni care merg cântând la moarte, dar pentru Împăratul Cerurilor abia se mai găsesc puțini, din când în când, care să fie liniștiți și bucuroși de moarte.

763. Ce folos, că urmărit de o fiară, scapi până la ușa unei case în pădure, dar n-ai avut grijă ca să iei cheia de acasă. Dar, Iisus e nu numai Cheia, ci și Ușa împărăției de scăpare.

764. Sunt mulți cărturari „aproape de Împărăția lui Dumnezeu”. Sunt toți cei care cred în Dumnezeu, dar nu cred în Iisus Hristos. Aceștia au simplificat tot aparatul religiei, ca odinioară cărturarul cu care a vorbit Iisus. Au rămas cu un Dumnezeu abstract, care nu le cere mai mult decât să-I recunoască existența. Se mulțumeau foarte bine cu un Dumnezeu pe care Îl deduc ei, creat de ei, chiar un Dumnezeu al lor, deși absolut, inaccesibil dacă nu chiar inexistent.

Fără revelația lui Dumnezeu în Iisus Hristos și fără angajarea în toate consecințele concrete ale acestei Revelații, cărturarii rămân aproape pe „dinafară de Împărăție”.

765. Toți care nu cred și nu urmează lui Dumnezeu sunt morți înaintea lui Dumnezeu.

La aceștia s-a referit Iisus când descurca pe al doilea spre rostul său: „lasă morții să-și îngroape morții lor”.

Ar fi surprinzător răspunsul vreunui: „Doamne, lasă-mă să-mi îngrop necredința mea!”

766. Când ți-a găsit Dumnezeu vreo treabă pentru Împărăția Sa între oameni, ai isprăvit toate obligațiile lumii.

767. A fi ucenicul lui Iisus nu însemnează a te opri la mijlocul uceniciei. A fi ucenicul lui Iisus însemnează o prevedere, un război și a-ți zidi o cetate. A nu-ți face socoteala aceasta însemnează a te face de râs. Iar a nu te face de râs însemnează a-L urma pe Iisus în toată calea vieții Sale pământești, chiar dacă ultimul pas al căii îl vei avea de făcut răstignit pe o cruce. „Dumnezeu poartă pașii omului”, iar acestea sunt marile hotărâri spre El.

768. Vecinul tău bate crâșmele, verișoara ta a fugit necununată, feciorul tău fuge de biserică, copiii tăi umblă la joc seara și scuipă după preot. N-ai pe nimeni de adus la Iisus? Poate ai de gând să te aduci pe tine.

769. O întâlnire cu Iisus înseamnă o misiune, înseamnă chemare la apostolie și la toate riscurile trăirii de Dumnezeu între irozii neamurilor, pe care, de asemenea, trebuie să-i iubești. Nu cumva sunteți și voi căutând pe Iisus?

Voi știți despre Iisus o mulțime de lucruri, dar nu-L știți pe El. Și până nu-L găsești pe Dumnezeu, nu te afli nici pe tine, nu-ți găsești nici sensul tău, nici sensul lumii. Este la mijloc o revelație tripartită, care trebuie să aibă loc. Omul este veșnic în căutare după ceva, ce înseamnă mai mult decât haina și mâncarea. El este în căutarea lui însuși. Aspirația sufletului după realizarea desăvârșirii sale, asta este toată istoria omului.

Mărginirea ta, te doare, știu. Dar când aceasta a ajuns un dar al conștiinței, este semn că Dumnezeu, nemărginitul vrea să crești spiritual pe dimensiuni divine. Această țâșnire în conștiință a darului nemărginirii, este pentru tine argumentul decisiv al existenței Sale și a rudeniei tale cu El, dacă te găsești pe tine în funcție de Dumnezeu – nașterea ta în adevăr. Toți marii mistici, fără deosebire de confesiune, au învățat că, în demnitate, în adâncul lumii spirituale se săvârșește un proces divin, în care apar relațiile lui Dumnezeu cu omul: nașterea lui Dumnezeu în om și nașterea omului în Dumnezeu, adânc în care se întâlnesc iubitorul și iubitul. Acolo sunt adevărurile experienței spirituale, adevărurile vii, nu categoriile metafizice sub substanțe alegorice.

770. O trăire a vieții lui Iisus, a primejdiilor la câte te expune aceasta, grăbește sfârșitul.

VEDENIILE

771. Predania Bisericii Răsăritene se ferește de vedenii și își ferește și fiii, întrucât acestea nu sunt neapărat trebuitoare mântuirii și, desăvârșirea, la care suntem chemați, lasă în urmă orice vedenie. Revelația e deplină, iar cele ce mai lipsesc le așteptăm la a doua venire.

772. Riscurile imaginației sunt ocolite în duhovnicia Răsăritului (nălucirile false).

De aceea Răsăritul meditează fără imagini chiar contra imaginilor, chiar vedeniile reale le refuză – nu din rea credință sau din împotrivire, ci din grija de a nu greși, primind orice. Și se știe că Dumnezeu nu Se supără când se stă pe acest punct de vedere. Singura pomenire ortodoxă este aceea care nu pune nici un tipar pe minte, care nu statornicește

nici o imaginație sau imagine. Exemplu: „Adevăr”, „Duh”, Numele lui Iisus din rugăciunea călugărilor: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”.

VICLENIA

773. Dumnezeu iartă neștiința, dar viclenia ba. Iar omul cu socoteală vicleană e acela care-și dă cu voia toată tinerețea dracilor, rămânând ca lui Dumnezeu să-I dea o bătrânețe distrusă. Nu-i va fi zvârlită și bătrânețea laolaltă cu tinerețea?

VIRTUȚILE

774. Dacă Domnul e ascuns în poruncile Sale, firește că este și în strădania pentru dobândirea virtuților. El este puterea sau sufletul nevoințelor virtuții.

775. Dacă prin porunci Domnul ni Se îmbie, așa zicând, dinafară, ca principiu atractiv, prin virtuți Domnul se manifestă dinlăuntru, ca principiu impulsiv. Porunca ar fi Cuvântul lui Dumnezeu ca îndemnare din afară, iar virtutea ar fi Cuvântul lui Dumnezeu ca îndemnare dinlăuntru.

VOTURILE MONAHALE

776. Dintre cele trei făgăduinte (monahale), cea mai grea e ascultarea, pentru că are de biruit mai mult patimile minții, care discută cu Dumnezeu, în loc să asculte fără discuție.

777. Obligatorietatea voturilor monahale poate înceta numai în cazul extrem de rar când se întâmplă din motive clinice a personalității omenești, deci și a conștiinței în cazul deplinătății de conștiință, însă făgăduințele rămân obligatorii iar lepădarea lor păcat.

778. Încetarea voturilor e încetarea călugăriei.

779. Mănăstirile cu viață de sine au slăbit votul ascultării și al sărăciei și, din pricina aceasta, sunt o formă decadentă de monahism.

VRAJBA CONFESIONALĂ

780. Numai sila unei prigoane peste tot pământul împotriva creștinilor îi va hotărî să lase la o parte orice vrajbă confesională și să fie una, cum au fost la început. Nu vor scăpa de sub tăvălugul urgiilor istoriei până nu vor veni și la mintea aceea să asculte și să împlinească, măcar la sfârșit, rugămintea cea mai de pe urmă a Mântuitorului în lume.

Poate că în vremile acelea abia vor mai fi creștini, dar oricâți vor rămâne, aceia trebuie să treacă peste ceea ce ar fi foarte bine să treacă creștinătatea vremii noastre și să fie una.

Primejdia comună s-a arătat în lume, unirea creștinătății întârzie Doamne, până când?

VRAJBA ÎN CASĂ

781. Vrajba în casă vine din păcate. Toate își au izvorul în păcate. Neapărat vine vrajba în casă, dacă:

1. Căsătoria s-a început cu stângul, adică cu desfrânarea;
2. Mai vine apoi, dacă soții trăiesc în căsătorie nelegitimă, sau fără cununie bisericească. Este un prim păcat, pe care toți îl plătesc cu vrajba. De aceea, toți trebuie să intre la cuminenție și să se legiuiască dacă sunt așa;
3. Din curvii nemărturisite, făcute înainte sau după căsătorie. Astfel au intrat într-o casă nouă, cu o pecete drăcească pe trupul și pe sufletul lor și pentru că nu și-au mărturisit acel păcat, are să le spargă casa, tocmai pentru că n-au omorât pe diavolul, care este cel care făcea acest lucru;
4. Lăcomia de avere a unui părinte când și-a măritat sau și-a căsătorit feciorul. O asemenea căsătorie nu ține, pentru că s-a făcut cu o lucrare a diavolului. De vei mărita fata ta numai pentru avere, căsătoria lor va sfârși cu vrajbă sau cu spargerea casei aceleia. Prin urmare, cuminiți-vă părinților cu sfaturile, când vă măritați fetele sau vă însurați feciorii!

5. Nepotrivirea de vârstă. Sunt părinți care-și mărită fetele la 14-16 ani, iar la 18, 19 ani fata lor este văduvă și încă cu copil. Aceasta din cauza nepotrivirii de vârstă, căci ce poate face o fată așa tânără în fața unui vlăjgan, om în

toată firea. Această diferență mare de vârstă este un păcat înaintea lui Dumnezeu. Și din cauza aceasta, casa aceea nu ține, ci se sparge și în aceste cazuri părinții trebuie să recunoască că au dat un sfat prost.

6. Din negrija de suflet a celor din casă, din negrija de spovedanie, de Sfânta Împărtășanie și de rânduielile Bisericii, care sunt poruncile lui Dumnezeu, care dacă nu se păzesc, păzesc pe ale diavolului și nu pot să aibă liniște;

7. Din petrecere fără post. Cei ce se umplu de mânie sunt cei plini de fiere, care se înmulțește în corpul omului atunci când mănâncă carne multă și nu postește. Plin de fiere fiind, te umpli de mânie și astfel își sar în cap unii la alții. Așa, pentru o vorbă cât de neînsemnată, pentru o bucată de lemn ce nu e la locul ei, îi sare în cap celuilalt;

8. Și o ultimă pricină este desfrânarea soților. Dar soții cum desfrânează, când sunt legiuți? Așa bine, căci nu mai țin seamă de miercuri, de vineri, de zilele postului și de sărbători. Nu mai țin nici o rânduială. Și bate Dumnezeu nerânduiala ca să se facă rânduială.

VRĂJMAȘUL – ANTIHRIST

782. Potrivnicul a dat primul război cu Adam în rai și, prin el, cu noi cu toți, întrucât toți eram în Adam (Romani 5, 12). E primul război pierdut de om. Înfrângerea lui însă o repetă întreg neamul omenesc, mii de ani de-a rândul; iar ceea ce a făcut Adam facem și noi, fiecare. E limpede că la mijloc a fost o neascultare, o încovoiere a unei meniri, dată omului de Dumnezeu (A se vedea și Sfântul Maxim Mărturisitorul, Răspunsuri către Talasie, Filocalia vol. 3).

783. Mântuitorul a înfrânt întâi pe potrivnicul în duh, în apariția lui personală din pustie, biruind prin dragostea de Dumnezeu ispita aceluia când îl îmbia cu momeala plăcerii din materia lumii. Noi, muritorii n-avem de a începe lupta de la arătarea fățișă și personală a potrivnicului; căci, după unii, ne-ar fugi mintea de spaima arătării lui înfricoșătoare. E lucru știut că sistemul nostru nervos, răvășit de atâtea vicii săvârșite de noi sau de un șir întreg de părinți înaintași, nu suportă impresii prea tari, ca peste toate acestea să rămână sănătos. Noi trebuie să începem urmarea Mântuitorului de la purificarea de patimi, ca să ajungem după multă vreme la o sănătate, fizică și psihică, în stare de a ne apropia, fără primejdii grave, acolo de unde doar Iisus a început lupta. E lucru știut și probat de medicină că spaima (traumatismele) peste puterea de răbdare a sistemului nervos îl dezechilibrează și, după slăbiciunea la care-l găsește, poate să-l ducă până la boala epilepsiei, care seamănă mult cu îndrăcirea, descrisă de Evanghelii.

Firește că și noi în lupta cu patimile – treabă de începători, dar care poate ține o viață întreagă – trebuie să dăm cu el o luptă în duh. În această luptă încă suntem scutiți prin rânduiala dumnezeiască de a-l vedea în toată fioroasa lui prezență.

De la această deosebire încolo, lupta pentru mântuire, atât a Mântuitorului, cât și a ucenicului, urmează aceeași cărare și stadii. Astfel, după ce Iisus l-a bătut pe potrivnic în pustie, a venit să-l bată și în lume, în societatea omenească stăpânită de acela. De aceea, urmând pe Domnul, spunem că mântuirea nu se câștigă cu o faptă răzleață, ci presupune și o față socială; nimeni nu se mântuiește singur; de mântuirea sa se mai leagă o mulțime de oameni.

784. Mândria lui nu poate răbda bătaie; acesta-i chinul păcatului său că, totuși, trebuie s-o capete. Deci, dacă a fost bătut când se lupta cu noi din afară, prin gura lumii, dacă a trebuit să fugă rușinat, după zeci de ani de lupte dinlăuntru, din trup și din suflet, atunci sufletul și mintea, făcându-se curate, îl prind în prezența nevăzută. Atunci, nemaiavăd ce face, vine în persoană să se războiască cu noi. De acum începe războiul minții omului cu mintea cea vicleană, sau războiul nevăzut. Spre războiul acesta însă să nu îndrăznească nimeni, de n-a fost chemat de Dumnezeu cu rost de a rușina puterea vrăjmașă și a mai întări neputința oamenilor spre război, căci nu e un război de glumă.

785. Asupra diavolului avem aceste trei arme: Numele Domnului și al Maicii Domnului, despre care zice Sfântul Ioan Scărarul că: „Armă mai tare în cer și pe pământ nu avem, ca numele lui Dumnezeu”. Iar a doua armă pe care o avem împotriva puterii vrăjmașe este Sfânta Cruce (1 Corinteni 1, 18). (Aș întreba pe cei ce nu au cruce: cu ce semn vă apărați voi de diavol ?) Ei însă nu au semn, că nu-i lasă (diavolul n.n.) să-l facă. Nu în zadar semnul Crucii îl numește Biserica: „Armă nebiruită asupra diavolului, Crucea Ta ne-ai dat”. Iar a treia armă de apărare este smerenia sufletului. Deci, chiar în ceasul tulburării tale, să zici în adâncul inimii: „Pentru păcatele mele pătesc acestea, Doamne, izbăvește-mă de cel rău”. Și întoarce-te cu inimă bună către Dumnezeu, orice gânduri rele ai avea, pălmuindu-ți mintea, căci vede Tatăl osteneala fiului și nicidecum nu-l lasă.

786. Îngăduie Dumnezeu ispititorului să se apropie, ca un vameș al văzduhului, de robii lui Dumnezeu ca să-i cerce nu cumva să se mai afle la ei ceva iubire de sine, ceva mândrie, sau părere înaltă, și prin aceasta să-i întineze iarăși în cele dintâi, sau în mai mari să-i cufunde.

787. El e „acela” care va veni în numele său – nu al lui Dumnezeu – evreu de neam, care va tirăni sub ascultarea sa tot pământul. Căci „acela” va primi să fie împărat peste strălucirea tuturor împărățiilor pământului (Matei 4, 8-9).

788a. Diavolul dă sfaturile lui la toți, dar nu are putere peste cei ce nu-l ascultă!

788b. Să nu vorbești niciodată despre proiectele tale, căci cel rău știe doar ce vorbești nu și ce gândești și ți le nimicește.

789. Diavolul știe și el Scriptura, însă diavolește, deoarece mintea lui fiind nebună, strâmbă înțelesul oricărui cuvânt, de vreme ce el nu stă în adevăr, ci în minciună.

790. „Acela” nu se mulțumește numai să înșele pe oameni cu amânarea pocăinței pe mâine, pe poimâine, la bătrânețe, ci luptă nebun cerând: 1. moarte lui Dumnezeu; 2. moarte învățaturii Sale; 3. moarte creștinilor, ucenicilor Săi; 4. pustiire Bisericii Sale și oprirea Sfintei Jertfe celei de-a pururi, care este Sfânta Liturghie.

791. Vrăjmașul, ca să-și ajungă țința fărădelegii, îmbie sufletului ispita întâi, cea prin plăcere, aducându-i momeli plăcute la vedere și bune la gustare, potrivite cu fiecare putere frântă a sufletului în parte.

792. Diavolul prezintă patimile din om ca plăcute și ușoare.

793. Toată strădania potrivnicului aceasta este: să desfacă dragostea și cunoștința noastră de Dumnezeu și să le dea, prin patimi, ca obiect de preocupare nimicul și absurdul. De aceea, vicleanul nu se dă la o parte de a reduce la nimic și la absurd chiar și virtuțile. Drept aceea, e destul să izbutească o mutare mai încoace, mai aici, a scopului ultim al virtuților și cu asta a redus la nimicul slavei deșarte și la absurd toată strădania virtuții. Iată-ne, printr-o singură întorsătură măiastră a vicleanului, deșertând virtuțile în sacul spart al patimilor și culegând, în schimb, vorbe goale de la oameni și rânjelul lui sinistru. Trebuie, deci, multă și adâncă deosebire a gândurilor.

794. Diavolul știe cât iubește Dumnezeu pe om, de aceea îl pâărăște neîncetat înaintea lui Dumnezeu, că-I risipește avuțiile.

795. Cel rău vrea să ocupe scaunul lui Dumnezeu.

796. Cu trecere de vreme, satana s-a mai iscusit în rele. Pe cine poate să-l întoarcă împotriva lui Dumnezeu, o face, rânjind (1 Petru 5, 8) bucuros; pe cine iubește pe Dumnezeu, dar călătorește fără sfat și întrebare, îl învață și el să iubească pe Dumnezeu și-l laudă, că face bine – fără să priceapă unul ca acesta că a căzut la laudă străină și că în credința lui s-a încălzit un fir subțire de putere vrăjmașă.

797. Vicleanul bagă de seamă ce face Dumnezeu și face și el la fel. Trimite Dumnezeu slujitori, trimite și el; trimite Dumnezeu vedenii, se arată și el. Propovăduiește Dumnezeu iubirea de oameni fără deosebiri și margini, propovăduiește și el. Cu un cuvânt: contraface tot ce face Dumnezeu și dă de răpă pe oameni cu mulțimea înșelăciunilor.

S-a făcut de-o îndrăzneală nemaipomenită, încât și lumina dumnezeiască o contraface, nu în înțelesul că s-ar putea apropia să strâmbe adevărata lumină, căci l-ar face scrum și nu poate sta într-însa, ci nălucește și el o lumină, cu care amăgește pe cine poate și pe cine vede că umblă cu îndrăzneală după daruri dumnezeiești, înainte de dobândirea smereniei statornice. Așa se preface în chip mincinos și în înger al luminii (2 Corinteni 11, 14) și în hristos mincinos (Matei 24, 24) și înșeala pe mulți, zicând: „Eu sunt hristos!” (Luca 21, 8). Și te trimit să propovăduiești și să faci cutare și cutare...

798. Știți cum sunt nebunii: se dau pe sine de ceva mare și pretind să li se supună oamenii, se cred pe sine stăpâni și împărați, că așa cere boala lor; cu atât mai vârtos o cere Lucifer, începătorul nebuniei. Deci, orice iubire, în păruta lui împărăție, e o risipire; și orice ură – după voia lui cea rea – o mare faptă bună. Dar, împărăția fiind de drept a lui Dumnezeu, care este lumea întreagă, chivernisită de oameni cu ură, nu cu iubire, îngrămădește pe cheltuitoarii ei cu o mare datorie de plată lui Dumnezeu. Orice ascultare de Stăpânul adevărat al lumii e o daună în împărăția „stăpânului” nebun și orice ascultare de stăpânul nebun al pământului îngrămădește pe oameni sub povara unei datorii sau greșeli făcute lui Dumnezeu.

799. Cum zice un Părinte, Antihrist – care nu se mulțumește numai cu necredința sa, ci vrea necredința tuturor – nu va avea astâmpăr decât în ziua când ar izbuti să ucidă pe Dumnezeu și să-L azvârle din inima și mintea celui din urmă credincios rămas pe pământ; și nu râvnește, nebunul la o mândrie mai mare, decât aceea de a termina o dată cu Dumnezeu, iar în locul Lui să-și implante în sufletul omului ca pe o sabie a iadului, chipul său de fiară.

800. Chinurile cele de pe urmă, cele de la Antihrist, în care va lucra toată puterea Satanei, vor întrece toate prigoanele câte s-au întezit asupra creștinilor, de la început până în zilele acelea.

CELE MAI FRUMOASE CUVINTE ALE PĂRINTELUI ARSENIE BOCA EXPLICATE DE PĂRINTELE TEOFIL

Părintele Arsenie a fost un om cu o capacitate sufletească deosebită și cred că Părintele, orice ar fi fost, ar fi fost un om deosebit. Adică dacă era inginer, nu era un inginer comun; dacă era profesor, era un profesor excepțional; dacă era un doctor, era un doctor deosebit. El a avut o înzestrare nativă deosebită și când l-am cunoscut eu, în '42, avea 32 de ani și deja avea un nume mare. Cum a ajuns la aceasta Părintele nu a spus niciodată, însă eu, personal, cred că a avut o înzestrare de la Dumnezeu pe care dacă nu o ai nu poți fi niciodată ceea ce a fost Părintele Arsenie. Apoi el a studiat mult, nu numai Teologie, ci a studiat și artă, a făcut Școala de Belle Arte, secția pictură, a făcut și ceva Medicină, cunoștea și chestiuni de medicină, și toate acestea la un loc i-au dat capacitatea de a lucra ca un om bine înzestrat și cu o cultură bine pusă la punct.

Cândva stăteam în fața unei icoane făcute de Părintele Arsenie la București pentru mănăstirea noastră, o icoană cu Adormirea Maicii Domnului, care se găsește acum în Muzeul mănăstirii noastre. Stăteam în fața acestei icoane și o prezentam unui cadru universitar de la Sibiu, și zic: „Eu cred că Părintele Arsenie este un geniu”. Și respectivul spune: „Asta înseamnă că are o cultură perfectă și încă ceva”. Și zic eu: „Nu știu dacă are o cultură perfectă, dar sunt sigur că are încă ceva”. Asta a fost Părintele Arsenie.

Avea o putere de sinteză deosebită, o putere de intuiție și o putere de a cunoaște totdeauna esențialul într-o chestiune. Când îi puneai o problemă, el imediat avea răspunsul. Și de la el au rămas și cuvinte scrise, în manuscrisele lui. De pildă, când l-am întâlnit eu pentru prima dată, mi-a și spus un cuvânt, o formulă. Zice: „Mă, nu toți din lume se prăpădesc, nici toți din mănăstire se mântuiesc”. Deci avea o posibilitate de a formula ceva. Sau cândva spunea el așa: „În mintea strâmbă și lucrul drept se strâmbă”. Asta le place la mulți, am băgat de seamă că le place. Când le spun că Părintele a zis că: „În mintea strâmbă și lucrul drept se strâmbă”, oamenii râd, în general. De ce râd? Pentru că își dau seama că așa e. Numai că e greu să știi când ți-e mintea strâmbă. Sau zicea Părintele că: „Cea mai lungă cale e calea care duce de la urechi la inimă”, adică de la informație la convingere. Și zicea Părintele că: „Mustrea învinge, dar nu convinge”, sau că: „Bobul lui de grâu se preschimbă în tăciune, iar el se crede grâu nedreptățit”.

Din câți oameni am cunoscut eu lucrători în Biserică, Părintele Arsenie a fost unic. Unic prin gândirea lui, prin stilul lui de lucru.

Dragostea lui Dumnezeu pentru cel mai mare păcătos este mai mare decât dragostea celui mai mare sfânt față de Dumnezeu.

Părintele Arsenie a zis o vorbă cât lumea asta de mare – ba mai mare decât lumea asta! Și anume a zis așa: „Iubirea lui Dumnezeu față de cel mai mare păcătos îi mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt față de Dumnezeu”. Nu poate iubi un sfânt pe Dumnezeu, cât ar fi sfântul de mare, cât iubește Dumnezeu pe cel mai mare păcătos; și-l așteaptă; și vrea să-l primească; și aleargă înaintea lui, după cum citim în pilda cu fiul risipitor, unde se spune că tatăl nu l-a așteptat pe fiul care se întorcea; l-a așteptat într-un fel, dar când l-a văzut că vine, nu l-a mai ținut locul: a alergat înaintea lui, ca să-l primească, să-l îmbrățișeze, să-l sărute, să-l ajute, să-l așeze iarăși în starea din care a plecat. Pentru că din inima lui, fiul n-a plecat niciodată! El a rămas în inima tatălui, așa cum rămânem noi în inima lui Dumnezeu, în inima Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în inima Maicii Domnului, oricât de depărtați am fi, oricâte rele am face. Până trăim în această viață Dumnezeu nu ne părăsește. Noi putem să părăsim pe Dumnezeu, dar Dumnezeu nu poate să ne părăsească pe noi. Cu o astfel de afirmație, Părintele ne dă încredere în bunătatea lui Dumnezeu, în iubirea lui Dumnezeu față de noi, păcătoșii, căci se afirmă și în rugăciunile de dezlegare ale sfintei noastre Biserici, că mila lui Dumnezeu este tot atât de mare, tot atât de infinită, cum este de infinită și mărirea Lui, de vreme ce se spune: „Că precum este mărirea Ta, așa este și mila Ta”. Cuvântul spus de Părintele Arsenie, în formularea de mai sus, ne aduce aminte și de ceea ce spune Psalmistul, prin cuvintele acestea: „Cât e de sus cerul deasupra pământului atât de mare e bunătatea Lui (a lui Dumnezeu) spre cei ce se tem de Dânsul. Cât de departe e Răsăritul de Apus, atâta a depărtat El de noi fărădelegile noastre. Cum miluiește un tată pe copiii săi, așa miluiește Domnul pe cei ce se tem de Dânsul” (Psalmul 102, 10-13).

Să-ți ferești capul de frig și de prostie!

E un cuvânt care merită să fie știut și urmat, el putând fi de folos tuturor celor ce nu iau aminte la ei înșiși, tuturor celor care vor să braveze și nu se gândesc la urmările pe care le pot avea, spre răul lor, niște atitudini care nu sunt destul de bine gândite și controlate. Să luăm, deci, aminte la cuvântul de mai sus și să-l împlinim în cele două laturi ale lui.

În mintea strâmbă și lucrul drept se strâmbă.

Așa obișnuia să spună Părintele Arsenie, care urmărea pentru oameni o minte dreaptă și lucruri drepte și îndreptare spre mintea cea bună. Valoarea acestui cuvânt o intuiesc toți cei ce îl aud, și asta se întâmplă des, căci noi îl aducem înaintea vizitatorilor și închinătorilor noștri, mai ales atunci când au prilejul să vadă o pictură a Părintelui Arsenie reprezentând Adormirea Maicii Domnului, pictură în fața căreia se opresc cu admirație mulți dintre cei ce vizitează Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta. Mintea se strâmbă în urma patimilor și se îndreaptă pe măsura curățirii de patimi. Când mintea se îndreaptă, vede lucrurile drept, deci așa cum sunt ele. „În mintea strâmbă și lucrul drept se strâmbă”. Asta le place la mulți, am băgat de seamă că le place. Când le spun că Părintele a zis că „în mintea strâmbă și lucrul drept se strâmbă”, oamenii râd în general. De ce râd? Pentru că își dau seama că așa e. Numai că e greu să știi când ți-e mintea strâmbă.

Cea mai lungă cale este calea care duce de la urechi la inimă.

Cea mai lungă cale este calea care duce de la urechi la inimă, adică de la informație la convingere. Oameni de informație religioasă sunt mai mulți decât cei ce au convingeri religioase. E necesară și informația, care adeseori se face prin auzire. Dar a rămâne la informație înseamnă doar a fi la începutul drumului, „la urechi”. Până la inimă mai e o cale lungă, „cea mai lungă cale”.

Un suflet trist este un suflet cu luminile stinse.

Cuvântul acesta ne aduce aminte de un cuvânt asemănător, cu circulație mai ales în lumea din Apus: „Un sfânt trist este un trist sfânt”. Părintele a fost întotdeauna pentru optimism, pentru bucurie, credința noastră fiind „izvor de bucurie”, creștinismul fiind „religia bucuriei”. Domnul Hristos le-a spus ucenicilor Săi: „Acestea vi le spun, ca bucuria Mea să fie întru voi și ca bucuria voastră să fie deplină” (Ioan 15, 11).

Bobul lui de grâu se preschimbă în tăciune, iar el se crede grâu nedreptățit.

Așa caracteriza Părintele Arsenie pe omul care se abate de la cele bune și care nu caută și nu primește îndreptarea, ci își explică el mai bine cele pentru sine condamnând pe cei ce vreau să-l îndrepte. Începutul oricărei îndreptări este să-ți recunoști greșeala. „Cînd greșeala s-a făcut în tine așezare și adevăr”, când o ai ca deprindere și o mai și justifici, atunci „nu mai e greșală, ci e păcat de moarte”. Într-o astfel de situație, cel ce se crede a fi drept, fără să și fie de fapt, nu mai e bob de grâu, ci doar tăciune.

Mustrea învinge, dar nu convinge.

Este și aceasta o cugetare la care e bine să luăm aminte. Are și mustrea rostul și puterea ei, dar ea, ca și constrângere, doar învinge, însă de convins nu convinge. De la învingere până la convingere e o cale lungă, poate tot atât de lungă, cât cea de la informație la convingere, cât cea de la urechi la inimă.

Ajutați-mă să vă pot ajuta.

Asta înseamnă că nu cel care vrea să te ajute te ajută cel mai mult, ci tu ești cel care poți să fii ajutat. Dacă ești deschis spre ajutor te poate ajuta omul de lângă tine și omul superior ție; dar dacă nu-l recunoști superior, ba, dimpotrivă, îl judeci și-l calci în picioare, atunci nu te poate ajuta, pentru că omul este ființa care poate zice nu, și zice nu!

Dacă tot trebuie să suferim, măcar să nu suferim zadarnic.

Pentru a putea folosi suferința spre binele său, omul trebuie să creadă că suferința are un sens pentru el, chiar dacă pe moment nu înțelege. De fapt, cel care înțelege și știe cum să suporte suferința, nu mai suferă.

Să ai înțelegere față de neputința omenească.

Părintele Arsenie, Dumnezeu să-l odihnească, mi-a spus cândva un cuvânt; de fapt, nu mie, ci unui părinte, pe atunci student la teologie, un cuvânt pe care eu îl socotesc cel mai important cuvânt pe care l-am auzit de la el din câte știu că le-a spus și le-a scris, anume: „Să ai înțelegere față de neputința omenească”.

Mă, nu toți din lume se prăpădesc, nici toți din mănăstire se mântuiesc.

Avea o putere de sinteză deosebită, o putere de intuiție și o putere de a cunoaște totdeauna esențialul într-o chestiune. Când îi puneai o problemă, el imediat avea răspunsul. Și de la el au rămas și cuvinte scrise, în manuscrisele lui. De pildă, când l-am întâlnit eu pentru prima dată, mi-a și spus un cuvânt, o formulă. Zice: „Mă, nu toți din lume se prăpădesc, nici toți din mănăstire se mântuiesc”. Deci, avea o posibilitate de a formula ceva.

Nici abuzul, nici refuzul.

În legătură cu sexualitatea în familie, Părintele Arsenie zicea: „Nici abuzul, nici refuzul”.

Fiecare dintre noi ducem un necredincios în spate.

Zicea Părintele Arsenie referindu-se la trup: „Fiecare dintre noi ducem un necredincios în spate”.

Nasteți-vă sfinți!

Părintele Arsenie îi îndemna pe oameni să nască sfinți. Bineînțeles că pentru a naște sfinți trebuie să fii sfânt sau trebuie să tragi de tine spre idealul sfințeniei. Și când începem să ne ocupăm de noi înșine, putem să ne cunoaștem, să aflăm negativele noastre, să cunoaștem încărcătura dată de alții și pusă în noi, s-o rezolvăm; dar aceasta cere timp și osteneală.

Cu mine de două ori trebuie să se întâlnească omul...

Părintele zicea că de două ori trebuia să se întâlnească omul cu el: o dată când îi spune și a doua oară la moarte, să-i spună dacă a făcut ce i-a spus. Foarte corect! Ce rost are să meargă, cum merg unii, că să-i spună unul, că să-i spună altul, că un cuvânt de folos, că nu știi ce... și-apoi adună la cuvinte de folos și nu împlinește nimic!

Oxygen, glicogen, somn, să-ți păstrezi hormonii și să ai concepție de viață creștină.

A trecut pe la mine un tânăr care a fost la Părintele Arsenie. Și știind eu că a fost la Părintele Arsenie, zic: „Măi, ce ți-a spus Părintele Arsenie?”. Și tânărul acela spune: „Știți ce mi-a spus? Oxygen, glicogen, somn, să-ți păstrezi hormonii și să ai concepție de viață creștină”.

Se cunoaște că Părintele a învățat medicină și că de fapt el își dădea seama că omul este și trup, nu e numai suflet. Eu am dat un îndrumar pentru suflet. Părintele vine și dă ceva pentru trup și zice: *Oxygen*. Ce înseamnă asta? Aer cât mai bun, să trăiești în aer cât mai bun. *Glicogen*: să ai o hrană rațională, căci numai așa poți să ai un echilibru organic. Să ai glicogen, adică zahăr din ficat. Cum? Printr-o hrană rațională, nici mai mult nici prea puțin. După aceea *somn*. Sunt unii care spun că e destul călugărului să doarmă un ceas. Dacă m-aș întâlni cu acela care a spus așa, i-aș spune că nu are dreptate. Știți de ce? Pentru că somnul e o binecuvântare de la Dumnezeu și Părintele și-a dat seama de lucrul acesta. De curând, am găsit în volumul XI din **Filocalie** că trebuie să dormi cel puțin șase ore, e mai rațional Sfântul Varsanufie decât cel care a scris în **Pateric** că e destul să dormi numai un ceas. Și Părintele Arsenie zicea că cel puțin șase ceasuri de somn continuu. Cel puțin, adică înseamnă și mai mult. Bineînțeles, nu vreo zece ceasuri, cum dorm unii acum, vara, se culcă pe la zece și se scoală a doua zi tot pe la zece. E cam prea mult.

Al patrulea punct: *să-ți păstrezi hormonii*, adică să nu faci risipă de energie sexuală. Și Părintele și noi care spovedim, întâlnim oameni dărâmați prin abuzuri și, de aceea îndrăznim să spunem: fiți atenți, nu faceți abuz, nu faceți risipă de energie sexuală.

Și al cincilea punct: *să ai concepție de viață creștină*, adică să nu umbli după alte concepții de viață, știu eu, yoga, zen și altele.

Concepția de viață creștină, câtă o avem, ne statornicește în gândul și dorința de a ne ridica mai presus de fire, de a îndumnezei firea, prin harul și îndurările și iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Tocmai de aceea folosim și resursele firești, câte le avem la îndemână: aerul (aerul bun), hrana rațională, somnul și energia vitală, pe care nu vrem să o risipim pe plăceri, ci vrem s-o canalizăm spre binele nostru material și spiritual. Așa dorea Părintele Arsenie, care a formulat îndreptarul de viață, pe care l-a predat tinerilor și oricui care vrea să ia aminte la el.

Domnul Hristos a fost răstignit cu spatele pe crucea materială și cu fața pe crucea spirituală.

Unii dintre călugări nu sunt călugări, ci cuiere de haine călugărești.

Cine face curte nu face carte.

Pe o pictură făcută de Părintele Arsenie cu Judecata de Apoi e scris: „**Tu ești noi**”. „Tu ești noi”, ca și când ar spune faptele oamenilor: Fii atent că tu cum ești acum, să știi că ești noi, tu ești ceea ce ai făcut, tu ești ceea ce ai gândit, tu ești ceea ce ai vorbit, tu ești ceea ce ai simțit, tu ești ceea ce ai citit. Tu ești noi. Noi ne-am alcătuit în tine. Cartea vieții tale ești tu însuși.

MĂRTURII

P.S. Daniil Partoșanul

Părintele Arsenie Boca – o abordare simpatetică a relației tânăr-duhovnic¹

„Părintele Arsenie știa că la tinerețe se pune temelia vieții omului, a dezvoltării omului pentru mai târziu și pentru totdeauna și de aceea era și înconjurat de tineri; îl căutau tinerii și îl ascultau și-i primeau povețele și sfaturile, venite ca din partea lui Dumnezeu. Simțeau, când îți vorbea Părintele Arsenie, că îți vorbește Dumnezeu prin Sfinția Sa”.

Prea Sfințitul Dr. Daniil Partoșanul, Episcop vicar al Mitropoliei Banatului cu atribuții în administrarea Episcopiei Române din Iugoslavia

După 160 de ani, credincioșii români ortodocși din Banatul Iugoslav au episcop, în persoana P. S. Sale Daniil Partoșanul. Născut la 23 septembrie 1957 în Hățăgel, com. Densuș (jud. Hunedoara), P. S. Sa este unul dintre cei ce au lăsat frumoase urme în spiritualitatea Țării Hațegului. La 25 martie 1984 (după absolvirea Institutului Teologic din Sibiu și a cursurilor postuniversitare ale Facultăților de Teologie Ortodoxă din București și Tesalonic-Grecia) intră în monahism la Mănăstirea Hodoș-Bodrog, fiind hirotonit preot la 10 aprilie 1984. Din 1991 este cadru universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad, disciplina Patrologie și literatură postpatristică. Între 1986 – 1999 este preot la Prislop și Densuș. Între 1999-2000 ctitorește schitul Retezat. La 31 martie-1 aprilie 2001 este hirotonit episcop vicar al Mitropoliei Banatului, cu atribuții în administrarea Episcopiei Române din Iugoslavia (cu sediul la Vârșeț).

– *Prea Sfințite Daniil, sunteți unul dintre puținii care l-au cunoscut, mai îndeaproape, pe Părintele Arsenie Boca, pe acest „ctitor al Filocaliei românești”, cum îl numea un alt mare ctitor al iubirii de Frumos – și l-am amintit aici pe Părintele Dumitru Stăniloae.*

– Astăzi, aici, la Timișoara, ca episcop vicar și administrator al Episcopiei Ortodoxe de Vârșeț, mărturisesc înaintea lui Dumnezeu și înaintea tuturor cititorilor că pentru patru lucruri, în mod deosebit, petrecute în viața mea, nu sunt și nu voi fi niciodată vrednic a mulțumi îndeajuns lui Dumnezeu.

În primul rând, pentru faptul că, la 15 ani, mi-a îndrumat pașii spre Teologie, respectiv spre Seminarul Teologic din Caransebeș, apoi spre Institutul Teologic din Sibiu, după aceea spre cursurile de doctorat de la București și, mai apoi, spre Facultatea de Teologie din cadrul Universității Aristotelice din Tesalonic – Grecia.

În al doilea rând, pentru faptul că, la începutul celui de-al doilea an de studenție la Sibiu, Dumnezeu mi-a rânduit pașii, în ziua de 26 octombrie, sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie Izvorătorul de Mir, spre Părintele Arsenie Boca, pe care l-am întâlnit întâia dată în casa parohială a bisericii sale ortodoxe din Drăgănescu, comuna Mihăilești, din apropierea Bucureștilor, unde Sfinția Sa, de mai mulți ani, picta și lucra în semiclandestinitate la biserica ce astăzi îi poartă pictura exprimată și reprezentată într-un mod deosebit în stil neobizantin curat ortodox, pedagogic, duhovnicesc și chiar profetic.

În al treilea rând, trebuie să-I mulțumesc lui Dumnezeu pentru faptul că mi-a îndrumat pașii înspre viața monahală, mai întâi spre mănăstirea Sâmbăta Brâncoveanu unde am fost frate, mai apoi spre mănăstirea Hodoș-Bodrog unde am fost călugărit și în cele din urmă spre sfânta mănăstire Prislop unde am putut să fiu mai mult în apropierea Părintelui Arsenie, în ultimii ani ai vieții Sfinției Sale.

În al patrulea rând, trebuie să mulțumesc lui Dumnezeu și să-mi plec capul cu nevrednicie pentru harul arhieriei la care m-a chemat și pentru slujba de ierarh și de episcop în Biserica Sa, Biserica Ortodoxă, acum, pentru frații noștri români ortodocși din Banatul Iugoslav, care, după 160 de ani, au în persoana mea un ierarh, silindu-mă și străduindu-mă să-i călăuzesc, să-i păstoresc și să-i conduc spre Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

În viața mea personală, mai mulți oameni au avut roluri deosebite. În primul rând părinții mei. Apoi preotul care m-a botezat și mi-a îndrumat pașii spre seminarul teologic, profesorii de la Caransebeș, Sibiu, București, Tesalonic, colegii profesori și studenți de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad unde predau în continuare Patristica, Î.P.S. Sa Mitropolitul Nicolae al Banatului, care m-a propus pentru alegerea și hirotonirea întru arhieru, fratele Traian Dorz, conducătorul spiritual al Oastei Domnului în anii '70 și '80, pe care l-am cunoscut de asemenea. Dar în mod cu totul și cu totul aparte, cu totul și cu totul deosebit în viața mea, un rol crucial l-a avut și-l are persoana și personalitatea

duhovnicească, harismatică, de statură neopatristică, a Părintelui Arsenie Boca, atât de cinstit, de cunoscut, de apreciat, de căutat și de recunoscut chiar și ca sfânt de către o mulțime uriașă de credincioși.

– *Mai vorbiți-ne puțin despre prima întâlnire cu Sfinția Sa!*

– Eram student la Sibiu, în toamna anului 1979, când, auzind de la maicile de la mănăstirea Prislop – unde petreceam vacanțele de vară, satul meu natal fiind la aproximativ 7 km spre sud de sfânta mănăstire Prislop, din jud. Hunedoara – despre Părintele Arsenie. Am ajuns la Sfinția Sa, după ce am călătorit cu trenul o noapte, de la Sibiu spre București. Prima întâlnire cu Părintele, ca și toate celelalte, m-a marcat profund, m-a răscolit, m-a remontat, m-a zidit sufletește și duhovnicește. Părintele Arsenie, din nefericire, era atunci civil, întrucât fusese pe nedrept scos din mănăstirea Prislop prin Decretul 410 din 1959 (Părintele Arsenie a plecat din Prislop la începutul lui mai '59, și nu datorită Decretului 410 n.n.). După ce a lucrat o vreme în Schitul Maicilor la București, după ce a pictat parțial biserica „Sfântul Elefterie” din București, ieșind la pensie – o pensie minoră, în 1968 a început pictura bisericii parohiale ortodoxe din Drăgănescu, unde a lucrat vreme de 15 ani cu multă dragoste, cu răbdare, prin multe încercări, și unde – cum spunea Sfinția Sa însuși – a fost căutat și cercetat duhovnicește de o adevărată „avalanșă de oameni”. Pun aceste cuvinte în ghilimele pentru că îi aparțin și eu însumi l-am auzit zicând aceasta. Pe Părintele Arsenie l-am frecventat discret și clandestin în toți anii cât am fost apoi student la Sibiu. După aceea, fiind doctorand la București, am avut prilejul mai mult și mai îndeaproape să-l întâlnesc, tot acolo, în biserică la Drăgănescu. De asemenea, cu Sfinția Sa am avut fericirea să fiu de două ori în călătorii și drumeții în Munții Retezat, o dată la Sinaia, la Ghelar și în alte părți.

– *Întâlnirile cu oamenii mari rămân, pentru totdeauna, marcate de amintirea și prezența lor. Ce „urme” a lăsat Părintele Arsenie în viața Prea Sfinției Voastre?*

– De fapt, Sfinția Sa este cel care m-a îndrumat spre studii și cursuri de doctorat. Întâlnirea cu Sfinția Sa a fost decisivă în a lua hotărârea de a intra în monahism. Pe Părintele Arsenie l-am reîntâlnit de mai multe ori la Mănăstirea Prislop – unde am ajuns preot slujitor, la sfatul și povățuirea Sfinției Sale, între 1986 și 1988, 17 decembrie, când l-am întâlnit pentru ultima dată – Sfinția Sa trecând la cele veșnice în 28 noiembrie 1989.

– *Cuviosul Arsenie a fost – o spun cei ce l-au cunoscut și i-au recunoscut Căderea Împărăției – unul din cei mai mari teologi-duhovnici ai neamului românesc. Care e „poziția” Prea Sfinției Voastre față de această considerație?*

– Părintele Arsenie a fost un om excepțional, un om extraordinar, un om al lui Dumnezeu, un mare părinte al Bisericii noastre. Pentru mine personal, cel mai mare din veacul nostru și din vremea noastră. Neînțeleș de mulți, neîubit de mulți, neapreciat de mulți, a fost însă căutat, iubit, stimat, cinstit și în timpul vieții, și mai ales după moarte, de o mulțime de credincioși, de o mulțime de oameni ai lui Dumnezeu, creștini care sunt deschiși mai mult spre acel simț al sacrului, al sfințeniei, care radia și pe care-l transmitea personalitatea Părintelui Arsenie.

Despre Părintele Arsenie trebuie să vină vremea, cât mai curând posibil, să se scrie mai mult, să se vorbească mai mult; și eu sunt absolut sigur, și mărturisesc cu toată responsabilitatea mea de episcop și membru al B.O.R., că mai devreme sau mai târziu va veni timpul rânduit de Dumnezeu când Părintele Arsenie Boca va fi canonizat. Sfinția Sa a fost un mare duhovnic, a fost un pictor bisericesc, a fost un zugrav de suflete, a fost un predicator de statură patristică, ne-a lăsat **Căderea Împărăției** ca pe o călăuză pentru viața duhovnicească, și sunt sigur că, de acolo de unde este, ne povățuiește, ne călăuzește, mijlocește pentru noi, ne ocrotește. Iar mormântul Sfinției Sale de la Mănăstirea Prislop, duhul Sfinției Sale de la Mănăstirea Sâmbăta-Brâncoveanu, ctitoria Sfinției Sale de la Sinaia, pictura Sfinției Sale de la biserica din Drăgănescu vor vorbi și vorbesc chiar pentru foarte multă vreme, dacă nu cumva pentru totdeauna, despre trăirea în Hristos, credința în Hristos, dragostea față de Hristos, despre adevărul Bisericii Ortodoxe, mormântul Sfinției Sale și crucea de la mormânt fiind dintre cele mai cunoscute și importante în același timp și discrete locuri de pelerinaj, unde vin creștini din toată țara și chiar și din alte părți. Vin, se roagă, aprind o lumânare, se închină și cer mijlocirea prin rugăciunea de foc a Părintelui Arsenie pentru ei, pentru familie, pentru țară, pentru lume, pentru Biserică, pentru noi, toți.

– *Ce sfaturi deosebite vă dădea Părintele?*

– Legătura dintre un începător, cum am fost și am rămas eu, și Părintele Arsenie nu poate fi exprimată și explicată în cuvinte. Am o mulțime de cuvinte, de învățături, de povățuiri, de sfaturi, dar și mustrări; și mulțumesc lui Dumnezeu și Părintelui Arsenie, în mod deosebit, pentru aceste cuvinte care m-au zidit lăuntric, care mă țin lăuntric, care sunt pietrele de temelie ale vieții mele duhovnicești, atâta câtă este. Am multe cuvinte de la Părintele Arsenie, am auzit multe cuvinte, îmi plăcea să stau în apropierea Sfinției Sale, ascultându-l cum vorbea cu oamenii, cum le asculta necazurile, cum le explica problemele și necazurile și cum îi povățuia și îi sfătuia. Părintele Arsenie a purtat și a menținut aprinsă în veacul nostru o conștiință creștină, duhovnicească, filocalică, apostolică și patristică de cel mai înalt nivel și de cea mai adâncă și profundă simțire și trăire. Eu sunt sigur că pentru neamul românesc, pentru poporul român, pentru ortodoxia românească, astăzi, dar mai ales mâine și, cu siguranță, poimăine, în viitor, Părintele Arsenie va fi pentru noi, românii, ceea ce Sf. Serafim de Sarov a fost pentru ortodocșii ruși sau Sf. Grigore Palama pentru greci și pentru ortodoxia ecumenică sau alți și alți sfinți din istoria creștinismului, a ortodoxiei și a Bisericii.

– *Ce credeți că ar spune lumii de azi Părintele Arsenie (și o spune, cu siguranță!)?*

– Atunci când Părintele Arsenie și-a isprăvit de scris și de redactat **Cărarea Împărăției**, a căutat un subtitlu acestei cărți, acestei scrieri-testament a Sfinției Sale, și l-a ales pe următorul: **Un răspuns creștin la neliniștile vremii**. Prin urmare, mesajul Părintelui Arsenie pentru noi, toți, în mod deosebit pentru cei care l-am cunoscut, ca și pentru cei care nu l-au cunoscut, ca și pentru cei care nu l-au recunoscut și nu-l recunosc, este credința în Dumnezeu, în Mântuitorul Iisus Hristos, în Ortodoxie, în Biserică, în Harul și Darul Sfântului Duh și al Sfințelor Taine, prin rugăciune, prin citirea Sfințelor Scripturi, prin umilință și pocăință, prin citirea și studiul Sfinților Părinți și prin întreaga noastră trăire și concepție de viață creștină. Părintele Arsenie pune foarte mult accent pe viața duhovnicească, pe conștiința atotprezenței lui Dumnezeu, pe dezvoltarea în fiecare om, în fiecare suflet, a acestei conștiințe, a atotprezenței lui Dumnezeu. Adică omul, creștinul, credinciosul, monahul, preotul, ierarhul să fie conștient de atotprezența lui Dumnezeu, de faptul că Dumnezeu este în orice loc și în orice timp și ne vede, ne aude, ne simte și ne știe tot ceea ce facem, gândim sau vorbim. Și, știind de acest lucru, trăind acest adevăr dogmatic, altele vor fi vorbele noastre, gândurile noastre, simțirile noastre, trăirile noastre. În explicarea necazurilor și a problemelor oamenilor, a crucilor pe care oamenii le au de purtat, fiecare într-un fel sau altul, de la Dumnezeu, Părintele Arsenie promova ideea legii ispășirii, a faptului că păcatele noastre sunt cauzele durerilor noastre. Și, cum spunea și scria Sfinția Sa: „Am vrut să pun mâna pe rădăcina durerii care nu este alta decât păcatul”, păcatul săvârșit sau urmările păcatelor moștenite de la moșii și strămoșii noștri, de la părinții noștri, au urmări și în viața noastră sau lasă urmări și în viața urmașilor. De aceea, păcatele se cuvine să fie ispășite, spovedite, iertate, dezlegate și stinse în harul, puterea și iubirea lui Dumnezeu, prin pocăința noastră, prin umilință, prin lacrimă, prin rugăciune, prin smerenie.

Aflându-te în prezența și în apropierea Părintelui Arsenie, simțai prezența lui Dumnezeu și Îl simțai pe Hristos trăind și vorbind în Părintele Arsenie. Era și este un lucru extraordinar – cum spunea cineva – în viața noastră, în viața oamenilor să întâlnim un sfânt. Eu pot să spun că acest lucru l-am simțit și l-am trăit și sunt absolut convins și responsabil de ceea ce spun acum.

– *Să abordăm puțin relația tânăr–duhovnic: Prea Sfinția Voastră – Părintele Arsenie. Cum se raporta Părintele la tinerețea și tinerii vremii Sfinției Sale?*

– Părintele Arsenie aprecia, fără îndoială, foarte mult pe tineri și căuta să-i îndrume ca să-și închine tinerețea lui Hristos și Bisericii Sale. Părintele Arsenie știa că la tinerețe se pune temelia vieții omului, a dezvoltării omului pentru mai târziu și pentru totdeauna și de aceea era și înconjurat de tineri; îl căutau tinerii, și nu numai, și îl ascultau și-i primeau poveștile și sfaturile, venite ca din partea lui Dumnezeu. Simțai, când îți vorbea Părintele Arsenie, că îți vorbește Dumnezeu prin Sfinția Sa. Și acesta este un lucru foarte important și foarte necesar și-n vremurile de astăzi, ca să se ridice oameni ai lui Dumnezeu, adevărați, care să fie călăuze și care să fie povățuitori pentru ceilalți.

– *Amintiri, experiențe singulare...*

– În legătură cu amintirile și experiențele și trăirile deosebite în preajma Părintelui Arsenie, nu-mi îngădui acum să vorbesc despre ele sau despre toate acestea, pentru că este imposibil. Poate va rândui Dumnezeu o vreme când voi scrie aceste lucruri într-o carte despre viața Părintelui Arsenie și despre semnele pe care Dumnezeu ni le-a trimis prin viața și lucrarea duhovnicească a Sfinției Sale. Însă pot să amintesc doar faptul că simțai în prezența Părintelui Arsenie că te vede, te cunoaște, că-ți știe nu numai prezentul, dar și trecutul, și îți intuiește viitorul. Cu doisprezece ani înainte de a ajunge printr-o bursă să studiez în Grecia, Părintele Arsenie mi-a spus și mi-a dat de înțeles acest lucru. Și multe alte lucruri care s-au împlinit la vremea potrivită conform spuselor și cuvintelor duhovnicești ale Sfinției Sale. Însă nu vreau să fiu înțeles greșit și să accentuez doar faptul și latura profetică a personalității Părintelui Arsenie. Și aceasta a fost și este esențială, dar aceasta se leagă de cea duhovnicească, de cea neopatristică, de cea neofilocalică, de cea creștină și ortodoxă.

– *Un cuvânt de mângâiere și de alinare?*

– Aș aminti cuvântul Sfântului Ignatie Teoforul, purtătorul de Dumnezeu – mutat la Domnul în anul 107 d. Hr., fost episcop al Antiohiei, martirizat la Roma și sfâșiat de fiarele sălbatice în arena romană – scrise și adresate în epistola Sfântului Policarp către acest episcop al Smirnei, ucenic oarecum și părinte apostolic, discipol al Sfântului Ioan Evanghelistul: „*Toús kairoús katamántane!*” – Citește vremurile! Datori suntem și noi, creștinii, astăzi, preoți, duhovnici, monahi, ierarhi mai ales, să citim, să descifrăm, să căutăm să înțelegem vremurile pe care le trăim și mesajul lui Dumnezeu în vremurile acestea destul de tulburi, destul de instabile, destul de pline de incertitudine. Cunoaștem cu toții cuvintele celebre de pe mormântul lui Kant: „Cerul înstelat deasupra mea și conștiința morală din mine”. Eu aș adăuga: „Cerul înnorat deasupra noastră și credința creștină din noi”. Aceasta ne ține, aceasta ne menține și aceasta ne va duce și ne va trece în veșnicie. Să căutăm să fim creștini cât mai mult, ucenici ai lui Hristos, ucenici ai Sfinților Părinți, ucenici ai părinților duhovnicești și fiecare, după măsura noastră, să aducem unul treizeci, altul șaiszeci, altul o sută din roadele duhovnicești.

Iar în încheiere aș dori să amintesc un cuvânt pe care Părintele Arsenie mi l-a spus într-una din primele întâlniri. Eram un grup restrâns de studenți teologi de la Sibiu și ne-a zis următoarele: „Să vă întăriți convingerea în credință încât să fiți gata să vă puneți capul pe butuc, dacă timpul o va cere”.

Arhimandritul Teofil Părăian²

Despre Părintele Arsenie am auzit pentru prima dată în anul 1942 prin aprilie. Mi l-a pus în atenție Părintele Ioan Oprea, care era paroh în satul meu, satul Topârcea, din județul Sibiu, un om cult, un preot tânăr. Știa despre Părintele Arsenie Boca, știa despre Mănăstirea de la Sâmbăta. El mi-a dat și ideea să mă fac călugăr. După ce am aflat despre Părintele Arsenie Boca i-am scris o scrisoare. Am învățat în iunie 1942 să scriu la mașina de scris, notarul din sat mi-a dat voie să folosesc mașina de scris de la Primărie și i-am scris o scrisoare la care am primit răspuns prin intermediar. Părintele Arsenie Boca l-a delegat pe un diacon de la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus să-mi scrie el un răspuns ca din partea Părintelui, adică să-mi atragă atenția asupra rugăciunii cu care se mântuiesc călugării. E vorba de diaconul Vasile Șortan care în cele din urmă n-a mai rămas la Mănăstire. Mi-a scris ca din partea Părintelui și mi-a atras atenția asupra rugăciunii „Doamne Iisuse Hristoase...”.

Eu am stăruit încât m-am întâlnit cu Părintele și în 30 august 1942. Am ajuns la Sâmbăta în dimineața zilei de 30 august. Era o zi de Duminică și era Duminica în care s-a citit din Evanghelia Pilda cu Nunta fiului de împărat, după Evanghelia de la Matei, cu adaosul care este numai în Sfânta Evanghelia de la Matei, cu omul care neavând haine de nuntă a intrat totuși la nuntă și care a fost scos afară legat de mâini și de picioare și aruncat în întunericul cel mai dinafară. Atunci Părintele o ținut și o predică. Eu de fapt pe Părintele Arsenie Boca nu l-am auzit vorbind altădată decât în Duminica aceea și a doua zi dimineața, luni, în 31 august 1942, ținând un fel de cuvânt îndrumător pentru credincioșii care erau de față la Mănăstire.

Prima predică pe care am auzit-o, prima și ultima la drept vorbind, ținută de Părintele Arsenie Boca avea trei teme – mi-aduc aminte foarte bine de predica aceea, am ținut-o minte poate pentru că știam că o ține un om deosebit – anume, mai întâi Părintele o vorbit despre haina de nuntă. Și a spus că pentru el cuvântul din Sfânta Evanghelia despre cel care o intrat fără haină de nuntă a fost un cuvânt de care s-o poticnit el de multă vreme, în înțelesul că la un moment dat și-a văzut haina cu care era îmbrăcat, ca rezultat al vieții pe care a dus-o probabil Părintele Arsenie, și zicea Părintele că și-a văzut haina, expresia este a lui „ca o spălătoare”, murdară ca o spălătoare. Și-atuncea, după ce și-o văzut haina murdară ca o spălătoare, o fost preocupat de curățirea hainei, ca să ajungă să aibă „haină de nuntă”. Și spunea el că ar fi făcut orice numai să-și vadă haina curată, orice lucru de jos din lumea aceasta din câte se pot face l-ar fi făcut, a zis atunci: „Aș fi mutat și ceea ce nu se poate spune aici”. După o vreme, nu o spus câtă vreme o trecut de atunci, fiind la Mănăstire la Sâmbăta, n-o spus unde o avut intuiția hainei de nuntă, adică a hainei pe care o purta, dar la Sâmbăta fiind, după ce s-a încadrat în Mănăstire, o avut o vedenie. Se făcea că e în biserica Mănăstirii, în locul acela unde se trece din pronaos în naos, în locul acela mai strâmt, a văzut un copil care plutea în aer. Nu se sprijinea de pereți zicea Părintele, plutea în aer și copilul i-a arătat cu mâna spre Părintele. El atunci s-o uitat la el însuși și și-o văzut haina cu care era îmbrăcat, de data aceasta curată, cu o pată pe ea cam de o jumătate de metru, și asta reprezenta un păcat. Nu a spus ce păcat, doar că copilul i-a atras atenția că el mai are un păcat pe lângă cel care se arăta în pata de pe haină și păcatul acela, și-o dat Părintele seama că e din pricina că o întâmpinat vedenia cu „Doamne”, și-atunci o spus el că cuvântul „Doamne” se adresează numai lui Dumnezeu și Domnului Hristos, nici măcar Maicii Domnului, și și-o dat seama că el o făcut acest păcat, păcat care atunci când și-o dat seama că l-o făcut, copilul o zâmbit, ceea ce însemna că o nimerit.

Adevărul este, fac aici o paranteză, că de câte ori l-am întâlnit pe Părintele, sau de câte ori am vorbit despre Părintele, sau am vorbit cu el, sau o venit vorba despre el, niciodată nu m-am gândit că Părintele Arsenie este omul cu două păcate, sau cu mai puțin de două păcate, poate fără nici un păcat la drept vorbind. El s-o prezentat pe sine atunci public în fața credincioșilor care erau de față ca un om cu două păcate. Unul reflectat pe haină, ca o pată, despre care el n-a spus ce este, și celălalt care a fost de pe urma faptului că a întâmpinat vedenia cu „Doamne”. Mai fac o paranteză, sau în continuarea aceleiași paranteze, aș zice eu că nu știu dacă cineva poate să fie vinovat de pe urma faptului că întâmpină o vedenie cu un cuvânt, că acel cuvânt nu îl caracterizează la drept vorbind și nu știu dacă există într-adevăr o vină în chestiunea aceasta.

A doua temă pe care a tratat-o Părintele a privit responsabilitatea preotului, responsabilitățile îndrumătorului de suflete; o citit din cartea Proorocului Iezechiel, cuvântul adresat stăjerului, când îi spune Dumnezeu proorocului: Fiul omului, dacă ești pus străjer și îi anunți pe oameni despre iminența pericolului ei vor muri pentru păcatele lor dacă nu te vor asculta, dar tu vei fi nevinovat. Iar dacă nu-i vei anunța, atunci sângele lor se va cere din palma ta.

A treia temă a fost în legătură cu Sfânta Împărtășanie. A citit din Sfânta Scriptură a Noului Testament, din Epistola I către Corinteni cap. 11, la sfârșitul capitolului, unde sunt cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Să se cerceteze omul pe sine și numai așa să mănânce din această pâine și să bea din acest pahar, că cine mănâncă și bea Trupul și Sângele Domnului cu nevrednicie mănâncă și își bea sieși osândă. De aceea printre voi sunt mulți slabi și bolnavi și bună parte mor”.

Mă gândesc eu acuma că cuvintele acestea ale Sfântului Apostol Pavel se referă mai ales la o boală și la o slăbiciune sufletească, pentru că bolnavi nu sunt numai între creștini și nu sunt numai între creștinii nevrednici să zicem, ci sunt și înafară de creștinism, respectiv toți oamenii pot fi bolnavi și slabi și morți. Da' Părintele a interpretat

chestiunea aceasta cumva și în înțeles fizic, că și bolile fizice de multe ori sunt de pe urma faptelor rele pe care le fac oamenii. Asta a fost predica Părintelui. Am vorbit puțin cu el după Slujbă. El nu vorbea Duminica cu oamenii pentru că era împresurat de mulți credincioși și atunci el vroia să facă deosebire între o zi de lucru și o zi de Duminică. Vroia să se odihnească, să se retragă. Deci nu o fost posibil să stau de vorbă cu el decât Duminică seara. Și Duminică seara mi-o spus un cuvânt care mi-o rămas de atunci: „Nu toți cei din lume se prăpădesc, nici toți cei din mănăstire se mântuiesc”.

Încă ceva: după ce o ținut cuvântul către credincioși, predica, s-o ocupat puțin și de niște copii care erau acolo de față și le-o vorbit despre conștiință și o formulat definiția cugetului sau conștiinței ca fiind: „Glasul lui Dumnezeu care vorbește în noi și arată ce este bine și ce este rău”.

A doua zi o ținut un cuvânt de îndrumare pentru credincioșii care erau de față, deși el o și exceptat pe unii, erau niște copii, pe mine nu m-o exceptat, era vorba despre necazurile care le vin părinților prin copii. Le-o zis despre cazuri când părinții sunt responsabili pentru copiii lor care vin în lumea aceasta cu defecte. O atras atenția asupra faptului de a fi oamenii cununați la biserică, de avea slujba cununiei, o pus în atenție faptul că soții nu trebuie să consume băuturi alcoolice, căci chiar și un pahar de vin pe care îl bea cineva care după aceea se angajează la conceperea unui copil este dăunător pentru copilul care urmează să se nască. O atras atenția că atâta vreme cât cineva care a fost în război și se întoarce acasă și încă mai are visuri cu groaza pe care o trăit-o pe front în timpul războiului, câtă vreme mai are astfel de traume să zicem, nu are voie să se angajeze la conceperea copiilor, deoarece copiii pot să aibă neputințe de pe urma faptului că părinții nu sunt destul de liniștiți. Așa că Părintele era de atunci, din 1942, preocupat de chestiuni de felul acesta, de responsabilitatea părinților pentru copiii lor. Lucruri pe care după aceea le-o dezvoltat și le-o prezentat în **Cărarea Împărăției**, în special în capitolul **Ereditate și spirit** și în subcapitolele **Copii căzuți între tâlhari** și **Copii născuți în lanțuri**. După aceea Părintele o spovedit în ziua aceea de 31 august 1942, o spovedit întâi pe un tânăr, pe un student în medicină care urma să meargă pe front. L-o ținut foarte mult, sau mie mi s-o părut că l-o ținut foarte mult. După aceea m-o spovedit și pe mine. A fost singura spovedanie pe care am făcut-o la Părintele. Aveam 13 ani și jumătate. Dorința mea era să mă fac călugăr. De fapt am avut, aș putea zice vocație pentru asta, în sensul că întotdeauna mi-o părut bine să aud despre călugări, mi-aș fi dorit să vorbesc cu călugări, aș fi vrut să știu ce fac călugării, cum trăiesc, ce mănâncă, cât dorm, cum dorm, cum se roagă. Niște lucruri de felul acesta le-am avut în vedere de pe atunci și m-am prezentat la mănăstire la Sâmbăta cu dorința să rămân la Mănăstire. Nu s-o putut. De fapt chestiunea a tratat-o Părintele Arsenie. N-o trebuit să mergem mai departe, să mai întrebăm pe cineva. Dar, pentru că Mitropolitul Nicolae Bălan care o restaurat mănăstirea de la Sâmbăta, mănăstire Voevodală zidită de Constantin Brâncoveanu, dar dărâmată și rămasă în ruină până în 1928 când Mitropolitul Nicolae Bălan s-o îngrijit de restaurarea bisericii și de reînființarea Mănăstirii, Mitropolitul voia să aibă acolo numai absolvenți de Teologie. Cu gândul acesta a pornit. Bineînțeles că nu și l-a putut duce la îndeplinire decât în parte, pentru că nu s-au prezentat mulți absolvenți de Teologie.

Mănăstirea a început cu trei oameni, cu trei candidați la călugărie, și anume: cu Părintele Arsenie, cu Părintele Nicolae Mladin, care a ajuns profesor la Teologie prin purtarea de grijă a Mitropolitului Nicolae Bălan care s-a interesat foarte mult de Academia Andreiană pentru care o format profesori, și după aceea în 1940 s-a așezat și Părintele Serafim care venea de la studii din Grecia. Părintele Serafim și cu Părintele Arsenie au fost trimiși de Mitropolitul Nicolae Bălan la Sfântul Munte ca să cunoască realitățile de acolo. Mitropolitul își dădea seama că începe cu oameni nepregătiți în altă mănăstire și atunci i-o trimis la Sfântul Munte. Părintele Arsenie o stat acolo trei luni, din 1939 din martie începând și s-o întors și s-a așezat la Sâmbăta. Și Părintele Serafim o rămas acolo 6 luni la Sfântul Munte și un an școlar la Atena la Teologie.

Părintele Serafim o adus de la Athos un caiet cu texte ascetico-mistice dar nu numai din **Filocalie**. De exemplu un cuvânt al Sfântului Ioan Gură de Aur despre rugăciunea de toată vremea, care de fapt nu e autentic, așa se zice că nu e autentic, nici nu a fost publicat în **Filocalia**.

Părintele Arsenie, după ce a terminat Teologia, pentru că era talentat la pictură, a fost trimis de Mitropolitul Nicolae Bălan la București unde o urmat Școala de „Belle Arte”. O făcut pictură și sculptură. Și tot atunci o frecventat și cursuri de medicină, în special de genetică. De aceea Părintele o lucrat cu toată capacitatea lui. El, după cum ziceau oamenii, și aveau și dreptate, a fost un om cu dar de la Dumnezeu.

Mitropolitul nostru, zilele trecute, Duminica trecută, o sfințit o troiță la intrarea în Mănăstirea noastră. Și cu ocazia asta o spus de câteva ori că Părintele Arsenie a fost un călugăr mare. Și la sfințirea monumentului, acea cruce de marmoră, a pomenit Mitropolitul de Părintele Arsenie ca de un „mare duovnic al vremii sale” și ca de un „Zalmoxis al neamului românesc”. Sunt cuvintele Mitropolitului Antonie, care i-o fost într-un fel ucenic, în sensul că o fost călugărit de Părintele Arsenie la Prislop.

De aceea, Părintele, având și cunoștințe de artă, putea să-și dea seama și de pe figura omului despre starea lui sufletească. Chiar și de pe fotografii. Veneau oamenii la el cu fotografia cui va și ziceau: uite, asta este fata cu care vreau să mă căsătoresc și Părintele zicea: Nu-i bună. Sau îi bună, contând, cred, și pe ceea ce îi spunea figura.

La noi la Mănăstire o fost o carte în bibliotecă, nu știu pe unde o mai apucat sau pe unde mai este, o carte intitulată: **Revelation du visage** – cum descoperă fața starea interioară. Din 1949 știu de cartea aceasta. Era și cu desene

explicative. Deci Părintele nu a lucrat numai cu asta, că îi descoperea Dumnezeu, ci el o lucrat și cu niște lucruri științifice. De exemplu, în ceea ce privește cunoștințele medicale. El își dădea seama de tarele ereditare și le explica. Îi trimitea pe unii dintre credincioșii care veneau la Părintele să se ducă să-și facă analiza sângelui și să vină cu rezultatul la el. Și-apoi el trăgea niște concluzii. Sau o fost un caz în Sâmbăta de Sus, o fată, care vroia să se căsătorească cu un băiat din Hârseni. Băiatul din Hârseni avea un tată care gângăvea. Părintele nu știu dacă l-o trimis sau nu să-și facă analiza sângelui, dar și-o dat seama că ceva nu-i în regulă. Când vorbea, gângăvea. Și Părintele și-o dat seama că e o tare ereditară, că e un sânge bolnav. Și soția respectivului, deci mama băiatului, la fel, nu era ea ca toți oamenii, nu era ea destul de luminată la minte. Și Părintele, fără să-i dea o explicație i-o spus fetei: „Să nu te căsătorești cu Gheorghe, că nu o să aveți copii sănătoși”. Dar ea totuși s-a căsătorit și-o avut un copil. Și copilul, de la o vreme, de la trei ani, o început să aibă îndărăptări fizice și, bineînțeles, și spirituale. De la o vreme, nu o mai putut nici să vorbească și la șapte ani o murit. Bineînțeles că persoana respectivă o spus: o avut dreptate Părintele, Părintele are dar de la Dumnezeu, că o știut că nu o să am copii sănătoși și că vor muri. Ori Părintele putea știi asta și fără să aibă dar de la Dumnezeu. Dar el o lucrat cu toate mijloacele lui.

Au mai fost și alte cazuri, un caz din Ludișor. Un bărbat o vrut să se căsătorească cu o fată. Fata avea ceva la un ochi. Părintele și-o dat seama că ceva nu e în regulă și i-o spus băiatului: „O iubești?”. Și el o zis: „Da”. Și atunci Părintele o zis: „Ia-o”. Și o luat-o. Și după ce s-au căsătorit ei sau dus la Cluj, la o clinică și s-a constatat că femeia e bolnavă, are sângele contaminat. Și omul nu o mai vrut să stea cu ea. Și asta s-a socotit un eșec al Părintelui Arsenie. În realitate, nu o fost un eșec al Părintelui, de vreme ce i-o spus că, dacă o iubește, să o ia. Că el, dacă ar fi iubit-o, ar fi susținut-o și în suferință și nu ar mai fi făcut nici un caz. Ori, el s-a despărțit de ea, s-a recăsătorit, el trăiește și acum, are vreo 80 de ani. Însă acum o ajuns și el în declin. Nu mai recunoaște oamenii, nu mai are ținere de minte. Copiii îi sunt sănătoși.

Ceea ce făcea Părintele, și asta e interesant de știut și de reținut, niciodată nu calcula un răspuns. Ce îi venea prima dată în minte aceea spunea. Și cu asta rezolva o chestiune sau nu o rezolva dar, în orice caz, își spunea punctul de vedere. O fost și nereușite multe în viața Părintelui în sensul acesta. Să amintesc un caz: un preot din Sibiu, i-am spus de multe ori: măi, tu ești un eșec al Părintelui Arsenie. În sensul că l-a îndrumat să se căsătorească cu fata cu care s-a căsătorit și nu o duce bine, nu o duc bine. Trăiesc totuși împreună, au un băiat, soția este funcționară la o bancă... Părintele i-a pus-o în vedere odată când s-a dus el acolo la Drăgănescu, unde lucra Părintele pe atunci, și o zis că l-ar interesa o fată, că ar vrea să se căsătorească. Și atunci Părintele i-o zis: „Ia-o pe asta”. I-a arătat-o și după aceea el a fost preocupat de chestiunea aceasta. A luat-o în căsătorie, dar acum nu-i bine. Realitatea este că nu e bine și i-am zis eu că e un eșec al Părintelui Arsenie. Dumnezeu știe până la urmă dacă e eșec sau nu-i eșec, dar te-ai gândi așa, că dacă te duci la cineva să te îndrumeze, ar fi cazul să te îndrumeze să te căsătorești, când e vorba de căsătorie, nu să suporti o căsătorie, ci să te ferești în căsătorie. Este un preot în apropierea noastră și tot așa s-a dus la Părintele și tot așa i-o pus în atenție o fată, dar o fată infirmă. A dus-o foarte greu, pentru că ea era infirmă nu numai fizic, în sensul că nu putea merge foarte bine, avea un fel de șchiopătare, avea un picior mai scurt, sau ceva de felul acesta, și Părintele i-a spus să se căsătorească. Ea nu l-a înțeles pe Părintele, în orice caz nu l-a înțeles pe Părintele ca Părinte și poate nici ca soț. Părintele se socotea întotdeauna asuprit de soția lui. Și au 5 copii totuși, dintre care unul e călugăr la noi la Mănăstire, Părintele Casian.

Părintele Arsenie era întotdeauna la îndemâna oamenilor. Eu, personal, am impresia că uneori și căuta să facă pe omul care știe multe și că știe bine ce știe. Dar, în orice caz, cu pregătirea pe care o avut-o și cu cunoștințele pe care le-a avut a lucrat mai bine decât am fi lucrat ceilalți care nu aveam astfel de cunoștințe și pe care nici nu trebuie să le ai neapărat ca să fii îndrumător de suflete.

La spovedania mea Părintele m-a întrebat un lucru care mi s-a părut curios că mă întrebă. Și anume, m-a întrebat dacă mi-a venit vreodată în minte să omor vreun om. Acuma, poate că la vârsta aceea, de 13 ani și jumătate nu era cazul să îmi pună o astfel de întrebare, deși, după aceea mi-am dat seama de ce mi-a pus-o. Pentru că Părintele știa că copilul este oglinda părinților, că fiecare dintre noi aducem o încărcătură din străfunduri de existență, că fiecare dintre noi suntem sinteza înaintașilor noștri – părinți, bunici, străbunici, până unde ajunge spectrul vital al existenței noastre. Și, bineînțeles că, chiar dacă m-am mirat, i-am dat răspunsul care era de fapt, nu i-am dat un răspuns evaziv, i-am spus că niciodată nu mi-a venit să omor un om. Părintele vroia să intre în legătură cu înaintașii mei, să vadă eventual din ce tâlhari am apărut eu în această lume. Probabil s-a gândit la aceasta că, fiind un nevăzător, fiind un „copil născut în lanțuri”, fiind un „om născut între tâlhari”, a vrut să știe dacă părinții mei sunt, într-adevăr, ceea ce gândea el că sunt. Mulțumesc lui Dumnezeu, am avut niște părinți, nu pot zice ca Sfânta Tereza de Lisieux: „Să știți că eu am avut niște părinți sfinți”. Nu pot zice lucrul acesta, dar, în orice caz, au fost oameni de treabă și-au văzut de îndatoririle pe care le-au avut, ne-au crescut, ne-au îndrumat bine. Că or fi având și ei vreo vină... mă rog, Dumnezeu știe de toate. Nu ne alegem noi părinții și nici părinții nu ne aleg pe noi și venim în lume în contextul fizic, fiziologic și social în care am venit în lume.

M-a îndrumat Părintele atunci să fac rugăciunea cu care se mântuiesc călugării. Și asta arată că Părintele, de fapt, avea o putere de sinteză și o putere de pătrundere și scotea niște concluzii bune, în înțelesul că el, dacă și-a dat seama că eu nu pot rămâne acolo, nefiind absolvent de Teologie și neavând vârsta la care se poate hotărî cineva să se facă călugăr și având și deficiența cu care am străbătut prin viață, Părintele și-o dat seama de asta și atunci a zis, totuși, că aș putea face eu ceea ce fac călugării, adică să zic: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”. Am luat aminte la ce mi-a zis Părintele. Adică el ce mi-a zis de fapt să zic „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”, mi-o spus că aceasta e rugăciunea cu care se mântuiesc călugării, mi-o spus că această rugăciune să o zic în gând, nu cu cuvântul vorbit, ci în gând, s-o lipesc de respirație în felul următor: Între respirații, deci fără să inspir și fără să expir, acolo unde se întâlnește o respirație cu cealaltă, să zic „Doamne”, trăgând aerul în piept, odată cu aceasta, să zic „Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu”, și dând aerul afară din piept „miluiește-mă pe mine păcătosul”. Altceva nu mi-a mai spus în legătură cu asta. De aceasta pot să zic eu că Părintele Arsenie a fost un ctitor la existența mea.

Când l-am întâlnit a doua oară, după 23 de ani, nu-și mai aducea aminte de mine și nici de îndrumările pe care mi le-a dat. Important însă este că eu mi-am adus aminte și că am folosit îndrumările pe care mi le-a dat. Și nu mi-a zis să iau legătură cu un îndrumător, cu un om care practică rugăciunea, cu cineva care știe ce ispite pot veni, care, având o experiență, ar putea trage niște concluzii și ar putea să mă direcționeze. Doar mi-a spus ceva care zic eu că nu a fost o îndrumare foarte bine gândită. Și anume, eu am zis că dacă nu pot să rămân aici la Mănăstire, eu mă duc să fac școală. Și Părintele nu a zis să fac școală. A zis: „Da, dar școala nu te duce la mântuire”. Acuma a avut dreptate, că dacă eu m-aș fi ocupat de rugăciunea de toată vremea cu exclusivitate, poate că aș fi ajuns la niște performanțe sau la niște rezultate pe care le presupunea Părintele. Însă eu nu am putut face lucrul acesta și eu i-am spus Părintelui că nici părinții mei nu ar fi de acord să renunț la școală. Acuma nu mă mai pot gândi ce ar fi fost dacă ar fi fost altceva, pentru că eu am mers pe direcția școlii și eu mă bucur că am mers pe direcția școlii. Chiar în toamna aceluiași an, în 1942, am plecat la Timișoara, la o Școală Specială. Aveam cinci clase făcute la Cluj și am continuat clasa a șasea la Timișoara la o Școală Specială și după aceea am fost elev la Liceul Loga, un liceu de văzători, însă am făcut mai mult la fără frecvență. După aceea m-am dus și la Teologie și asta m-a favorizat și pentru preoție. Dacă mă duceam la mănăstire, cred că n-ajungeam eu niciodată mai mult decât un călugăr simplu și călugăr simplu simplu. Adică, nu numai simplu ca formă, ci simplu și ca gândire. Eu nu am ținut seama de ce mi-a zis Părintele și am făcut școală, care chiar dacă nu m-a adus la mântuire, m-a dus totuși la ceva, la ceea ce sunt prin școală.

Cu Părintele nu m-am mai întâlnit 23 de ani. În 1949 cred, pe la începutul anului, fiind deja student la Teologie în anul I, am auzit că Părintele a venit la Sibiu și că e la Profesorul Nicolae Mladin. Mi-a spus un student care îl cunoștea de la Sâmbăta.

Părintele a avut o activitate deosebită și Părintele a fost o personalitate puternică de atunci, din 1941, 1942 a intrat în atenția oamenilor și oamenii erau sensibilizați atunci, plecau pe front și Părintele îi îndruma. Spunea cineva că i-a spus: „Măi, niciodată să nu tragi la țintă! Tragi în gol”. Mergeau oamenii să se roage pentru ei, să le dea binecuvântare. Mergeau părinții copiilor, mergeau copiii împreună cu părinții. Era o situație specială, care i-a sensibilizat pe oameni.

Părintele a lucrat și în niște condiții care au favorizat stilul lui de lucru. Dar a avut o activitate cu răsunet în conștiința oamenilor. Nu prea erau personalități de seama Părintelui pe vremea aceea... Nici atunci și nici după aceea.

La Sâmbăta te puteai duce la doi duhovnici: la Părintele Arsenie sau la Părintele Serafim. Dar toată lumea îl prefera pe Părintele Arsenie, nu pe Părintele Serafim. Deși, eu, ca om, l-am prețuit mai mult pe Părintele Serafim decât pe Părintele Arsenie. Mi-a convenit mie personal mai mult Părintele Serafim decât Părintele Arsenie. Dar niciodată nu aș fi putut zice că Părintele Arsenie e mai mic decât Părintele Serafim. Fiecare era mare în felul lui. Dar nici ei, ca temperament și ca formare nu s-au potrivit. S-au înțeles în sensul acesta că nu s-au exclus. Nu s-au completat, ci fiecare a avut stilul lui de lucru.

Părintele Arsenie a fost un om cu o înzestrare deosebită, în sensul că orice lucru pe care l-ai fi întrebat, și lucruri tehnice, cum se face o casă, orice știa. Ori, Părintele Serafim, săracu', dacă bătea un cui trebuia să-l scoată apoi cineva și să-l bată cumsecade. Nu putea așa ceva. De aceea el nu a avut niciodată o înaintare, în sensul acesta, că el e un om deosebit. Deși era deosebit și era mai bun ca Părintele Arsenie ca inimă, era mai de inimă, mai cald la suflet, nu putea să bruscheze pe cineva. Ori, Părintele Arsenie era dintr-o dată, ca din pleasna bicului, te pocnea și rămâneai pocnit. Nu îl interesa, nu a avut o caldură sufletească. Totuși, a și avut. De pildă, Maica Teodosia Lațcu a avut două iubiri: pe Părintele Arsenie și pe maica Veronica. Ea a considerat că Părintele a fost extraordinar. Dar, zic eu, nu pentru oricine.

Și, cum ziceam, în timpul cât a fost Părintele la Sâmbăta, a venit lume multă. Păi veneau studenți de la Teologie din București. Mitropolitul nostru Antonie, ca student la Teologie în anul 2 a venit la Sâmbăta împreună cu colegi de-ai lui, cu colege de-ale lui. S-au organizat la Sâmbăta întâlniri cu Părintele Arsenie, Părintele îi primea la spovedanie, Părintele Arsenie le ținea cuvântări în care punea în valoare credința creștină, punea în valoare rezultatele științei. Era un om cu o cultură bine pusă la punct.

Mișcarea asta s-a stins repede după aceea. Țasta e necazul. Adică eu aș zice că, și m-am întregbat de multe ori, unde sunt oamenii aceia mulți care veneau la Părintele? Ce a însemnat pentru ei întâlnirea cu Părintele, în viața lor de toate zilele, în societatea în care au trăit? Ce a însemnat influența Părintelui în existența lor, în progresul lor spiritual? Deci, Părintele Arsenie i-a fascinat, pur și simplu, i-a făcut să fie copleșiți în fața lui. Unii s-au spovedit la Părintele. Însă, în general, oamenii, așa cum a zis și Părintele odată: „Oamenii rămân tot oameni”.

Atunci, în 1942, nu era chiar așa multă lume în jurul Părintelui. Deși era, pentru că în acea Duminică în care am fost eu erau mulți la mănăstire, mai ales din pătura țărănească. Intelectuali erau mai puțini, pentru că intelectuali sunt mai puțini și în societate. Cei mai mulți oameni sunt oameni simpli. Pe atunci, domina omul simplu. Și ăștia erau cei care veneau. Părintele ținea o predică hotărâtă și cu fiecare vorbea așa, de la egal la egal. Nu zicea „dumneavoastră”. (...) Avea așa o prestanță, o autoritate, o siguranță a cuvântului, o siguranță a verdictului. Și asta a durat la Sămbăta până în 1948. Veneau oamenii de la 40 de km pe jos la mănăstire, de la Poiana Mărului. Un grup de oameni de 20 sau 50 de persoane porneau din Poiana Mărului dimineața și seara erau la Sămbăta, venind pe jos, să-l vadă pe Părintele Arsenie, să-l asculte, să-l admire. Veneau și de mai departe. Părintele le vorbea la fiecare pe limba lui. (...)

Eu, până în 1949, nu am mai ajuns la Sămbăta. Părintele Arsenie era plecat când am mai ajuns eu la Sămbăta. Plecase în 1948, la sfârșitul lui octombrie. Eram student la Teologie și eram în vacanța de Paști. Părintele Serafim era atunci conducătorul mănăstirii. Cu dănsul m-am înțeles eu foarte bine de atunci și am rămas în legătură toată viața, până la sfârșitul vieții Părintelui și după aceea. Ori, cu Părintele Arsenie nu știu dacă aș fi reușit să formez o legătură din asta.

În 1949, să continui ce am început, eram student la Teologie și am aflat că Părintele Arsenie era la Sibiu. Am trimis vorbă printr-un student care mergea la Sămbăta, care îl cunoștea de când era elev de liceu și care mergea împreună cu părinții la Sămbăta, și l-am rugat să-i spună Părintelui Arsenie că sunt și eu acolo și că aș vrea să vorbesc cu el. De fapt nu atăta doream eu să vorbesc cu el, cât mi-aș fi dorit să vorbească el cu mine. Și Părintele nu mi-a dat-o în bună, că hai să vorbim. Deși eu am găsit asta, așa cumva, o lipsă a Părintelui. Poate nu l-a luminat Dumnezeu, poate nu am fost eu vrednic, nu știu ce interpretări se pot da. Da' realitatea asta este: nu a vrut să stea de vorbă cu mine. No bine, nu a vrut, nu a vrut. Nu aveam ce să fac. Mi s-a mai întâmplat o situație dintr-aceasta în 1987. În 1987 Părintele Arsenie era la Prislop. Acolo era plecat de la Sămbăta. (...)

Între timp Mănăstirea de la Prislop a devenit mănăstire de maici prin stăruința Maicii Zamfira, care era absolventă de Teologie, care îl cunoștea pe Părintele Arsenie, care s-a dus și ea la Prislop împreună cu Părintele Arsenie și s-au aranjat lucrurile în așa fel încât mănăstirea de la Prislop să devină mănăstire de maici. Și Părintele a rămas acolo ca duhovnic la obștea din Mănăstirea Prislop, obște care a durat până în 1959. Părintele a avut acolo o întrerupere, în sensul că în 1951-1952, cam pe atunci, a fost arestat și dus la Canal. Se făcea pe atunci Canalul Dunăre-Marea Neagră, care după aceea s-a părăsit și la care au lucrat mulți deținuți politici. Și Părintele a fost între cei care au lucrat acolo. A stat acolo cam vreo 9 luni. Apoi s-a întors la Prislop, a fost foarte mult urmărit de Securitate și maica Zamfira l-a ajutat pe Părintele, în sensul acesta de a-l scuti pe Părintele de relațiile cu oamenii. A fost foarte dură. Chiar și călugări care se duceau să-l vadă pe Părintele aveau de suferit. Îi baga într-o magazie acolo, și îi ținea de seara până dimineața și dimineața le dădea drumul. Eu nu știu dacă și Părintele Arsenie cumva nu a avut o amestecare în toată treaba aceasta. În sensul acesta că el nu a dorit să mai aibă treabă prea mult cu oamenii, ca să fie scutit de deranjul Securității. Și atunci, maica Zamfira a fost cerberul care l-a ajutat pe Părintele să fie scutit de relațiile cu oamenii. Bine, mai vorbea el cu câte cineva, mai ales cu oamenii mai cunoscuți, cu cei cu care avea ceva relații sau care erau mai deosebiți, dar, în general, făcea în așa fel încât să nu se ajungă la el. Și asta a mers până în 1959.

În 1959 a primit ordin din partea Episcopiei Aradului, asta a fost în mai, să părăsească Mănăstirea Prislop. A fost o dispoziție pe care, de fapt, a dat-o stăpânirea, Guvernul, prin Departamentul Cultelor, și nu numai pentru Părintele. Și de la noi de la Sămbăta au plecat atunci vreo patru inși. Și apoi toamna a fost un decret care a golit mănăstirile. În 1959 a fost decretul și s-a aplicat în 1960, în primăvară. Ori, Părintele, în 1959, în mai, a părăsit Mănăstirea Prislop și s-a dus la București. Și având el pregătire de pictor și de sculptor s-a angajat la Atelierele Patriarhiei și a lucrat acolo vreme de 10 ani. A pictat icoane, în special pe email. În 1969 a început pictura de la Drăgănescu. Cum s-a ajuns la asta? Maica Zamfira, care a fost stareță la Prislop, s-a retras și ea de la Prislop, o dată cu Părintele. Mănăstirea s-a desființat atunci, maicile și surorile s-au dus la Sibiu, au stat în Sibiu și apoi în Rășinari, unde au lucrat la Arta Manuală. Maica Zamfira s-a dus cu Părintele. Părintele a stat în București până în 1980, 1981. În 1982 parcă, s-a sfințit biserica de la Drăgănescu, pe care Părintele a pictat-o de două ori. A pictat-o în tempera prima dată și s-a „pangarit”, cum zicea el, adică s-a afumat de lumânări. După aceea, a găsit modalitatea să scoată lumânările din biserică și s-a apucat Părintele și a mai pictat-o o dată. În 1982, cred, s-a sfințit biserica de la Drăgănescu.

Pentru că a venit vorba de pictura Părintelui Arsenie, prin 1970 și ceva, în legătură cu epitaful pictat de Părintele și care se putea vedea de vizitatori în holul stăreției vechi, stăteam de vorbă cu un cadru universitar din Sibiu, pe nume Bologa. Și zic și eu în legătură cu epitaful: Epitaful acesta este unul deosebit, făcut de un Părinte despre care zic eu că

este un geniu. Și domnul respectiv a zis: „Asta înseamnă că are o cultură perfectă și încă ceva”. Și am zis: Nu știu dacă are o cultură perfectă, dar, sigur, pe lângă cultura pe care o are, are „încă ceva”.

Părintele, după ce a terminat pictura la Drăgănescu, s-a retras, a stat prin București, la Sinaia. Pentru că la Sinaia grupul acela de surori și de maici care au fost în subordinea Părintelui cândva la Prislop și-au cumpărat o vilă, din munca lor. Ele au muncit la Munca Manuală, mai întâi în Sibiu, apoi în Rășinari și apoi s-au mutat la Sinaia. Acolo este un fel de așezământ cvasi-monahal. Părintele a avut acolo o chilie, a stat acolo, acolo a și murit în 1989 și grupul acesta mai există. Maica Zamfira e conducătoarea acestui grup, care nu ai putea zice că e o unitate monahală. E o unitate monahală doar în sensul acesta, că stau acolo niște viețuitoare care trăiesc cum trăiesc călugării. (...)

Părintele la Sinaia a murit. S-au făcut multe vorbe în legătură cu moartea Părintelui. De fapt, el a murit de moarte naturală. A avut ceva cu rinichii.

Nu știu dacă am continuat ideea aceea că Părintele, în 1949, nu a vrut să vorbească cu mine. Deși eu zic că ar fi trebuit să vorbească cu mine și pentru că l-am rugat, dar și pentru că, fiind eu într-o situație specială, zic eu, aveam nevoie de un ajutor mai mult decât cineva care este într-o situație obișnuită. Nu vreau eu să mă prevalez de niște lucruri. De exemplu, Părintele Șoima, un părinte care a fost profesor de muzică și de tipic la Teologie, odată nu mi-a prea convenit mie treaba aceasta, dar după aceea mi-am dat seama că a avut dreptate, vroiam să plec acasă. Și Părintele Șoima se gândea că e mai bine să rămân, era de Rusalii, era o festivitate la Sibiu în legătură cu Mitropolitul Nicolae Bălan. Nu mai știu eu cum a fost, cum n-a fost, dar știu că a fost vorba de asta că vreau să plec și că o mai vrut cineva să plece și nu l-a lăsat Părintele Șoima. Da' zice: „Dumitale zice îți dau voie, că dumneata nu ai așa de multe bucurii câte avem noi”. Mie nu mi-a prea convenit treaba asta, că a zis el vorba asta, dar după aceea mi-am dat seama că a avut dreptate. Adică, domnule, într-o situație specială trebuie și un tratament special. Nu așa că nu vorbesc, lasă-l încolo de Teofil, nu vorbesc cu el. Și apoi nu am mai ajuns să vorbesc cu Părintele decât în 1965. La Prislop nu am fost. I-am mai scris o scrisoare la care a răspuns Părintele, dar nu mie mi-a scris, ci Părintelui Serafim, că o să-mi scrie. Da' nu mi-a mai scris. Când m-am întâlnit cu el în 1965, mi-a spus: „Măi, îmi aduc aminte de scrisoarea aceea” și a căutat el o modalitate de a se scuza, că tocmai de aceea că nu mi-a scris m-a avut el în vedere mai mult decât dacă mi-ar fi scris și m-ar fi uitat. Dar, în sfârșit, sunt lucruri pe care Dumnezeu le știe, nici nu are rost să le îmblățești de pe-o parte pe cealaltă, că tot alea-s.

În 1965 când m-am întâlnit cu Părintele, într-adevăr a fost o întâlnire cu rost și cu folos. Părintele mi-a pus în atenție un lucru care, zic eu, este bine să îl aibă în vedere oricine. Și anume despre cunoștința de Dumnezeu prin Dumnezeu sau despre cunoștința de Dumnezeu prin studiu. Și zicea Părintele: „Teologie pot să facă și păgânii și necredincioșii”. Dar noi trebuie să căutăm o cunoștință pe care ne-o dă Dumnezeu, cumva prin limpezimea sufletului. Mi-a pus în atenție Catavasia I din Catavasiile Înălțării: „Cu dumnezeiescul nor fiind acoperit, gângavul a spus legea cea scrisă de Dumnezeu. Căci scuturând tina de pe ochii minții vede pe Cel ce este și se învață cunoștința Duhului, cinstind cu dumnezeiești cântări”. Bineînțeles că am reținut catavasia, pentru că o știam și a făcut niște referiri la asta și mi-au plăcut foarte mult referirile. Adică, aici este vorba despre Moise, despre Duhul Sfânt Care-l învăluie pe Moise, Dumnezeu Care îi vorbește, despre condiția de a-ți vorbi Dumnezeu, în înțelesul că trebuie să-ți scuturi tina de pe ochii minții – pentru că avea Părintele vorba: „În mintea strâmbă și lucrul drept se strâmbă”. Să izvorască din sufletul tău niște cântări spre slava lui Dumnezeu, cântări din intuiția măreției lui Dumnezeu.

Atunci eu am fost la Părintele Arsenie cu un student care a plecat în oraș între timp. Părintele m-a dus într-un birou și se ducea și lucra și după aceea mai venea și mai stăteam puțin de vorbă. Și când să plecăm, Părintele o luat bagajul studentului acela și am ieșit. El o ieșit înaintea mea și nu m-a condus, așa ca să-l aud eu pe unde merge și să merg după el. Nu mi-a fost foarte comodă treaba și mă miram eu așa. Poate mai avea el și niște dorințe de a face el niște experiențe... ce știu eu? Dar, atunci când am fost eu în 1965 la București cu băiatul acela, care acum e preot și e consilier la Sibiu, Părintele Simion Săsăujan era student în anul 3 la Teologie. Și a zis Părintele către el: „Să fii înțelegător față de neputința omenească”. Mi-a plăcut foarte mult cuvântul acesta și eu îl socotesc cel mai important cuvânt dintre cuvintele rostite de Părintele Arsenie. „Să ai înțelegere față de neputința omenească”. M-am gândit de foarte multe ori la lucrul acesta, l-am spus de foarte multe ori și, mai ales, am constatat că neputința omenească este o realitate din care mulți nici nu pot ieși. Chiar și noi înșine, de multe ori suntem limitați cu posibilitățile de a ne manifesta, așa că e de mare importanță să fii înțelegător față de neputința omenească. Bineînțeles, toate cuvintele Părintelui, câte le știm și câte le putem ști, sunt importante, dar cred că de măsura asta nu este nici unul. Deci, în cazul nostru, să-l înțelegi și pe acela care te vorbește de rău, să-l înțelegi și pe acela care nu-și poate ține gura, să-l înțelegi și pe acela care vrea să facă un lucru peste tine, că vrea el să-l facă, chiar dacă nu vrei tu să-l facă, toate lucrurile acestea să le categorisești ca neputință omenească și să-ți dai seama că altfel nu se poate.

Eu m-am mai întâlnit cu Părintele și de altă dată. Părintele a fost cum a putut el să fie față de mine. Eu nu am fost un admirator al Părintelui Arsenie, deși m-am bucurat de toate afirmațiile lui care au ajuns la mine. Mi-ar fi părut tare bine dacă se putea face un om din doi, și anume: un om cu mintea Părintelui Arsenie și un om cu inima Părintelui Serafim. Ar fi fost ceva excepțional. Nu se poate, fiecare este cum este. Eu l-am preferat pe Părintele Serafim totdeauna,

chiar dacă mi-au plăcut verdictele date de Părintele Arsenie. L-am considerat totdeauna o personalitate puternică, ca și care nu a mai existat altcineva în Biserică, din câți știu eu, din cât cunosc eu, contemporani cu noi. Nu mă gândesc că nu au fost în istorie personalități cu mai multă priză la oameni decât Părintele Arsenie. Din câți oameni am cunoscut eu, care au lucrat în Biserică, consider că Părintele Arsenie a fost cel mai de vârf, **Culmea viețuitorilor și propovăduitorilor în contemporaneitatea noastră**. A avut și autoritate, a avut și cultură. Să ne gândim numai la îndreptarul acela de viață cu oxigen, glicogen, somn, să-ți păstrezi hormonii și să ai concepție de viață creștină, deja vezi că este un om de excepție, un om care ține seama și de lumea aceasta, nu numai de lumea de dincolo. Dacă ne gândim la toate lucrurile acestea ne dăm seama că Părintele a fost, într-adevăr, un om mare. A fost un duhovnic mare, a fost și un om cu pătrundere, a fost și om cu dar de la Dumnezeu, a fost și om cu perspectivă, cu largime de gândire, de înțelegere. Și-a dat el seama că nu poți să schimbi multe în lumea aceasta, dar, în orice caz, a fost omul care și-a dat seama de niște realități la care noi aștialăți nu ajungem. Cu toate acestea, s-a impus în conștiința multor credincioși, în așa fel încât nu numai cei care l-au cunoscut l-au avut în seamă, cât și cei care nu l-au cunoscut, care au aflat de la alții de Părintele Arsenie, au fost îndrumați. Se îndemneau unii pe alții să meargă pe la Părintele Arsenie. Unii dintre ei au reținut anumite lucruri, cum am reținut eu rugăciunea de toată vremea, cum am reținut Catavasia de la Înălțarea Domnului, cum am reținut faptul că Teologie pot face și păgânii, cum am reținut că trebuie să ai înțelegere față de neputința omenească. Sunt niște lucruri care au rămas după Părintele. Și apoi gândurile lui din **Cărarea Împărăției**. Doar atâta îmi pare rău, că sunt gânduri de început, nu sunt gânduri de către sfârșit, adică gânduri de către sfârșitul vieții. Bineînțeles că îl caracterizează – cu gândurile cu care a început de acelea a și lucrat în general. Deși am impresia că Părintele și-a mai și schimbat din idei, din gândurile lui. De exemplu la început îi îndruma pe mulți să se facă călugări. Către sfârșitul vieții îndemna să nu se mai facă călugări, probabil și pentru motivul că și-a dat seama că mulți dintre cei care s-au făcut călugări nu au realizat ceva deosebit în viața lor, în viața mănăstirii și în viața Bisericii.

Fântânița Părintelui Arsenie

Fântânița de lângă mănăstire nu Părintele a descoperit-o. Era acolo un izvor natural. Părintele a fost atenționat despre existența celui izvor de către un frate de la mănăstire. Și fratele respectiv a spus: Părinte, să știți că eu știu undeva un izvor cu niște apă foarte bună. Și Părintele a zis că vrea să-l vadă și el. Și așa s-a dus Părintele la izvor și a văzut că e apă bună. Ani și ani izvorul acesta a rămas așa, fără să se îngrijească cineva să facă acolo niște bănci și o masă. Acestea le-a făcut Părintele Efrem, un părinte care a murit în 1984. Nu el personal, ci a angajat niște oameni. Și s-a făcut ceea ce este acolo.

Acolo s-a vindecat o fată care 17 ani a fost în cărucior și după 17 ani i-a venit puterea acolo, la fântâniță.

Părintele Ieromonah Dionisie Ignat de la Mănăstirea Albac povestește împrejurarea cum Maria Silaghi și-a căpătat întregimea trupului la „Fântâna Părintelui Arsenie”.

„Eram student în anul I la Teologie la Sibiu, sunt și sibian, de loc din Cisnădie și fiind în vacanța de vară am primit ascultare de la Î.P.S. Serafim acuma, atuncia era duhovnicul Institutului de Teologie, «să te duci să stai 2 săptămâni la Sâmbăta». Fiind prieten cu Maria Silaghi, fiindcă o ajutam tot mereu la biserică, îi duceam căruciorul sau o purtam în spate, pentru că avea scleroză în plăgi de 17 ani. Și avea tot mereu nevoie de ajutor să o ducă cineva, să o urce, să o coboare scările, să o ducă la biserică. Cu vreo două zile înaintea de a merge la Sâmbăta am trecut pe la ea și i-am zis: uite, m-a trimis P.S. Serafim să stau acolo la Sâmbăta vreo două săptămâni și zice: și noi ne-am gândit să venim, dar știm că e mai greu... da' zic eu, haida să mergem că dacă sunt și eu acolo vă mai ajut și eu să vă mai duc cu căruciorul. Și a zis că tare ar vrea să ajungă la izvor. Și eu am zis că haide să mergem. Era într-o vineri când am ajuns acolo. S-a pregătit pentru spovedanie și pentru Sfânta Împărtășanie, chiar în vinerea aceea dimineața s-a spovedit, a fost la Sfânta Liturghie, s-a împărtășit, după împărtășanie a stat la Sfântul Maslu, iar după Sfântul Maslu, pe la ora 15 ne-am înțeles că, după ce se odihnește, să o duc eu cu căruciorul până la izvor acolo, erau vreo 2 km. Era 3 august 1990. Și pe la ora 14.30 s-au ridicat niște nori de ploaie foarte mari și dădea înapoi să nu mai mergem. Da' am spus: haide să mergem, că ajută Dumnezeu, ne ajută Părintele Arsenie. Și am pornit încet, încet. La pâraiașul acela, peste care a trebuit să trecem, erau acolo niște muncitori care s-au împotmolit cu mașina și zice: trebuie să ne întoarcem înapoi, că mi-e rușine să nu mă vadă că mă treci în spate. Și am zis că nu-i nimica, trecem printr-altă parte. Și am ocolit puțin mașina aceea și ne-am dus pe mai în jos puțin și am trecut și am împins căruciorul până acolo sus, la izvor. La izvor l-am tras în sus, că era mai ușor de tras, decât de împins și l-am lăsat lângă drum acolo sus. Apoi am dus-o în brațe până la izvor. S-a spălat pe piciorușe, pe mâini, pe față, am spus «Cuvine-se cu adevărat» și am mai spus niște rugăciuni.

Apoi au venit niște turiști mai gălăgioși și am zis că hai să mergem, că nu mai îi de noi aicea. Și zice: mă țin de tine, până când ne depărtăm, ca să nu vadăăștia că mă duci în spate. Și zic, bine, ține-te. Și s-a ținut, a mers și am ajuns până la cărucior. La cărucior zice: simt așa o putere în picioare hai să mergem până la drum, că am văzut că ai tras greu căruciorul în sus, că era pietriș, erau bolovani. Și când a ajuns la drum, tot așa a zis: să știi că nu mă dor picioarele. De obicei, când mergea mai mult de 10 metri i se întorceau picioarele, mâinile i se suceau. Și când am ajuns la drum am spus că acuma, dacă tot mergem, să mergem până la mănăstire. Și atuncia a mers până la mănăstire, a intrat în mănăstire pe picioarele ei. Era sora Iuliana, era sora Ana, adică Aurica acolo, care au văzut și s-au minunat. Însă făcuse febră

musculară și sâmbăta nu s-a mai putut ridica din pat. Dar Duminică la Liturghie s-a ridicat și de atunci nu s-a mai așezat în cărucior. Acuma este în obștea Schitului din Retezat, împreună cu sora ei, care o mai îngrijește.”³

DESPRE „FÂNTÂNI” (DUHOVNICI)

„Cei săraci și lipsiți caută apă, dar nu o găsesc; limba lor este uscată de sete” (Isaia 41, 17), din pricină că Izvorul apei celei vii l-au părăsit și „și-au săpat fântâni sparte, care nu pot ține apă” (Ieremia 2, 13).

De toată starea asta rea a lucrurilor are să dea seama și poporul, căci toată decăderea e de la părinți începătură – „Și preotului i se va întâmpla ca și poporului” (Isaia 24, 2). Asta le spunea Părintele Arsenie credincioșilor atunci când veneau la dânsul să se plângă de preoții lor. Îi îndemna pe oameni să nu se mai văicărească, ci să nască sfinți, să nu mai sape „fântâni sparte”, dacă într-adevăr sunt însetați.

Deci, cu alte cuvinte spus: „Sapă, frate, sapă, sapă, Până când vei da de apă. Ctitor fii fântânilor, ce Gura, inima ne-adapă.” (Lucian Blaga)

„Cele mai multe lucruri au locțiitori: când n-ai la îndemână un ciocan și vrei totuși să bați un cui, pot fi de folos o piatră sau tocul de la pantof. Când îți lipsește masa pe care să-ți așezi hrana, un placaj poate face și el destul de bine treaba. Un scaun poate fi înlocuit de un bolovan, un cuțit – de un ciob de sticlă ascuțit, cutia de chibrituri – prin cremene și iască. Dacă vrei să faci o groapă în pământ și n-ai sapă, poți încerca cu un băț, dacă n-ai oglindă să-ți vezi chipul, poți folosi un lighean cu apă. La nevoie, când te prinde furtuna și n-ai casă, te poți adăposti într-o colibă sau chiar sub buza unei stânci, iar un buștean poate uneori servi drept barcă, așa cum două-trei pietre încinse bine în foc pot fi întrebuințate drept plită. Și așa mai departe. Dar o fântână cu ce să o înlocuiești?

Fântânile nu au locțiitori.

Câte deosebiri nu întâlnești la fântâni! Unele sunt extrovertite, precum cele arteziene; Ele își risipesc cu profunzime și generozitate apa. Cele mai multe dintre acestea arată un clar dezinteres pentru util; cu un vădit temperament de artist, ele ne desfată prin nenumăratele curcubeie strălucitoare. Fântânile de țară sunt mai reținute și mai introvertite. Unele, totuși, semețe, cele cu cumpănă, îți fac semn de departe, te atrag, te îndeamnă să te servești de ele. Pe altele, modeste, pitulate sub câte un copac, având un mic acoperiș conic, o pălărie de protecție deasupra, trebuie să știi să le găsești. Există fântâni princiare, cu grifoni, delfini, scoici și naiade, toate cioplite în piatră. Există fântâni cazone, cenușii, plasate exact în centrul curții închise a unei cazărmi. Există fântâni serioase, grave, cu mecanismele bine unse, dar și fântâni glumețe, care te împroașcă și te stropesc atunci când te străduiești să întrebuințezi apa pe care ai scos-o din ele. Unele scârțâie de bătrânețe din toate încheieturile și au ghizdurile antice și acoperite de mușchi, altele își proclamă, cu trufie, printr-o inscripție, vârsta și cine le-a săpat. Există fântâni care astâmpără de îndată setea, altele, care îți o sporesc pe ce bei mai mult. De unele n-ai vrea să te mai îndepărtezi și le ții minte toată viața. Pe altele le părăsești repede și le uiți de îndată ce nu le mai vezi în preajmă. Fântânile au, fiecare, fire, temperament, caracter și obiceiuri proprii, neasemenea. Dacă n-ar avea apă, ai spune că nu există nimic comun între ele. Dar au. (...)

Fântânile au și reputații cum nu se poate mai diferite între ele: despre unele se spun povești de spaimă, cum că, spre pildă, și-ar fi găsit în ele sfârșitul vreo fată nemângâiată. Despre altele se zice că mijlocesc întâlniri, cum fusese cea dintre Isaac și Rebecca. Unele au renumele de a avea o apă cu virtuți curative și de aceea atrag în jurul lor o mulțime de oameni în zilele de sărbătoare, iar când renumele le este încă și mai mare, se fac într-acolo veritabile procesiuni. Întâlnești fântâni despre care circula atâtea calomnii încât, deși sunt puse în mijlocul pieței orașului, pe unde trec zilnic mii de oameni, nimeni nu vrea să se uite la ele. Despre altele, dimpotrivă, se crede că sunt în stare, contra unui bănuț aruncat în apa lor, să-l facă pe drumețul ce l-a azvârlit acolo să revină la ele. Reputațiile fântânilor se fac și se desfac: fântâni importante cândva își pierd, nu prea se știe exact de ce, mai tot creditul și ajung să fie de-a dreptul abandonate, părăsite. Stau, de aici înainte, pierdute, cu trupul prădat de buruieni, cu cumpăna prăbușită, cu găleata mâncată de rugină, înnămolite și uitate de Dumnezeu. (...)

La unele fântâni, oricât te-ai roti în jurul lor, vezi numai zidărie, țevi și lanțuri. La altele, oricât te apleci deasupra ghizdurilor, nu zărești decât tenebrele adâncului. Dar mai sunt și fântâni din care, atunci când te uiți în penumbra lor, te privește, luminos și albastru, un ochi de cer.”¹

Prin urmare, frate, „Sapă numai, sapă, sapă, Până dai de stele-n apă!” (Lucian Blaga)

CONCLUZII

Am început lucrarea de față cu îndemnul cuprins în Epistola către Evrei, în capitolul 13. Până aici am avut în vedere prima parte a acestuia, și anume: „Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața...”, și am văzut și cu acest prilej că Părintele Arsenie Boca este unul dintre mai-marii noștri, căruia i se cuvine amintirea noastră. Dar, de-acum, ar trebui să ne gândim și la ultima parte a îndemnului de mai sus și anume la: „urmați-le credința”. Ar trebui, deci, să ne întrebăm ce s-a întâmplat în acest timp care a trecut de la moartea Părintelui Arsenie. I-am urmat credința? Generația tânără de teologi sau monahii, mai ales cei pe care i-a îndrumat personal, au transformat moștenirea Părintelui Arsenie într-un punct de plecare întru mărturisire?

Cei care au simțit contemporaneitatea cu Părintele drept o binecuvântare, împreună cu cei care-l descoperă acum pe Părintele, citindu-i scrierile sau ascultând mărturii despre dânsul, după cuvântul Epistolei amintite, sunt îndemnați să o facă.

Unii însă, din pricini numai de ei gândite, sunt de părere că despre activitatea și lucrările Părintelui Arsenie „se cuvine mai mult și mai bine să se tacă, decât să se vorbească...”¹. Acesta este și principalul motiv pentru care, despre Părintele Arsenie nu au apărut cărți, așa cum au apărut despre toți marii duhovnici ai României.

În afară de **Cărarea Împărăției**, care a dispărut de mult de pe piață (de fapt eu nu am văzut-o niciodată într-o librărie de carte religioasă²), mai sunt multe predici, meditații, schițe și desene care încă nu au fost tipărite, poate – zic unii – pentru a respecta ultima dorință a Părintelui Arsenie, anume aceea de a nu-i fi date publicității.

Cu ele însă sau fără ele, tot există un interes crescând față de personalitatea Părintelui Arsenie.

Este știut, de pildă, faptul că dintre toate mormintele duhovnicilor români, mormântul Sfinției Sale este cel mai căutat, devenind unul dintre cele mai cunoscute locuri de pelerinaj la care merg creștini din toată țara, an de an tot mai mulți.

Tot în acest sens, un exemplu concret și foarte concludent și el este acela că, pe Internet, în cazul vizitatorilor de Pagini de spiritualitate ortodoxă, cele mai căutate nume sunt „arsenie” și „boca”, lucru pe care îl ilustrează cât se poate de limpede Statistica unui astfel de Site, pe care o reproducem în **Anexa III**.

Dar, în legătură cu Părintele Arsenie Boca constatăm, cu părere de rău, că există și extreme: pe de-o parte, unii îl învinuiesc și îl suspectează de tot felul de lucruri³, iar pe de altă parte alții, cei însetați de legende mai mult sau mai puțin miraculoase⁴, exagerează în ceea ce privește viața și activitatea Sfinției Sale. Din 1989 încoace am tot întâlnit astfel de atitudini sau mărturisiri apărute în diverse publicații, semnate fie de gazetari aflați în treabă, fie de omeni care se pretind deștepți, cu aere de intelectuali⁵, fie de fețe bisericești, care au dat dovadă că nu au înțeles că sunt și lucruri care se situează deasupra întâmplărilor în jurul cărora se pot face exerciții gazetărești, lucruri care trebuie să se continue a se desfășura dincolo de zgomotul și de curiozitatea întreținute în jurul unor realități umflate de gazete, ca lucrurile sfinte și mari, ca și creșterea grâului, ca viața intimă a familiei, ca respirația continuă, ca rugăciunea zilnică⁶.

Cu toate acestea însă și aceștia, asemenea celor care l-au surghiunit pe Părintele Arsenie, nu i-au stins slava, ci, dimpotrivă, i-au înălțat-o și mai mult, au făcut-o mai strălucitoare.

„Așa e cu natura faptelor duhovnicești. Nici o piedică materială nu le oprește! Dimpotrivă, înfloresc și cresc în fiecare zi. Nu le veștejește nici timpul și nu le oprește nici depărtarea.”⁷

În acest înțeles numea Sfântul Ioan Gură de Aur trupurile sfinților și izvoare, și rădăcini, și miruri duhovnicești.

„Pentru că izvorul, rădăcina și mirul, adică parfumul, nu-și îngrădesc însușirile lor numai la ele, ci le răspândesc la mare depărtare în jurul lor. De pildă, izvoarele izvorăsc multă apă, dar nu țin apele în sânul lor, ci dau naștere la râuri care curg mai departe și se întâlnesc cu marea. Și așa, izvoarele, ca o mână întinsă, îmbrățișează prin prelungirile lor apele mărilor. La fel, rădăcinile plantelor și ale arborilor stau ascunse în sânurile pământului; dar puterea lor nu rămâne

jos în pământ; mai ales aceasta este însușirea viței de vie care se agață de copacii înconjurători. Când coardele viței de vie se agață de ramurile de sus ale copacilor, târându-se pe ele, se întind până la mare depărtare și fac prin desişul frunzelor un acoperiş întins. Asta e și însușirea mirurilor, a parfumurilor. Parfumurile sunt păstrate în casă, dar adeseori mirosul lor plăcut se răspândește prin ferestre pe ulițe, pe străzi, în piață și vestește trecătorilor calitatea parfumurilor din casă. Dacă izvorul și rădăcina, dacă natura plantelor și a aromatelor au atâta putere, apoi cu atât mai mult trupurile sfinților.”⁸

Că spusele acestea nu-s minciuni îl arată marile pelerinaje de la mormântul Părintelui Arsenie.

ANEXA I

Cuvînt lămuritor în privința unor afirmații din anexa la „Cărarea Împărăției”, prezentată sub titlul „Notă asupra ediției”, semnată de Monahia Zamfira Constantinescu¹

Moto:

„Dacă cerți pe cerșetorul, căruia o pâine-i dai,
Raiul nu e pentru tine, nici tu nu ești pentru rai.
Miere chiar de i-ai da astfel, nu e faptă de creștin,
Căci până să-ți guste mierea, i-ai turnat pe ea pelin”.

Vasile Militaru: Vorbe cu filc

Considerații generale

Cartea Părintelui Arsenie, **Cărarea Împărăției**, apărută recent în Editura Episcopiei Aradului, este urmată de o postfață, scrisă de Prea Sfințitul Timotei Sevițiu al Aradului, de o scrisoare adresată Părintelui Arsenie de Nichifor Crainic și de niște mărturisiri făcute de Părintele Profesor Universitar Simion Todoran. Toate acestea sunt scrise decent și odihnitor, iar atmosfera creată de ele se potrivește cu cartea pe care o prezintă. Nu tot așa stau lucrurile în privința **Notei asupra ediției**, semnată de Monahia Zamfira Constantinescu, în care nu se prezintă observații asupra cărții – cum era de așteptat, ci se dau și unele lămuriri – care, până la urmă, au și ele nevoie de lămurire, iar aceasta se face într-o formă care tulbură „calea senină”, pe care ne-o indică lucrarea Părintelui Arsenie. Este „veninul” și „pelinul” turnat peste „mierea” cărții și a mărturisirilor care o însoțesc. Toți cei cu care am venit la vorbă despre **Cărarea Împărăției** și-au exprimat nemulțumirile, pentru aprecierile din **Notă asupra ediției**, care nu privesc ediția, ci lucruri în afara ei. Toți apreciază negativ afirmațiile la care ne este luarea-aminte și de care ne vom ocupa mai jos.

Bietul Părinte Bodogae!

Îndată după trecerea la cele veșnice a Părintelui Arsenie, fostul său coleg de Teologie și chiar de bancă, Părintele Teodor Bodogae, s-a simțit îndemnat să scrie câteva rânduri **În amintirea Părintelui Arsenie**, pe care le-a publicat în „Telegraful Român”, din luna ianuarie 1990. Nu-mi pot închipui că Părintele Bodogae s-ar fi putut gândi că articolul său de pomenire a Părintelui Arsenie va fi considerat cândva, după aproape șase ani, ca fiind scris „la comandă”, cu scopul precis de a „minimaliza și caricaturiza” „această complexă, harică și marcantă personalitate a monahismului din Ardeal”.

Luând aminte la o astfel de apreciere sau supoziție, gândul mi se duce la cuvântul Domnului Hristos: „De va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat, iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Și dacă lumina din tine este întuneric, întunericul cu cât mai mult?” (Matei 6, 22–23). Mă gândesc, de asemenea, la ceea ce i-a spus stăpânul din pilda cu lucrătorii tocmiți la vie (Matei 20, 1 și urm.) unui nemulțumit: „sau ochiul tău e rău, pentru că eu sunt bun?” (Matei 20, 15). Să nu uităm apoi că „Din prisosința inimii grăiește gura” (Matei 12, 34). Un monah simplu, trăitor odinioară în mănăstirea noastră de la Sâmbăta, spunea: „Pe om, dacă îl cauți de bun, bun îl găsești, iar dacă-l cauți de rău, și rău îl găsești”. Eu am citit și recitat și am analizat articolul Părintelui Bodogae despre Părintele Arsenie și n-am găsit în el nimic „minimalizat și caricaturizat”. L-am înțeles ca pe un articol de aducere aminte și atâtă tot.

Cum stau lucrurile în legătură cu numele Părintelui Arsenie înscris pe crucea-monument a luptătorilor din rezistența anticomunistă, monument ce se găsește în curtea mănăstirii noastre?

În toamna anului 1995 s-a ridicat în curtea Mănăstirii de la Sâmbăta o cruce monument, pe care se află scrise numele celor ce au murit pentru țară, făcând parte dintre cei ce au luptat în Munții Făgărașului, în rezistența anticomunistă.

Drept cap de listă a fost scris numele Părintelui Arsenie. Spun „a fost scris”, pentru că acum nu mai este scris, deoarece în seara zilei de 21 noiembrie a fost șters, în mod abuziv, de către un fanatic apărător al numelui Părintelui Arsenie. Și când te gândești că acel fanatic este în rosturi de îndrumător de oameni și mai ales de tineri!

Ni se reproșează că nu ne-am opus noi, „Prea Cuvioșii Părinți de la Mănăstirea Sâmbăta, cu știrea căroră s-a făcut acest lucru, ba mai având și binecuvântarea arhierescă”. Cine poate face o astfel de afirmație, anume că lucrurile s-au petrecut cu știrea noastră și cu binecuvântarea arhierescă, înseamnă că știe mai bine decât noi. Ori, așa ceva nu se poate.

Părinții de la Sâmbăta s-au văzut în fața faptului împlinit. Fără îndoială că binecuvântare și aprobare pentru monument a fost, și pentru așezarea lui în curtea mănăstirii. Nu cred că s-au discutat și chestiuni de amănunt, cum ar fi aceea dacă să fie sau nu scris și numele Părintelui Arsenie pe monument. Părinții de la Sâmbăta au luat la cunoștință că numele Părintelui Arsenie e scris pe monument abia atunci când monumentul a fost ridicat și când, la drept vorbind, nu se mai putea face nimic. Și mai e ceva: personal, când am aflat că numele Părintelui e scris pe monument, mi-am zis: „Cei care l-au scris vor fi știind mai bine decât mine, decât noi, de ce l-au scris”. Și mai departe, mi-am zis: „Cine știe ce acțiuni va fi desfășurat Părintele, de care noi nu știm, dar de care știu cei ce l-au pus cap de listă”. În sfârșit – și asta nu trebuie să fie trecută cu vederea –, la festivitatea de sfințire a monumentului, Î.P.S. Mitropolit Antonie, în legătură cu prezența numelui Părintelui Arsenie pe cruce, a spus: „Am văzut pe cruce și numele Părintelui Arsenie Boca, vestitul mare duhovnic al vremii, un Zamolxis al neamului românesc, și nu m-am mirat deloc; m-aș fi mirat să nu fie... Ctitorii acestei cruci monumentale știu desigur de ce au trecut pe cruce și numele Părintelui Arsenie. Ne vor spune ceva. Pentru istorie, voi putea completa și eu unele lucruri, în memoriile mele; în ceea ce poate vor fi cândva memoriile mele”. (Cuvintele acestea au fost imprimate pe casetă, de unde le-am redat). În această perspectivă au știut cei de la Sâmbăta de prezența numelui Părintelui Arsenie pe cruce și nu s-au opus. Cine s-a opus, n-a știut sau n-a vrut să știe de acestea.

Având în vedere toate acestea, ne putem da seama că înscrierea numelui Părintelui Arsenie pe monumentul de la Sâmbăta n-a fost – cum se afirmă – „o ultimă încercare de a răstălmăci rostul și sensul profund creștin al activității Părintelui Arsenie”.

E bine că s-a pus în atenție faptul că Părintele Arsenie n-a fost scos de la Sâmbăta de autoritățile locale, ci a primit ascultare de la Mitropolitul Nicolae Bălan să organizeze Mănăstirea Prislop, însuși Mitropolitul ducându-l pe Părintele la Prislop. La acestea se mai poate adăuga că Părintele a fost chemat de Mitropolitul Nicolae să se întoarcă la Sâmbăta când Mănăstirea Prislop a trecut în perimetrul eparhiei Aradului, dar Părintele Arsenie i-a cerut Mitropolitului să-l lase în continuare la Prislop. Cunos, în această privință, câteva scrisori ale Părintelui, adresate Mitropolitului Nicolae Bălan și Părintelui Grovu, pe cel din urmă rugându-l să intervină pentru a i se da binecuvântarea să rămână la Prislop.

„Nici mort nu mă mai întorc la Sâmbăta”

În ceea ce privește cele în legătură cu locul de înmormântare, cu deshumarea și cu o eventuală mutare a osemintelor Părintelui Arsenie la Sâmbăta, despre toate acestea am luat la cunoștință din cele afirmate în expunerea anexă la „notă asupra ediției”.

Nu mai știu de unde și prin ce împrejurare mi s-a împlântat în minte ideea că Părintele va fi înmormântat la Mănăstirea de la Sâmbăta. Abia la moartea Părintelui am înțeles că gândul meu nu se potrivește cu realitatea și abia de curând am aflat că Părintele și-a ales loc de înmormântare și că a zis: „Nici mort nu mă mai întorc la Sâmbăta”, și cu alt prilej: „Pecetluit să-mi fie mormântul până la a doua venire”. Nu-mi amintesc să se fi vorbit vreodată în mănăstirea noastră despre o reînhumare la mănăstirea la care și-a început activitatea. Este de mirare deci că în altă parte s-a putut vorbi despre așa ceva și că asta începe să se știe abia acum, din informațiile semnate de Maica Zamfira. Mulțumim de informații. Nu ne deranjează cu nimic.

Un acatist contestat și un om defăimat

Am lăsat la urmă cele două scrieri ale Părintelui Ieromonah Dometie Moian, **Acatistul Prea Cuviosului Părinte Arsenie și Viața Sfântului Prea Cuvios Părinte Arsenie**, în privința căroră a fost și mai este atâta zbatere.

Din referirile făcute la aceste scrieri reiese că ele au fost scrise și răspândite „cu încuviințarea Prea Cuvioșilor Părinți de la Sâmbăta și cu binecuvântare arhierescă”. Să știți că nu-i așa! Eu am aflat de acatist atunci când se dactilografia. L-a dactilografiat un Părinte, licențiat în Teologie, împlinind rugămintea autorului. Știind aceasta, nu mi-am făcut nici o grijă în ceea ce privește conținutul, căci mi-am zis că Părintele, fiind licențiat în Teologie, dacă va fi necesar, va face corecturile de rigoare. Astfel, acatistul nu m-a interesat, așa că n-am avut curiozitatea nici să-l cunosc. În ce-l privește pe autor, nu-l știam a fi „maniac și exaltat religios” – cum este înfățișat în rândurile la care ne este luarea aminte –, ci îl știam om inteligent, chiar dacă nu avea pregătire școlară, și îl mai știam cu multă evlavie la Părintele Arsenie. În cuvântul meu de la înmormântarea Părintelui Ieromonah Dometie, am spus despre el următoarele: „Părintele Dometie, cu rosturile pe care le-a avut, s-a făcut plăcut oamenilor. Și să știți că ceea ce l-a caracterizat cel mai mult și mai mult – poate mai mult decât pe oricare dintre noi –, a fost evlavia lui la Părintele Arsenie. A fost copleșit de măreția Părintelui Arsenie, pe care l-a văzut ca pe un om mare, ca pe un prooroc, ca pe un om cu dar de la Dumnezeu, și tot timpul căuta prilej să spună ceva frumos despre Părintele. Și asta l-a dus să alcătuiască un acatist pentru Părintele Arsenie. Acatistul a început să circule chiar de la început. E drept că nu-i la măsurile la care ar trebui să fie un acatist.

Oamenii totuși au evlavie la Părintele Arsenie și la forma aceasta de revărsare de suflet. Și asta i-a adus Părintelui Dometie niște necazuri: a avut și are niște împotriviți ... La Părintele Dometie au răscolit unii și au găsit și anumite rele, între care vina aceasta că a făcut un acatist Părintelui Arsenie. Și acum se continuă încă, să zicem așa, „defăimarea lui”. Iubiți credincioși, noi nu suntem chemați să spunem ce-i bine și ce-i rău. În **Pateric** se spune că un călugăr a judecat pe cineva și l-a socotit că este rău. Îngerul s-a dus cu sufletul celui judecat la cel ce-l osândise și a zis: „Unde să-l pun pe acesta pe care l-ai judecat, la bine sau la rău?”. Dacă ar veni îngerul acum, la noi, să ne întrebe: „Unde să pun sufletul Părintelui Dometie?”, toți am răspunde: „Să-l pui la bine. Să-l pui la bine, pentru că a fost un om în care s-au odihnit oamenii, un om de care noi ne-am bucurat; a fost un om util mănăstirii; un om care și-a văzut de treabă, un om cu evlavie. Și dacă a făcut totuși și ceva rău, dar nu se poate zice că alcătuirea acatistului pentru Părintele Arsenie este ceva rău, dacă a avut umbre și pete pe suflet, iată că Biserica ne-a adunat să ne rugăm ca Dumnezeu să-i ierte toată greșala ce a făcut, cu voie și fără de voie; să-l așeze cu dreptii și cu sfinții. Noi îl ținem unde-l avem, adică în inima noastră, în cinstirea noastră, în iubirea noastră, și ne ducem mai departe viața purtându-l în sufletele noastre”.

Punând acum față în față afirmațiile celor ce-l defăimă și cele ale cinstitorilor, Părintele Dometie, Dumnezeu să-l odihnească, apare, pe de o parte, ca fiind numai „cu patru clase” – deși a făcut întreaga școală primară, precum și o școală de ucenici –, „maniac și exaltat religios”, iar pe de altă parte, „om inteligent și evlavios, învrednicit de harul preoției, e drept, la vârstă înaintată, dar după mai mult de zece ani de diaconie și după aproape patruzeci de ani de călugărie”. Cine are dreptate? Căci prezentarea e diferită.

Mă uimește afirmația că acatistul a fost scris „cu încuviințarea Prea Cuvioșilor Părinți de la Sâmbăta” și că această încuviințare i s-a dat Părintelui Dometie, „probabil, fiind (se înțelege, Părinții de la Sâmbăta) de același nivel cu autorul, iar alții ca să-l denigreze”. E groaznic să constați la ce se poate gândi cineva pus pe defăimare. Adică, de ce să-l denigrăm pe un coleg al nostru?

Cât privește răspândirea acatistului, la care ne este luarea aminte, aceasta n-are nici o legătură cu mănăstirea și nici cu Părintele Dometie, care doar l-a scris. Răspândirea au făcut-o credincioșii, care au evlavie la Părintele Arsenie și care își revarsă sufletul cinstitor, prin acatistul pe care îl au la îndemână. Dacă ar fi unul mai bun, l-ar folosi pe acela; cum acesta este singurul pe care îl au, pe acesta îl și folosesc. Și apoi, așa cum se citesc și alte cărți apocrife – cum e **Visul Maicii Domnului** – spre înmulțirea evlaviei, de ce nu s-ar putea citi și acest acatist, tot spre înmulțirea evlaviei sau spre manifestarea evlaviei?

Orice încercare de denigrare a Părintelui Dometie, ca să se pună în umbră acatistul scris de el, este fără rost, deoarece credincioșii nu citesc acatistul din evlavie față de autor sau raportându-se la autor – despre care unii nu știu nimic sau aproape nimic, iar alții știu prea puțin –, ci din evlavie față de Părintele Arsenie, pentru care este alcătuit. Pe mine nu mă deranjează cu nimic existența acestui acatist, și n-am de gând să-l opresc pe cineva de a-l citi, deși eu însumi nu-l citesc, pentru că, deși am respect față de Părintele Arsenie, nu am un cult pentru el.

Cîteva nedumeriri

Acestea fiind zise, mi-au mai rămas și câteva nedumeriri, în legătură cu rândurile pe care le am în vedere, în expunerea de față.

Citind cele scrise spre informare și lămurire, constați că de câte ori e vorba despre Mitropolitul Nicolae Bălan, el este pomenit ca „Mitropolitul Bălan”. Astfel, în nota la scrisoarea lui Nichifor Crainic, adresată Părintelui Arsenie, e scris: „Nichifor Crainic e ocrotit de Părintele Arsenie, cu încuviințarea Mitropolitului Bălan”. Mai departe, în aceeași expunere, citim: „Părintele a fost dus cu mașina de Mitropolitul Bălan”. Nu știu pe ce se întemeiază acest fel de a spune, dar fie-mi îngăduit să afirm că e o necuviință. E ca și când ar afirma cineva că lucrarea **Cărarea Împărăției** a fost scrisă de Părintele Boca sau că nota asupra ediției e semnată de Monahia Constantinescu. De ce să nu se spună, cum e corect: „Mitropolitul Nicolae Bălan?”. Și ar fi cazul să se vorbească corect, mai ales când ne gândim că Mitropolitul Nicolae Bălan l-a hirotonit pe Părintele Arsenie diacon și preot și că l-a făcut călugăr. Tot Mitropolitul Nicolae Bălan i-a dat bursă pentru Școala de Arte Frumoase și l-a trimis și la Sfântul Munte. În sfârșit, Mitropolitul Nicolae Bălan este ctitorul Mănăstirii Brâncoveanu, la care și-a început Părintele Arsenie viața de mănăstire și unde și-a desfășurat activitatea vreme de nouă ani, chiar dacă „nici mort nu se mai întoarce la Sâmbăta”.

Este vreo deosebire între săvârșire și moarte?

A doua nedumerire este aceea că, de fiecare dată când a venit vorba de trecerea la cele veșnice a Părintelui Arsenie, se exprimă aceasta prin cuvântul: „săvârșirea din viață”, în timp ce, cu privire la Părintele Bodogae, e scris: „Înainte de a muri...”. E vorba cumva de vreo nuanță? Unii mor și alții se săvârșesc?

Ceva ce nu-ți poți închipui

În sfârșit, cea de-a treia nedumerire îmi vine de pe urma constatării că o călugăriță, „Monahia Zamfira Constantinescu”, cu mai bine de patruzeci și cinci de ani de călugărie și cu aproape tot atâția ani de viețuire în preajma Părintelui Arsenie, la vârsta de 70 de ani de viață, poate purta în suflet atâta răutate, câtă emană din rândurile pe care le

semnează, ca un ultim cuvânt însoțitor al cărții **Cărarea Împărăției**. Și cuvântul, așa cum ne apare, este „pelinul” și „veninul”, turnat peste mierea celor pe care le pecetluiește. E ultima impresie și nu e cea bună...

Arhimandritul Teofil Părăian

Notă:

Aceste rânduri le-am scris în zilele de 8 și 9 februarie 1996. Le-am scris dintr-o necesitate sufletească, ca un fel de despovărare de greutatea ce o purtam pe suflet, de pe urma celor scrise, cu atâta răutate, în ultimul cuvânt însoțitor al **Cărării Împărăției**. N-am vrut să fiu polemic și cred că nici nu sunt. Unele observații trebuiau totuși să fie făcute și le-am făcut, fără să fiu incisiv. N-am cu nimenea nimic, așa cum lumina n-are nimic cu umbrele și cu petele pe care le descoperă.

ANEXA II

În pelerinaj la Sâmbăta de Sus¹

Niciodată nu mi s-au arătat mai profunde și mai pline de înțeles creștin cuvintele psalmistului care zice: „Ridicat-am ochii mei la munți de unde-mi va veni ajutorul meu, ajutorul meu de la Domnul Cel ce a făcut cerul și pământul”, ca la ocazia pelerinajului la altarul ctitoriei marelui mucenic al Legii strămoșești și al neamului românesc, Voevodul Constantin Brâncoveanu, de la Sâmbăta de Sus, la care m-am învrednicit și eu să iau parte anul acesta.

Cu părere de rău de a nu fi putut să zăbovesc mai mult în jurul acestui sfânt altar, dar cu inima plină de harul binecuvântării pe care Marele Ierarh al Ardealului Î.P.S. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan, l-a revărsat asupra tuturor fiilor săi duhovnicești, voi încerca totuși să aștern aci câteva gânduri ce m-au făcut să re trăiesc clipele în care și-a desfășurat viața Brâncoveanu Constantin.

În adevăr, Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus a fost și va fi pentru neamul românesc, dar mai ales pentru cel din Țara Oltului și din întreg Ardealul, simbolul ortodoxiei noastre și a ființei noastre naționale. Așezată chiar la picioarele munților Făgărașului, acest loc de închinare a fost pentru poporul românesc din Ardeal o citadelă a rezistenței lui în veacul 18-lea, când urgia habsburgică, susținută de ura de neînțeles a fraților uniți, în frunte cu episcopul de la Blaj, se abătuse asupra Bisericii Ortodoxe și a poporului român ortodox din Ardeal.

Când a fost ridicată această mănăstire, Brâncoveanu Constantin a înțeles că numai acolo în munții cari-i dau atmosfera prielnică trăirii intense cu Dumnezeu, este cu puțință ca românul de amândouă părțile Carpaților să se desbrace de haina păcatului și să se ridice pe culmile cele neprihănite de unde să ceară ajutorul lui Dumnezeu în primejdii și nevoi. Căci ca unul care trăia în neîntreruptă comuniune cu Hristos Domnul și Isbăvitorul nostru, el a înțeles că sfânta ortodoxie a neamului a mai fost păstrată mai cu deosebire pentru neamul nostru în mănăstiri. Mănăstirile au fost acelea care au asigurat neamului nostru în timpurile de mare vitregie izvorul de la care se adăpa el pentru a-și păstra nealterată conștiința că aparține unei națiuni care în Biserica ortodoxă și numai prin această Biserică Ortodoxă are a-și afirma drepturile lui la o viață mai înaltă, mai demnă și mai independentă.

Mănăstirile au fost oazele unde se odihnea sufletul neamului nostru românesc pentru ca refăcut și întărit cu forțe noi, să reia lupta și s-o ducă la bun sfârșit.

Dar aceste mănăstiri sunt tot atâtea pilde de trăire creștinească în mijlocul unei lumi prinsă în mrejele secularismului veacului nostru, ucigător de suflete și răstăcitor de conștiințe. În ele omul modern găsește chipul cel mai sigur și cel mai autentic al trăirii în neîntreruptă legătură cu Creatorul său, Dumnezeu.

Căci în atmosfera de evlavie, de reculegere și de minunată meditație, el reușește să înțeleagă că viața nu este dată să o petrecem pentru a sluji pământului, ci trăind pe pământ să avem certitudinea că altă viață va începe pentru noi dincolo de mormânt, către care trebuie să tindem ca spre binele nostru suprem. Ruperea legăturilor vieții noastre cu climatul pe care mănăstirile au știut să-l păstreze neîntinat, duce la o înfricoșătoare sărăcie sufletească care mai devreme sau mai târziu se arată în toate manifestările noastre atât ca inși, cât și ca societate. Și de aici isvorăsc cele mai mari desordini sociale pe care a putut să le înregistreze istoria.

Poporul nostru însă, născut și crescut de duhul Ortodoxiei în Biserică, dar mai ales de mănăstirile noastre, a înțeles că simțul său legat mai mult de adevărurile lui Dumnezeu decât de ceea ce este schimbător și trecător, că puterea, tăria și curajul lui în vremurile de cumplită înclăștare între popoare, i-a venit numai din luminata trăire cu Dumnezeu în jurul altarelor acestor sfinte mănăstiri, ctitorii voevodale sau particulare. În jurul lor și la sânul lor el a știut să desprindă voia lui Dumnezeu și să simtă cum brațul atotputernic al Ziditorului îl ocrotea și-l ducea la biruință.

Toate acestea le-a dăruit – și le va dăruia și în viitor după restaurare, – poporului român din Ardeal altarul sfânt al ctitoriei lui Brâncoveanu Constantin.

Duhul lui Brâncoveanu se va fi bucurat împreună cu îngerii din ceruri că în această zi mare „Vinerea” din săptămâna Învierii Domnului, „Isvorul tămăduirii”, poporul român ortodox venit pe timp ploios, ca să-și întâmpine ierarhul care îi poartă bucuriile și necazurile în sufletul Său de mare român și de mare creștin, a simțit încă odată cum se

revarsă peste el binefacerile cerului la rugăciunile și binecuvântările pe care cei doi ierarhi, Î.P. Sfințitul Mitropolit Nicolae, și P.S. Nicolae Colan al Clujului înconjurați de sobor de preoți, le îndreptau către Cel atotputernic.

În adevăr, săvârșirea sfintei liturghii a fost pentru toți cei ce veniseră la Sâmbăta de Sus, prilej de bucurii care au făcut să stoarcă lacrimi din ochi. Vreau să vorbesc de mișcătoarea și emoționanta tundere în monahism pe seama acestei ctitorii voevodale, a unuia din mulții și luminații absolvenți ai „Academiei Andreiane”, pâr. diacon Boca, diplomat al școalei de Belle-Arte din București. Moț după locul de naștere, crescut și îndrumat în studiul teologiei, tânărul monah a înțeles să dea ascultare gândurilor marelui Ierarh al Bisericii noastre, consacrandu-și viața lui Hristos prin studiul picturii bisericești, pe care s-o desfășoare acolo în liniștea munților pe care Brâncoveanu îi alesese ca loc de retragere și de rugăciune.

Iată de ce cred că duhul lui Brâncoveanu a tresăltat de bucurie văzându-și opera reînviată și împodobită în chip atât de minunat de Mitropolitul Ardealului din România Mare, care se pare că a fost înscris în planul Providenței să reia și să afirme în chipul cel mai solemn testamentul Voevodului martir împotriva tuturor gândurilor celor rele atât dinlăuntrul, cât și din afara hotarelor țării noastre.

Toate acestea și-au găsit expresia însemnătății lor atât religioase cât și naționale în predica pe care Î.P.S. Mitropolit Nicolae a binevoit s-o rostească dând-o ca pe o hrană isvorătoare de tărie și de curaj mai ales în vremurile tulburi prin care trecem.

În adevăr, cuvintele Î.P. Sfințitului Mitropolit au fost prinos de recunoștință adus memoriei Voevodului Brâncoveanu, mort binevoit Legea și pentru Neamul românesc, afirmarea drepturilor noastre milenare pe aceste meleaguri, scăldate de râurile harului ceresc prin aceste locașuri de închinare care ne-au crescut și păstrat ca neam, și în sfârșit, un sfânt legământ pentru viitor, cum că în strânsă legătură cu duhul înaintașilor noștri cari au știut să-și jertfească viața pentru apărarea altarelor lui Hristos, vom fi și noi în stare să le urmăm pilda crezând și trăind ca și ei în Biserică. Într-o totală dăruire dezinteresată în mâinile lui Dumnezeu, făcându-i voia, atât în zile de pace cât și în zile de sbucium, ca și printr-o profundă viețuire cu Hristos, adăpându-ne de la altarul acestor lăcașuri de închinare, vom avea siguranța că nimeni și nimic nu ne va smulge pe viitor moștenirea pe care înaintașii noștri ne-au transmis-o. Chiar atunci când suferim, Dumnezeu urmărește curățirea noastră de sguia păcatului. Dar dacă până acum avem pace, apoi este aceasta tot voia lui Dumnezeu care ne-a lăsat răgazul necesar pentru a ne întoarce la El. Timpurile prin care trecem cer de la noi, atât de la cei de la țară, cât mai ales de la cei din orașe, revenirea pe cărările lui Dumnezeu, la credința în El și la trăirea cu El.

Numai în felul acesta vom putea să fim una în jurul Majestății Sale Regelui Carol II-lea, care poartă sarcina conducerii destinelor neamului nostru. În jurul lui, spune Î.P.S. Mitropolit Nicolae, avem datoria a ne uni pentru a fi tari și în duhul lui Hristos se cade a purta sarcina unii altora pentru a asigura țării maximum de muncă și de roade bogate. Căci dacă moșii și strămoșii noștri au putut rezista de-a lungul veacurilor, apoi cu atât mai mult noi datori suntem să le urmăm pilda și să stăm ca și ei în vecinătatea lui Dumnezeu.

Nu mai puțin mișcătoare au fost cuvintele pe care P.S. Episcop Nicolae al Clujului le-a rostit poporului arătând cât de înălțătoare și grăitoare este această zi a Isvorului Tămăduirii.

Întreaga regiune de la Sâmbăta de Sus și-a îmbrăcat haina de sărbătoare pe care lumina Învierii Domnului o luminase și o sfințise. Bucuria Învierii s-a revărsat și asupra ei, iar apa din isvorul care a fost sfințit se va fi prefăcut în isvor de apă vie care va tămădui toate boalele și toate neputințele trupești și sufletești.

Dar mai presus de toate rămâne reactualizarea testamentului lui Brâncoveanu Constantin, pe care Î.P. Sf. Mitropolit Nicolae a știut, cu măiestria oamenilor care văd peste veacuri, să o facă o vie realitate ortodoxă și națională, răscumpărând prin jertfe de tot felul căderea celui care pe drept cuvânt a fost numit de popor „Satanasie” și afirmând sus și tare drepturile noastre de popor creștin ortodox și român pe aceste meleaguri.

Diacon Haralambie Cojocaru

ANEXA III

NOTE

ARGUMENT

1. La Mănăstirea Ciucea în 2000, și la Biblioteca Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în 2001.

INTRODUCERE

1. O relatare mai detaliată a acestei întâmplări ne oferă **Mineiul** lunii august, care se reduce la următoarele: Suferind de lepră, Regele Avgar a trimis la Hristos pe arhivarul său Hannan (Anania), cu o scrisoare în care-I cerea lui Hristos să vină la Edessa pentru a-l vindeca. Cum Hannan era pictor, Avgar i-a recomandat să facă portretul lui Hristos și să i-l aducă în cazul în care Acesta ar fi refuzat să vină. Aflându-L pe Hristos înconjurat de mult popor, Hannan s-a urcat pe o piatră pentru a-L vedea mai bine. A încercat să-I facă portretul, dar nu a reușit, din pricina „slavei negrăite a chipului Său care se schimba mereu sub puterea harului”. Văzând că Hannan de străduiește să-I isvodească portretul, Hristos a cerut apă, S-a spălat, Și-a șters fața cu o maramă, pe care a rămas imprimat chipul Său. (Aceasta este prima icoană a lui Hristos, numită în Biserica Ortodoxă „nefăcută de mâna omenească” – *acheiropoiētos*.) I-a dat marama lui Hannan pentru ca acesta să o poarte împreună cu scrisoarea către cel care îl trimisese.

2. **Lacrima prigoanei – Din lupta legionarelor române**, capitolul **Evocări** – Otilia Rădulescu Aroneasa, Editura Gordian, Timișoara, 1994, p. 48.

VIAȚA ȘI LUCRAREA PĂRINTELUI ARSENIE BOCA

1. Probabil că numele de Zian vine de la Sânzian.
2. Majoritatea absolvenților liceului brădean au devenit preoți și avocați.
3. Romulus Neag, **Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zarandensis**, „Gândirea”, Serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, p. 28.
4. Ibid., pp. 28-29.
5. Ibid., p. 30.
6. Ibid., p. 29.
7. În ceea ce privește afirmațiile pe care Monahia Zamfira Constantinescu le face în **Notă asupra Ediției I** (vezi: **Cărarea Împărăției**, ediția a 2-a, pp. 340-341) în legătură cu articolul Părintelui Teodor Bodogae, împărtășesc întru totul opinia Părintelui Teofil Păraian. Vezi **Anexa I** din această lucrare: **Cuvânt lămuritor în privința unor afirmații din anexa la „Cărarea Împărăției”, prezentată sub titlul „Notă asupra ediției”, semnată de Monahia Zamfira Constantinescu**. Text preluat din: Arhimandritul Teofil Păraian, **Cuvinte lămuritoare**, Editura Teognost, 2002, pp. 35-43.
8. Pr. Prof. Teodor Bodogae, **În amintirea Părintelui Arsenie Boca**, „Telegraful Român”, nr. 2-4, 1990, p. 4.
9. cf. Romulus Neag, **Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zarandensis**, „Gândirea”, Serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, pp. 26-31.
10. E vorba de Părintele Arhimandrit Antipa Dinescu (1859-1942).
11. Traduceri ale **Filocaliei** existau deja și se înscriau în activitatea mai generală de traducere din Sfinții Părinți, pentru necesitățile învățământului teologic. Părintele Serafim Popescu și Părintele Arsenie Boca au adus de la Athos manuscrisele românești ale **Filocaliei**, care se aflau acolo adunate pentru tipar din 1937 și pentru care monahii, neavând mijloacele de a le tipări acolo, au încercat să obțină sprijin din țară. Se mai știe apoi că Nichifor Crainic planificase tipărirea tuturor manuscriselor Sfinților Părinți aflate la Sfântul Munte. (cf. Vlad Protopopescu, **Pentru mai dreapta cinstire a lumii Părintelui Stăniloae**, „Puncte Cardinale”, nr. 6/102, iunie 1999, p. 9.)
12. Dumitru Stăniloae, din **Prefața** primului volum al **Filocaliei**, Sibiu, la „Nașterea Domnului”, 1946.
13. Idem, din **Prefața** volumului 2 al **Filocaliei**, București, „Înălțarea Domnului”, 1947.
14. cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, **Istoria Mănăstirii Prislop**, Arad 1986, p. 158.
15. Dr. Grigorie T. Marcu, „Revista Teologică”, nr. 9-10, septembrie-octombrie, 1940, p. 525.
16. Ibid., p. 524.
17. Diacon Haralambie Cojocaru, **În pelerinaj la Sâmbăta de Sus**, „Telegraful Român”, 12 mai 1940, p. 6, fragment; vezi textul în întregime în **Anexa II** din această lucrare.

18. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu spune că Părintele Arsenie a fost hitotonit în iunie 1940 – cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, **Istoria Mănăstirii Prislop**, Arad 1986, p. 158; Părintele Ciprian Negrean, în **Preoți ortodocși în închisorile comuniste**, Editura Patmos, 2001, p. 52, spune că Părintele Arsenie a fost călugărit și hirotonit în același an, adică în 1939. Însă conform știrii preluate din „Telegraful Român”/1942, datele oferite de dânsii sunt greșite. Părintele Nicolae Streza, într-o conferință susținută la Cluj-Napoca în data de 11 aprilie 2002, a afirmat și dânsul că Părintele Arsenie a fost hirotonit pe data de 10 aprilie 1942, așa cum am calculat și eu cu ajutorul **Evangelistarului**, pornind de la știrea din „Telegraful Român”.

19. Știre: **Praznicul duhovnicesc de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus**, „Telegraful Român”, 12 aprilie 1942, p. 4.

20. Romulus Neag, **Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zaradensis**, „Gândirea”, serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, p. 29.

21. Cât de actual este acest text, la care ar cam trebui să ia aminte gazetarii noștri de azi, ahtiați după senzațional și paranormal!

22. Dumitru Stăniloae, **Lucrarea de la Mănăstirea Brâncoveanu**, „Telegraful Român”, 8 august 1943, Sibiu, pp. 1-2.

23. Romulus Neag, **Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zarandensis**, „Gândirea”, serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, p. 29.

24. Ibid., p. 30.

25. Dan Lucinescu, **Jertfa**, Editura Fides, Iași, 1997, p. 41.

26. Pentru că în jurul bisericii s-au construit zidurile care azi formează incinta mănăstirii, nu se mai păstrează aproape nimic din această lucrare a Părintelui Arsenie. Doar câteva mărturii scrise și puținele fotografii din acele vremuri ne mai arată cât de minunat și cu câtă pricepere și bun gust a fost îngrijită „Grădina Maicii Domnului” de la Sâmbăta. Puținele pietre – rămase și mutate ici-colo, anume alese și frumos amplasate oarecând de Părintele Arsenie în acel parc natural dimprejurul bisericii –, dacă alte mărturii au amuțit, încă mai grăiesc despre cel ce le-a pus. În legătură cu acest fapt, se spune că Părintele Veniamin Tohăneanu (numit stareț la Sâmbăta după plecarea Părintelui Arsenie), când s-a întâlnit la București cu Părintele Arsenie, a fost întrebat de acesta: „Ce mai zic pietrele de la Sâmbăta, Tohănene?”, cu înțelesul acesta, că dacă eu tac, pietrele vorbesc.

27. Ion Gavrilă Ogoranu, **De ce am scris numele Părintelui Arsenie Boca pe crucea de la Mănăstirea Sâmbăta**, „Puncte Cardinale”, nr. 2/62, 1996, p.15.

28. A se vedea și: Ion Gavrilă Ogoranu, **Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc**, Editura Marineasa, Timișoara, 1993, vol. 1, p. 51, 108; Virgil Maxim, **Imn pentru crucea purtată**, Editura Gordian 1997, Timișoara, vol. 1, p. 135, 143, 145, 185; Nicolae Pop, **Păcatul nerostirii adevărului**, „Puncte Cardinale”, nr. 8/80, august 1997, p. 7; Vlad Protopopescu, **Pentru mai dreapta cinstire a lumii Părintelui Stăniloae**, „Puncte Cardinale”, nr. 6/102, iunie 1999, p. 9.

29. **Amintirile Mitropolitului Antonie Plămădeală**, Convorbiri cu Dragoș Șeuleanu și Carmen Dumitru, Editura Cum, București, 1999, pp.139-142.

30. **Cărarea Împărăției**, Monahia Zamfira Constantinescu, **Notă asupra Ediției I**, p. 339.

31. Lidia Ionescu Stăniloae, **Lumina faptei din lumina cuvântului, Împreună cu tatăl meu, Dumitru Stăniloae**, Editura Humatitas, 2000, p. 129.

32. cf. Romulus Neag, **Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zarandensis**, „Gândirea”, serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, p. 31.

33. Irénée Hausherr, **Paternitatea și îndrumarea duhovnicească în Răsăritul creștin**, Editura Deisis, Sibiu, 1999, p. 9.

34. Martor, **Măritul praznic de la Mănăstirea Brâncoveanu**, „Telegraful Român”, 16 mai 1948, nr 7-8, p. 6.

35. „Adevărul este că în mijlocul mulțimii erau și unii care nu veneau pentru formarea lor religioasă, ci doară, doară, să găsească în spusele Părintelui vreun sprijin al convingerilor sau ideilor lor.” (Monahia Zamfira Constantinescu)

36. **Lacrima prigoanei – Din lupta legionarelor române**, capitolul **Evocări** – Otilia Rădulescu Aroneasa, Editura Gordian, Timișoara, 1994, p. 48.

37. „În ciuda înstăpânirii comuniste, poporului român nu-i lipseau mișcările duhovnicești. La vremea de care vorbim, fenomenul Arsenie Boca, de anvergură națională, se pecetluia pe sine prin arestarea protagonistului; la Vladimirești se năștea un altul, în faza lui pură, al cărui miez nu erau atât „vedeniile” Veronicăi Furău, cât predica duhovnicului Ioan Iovan; ambele cu ecouri până’n zilele noastre; nu trebuie trecute cu vederea cele două mari și autentice vetre duhovnicești, cea de la Sihăstria, prin Părintele Cleopa Ilie, și cea de la Techirghiol, prin Părintele Arsenie Papacioc, ambele, de asemenea, străbătând deceniile roșii.” (Bartolomeu Valeriu Anania, Cuvânt înainte la: Monahul Daniil (Sandu Tudor), **Acatiste**, Editura Anastasia, 1997, p. 8)

38. Bartolomeu Anania, **Atitudini**, Editura Arhidiecezană, 1999, p. 28.

39. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, **Istoria Mănăstirii Prislop**, Arad 1986, p. 56.

40. cf. **Hotărârea Sinodului Mitropolitan**, cuprinsă în **Cărarea Împărăției**, ediția a 2-a, Editura Sfintei Episcopii a Aradului, 2000, pp. 346-347.

41. cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, **Istoria Mănăstirii Prislop**, Arad 1986, p. 57.

42. cf. Antonie Plămădeală, în **Amintirile Mitropolitului Antonie Plămădeală**, Editura Cum, 1999, p. 114.

43. Naș la călugărie a fost Părintele Daniil (Sandu Tudor). Este vorba de cunoscutul scriitor, gazetar, fost ofițer de marină și pilot Sandu Tudor (pe numele său adevărat, Alexandru Teodorescu), devenit călugăr în 1948, sub numele de Agaton, în Mănăstirea Antim din București, unde organizează și conduce gruparea duhovnicească „Rugul Aprins”, din care făcea parte și viitorul mitropolit al Ardealului, Antonie Plămădeală. După o primă arestare și o detenție de 3 ani, Agaton se așează în Schitul Crasna din Județul Gorj, unde este hirotonit ieromonah. Apoi îmbracă schima cea mare și devine Ieroschimonahul Daniil, în Mănăstirea Neamț, de unde se va retrage la Schitul Rarău; de aici va fi arestat de Securitate, în noaptea de 13/14 iunie 1958. (cf. Bartolomeu Valeriu Anania, **Acatiste**, Editura Anastasia, 1997.)

44. Ieromonahul Dometie (1924-1975) (înzestrat de Dumnezeu cu darul deosebit al cântării, a fost numit „Cucuzel” de către Părintele Arsenie) a slujit ulterior în diferite parohii în Transilvania, iar mai târziu s-a remarcat ca un iscusit și apreciat duhovnic. Dânsul este cunoscut de cei mai mulți credincioși ca restauratorul și duhovnicul mănăstirii de maici de la Râmeți. Colegul său, ierodiaconul Antonie, trecut în 1950 la Mănăstirea Slatina în Moldova, hirotonit ieromonah în 1953, în 1970 a fost ales episcop vicar patriarhal, din ianuarie 1980 episcop la Buzău, iar din februarie 1982 arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului. (cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, **Istoria Mănăstirii Prislop**, Arad 1986, p. 57)

45. cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *ibid.*, p. 57.

46. Pentru că e vorba de o carte publicată înainte de '89, Părintele Mircea Păcurariu nu a putut spune că Monahia Zamfira a fost numită stareță a Mănăstirii Prislop, pentru că de fapt mănăstirea rămăsese fără stareț, întrucât Păintele stareț Arsenie Boca fusese arestat de Securitate în noaptea de 15 spre 16 ianuarie 1951. Părintele Arsenie s-a întors la mănăstire abia în 1952, de Buna Vestire.

47. **Dezvăluiri istorice – Documente inedite despre părintele Arsenie Boca, starețul mănăstirii Prislop**, prezentate de Arhid. Mihai Săsăujan, în „Calea Mântuirii”, nr. 11, p. 4.

48. *Ibid.*

49. Dimitrie Bejan, **Vifornița cea mare**, Editura Tehnică, 1996, p. 124-125.

50. A se vedea și: **Mărturisitori de după gratii – Slujitori ai Bisericii în temnițele comuniste**, Supliment al Revistei **Renășterea**, Cluj-Napoca, 1995, p. 15.

51. Părintele Arsenie a plecat de la Mănăstirea Prislop în mai 1959, înainte de decretul din 10 noiembrie 1959, decret aplicat în luna mai 1960, după Paști, și care avantaja călugării cu studii teologice. Deci nu a plecat o dată cu decretul, așa cum scrie P.S. Daniil, în „Chipul Cetății”, o revistă din Sibiu. (cf. Arhimandritul Teofil Părăian)

52. Din mărturiile celor care au trăit evenimentele din 1959 și imediat următoare, rezultă că P.S. Episcop Andrei, în momentul redactării actelor de referință, nu era în măsură de a iscali valid. În plus, a făgăduit că va rechema imediat pe cei îndepărtați, după ce va primi avizul Patriarhului Justinian. (vezi: **Hotărârea Sinodului Mitropolitan**, cuprinsă în **Cărarea Împărăției**, ediția a 2-a, Editura Sfintei Episcopii a Aradului, 2000, pp. 347-348)

53. Prin Hotărârea Sinodului Mitropolitan întrunit la 9 noiembrie 1998 semnată de Î.P.S. Părinte Nicolae Corneanu Mitropolitul Banatului, P.S. Părinte Timotei Sevcicu Episcopul Aradului și Hunedoarei și P.S. Părinte Laurențiu Streza Episcopul Caransebeșului, se revine asupra deciziilor de alungare din Mănăstirea Prislop a Părintelui Protosinghel Arsenie Boca și a maicii starețe stavrofora Zamfira Constantinescu și „socotește potrivit ca după Revoluția Română, când s-au limpezit aspecte critice din trecut, să reabiliteze pe toți slujitorii și viețuitoarele de aici, cu osebire pe toate maicile și surorile din perioada Decretului 410/1959”. În consecință, se anulează Deciziile nr. 2407/1959 și 2408/1959, considerând reintegrați în viața obștei prislopene pe toți cei împričinați. Prin aceeași Hotărâre, Așezământul monahal din Sinaia a fost recunoscut ca metoc al Mănăstirii Prislop. (vezi: *ibid.*, pp. 346-348)

54. *Ibid.*, p. 347.

55. Părintele Arsenie, din nefericire, era atunci civil. (cf. P.S. Daniil Partoșanul)

56. **Hotărârea Sinodului ...**, *ibid.*, p. 347.

57. Arsenie Boca, **Cărarea Împărăției**, Cuvânt înainte.

58. Fragment dintr-o scrisoare dată de Nichifor Crainic Părintelui Arsenie Boca după întâlnirea de câteva ceasuri pe care au avut-o în toamna anului 1971, în biserica din satul Drăgănescu.

59. Părintele Arsenie a scris multe cuvinte la scenele pe care le-a pictat, de exemplu la „Judecata de apoi”, e scris acolo că ar zice faptele omului: „Tu ești noi”. Deci „Tu ești noi”, adică noi suntem cele care te-au alcătuit. Sunt acolo o mulțime de cuvinte frumoase și îndrumătoare care arată că Părintele Arsenie de fapt nu a fost un om de rând. (cf. Arhimandritul Teofil Părăian)

60. Am reprodus aici textul explicativ pe care Părintele Arsenie l-a scris lângă această compoziție.

61. Nu trebuie să ne surprindă prea mult acest fapt, întrucât se știe, a mai spus-o și Părintele Nicolae Steinhardt, că „Orice adevărat artist e și profet”. (Nicolae Steinhardt, **Monahul de la Rohia răspunde la 365 de întrebări incomode adresate de Zaharia Sângeorzan**, Editura Revistei „Literatorul”, 1992, p.51)

Despre pictura de la Drăgănescu a se vedea și: Nichifor Crainic, **Scrisoare către Părintele Arsenie Boca**, „Gândirea”, serie nouă, anul II, nr. 1/1993, p. 19, sau în **Cărarea Împărăției**, ediția a 2-a, pp. 331-333; Ovidiu Vuia, **Arsenie Boca, Ieromonahul artist**, „Gândirea”, serie nouă, anul IV, nr. 4-5/1998, pp. 64-68; Prof. Tatiana Sergiu, **Părintele Arsenie Boca sau Universul sfânt al culorilor (Minunea de la Mihăilești)**, text cuprins în volumul **Unde a fost Biserica**, a Pr. Prof. Ion Buga, Editura Sf. Gheorghe Vechi, București, 2001, pp. 187-191; Vasile Andru, **Mistici din Carpați**, Editura Crist, București, 2000, pp. 165-168. A se vedea apoi și revista „Gândirea”, Serie nouă, începând cu anul 1997, unde, aproape în fiecare număr, sunt reproduceri color după frescele de la Drăgănescu.

62. cf. **Cărarea Împărăției**, Monahia Zamfira Constantinescu, **Notă asupra ediției I**, p. 342.

63. Ibid.

64. Ibid.

65. Ibid., p. 343.

66. Arhimandritul Teofil Părăian, **Întâmpinări**, Editura Sofia, București, 2000, pp. 238-240.

67. În perioada când a fost la Sâmbăta Părintele Arsenie a îndrumat foarte mulți oameni să meargă la mănăstire, în special pe cei din zona Făgărașului. Dar după decretul din 1959 nu a mai trimis pe nimeni. A îndrumat în special fete spre Mănăstirea Bistrița unde s-au răzvrătit asupra autorităților bisericești, ajungând în final la Mănăstirea Hurezi, Tismana și Țigănești.

Exemple de maici: Maica Ambrozia Stoia (în prezent la Prislop, a trecut pe la Mănăstirea Dintr-un lemn, Bistrița și Hurezi), maicile Eufimia și Filareta Botu (prima la Mănăstirea Robaia, unde a și murit, cealaltă la Mănăstirea Hurezi), Maica Benedicta din Ludișor (Mănăstirea Hurezi), Maica Timoteia (Mănăstirea Hurezi, Bistrița, în prezent la Prislop), Maicile Apolinaria și Paisia de la Prislop, Maica Teodora (Mănăstirea Bistrița, Tismana, iar ultimii 30 de ani la Sâmbăta unde este și înmormântată).

Exemple de călugări: Actualul Mitropolit Antonie Plămădeală și Părintele Dometie de la Râmeți, călugăriți de Părintele Arsenie la Mănăstirea Prislop. Monahul Alexie, omorât la Mănăstirea Izbuc de tâlhari, Monahul Ieronim Ștefănescu, Părinții Veniamin și Timotei Tohăneanu, Visarion Leancu, Dometie și Varnava, toți de la Mănăstirea Sîmbăta.

Foarte mulți însă se declară trimiși de Părintele Arsenie, în realitate, după cum am mai spus, după decretul din 1959, Părintele Arsenie nu a mai trimis pe nimeni la mănăstire. (Arhimandritul Teofil Părăian)

68. Cuvântul are o eficacitate deplină numai când are acoperirea aurului care este viața celui ce-l rostește. cf. Dumitru Stăniloae, **Lucrarea de la Mănăstirea Brâncoveanu**, „Telegraful Român”, 8 august 1943, Sibiu, p. 1.

69. Învățătura aceasta că adevăratul Părinte spiritual rămâne mai degrabă mistagogul decât legiuitorul (cf. André Scrima, **Timput Rugului Aprins**, Editura Humanitas, p. 189) reiese și din următoarea apoftegmă din **Pateric**:

„Un frate l-a întrebat pe Avva Pimen, zicând: Niște frați locuiesc cu mine; voiești să le poruncesc lor? I-a răspuns lui bătrânul: Nu, ci fă tu întâi aceasta, și de voiesc să trăiască, ei singuri vor vedea. I-a zis lui fratele: Voiesc și ei, Părinte, să le poruncesc. Zis-a lui bătrânul: Nu, ci te fă lor pildă, iar nu dătător de lege”. (**Patericul**, Alba Iulia, 1990, Apoftegma 173 de la Avva Pimen, p. 188)

70. Părintele Arsenie Boca, **Scrisoare către Prea Sfințitul Andrei Mageru, Episcopul Aradului, cu privire la reînființarea mănăstirii Geoagiului ca mănăstire de maici, din 7 mai 1952**, „Gândirea”, serie nouă, nr. 5/1993.

71. cf. Arhimandritul Teofil Părăian.

72. P.S. Episcop Daniil Partoșanul, **Părintele Arsenie Boca – o abordare simpatetică a relației tânăr-duhovnic**, (interviu) în: **Tinerețe, ideal, Biserică**, Editura Agaton, Făgăraș, 2002, pp. 45-50.

73. Idem, Din cuvântul rostit cu prilejul pomenirii săvârșite la Mănăstirea Prislop în 28 noiembrie 2001, legată de împlinirea a 12 ani de la mutarea la Domnul a Părintelui Arsenie.

O SINTEZĂ A GÂDIRII PĂRINTELUI ARSENIE BOCA

Tradiția vie a apoftegmelor

1. Lucien Regnault, **Viața cotidiană a Părinților deșertului în Egiptul secolului IV**, Deisis, pp. 32-33.

Apoftegmele Părinților Contemporani

1. cf. Arhimandritul Teofil Părăian.

2. Cele 800 de cuvinte cuprinse aici ar fi putut deveni mai multe, dar poate că nu cu mult mai multe, dacă aș fi dispus de un material mai bogat.

O SINTEZĂ A GÂDIRII PĂRINTELUI ARSENIE BOCA ÎN 800 DE CAPETE

1. **Trepte spre viețuirea în monahism**, cap. *Tâlcuirea rânduiei tunderii în monahism*, (copie după mss.).

2. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Condițiile uceniciei*.
3. Ibid., *Păstorul și oile*.
4. Ibid.
5. Ibid., *Crinii pustiei*.
6. **Trepte ...**, cap. *Treptele viețuirii duhovnicești*.
7. Ibid.
8. Ibid.
9. **Cărarea Împărăției**, ediția a 2-a, p. 200.
10. **Trepte ...**, cap. *Despre sfaturile Evangheliei și voturile monahale*.
11. **Trepte ...**, cap. *Votul ascultării; Motul ascultării și personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*
12. Ibid.
13. Ibid.
14. Ibid.
15. Ibid.
16. **Cărarea Împărăției**, p. 198
17. Ibid., p. 198
18. Ibid.
19. Ibid.
20. Ibid., pp. 198-199
21. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Ispititorii cu dajdia*.
22. Ibid., *Mărturia unui ateu*.
23. Ibid.
24. Ibid.
25. Ibid., *Semănătorul*.
26. Ibid., *Despre copiii lepădați*.
27. Ibid.
28. Ibid.
29. Ibid.
30. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite în biserica de la Drăgănescu*.
31. **Cărarea Împărăției**, p. 265.
32. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
33. Ibid.
34. **Cărarea Împărăției**, p. 247.
35. Ibid., p. 15.
36. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
37. **Cărarea Împărăției**, p. 299.
38. Ibid.
39. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Nepăsarea absolută, o primejdie infinită*.
40. **Cărarea Împărăției**, pp. 299-300.
41. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Tânărul bogat*.
42. **Cărarea Împărăției**, p. 300.
43. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Cei mai bogați săraci*.
44. *Nebunii*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/2000, pp. 92-93.
45. Ibid.
46. Ibid.
47. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Nepăsarea absolută, o primejdie infinită*.
48. Ibid., *Pedeapsa cu lepra*.
49. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
50. Ibid.
51. Ibid., *Despre durerile oamenilor*.
52. **Cărarea Împărăției**, p. 144.
53. Ibid., p. 142.
54. Ibid.
55. Ibid.
56. Ibid., p. 157.

57. Ibid.
58. Ibid., p. 171.
59. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostitute...*
60. **Cărarea Împărăției**, p. 325.
61. În *Duminica Ortodoxiei*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/1999, p. 43.
62. **Cărarea Împărăției**, p. 14.
63. Ibid., p. 16.
64. Ibid., p. 26.
65. Ibid., p. 27.
66. Ibid., p. 28.
67. Ibid., p. 39.
68. Ibid.
69. Ibid., p. 54.
70. Ibid., p. 252.
71. (Ibid., p. 2.
72. **Trepte ...**, cap. *Tâlcuirea rânduiei tunderii în monahism.*
73. Ibid.
74. Ibid.
75. Ibid.
76. Ibid.
77. Ibid.
78. Ibid.
79. Ibid.
80. Ibid.
81. Ibid.
82. Ibid., cap. *Războiul nevăzut sau despre ispite.*
83. Ibid., cap. *Despre sfaturile Evangheliei și voturile monahale.*
84. Ibid.
85. Ibid.
86. Ibid.
87. Ibid.
88. Ibid., cap. *Războiul nevăzut sau despre ispite.*
89. Ibid., cap. *Chipul cel dinlăuntru și cel dinafară al monahului.*
90. Ibid.
91. Ibid.
92. Ibid.
93. Ibid.
94. Ibid.
95. Ibid.
96. Ibid., cap. *Votul ascultării; Motul ascultării și personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*
97. Ibid.
98. Ibid.
99. Ibid.
100. Ibid., cap. *Rostul și însemnătatea monahismului.*
101. Ibid.
102. Ibid., cap. *Purtarea monahului față de rude, prieteni, cunoscuți și față de credincioșii care vin la mănăstire.*
103. **Cărarea Împărăției**, p. 197.
104. Ibid.
105. **Trepte ...**, cap. *Petrecerea monahului în lume.*
106. Ibid.
107. Ibid.
108. Ibid.
109. Ibid.
110. Ibid.
111. Ibid.

112. Ibid., cap. *Rostul și însemnătatea monahismului*.
113. Ibid., cap. *Purtarea monahului față de superior și față de obște, față de ascultări și față de bunurile mănăstirii*.
114. *Zicere*.
115. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Nu ești departe de Împărăție*.
116. **Cărarea Împărăției**, p. 269.
117. Ibid.
118. Ibid., pp. 269-270.
119. Ibid., p. 270.
120. Ibid., p. 260.
121. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
122. Ibid.
123. Ibid.
124. Ibid.
125. Ibid.
126. Ibid.
127. Ibid.
128. Ibid.
129. Ibid.
130. Ibid.
131. **Cărarea Împărăției**, p. 65.
132. Ibid., p. 256.
133. Ibid., p. 288.
134. Ibid., pp. 86-87.
135. Ibid., p. 102.
136. Ibid., p. 110.
137. Ibid., p. 148.
138. Ibid., p. 149.
139. Ibid., p. 87.
140. Ibid.
141. Ibid.
142. Ibid., pp. 87-88.
- 143a. Ibid., p. 154.
- 143b. *Zicere*.
144. Ibid., p. 264.
145. Ibid., p. 264.
146. Ibid.
147. Ibid., p. 272.
148. Ibid.
149. Ibid.
150. Ibid., p. 282.
151. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *S-a supărat Iisus*.
152. Ibid.
153. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
154. Ibid., *S-a supărat Iisus*.
155. Ibid., *Sfințenie*.
156. Ibid., *Ca de la sine înțeles*.
157. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
158. Ibid.
159. Ibid., *Despre durerile oamenilor*.
160. **Cărarea Împărăției**, p. 244-247.
161. Ibid., p. 147.
162. Ibid., p. 211.
163. Ibid.
164. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Un grăunte de credință*.
165. Ibid.

167. Ibid.
168. Ibid.
169. Ibid., *Crinii pustiei*.
170. Ibid., *O minune furată*.
171. Ibid., *Suprafață și adânc*.
172. **Fiii Învierii** (mss.), *Orbul din naștere și sufletele oarbe*, pp. 68-70, „Străjerul Ortodox”, nr. 1/2001, p. 2.
173. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Un grăunte de credință*.
174. **Cărarea Împărăției**, p. 25.
175. Ibid., p. 267.
176. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *De Sfinții Apostoli Petru și Pavel*.
177. Ibid.
178. Ibid., *Chemări la apostolie*.
179. Ibid., *Păstorul și oile*.
180. *Semne de sfârșit de sâmbătă*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 4-5/1998, pp. 77-78.
181. Ibid.
182. **Cărarea Împărăției**, p. 277.
183. Ibid.
184. Ibid., p. 210.
185. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Cuvinte interzise*.
186. Ibid.
187. **Cărarea Împărăției**, p. 265.
188. Ibid., p. 276.
189. Ibid., p. 282.
190. Ibid., p. 78.
191. Ibid., pp. 178-179.
192. Ibid., p. 179.
193. Zicere.
194. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
195. **Cărarea Împărăției**, p. 41.
196. Ibid., p. pp. 112-113.
197. Ibid., p. 282.
198. Ibid., p. 39.
199. Ibid., p. 41.
200. Ibid., p. 194.
201. Ibid.
202. Ibid.
203. Ibid., pp. 195-196.
204. Ibid., p. 199.
205. Ibid.
206. Ibid.
207. Ibid.
208. Ibid., pp. 199-200.
209. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
210. **Cărarea Împărăției**, p. 146.
211. Ibid., p. 148.
212. Ibid., p. 211.
213. Ibid.
214. Ibid., p. 278.
215. **Trepte ...**, cap. *Rostul și însemnătatea monahismului*.
216. Ibid.
217. Ibid.
218. Ibid.
219. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
220. Ibid.
221. Ibid.
222. Ibid., *Un grăunte de credință*.

223. Ibid., Rugăciuni nepotrivite.
224. Ibid.
225. Ibid., *Tânărul bogat*.
226. Ibid., *Crinii pustiei*.
227. Ibid., *Un grăunte de credință*.
228. Ibid., *Nepăsarea absolută, o primejdie infinită*.
229. Ibid., *Sfântul Mucenic Dimitrie*.
230. **Cărarea Împărăției**, p. 239.
231. Ibid., p. 241.
232. Ibid., p. 145.
233. Ibid., pp. 145-146.
234. Ibid., p. 149.
235. Ibid., p. 224.
236. Ibid., p. 226.
237. Ibid., p. 234.
238. Ibid., pp. 235-236.
239. Ibid., p. 236.
240. Ibid.
241. Ibid.
242. Ibid.
243. Ibid., p. 237.
244. Ibid., pp. 236-237.
245. Ibid., p. 259.
246. Ibid., p. 257.
247. Ibid., p. 267.
248. Ibid., pp. 267-268.
249. Ibid., p. 268.
250. Ibid., p. 281.
251. Ibid., p. 259.
252. Ibid.
253. Ibid., p. 260.
254. Ibid., p. 191.
255. Ibid., p. 162.
- 256a. Ibid., p. 163.
- 256b. Zicere.
257. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Ca de la sine înțeles*.
258. **Fiii Învierii** (mss.), *Un ideal de rugăciune*, pp. 82-83, „Străjerul Ortodox”, nr. 6/2001, p. 2.
259. **Cărarea Împărăției**, p. 145.
260. Ibid., p. 145.
261. Ibid., p. 133.
262. Ibid.
263. Ibid.
264. Ibid., pp. 133-134.
265. Ibid., p. 134.
266. *Răutatea și Firea*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/ 1998, p. 17.
267. **Cărarea Împărăției**, p. 134.
268. **Trepte...**, cap. *Petrecerea monahului în lume*.
269. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
270. Ibid.
271. Ibid.
272. Ibid., *Gadarenii și sufletul*.
273. **Cărarea Împărăției**, p. 45.
274. **Trepte...**, cap. *Spovedania și despre cercetarea conștiinței; Citirea Dumnezeieștilor Scripturi; Lecturi spirituale*.
275. Ibid.
276. Ibid.

277. **Cărarea Împărăției**, p. 154.
278. Ibid., pp. 173-174.
279. Ibid., p. 174.
280. Ibid., p. 176.
281. Ibid.
282. Ibid., p. 200.
283. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Piatra unghiulară*.
284. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Iconomul nedrept*.
285. **Fiii Învierii** (mss.), *Un ideal de rugăciune*, pp. 82-83, „Străjerul Ortodox”, nr. 6/2001, p. 2.
286. *Cine e Iisus?*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/98. p. 46,.
287. **Fiii Învierii** (mss.), *Cine este Iisus?*, pp. 28-31, „Străjerul Ortodox”, nr. 6/2000, pp. 1-2.
288. *Țara de obârșie*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/ 2001, pp. 34-35.
289. (Dincolo de chip, Vanvulescu)
290. **Cărarea Împărăției**, p. 151.
291. Ibid., p. 152.
292. Ibid., p. 153.
293. Ibid., p. 154.
294. Ibid.
295. Ibid., p. 261.
296. Ibid.
297. Ibid., p. 41.
298. Ibid., p. 278.
299. Ibid., p. 287.
300. Ibid., p. 135.
301. Ibid., p. 157.
302. Ibid.
303. Ibid., p. 159.
304. Ibid., pp. 171-172.
305. Ibid., p. 172.
306. Ibid.
307. Ibid., p. 178.
308. Ibid., p. 179.
309. Ibid., p. 183.
310. Ibid., pp. 183-184.
311. Ibid., p. 191.
312. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Semănătorul*.
313. **Cărarea Împărăției**, pp. 31-32.
314. Ibid., p. 169.
315. Ibid.
316. Ibid., p. 178.
317. *Un Om nou se naște*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 6-7/1998, pp. 29-31.
318. **Cărarea Împărăției**, p. 204.
319. Ibid., p. 314.
320. Ibid.
321. Ibid.
322. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *De Sfinții Apostoli Petru și Pavel*.
323. **Cărarea Împărăției**, p. 22.
324. Ibid., p. 23.
325. Ibid.
326. Ibid.
327. Ibid., p. 184.
328. Ibid., p. 189.
329. Ibid., p. 317.
330. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Marele Iuda*.
331. Ibid.
332. *Împărăția nevăzută*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 4-5/99, p.42-43.

333. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Împărăția aruncată*.
334. Ibid.
335. Ibid., *Cearta lui Iisus cu Petru*.
336. Ibid.
337. Ibid., *Condițiile uceniciei*.
338. Ibid., *Amărăciune divină*.
339. *Țara de obârșie*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/ 2001, pp. 34-35.
340. **Trepte...**, cap. *Războiul nevăzut sau despre ispite*.
341. **Cărarea Împărăției**, p. 242.
342. Ibid., pp. 242-243.
343. Ibid., pp. 243-244.
344. Ibid., p. 244.
345. Ibid., pp. 268-269.
346. Ibid., p. 255.
347. Ibid., p. 256.
348. Ibid., pp. 256-257.
349. Ibid., p. 257.
350. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
351. Zicere.
352. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Cearta lui Iisus cu Petru*.
353. Ibid.
354. **Cărarea Împărăției**, p. 297.
355. Ibid., pp. 112-113.
356. Ibid., pp. 321-322.
357. Ibid., p. 322.
358. Ibid.
359. Ibid., p. 325.
360. Ibid., p. 326.
361. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Taina răbdării*.
362. **Trepte...**, cap. *Despre lepădarea de sine*.
363. Ibid.
364. **Cărarea Împărăției**, p. 197.
365. **Trepte...**, cap. *Despre lepădarea de sine*.
366. Ibid., cap. *Despre răbdare, mândrie, smerenie, tăierea voii, smerita cugetare*.
367. Ibid.
368. Ibid. cap. *Tâlcuirea rânduiei tunderii în monahism*.
369. Ibid.
370. Ibid., *Măsurile vremurilor*.
371. Ibid.
372. Ibid.
373. Ibid.
374. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *O minune cu totul anevoie*.
375. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Condițiile uceniciei*.
376. **Cărarea Împărăției**, pp. 18-19.
377. Ibid., pp. 19-20.
378. Ibid., p. 20.
379. Ibid., p. 293.
380. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
381. Ibid.
382. **Cărarea Împărăției**, p. 66.
383. **Trepte...**, cap. *Despre răbdare, mândrie, smerenie, tăierea voii, smerita cugetare*.
384. Ibid.
385. Ibid.
386. Ibid., cap. *Chipul cel dinlăuntru și cel dinafară al monahului*.
387. Ibid.
388. Ibid.

389. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Osândirea iertării*.
390. **Cărarea Împărăției**, p. 16.
391. Ibid., p. 18.
392. Ibid., p. 20.
393. Ibid., p. 33.
394. Ibid., p. 34.
395. Ibid., p. 100.
396. Ibid.
397. **Trepte...**, cap. *Tâlcuirea rânduiei tunderii în monahism*.
398. **Cărarea Împărăției**, p. 157.
399. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *De Sfinții Apostoi Petru și Pavel*.
400. Ibid., *O privire în rai*.
401. Ibid., *Cearța lui Iisus cu Petru*.
402. **Cărarea Împărăției**, p. 257.
403. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Cuvinte interzise*.
404. **Cărarea Împărăției**, p. 13.
405. Ibid., p. 65.
406. *Nebunii*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/2000, pp. 92-93.
407. **Cărarea Împărăției**, p. 136.
408. **Trepte...**, cap. Rostul și însemnătatea monahismului.
409. Ibid., cap. *Tâlcuirea rânduiei tunderii în monahism*.
410. **Cărarea Împărăției**, pp. 173-174.
411. Ibid., p. 213.
412. Ibid., p. 214.
413. Ibid., p. 258.
414. Ibid., p. 101.
415. Ibid., p. 308.
416. Ibid.
417. Ibid., p. 309.
418. Ibid.
419. Zicere.
420. **Cărarea Împărăției**, p. 290.
421. Ibid., p. 77.
422. Ibid., p. 48.
423. Ibid., p. 55.
424. Ibid.
425. Ibid.
426. Ibid., p. 56.
427. Ibid., p. 89.
428. Ibid., p. 90.
429. Ibid.
430. Ibid., p. 111.
431. Ibid., p. 159.
432. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Cearța lui Iisus cu Petru*.
433. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
434. **Trepte...**, cap. *Votul ascultării; Motul ascultării și personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*
435. **Cărarea Împărăției**, p. 201.
436. Ibid., p. 149.
437. Ibid., p. 233.
438. Ibid., pp. 276-277.
439. Ibid., pp. 295-296.
440. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Păstorul și oile*.
441. *Un Om nou se naște*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 6-7/1998, pp. 29-31.
442. **Cărarea Împărăției**, p. 85.
- 443a. Ibid., pp. 297-298.

- 443b. Zicere.
444. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *De Sfinții Apostoli Petru și Pavel*.
445. *Un Om nou se naște*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 6-7/1998, pp. 29-31.
446. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Despre durerile oamenilor*.
447. **Cărarea Împărăției**, p. 152.
448. Ibid.
449. Ibid., p. 153.
450. Ibid., p. 154.
451. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
452. **Cărarea Împărăției**, p. 179.
453. Ibid., p. 180.
454. Ibid., p. 315.
455. Ibid., p. 277.
456. Ibid., p. 42.
457. Ibid.
458. Ibid., p. 134.
459. Ibid.
460. Ibid., p. 135.
461. Ibid., p. 154.
462. **Trepte...**, cap. *Spovedania și despre certarea conștiinței; Citirea dumnezeieștilor Scripturi; Lecturi spirituale*.
463. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
464. **Cărarea Împărăției**, p. 178.
465. Ibid.
466. Ibid.
467. Ibid., p. 261.
468. Ibid., p. 282.
469. Ibid., p. 300.
470. Ibid.
471. Ibid., pp. 300-301.
472. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Ioan, capătul proorocilor*.
473. Ibid., *Prietenul păcătoșilor*.
474. Ibid.
475. Ibid.
476. Ibid., *Crinii pustiei*.
477. **Fiii Învierii** (mss.), *Orbul din naștere și sufletele oarbe*, pp. 68-70, „Străjerul Ortodox”, nr. 1/2001, p. 1.
478. **Trepte...**, cap. *Votul ascultării; Motul ascultării și personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*
479. **Cărarea Împărăției**, p. 212.
480. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Samarineanul*.
481. **Cărarea Împărăției**, p. 29.
482. Ibid., p. 179.
483. Ibid., p. 213.
484. **Fiii Învierii** (mss.), *Bucuriile lui Iisus*, pp. 77-78, în „Străjerul Ortodox”, nr. 5/2001, p. 3.
485. Zicere.
486. **Cărarea Împărăției**, pp. 114-115.
487. Ibid., p. 116.
488. Ibid., p. 293.
490. Ibid., p. 295.
491. Ibid.
492. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Neam fără semn*.
493. Ibid., *Ispitiții cu dajdia*.
494. **Cărarea Împărăției**, p. 171.
495. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Ca de la sine înțeles*.
496. **Cărarea Împărăției**, p. 149.
497. Ibid., p. 150.

498. **Trepte...**, cap. *Despre post și rugăciune*.
499. Ibid.
500. Ibid.
501. Ibid.
502. Ibid.
503. Ibid.
504. Ibid. cap. *Purtarea monahului față de superior și față de obște, față de ascultări și față de bunurile mănăstirii*.
505. **Cărarea Împărăției**, p. 140.
506. Ibid., p. 88.
507. Ibid., p. 114.
508. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
509. **Cărarea Împărăției**, p. 17.
510. Ibid., p. 276.
511. Ibid., p. 284.
512. Ibid.
513. Ibid., p. 285.
514. Ibid., pp. 300-301.
515. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Iconomul nedrept*.
516. Ibid., *Păstorul și oile*.
517. Ibid.
518. **Cărarea Împărăției**, p. 189.
519. Ibid., pp. 189-191.
520. Ibid., pp. 14-15.
521. Ibid., p. 16.
522. Ibid., p. 35.
523. Ibid., p. 36.
524. Ibid.
525. Ibid., p. 148.
526. Ibid.
527. Ibid., pp. 154-155.
528. Ibid., p. 159.
529. Ibid., p. 282.
530. Ibid., p. 285.
531. Ibid., p. 324.
532. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Taina răbdării*.
533. Ibid.
534. Ibid.
535. Ibid., *Măsurile vremurilor*.
536. Ibid., *Dincolo de întâmplări*.
537. Ibid.
538. Ibid.
539. Ibid.
540. Ibid.
541. Ibid.
542. **Cărarea Împărăției**, p. 48.
543. Ibid., p. 50.
544. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
545. **Cărarea Împărăției**, p. 261.
546. Ibid., p. 261.
547. Ibid., p. 262.
548. Ibid.
549. Ibid.
550. Ibid., p. 263.
551. Ibid., p. 147.
552. Ibid.

553. Ibid., p. 19.
554. Ibid., pp. 20-21.
555. Ibid., p. 53.
556. Ibid., p. 53.
557. Ibid., p. 54.
558. Ibid., pp. 112-113.
559. **Trepte...**, cap. *Despre răbdare, mândrie, smerenie, tăierea voii, smerita cugetare.*
560. Ibid.
561. Ibid.
562. Ibid.
563. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Taina răbdării.*
564. Ibid.
565. Ibid.
566. Ibid.
567. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Omul, Dumnezeu fără vreme.*
568. **Fiii Învierii** (mss.), *Orbul din naștere și sufletele oarbe*, pp. 68-70, „Străjerul Ortodox”, nr. 1/2001, p. 2.
569. *Răutatea și Firea*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/1998, p. 17.
570. *În Duminica Ortodoxiei*, ibid., nr. 1-3/1999, p. 43.
571. **Cărarea Împărăției**, p. 110.
572. Ibid.
573. Ibid.
574. Ibid., p. 162.
575. Ibid., pp. 171-172.
576. Ibid., p. 172.
577. Ibid., p. 173.
578. Ibid., p. 174.
579. Ibid., p. 177.
580. Ibid.
581. Ibid., p. 178.
582. Ibid., p. 179.
583. Ibid., p. 200.
584. Ibid.
585. Ibid., p. 191.
586. Ibid., p. 20.
587. Ibid., p. 157.
588. Ibid., p. 146.
589. Ibid., pp. 140-141.
590. Ibid., p. 147.
591. Ibid., pp. 146-147.
592. Ibid., pp. 151-152.
593. **Trepte...**, cap. *Războiul nevăzut sau despre ispite.*
594. Ibid.
595. Ibid.
596. Ibid.
597. Ibid.
598. Ibid., cap. *Despre răbdare, mândrie, smerenie, tăierea voii, smerita cugetare.*
599. **Cărarea Împărăției**, p. 159, 156.
600. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Pedeapsa cu lepra.*
601. **Cărarea Împărăției**, p. 280.
602. **Trepte...**, cap. *Rostul și însemnătatea monahismului.*
603. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Întrebarea întrebărilor.*
604. **Cărarea Împărăției**, p. 43.
605. Ibid., p. 281.
606. Ibid., p. 169.
607. Ibid., p. 20
608. **Trepte...**, cap. *Despre post și rugăciune.*

609. Ibid.
610. Ibid.
611. Ibid.
612. Ibid., cap. *Tâlcuirea rânduiei tunderii în monahism*.
613. **Cărarea Împărăției**, p. 169.
614. Ibid., p. 176.
615. Ibid., p. 177.
616. Ibid., p. 194.
617. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Dicolo de chip*.
618. **Cărarea Împărăției**, p. 285.
619. Ibid. p. 59.
620. **Trepte...**, cap. *Spovedania și despre cercetarea conștiinței; Citirea Dumnezeieștilor Scripturi; Lecturi spirituale*.
621. Ibid.
622. Ibid.
623. **Cărarea Împărăției**, p. 179.
624. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
625. Ibid.
626. **Fiii Învierii** (mss.), *Socoteală omenească și socoteală dumnezeiască*, pp. 12-13, „Străjerul Ortodox”, nr. 2/2001, p. 1.
627. **Trepte...**, cap. *Treptele viețuirii duhovnicești*.
628. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
629. **Cărarea Împărăției**, p. 124.
630. Ibid., p. 123.
631. Ibid.
632. Ibid., p. 124.
633. Ibid., pp. 124-125.
634. Ibid., p. 123.
636. **Cărarea Împărăției**, p. 123.
637. Ibid., pp. 140-141.
638. Ibid., p. 141.
639. Ibid.
640. Ibid., p. 143.
641. Ibid., p. 15.
642. Ibid., p. 26.
643. *Mieii, misionari între lupi*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/98, p. 17.
644. **Trepte...**, cap. *Chipul cel dinlăuntru și cel dinafară al monahului*.
645. Ibid., cap. *Votul ascultării; Motul ascultării și personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*
646. Ibid.
647. Ibid.
648. **Cărarea Împărăției**, p. 201.
649. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Sfințenie*.
650. Ibid., *Dincolo de întâmplări*.
651. Ibid.
652. **Cărarea Împărăției**, p. 161.
653. Ibid., p. 202.
654. Ibid., p. 203.
655. Ibid.
656. Ibid., pp. 205-206.
657. Ibid., p. 206.
658. Ibid., pp. 210-211.
659. Ibid., p. 278.
660. Ibid.
661. Ibid., p. 281.
662. Ibid.

663. Ibid.
664. Ibid., p. 283.
665. Ibid., p. 284.
666. Ibid., p. 285.
667. Ibid., p. 286.
668. Ibid., p. 287.
669. Ibid., p. 297.
670. Ibid., pp. 249-251.
671. Ibid., p. 43.
672. Ibid., p. 44.
673. Ibid.
674. Ibid., pp. 45-46.
675. Ibid., p. 46.
676. Ibid., p. 47.
677. Ibid., p. 58.
678. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *O privire în Rai*.
679. Ibid., *Cearta lui Iisus cu Petru*.
680. Ibid., *Amărăciune divină*.
681. **Trepte...**, cap. *Votul ascultării; Motul ascultării și personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*
682. **Cărarea Împărăției**, p. 160.
683. Ibid., p. 161.
684. Ibid., pp. 67-69.
685. Ibid., p. 76.
686. Ibid., p. 42.
687. Ibid.
688. **Trepte...**, cap. *Spovedania și despre cercetarea conștiinței; Citirea Dumnezeieștilor Scripturi; Lecturi spirituale*.
689. Ibid.
690. Ibid.
691. Ibid.
692. Ibid.
693. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *De Sfinții Apostoli Petru și Pavel*.
694. **Cărarea Împărăției**, p. 253.
695. Ibid., pp. 253-254.
696. Ibid., p. 254.
697. Ibid., p. 255.
698. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
699. Ibid.
700. Zicere.
701. **Cărarea Împărăției**, p. 42.
702. Ibid., p. 48.
703. Ibid., p. 49.
704. Ibid., p. 200.
705. Ibid.
706. Ibid., p. 313.
707. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Sfântul Nicolae*.
708. **Fiii Învierii** (mss.), *Cananeanca*, pp. 65-66, „Străjerul Ortodox”, nr. 4/2001, p. 1.
709. **Cărarea Împărăției**, p. 23.
710. Ibid., p. 24.
711. Ibid.
712. Ibid., p. 308.
713. Ibid., p. 314.
714. Ibid.
715. Ibid., pp. 314-315.
716. Ibid., p. 315.

717. Ibid.
718. Ibid., p. 316.
719. Ibid.
720. Ibid.
721. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Pedeapsa cu lepra*.
722. Ibid., *Chemări la apostolie*.
723. Ibid., *Ocuparea Templului din Ierusalim*.
724. **Cărarea Împărăției**, p. 210.
725. Ibid.
726. Ibid., pp. 210-211.
727. Ibid., p. 233.
728. Ibid.
729. Ibid., p. 234.
730. Ibid.
731. Ibid., p. 242.
732. Ibid., p. 298.
733. **Fiii Învierii** (mss.), *Siguranța absolută*, pp. 47-48, „Străjerul Ortodox”, nr. 5/2000, p. 1.
734. **Trepte...**, cap. *Chipul cel dinlăuntru și cel dinafară al monahului*.
735. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
736. **Cărarea Împărăției**, pp. 195-196.
737. Ibid., p. 196.
738. Ibid.
739. Ibid., p. 199.
740. Ibid., p. 279.
741. Ibid., pp. 279-280.
742. Ibid., p. 281.
743. Ibid., p. 282.
744. Ibid., p. 296.
745. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Talanții Împărăției*.
746. Ibid.
747. Ibid.
748. Ibid.
749. **Cărarea Împărăției**, pp. 155-156.
750. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Chemări la apostolie*.
751. **Cărarea Împărăției**, p. 280.
752. Ibid., p. 21.
753. Ibid.
754. Ibid.
755. Ibid., p. 22.
756. **Fiii Învierii** (mss.), *Iisus și slăbănogul*, pp. 86-87, „Străjerul Ortodox”, nr. 3/2001, p. 1.
757. **Cărarea Împărăției**, p. 259.
758. Ibid., p. 317.
759. Ibid., p. 26.
760. Ibid., p. 54.
761. Ibid., p. 55.
762. Ibid., p. 115.
763. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Nu ești departe de Împărăție*.
764. Ibid.
765. Ibid., *Respinși, chemați, trimiși*.
766. Ibid.
767. Ibid., *Condițiile uceniciei*.
768. Ibid., *Chemări la apostolie*.
769. Ibid.
770. *În Duminica Ortodoxiei*, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1-3/1999, p. 43.
771. **Cărarea Împărăției**, p. 196.
772. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Dincolo de chip*.

773. **Cărarea Împărăției**, p. 119.
 774. Ibid., pp. 142-143.
 775. Ibid., p. 143.
 776. **Trepte...**, cap. *Despre sfaturile Evangheliei și voturile monahale*.
 777. Ibid., cap. *Votul ascultării; Motul ascultării și personalitatea monahului; Poate înceta obligativitatea voturilor monahale?*
 778. Ibid.
 779. Ibid.
 780. **Cărarea Împărăției**, p. 123.
 781. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Despre durerile oamenilor*.
 782. **Cărarea Împărăției**, p. 133.
 783. Ibid., pp. 32-33.
 784. Ibid., p. 25.
 785. Ibid., pp. 25-26.
 786. Ibid., p. 43.
 787. Ibid., p. 121.
 788. Ibid., p. 44.
 789. Ibid., p. 29.
 790. Ibid., p. 122.
 791. Ibid., p. 135.
 792. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
 793. **Cărarea Împărăției**, p. 180.
 794. Caietul Părintelui Petru Vanvulescu (mss.), *Iconomul nedrept*.
 795. Ibid., *Din cuvintele Părintelui Arsenie rostite...*
 796. **Cărarea Împărăției**, p. 182.
 797. Ibid., p. 182.
 798. Ibid., p. 298.
 799. Ibid., p. 122.
 800. Ibid.

MĂRTURII

1. **P.S. Daniil Partoșanul, Părintele Arsenie Boca – o abordare simpatetică a relației tânăr- duhovnic**, interviu realizat de Romeo Petrașciuc, Tmișoara, Octombrie 2001, publicat în **Tinerețe, ideal, Biserică**, Editura Agaton, Făgăraș, 2002.
2. **Arhimandritul Teofil Părăian**, înregistrare audio la Mănăstirea „Sub Piatră”, în 22 aug. 2001.
3. Mărturie culeasă de Părintele Teofil în 21 august 2001.

DESPRE FÂNTÂNI

1. Andrei Cornea, **Penumbra**, Editura Polirom, Iași, 1998, pp. 139-142.

CONCLUZII

1. cf. Părintele Daniil Stoenescu, **28 Noiembrie – o zi cu cruce...**, „Gândirea”, Serie nouă, nr. 1/1993, p. 20.
2. M-am întrebat apoi de ce cartea nu are ISBN? Asta ar însemna că nici în bibliotecile publice nu e de găsit.
3. A se vedea de pildă: Arhimandritul Ioasaf Popa, **Vocația monahală și conținutul voturilor călugărești**, „Vestitorul Ortodoxiei”, nr. 109, ianuarie 1994. Fără să-l numească direct, autorul face aluzie la Părintele Arsenie.
4. Este vorba de textele apărute în „Formula AS”.
5. Ileana Marinescu, **Umilă mărturisire despre Părintele Arsenie Boca**, „Transilvania”, nr. 1-2, 1994, pp. 34-35.
6. cf. Părintele Dumitru Stăniloae, **Lucrarea de la Mănăstirea Brâncoveanu**, „Telegraful Român”, 8 august 1943, pp. 1-2.
7. Sfântul Ioan Gură de Aur, **Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei cele Mari**, în: **Predici la sărbători Împărătești și cuvântări de laudă la Sfinți**, EIBMBOR, București, 2002, p. 388.
8. Ibid.

ANEXA I

1. Text preluat din: Arhimandritul Teofil Părăian, **Cuvinte lămuritoare**, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2002.

ANEXA II

1. Text publicat în: „Telegraful Român”, 12 mai 1940, p. 6.

ANEXA III

1. Este vorba despre Statistica Site-ului **Nistea's Page** de la adresa: www15.brinkster.com/inistea

BIBLIOGRAFIE

A. TEXTE SACRE ȘI LITURGICE

Biblia sau Sfânta Scriptură, traducerea Părinților Prof. Vasile Radu și Gala Galaction, edițiile din 1936 și 1939;

Biblia sau Sfânta Scriptură, EIBMBOR, București 1993;

Mineiul, luna august, ediția a III-a, Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1929;

Viețile Sfinților pe Noiembrie, ediția a 2-a, Episcopia Romanului, 2000.

B. TEXTE PATRISTICE

Filocalia românească, traducere, introduceri și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, vol. I-IV, Sibiu, 1946-1948; vol. V-X, București, 1997-1981; vol. XI-XII, București, 1990-1991;

Patericul, Episcopia Ortodoxă Română, Alba-Iulia, 1990;

C. STUDII ȘI ARTICOLE

AIOANEI, C., Trancotă C., *Desființați Mănăstirile – Un ordin care nu a mai sosit*, „Magazin Istoric”, august 1998, pp. 29-32.

ANANIA, Arhiepiscopul Bartolomeu, *Atitudini*, Editura Arhiepiscopiei, Cluj-Napoca, 1999;

ANDRU, Vasile, *Mistici din Carpați*, Editura Crist, București, 2000;

BĂLAN, Arhimandritul Ioanichie, *Pateric românesc*, ediția a II-a, Editura Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, Galați, 1990;

BĂLAN, Arhimandritul Ioanichie, *Vetre de sihăstrie românească*, EIBMBOR, București, 1982;

BEJAN, Dimitrie, *Vifornița cea mare*, Editura Tehnică, București, 1996;

BLAGA, Lucian, *Poezii*, Editura pentru Literatură, 1967;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Cărarea Împărăției*, ediția I-a, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Aradului, Arad, 1995; ediția a II-a, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Aradului, Arad, 2000;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Trepte spre viețuirea în monahism*, copie după un mss.;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Pravila Albă*, copie după un mss.;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Predici și ziceri*, consemnate de Părintele Petru Vanvulescu, „Caietul Părintelui Petru Vanvulescu”, mss.;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Predici*, copiate dintr-un caiet al Părintelui Arsenie de Maica Miruna de la Sinaia, „Caietul Părintelui Ioan Fărcaș”, mss.;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Scrisoare către Prea Sfințitul Andrei Mageru, Episcopul Aradului, cu privire la reînființarea Mănăstirii Geoagiului ca mănăstire de maici, din 7 mai 1952*, „Gândirea”, Serie nouă, anul II, nr. 5/1993, pp. 39-40;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos*, reproducere după pictura bisericii din satul Drăgănescu, „Gândirea”, Serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997; „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 6-7/1998;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Colind armonizat de Părintele Arsenie Boca, pe versuri de Nichifor Crainic*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997; „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 6-7/1998;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*, reproducere după pictura bisericii din satul Drăgănescu, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 1-3/1998;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Pogorârea la iad*, reproducere după pictura bisericii din satul Drăgănescu, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 1-3/1998;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Misionari între lupi*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 1-3/1998, p. 17;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Cine este Iisus?*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 1-3/1998, p. 46;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Schimbarea la Față*, reproducere după pictura bisericii din satul Drăgănescu, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 4-5/1998;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Semne de sfârșit de sâmbătă*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 4-5/1998, pp. 77-78;

BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Un Om nou se naște*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 6-7/1998, pp. 29-31;

- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos*, reproducere după o icoană pictată de Părintele Arsenie Boca, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 6-7/1998;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *În Duminica Ortodoxiei*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VIII, nr. 1-3/1999, p. 43;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Împărăția nevăzută*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VIII, nr. 4-5/1999, pp. 42-43;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Nebunii*, „Gândirea”, Serie nouă, anul IX, nr. 1-3/2000, pp. 92-93;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Unde mai sunt astăzi limbile de foc?*, „Gândirea”, Serie nouă, anul IX, nr. 4-6/2000, pp. 22-23;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Țara de obârșie*, „Gândirea”, Serie nouă, anul IX, nr. 1-3/2001, pp. 34-35;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Vârstele libertății*, „Gândirea”, Serie nouă, anul X, nr. 4-6/2001, p. 103;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Siguranța absolută*, „Străjerul Ortodox”, nr. 5/2000, p. 1, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 47-48;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Cine este Iisus?*, „Străjerul Ortodox”, nr. 6/2000, pp. 1-2, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 28-31;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Orbul din naștere și sufletele oarbe*, „Străjerul Ortodox”, nr. 1/2001, pp. 1-2, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 68-70;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Socoteală omenească și socoteală dumnezeiască*, „Străjerul Ortodox”, nr. 2/2001, p. 1, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 12-13;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Iisus și slăbănogul*, „Străjerul Ortodox”, nr. 3/2001, p. 1, p. 3, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 86-87;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Cananeanca*, „Străjerul Ortodox”, nr. 4/2001, pp. 1-2, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 65-66;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Bucuriile lui Iisus*, „Străjerul Ortodox”, nr. 5/2001, p. 1, p. 3, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 77-78;
- BOCA, Ieromonahul Arsenie, *Un ideal de rugăciune*, „Străjerul Ortodox”, nr. 6/2001, pp. 1-2, din manuscrisul *Fiii Învierii*, pp. 82-83;
- BODOGAE, Pr. Prof. Teodor, *În amintirea Părintelui Arsenie*, „Telegraful Român”, nr. 2-4/1990, p. 4;
- COJOCARU, diaconul Haralambie, *În pelerinaj la Sâmbăta de Sus*, „Telegraful Român”, 12 mai 1940, p. 6;
- CONSTANTINESCU, Monahia Zamfira, *O lămurire necesară*, „Telegraful Român”, nr. 3-4, 1992, p. 3;
- CONSTANTINESCU, Monahia Zamfira, *Ați întrecut măsura D-lor intelectuali de la Revista „Transilvania” – Sibiu*, „Gândirea”, Serie nouă, anul III, nr. 3-4/1994, pp. 97-98;
- CONSTANTINESCU, Monahia Zamfira, *Precizări*, „Gândirea”, Serie nouă, anul V, nr. 1-2/1996, pp. 38-39;
- CONSTANTINESCU, Monahia Zamfira, *Post-Scriptum la o lucrare de istoria isihasmului românesc*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 1-3/1998, pp. 95-96;
- CORBU, Adrian (Ieromonahul Agapie), *Despre o mărturie care și-a greșit ținta*, „Gândirea”, Serie nouă, anul III, nr. 3-4/1994, p. 96;
- CORNEA, Andrei, *Penumbra*, Editura Polirom, Iași, 1998;
- CRAINIC, Nichifor, *Zile albe, zile negre*, Casa Editorială Gândirea, București, 1991;
- Idem, *Scrisoare către Părintele Arsenie Boca*, „Gândirea”, Serie nouă, anul II, nr. 1/1993, p. 19;
- HAUSHERR, Irénée, *Paternitatea și îndrumarea duhovnicească în Răsăritul creștin*, Editura Deisis, Sibiu, 1999;
- IONAȘCU, Arhimandritul Juvenalie, *Experiența rugăciunii lui Iisus în spiritualitatea românească*, Editura Anastasia, București, 2001;
- IONESCU, Pr. Ioan, *Căderea Împărăției – Recenzie*, în „Ortodoxia”, nr. 3-4/1996, pp. 105-108;
- JOANTĂ, Mitropolitul Serafim, *Isihasmul, tradiție și cultură românească*, Editura Anastasia, 1994;
- LUCINESCU, Dan, *Jertfa*, Editura Fides, Iași, 1997;
- MANEA, Vasile, *Preoți ortodocși în închisorile comuniste*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2001;
- MARCU, Dr. Grigorie, *Intrări în monahism (Știre)*, „Revista Teologică”, nr. 9-10/1940, p. 524;
- MARCU, Dr. Grigorie, *Pelerinajul de la Mănăstirea Brâncoveanu (Știre)*, „Revista Teologică”, nr. 9-10/1940, p. 525;
- MARINESCU, Ileana, *Umilă mărturisire despre Părintele Arsenie Boca*, „Transilvania”, nr. 1-2/1994, pp. 34-35;
- MAXIM, Virgil, *Imn pentru crucea purtată*, 2 volume, Editura Gordian, Timișoara, 1997;
- MLADIN, Mitropolitul Nicolae, *Prelegeri de mistică ortodoxă*, Editura Veritas, Târgu-Mureș, 1996;
- MOIAN, Ieromonahul Dometie, *Viața Sfântului Prea Cuviosului Părinte Arsenie Boca*, manuscris, Mănăstirea Brâncoveanu, 28 noiembrie 1991;
- MOIAN, Ieromonahul Dometie, *Acatistul Prea Cuviosului Părintelui nostru Arsenie Boca*, manuscris, Mănăstirea Brâncoveanu, 28 noiembrie 1991;

NEAG, Romulus, *Părintele Arsenie Boca în Alma Mater Zarandensis*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VI, nr. 5-6/1997, pp. 26-31;

OGORANU, Ion Gavrilă, *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*, 2 volume, Editura Marineasa, Timișoara, 1993;

OGORANU, Ion Gavrilă, *De ce am scris numele Părintelui Arsenie Boca pe crucea de la Mănăstirea Sâmbăta*, „Puncte Cardinale”, nr. 2/62, februarie 1996, p. 15;

PĂCURARIU, Pr. Prof. Dr. Mircea, *Istoria Mănăstirii Prislop*, Arad, 1996;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Din cuvintele Părintelui Arsenie Boca*, „Telegraful Român”, nr. 15-16/1990, p.2;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Un om de care s-au bucurat oamenii*, „Telegraful Român”, nr. 1-4/1991, p.7;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Ne vorbește Părintele Teofil*, Editura Episcopiei Romanului, Roman, 1997;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Duhovnici români în dialog cu tinerii*, Editura Bizantină, București, 1997;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Lumini de gând*, Editura Antim, Cluj-Napoca, 1997;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Gânduri bune pentru gânduri bune*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1998;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Prescuri pentru cuminecături*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1998;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Cuvinte către tineri*, Editura Omniscope, Craiova, 1998;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Din visteria inimii mele*, A.S.C.O.R. Craiova, 2000;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Întâmpinări*, Editura Sofia, București, 2000;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Pentru cealaltă vreme a vieții mele*, Editura Deisis, Sibiu, 2001;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Veniți de luați bucurie*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2001;

PĂRĂIAN, Arhimandritul Teofil, *Cuvinte lămuritoare*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2002;

PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Antonie, *Amintirile Mitropolitului Antonie Plămădeală, (Convorbiri cu Dragoș Șeuleanu și Carmen Dumitriu)*, Editura Cum, București, 1999;

POP, Nicolae, *Păcatul nerostirii adevărului*, „Puncte Cardinale”, nr. 8/80, august 1997, p. 7;

PROTOPOPESCU, Vlad, *Pentru mai dreapta cinstire a lumii Părintelui Stăniloae*, „Puncte Cardinale”, nr. 6/102, iulie 1999, pp. 8-9;

REGNAULT, Lucien, *Viața cotidiană a Părinților deșertului în Egiptul secolului IV*, Editura Deisis, Sibiu, 1997;

SĂSĂUJAN, Arhidiaconul Mihai, *Dezvăluiri istorice. Documente inedite despre Părintele Arsenie Boca*, *Starețul Mănăstirii Prislop*, „Calea Mântuirii”, nr. 11/2002, p. 4;

SCRIMA, Andrei, *Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiția răsăriteană*, Editura Humanitas, București, 1996;

SRGIU, Prof. Tatiana, *Părintele Arsenie Boca sau Universul Sfânt al culorii (Minunea de la Mihăilești)*, în: Pr. Prof. Ion Buga, *Unde a fost Biserica*, Editura SF. Gheorghe Vechi, București, 2001;

STĂNILOAE, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Lucrarea de la Mănăstirea Brâncoveanu*, „Telegraful Român”, 8 august 1943, pp. 1-2;

STĂNILOAE, Ionescu Lidia, *Lumina faptei din lumina cuvântului. Împreună cu tatăl meu, Dumitru Stăniloae*, Editura Humanitas, București, 2000;

STOENESCU, Episcopul Daniil Partoșanul, *Între contestări și exagerări*, „Gândirea”, Serie nouă, anul III, nr. 3-4/1994, pp. 94-95;

STOENESCU, Episcopul Daniil Partoșanul, *Cărarea Împărăției, un răspuns creștin la neliniștile vremii*, „Gândirea”, Serie nouă, anul V, nr. 1-2/1996, pp. 110-111;

STOENESCU, Episcopul Daniil Partoșanul, *28 Noiembrie – o zi cu cruce*, „Gândirea”, Serie nouă, anul II, nr. 1/1993, p. 20;

TUDOR, Monahul Daniil (Sandu Tudor), *Acatiste*, Editura Anastasia, București, 1997;

VUIA, Ovidiu, *Arsenie Boca, Ieromonahul artist*, „Gândirea”, Serie nouă, anul VII, nr. 4-5/1998, pp. 64-68;

***, *Tinerețe, ideal, Biserică*, Editura Agaton, Făgăraș, 2002;

***, *Mărturisitori de după gratii, Slujitori în temnițele comuniste*, Supliment al Revistei „Renașterea”, Editura Arhiepiscopiei Cluj-Napoca, 1995;

***, *Lacrima prigoanei, Din lupta legionarelor române*, 2 volume, Editura Gordian, Timișoara, 1994;

***, *Părintele Dometie de la Râmeți* (despre), Editura Bizantină, București, 2001;

***, *Jurnalism, diletanți și neadevăruri*, „Gândirea”, Serie nouă, anul IX, nr. 1-3/2000, p.129;

***, *Praznicul de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus* (știre), „Telegraful Român”, 12 aprilie 1942, p. 4;

***, *Măritul praznic de la Mănăstirea Brâncoveanu*, „Telegraful Român”, 16 mai 1948, p. 6;

***, *Convorbiri realizate de Sorin Dumitrescu, (Convorbirea cu Maica Mina)*, Editura Anastasia, București, 2001.

Cuprins

RECOMANDARE.....	5
ARGUMENT	9
VIAȚA ȘI LUCRAREA PĂRINTELUI ARSENIE BOCA	12
Școala primară și liceul.....	12
Gorunul lui Zian	13
Institutul Teologic.....	14
Ucenicia la Muntele Athos	15
Ctitor de frunte al Filocaliei românești	16
Intrarea în monahism la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus	17
Preot-duhovnic la Mănăstirea Brâncoveanu	19
Curentul spiritual de la Sâmbăta sau „Filocalia pentru toți”	19
Mănăstirea Sâmbăta, o altă „Filocalie”	22
Legătura Părintelui Arsenie cu rezistența anticomunistă din munți.....	23
Chilia din munte	25
Ultimul mare praznic sărbătorit de Părintele Arsenie la Sâmbăta	27
Chemat la treapta arhieriei	30
Stareț și duhovnic la Prislop	30
Pribeția în București	34
Pictarea bisericii din Drăgănescu.....	34
Așezământul de la Sinaia.....	36
Scrierile Părintelui Arsenie.....	36
Îndrumător al monahilor	38
Concepția Părintelui Arsenie despre monahism	40
Plecarea la cele veșnice	43
OMAGIU PĂRINTELUI DRAG – de Teodosia - Zorica Lațcu.....	45
O SINTEZĂ A GÂNDIRII PĂRINTELUI ARSENIE BOCA	46
O SINTEZĂ A GÂNDIRII PĂRINTELUI ARSENIE ÎN 800 DE CAPETE	49
ADEVĂRUL	49
ASCEZA.....	49
ASCULTAREA.....	50
ATEISMUL.....	51
AVORTURILE.....	51
BĂTRÂNEȚEA.....	52
BEȚIA – CEI CE-ȘI BEAU MINTEA	52
BISERICA	53
BLESTEMELE.....	54
BOGĂȚIA	54
BOLNAVII.....	55
BOTEZUL	56
CALEA MÂNTUIRII.....	57
CANCERUL.....	59
CĂLUGĂRIA.....	59
CĂLUGĂRII	64
CĂRTURARI.....	65
CĂSĂTORIA	65
CÂRMUITORII DE NEAMURI.....	66
CHEMĂRILE LUI DUMNEZEU	66
CONCEPȚIA DE VIAȚĂ CREȘTINĂ.....	67
CONȘTIINȚA – GLASUL CONȘTIINȚEI.....	67
COPIII	69
COPIII ÎNDRĂCIȚI, NEASCULTĂTORI, NECREDINCIOȘI ȘI DESFRÂNAȚI	71

COPII NĂSCUȚI ÎN LANȚURI.....	72
CREDINȚA	74
CREȘTINISMUL	76
CUNOȘTINȚA MÂNTUIRII	77
CUNOȘTINȚELE	77
CUVINTE INTERZISE.....	77
DESFRÂNAREA	78
DEZNĂDEJDEA.....	79
DISCIPLINA	79
DREAPTA SOCOTEALĂ	79
DREPTATEA LUI DUMNEZEU	79
DUHOVNICUL.....	80
DUMNEZEU	82
ENDOCRINOLOGIE, NEUROLOGIE ȘI PSIHOLOGIE	83
EREDITATEA	84
EREDITATEA ȘI MEDIUL	87
EXTREMELE	87
FAPTELE BUNE	87
FIREA OMENEASCĂ – CĂDEREA EI	88
FUMATUL.....	90
GADARENII ȘI SUFLETUL.....	90
GÂNDURILE	91
IERTAREA	92
IISUS – CINE ESTE IISUS?.....	93
IMAGINAȚIA.....	95
INSTINCTELE.....	95
ISPĂȘIREA	97
ISPITELE	98
IUBIREA	101
IUBIREA DE SINE.....	102
IUDA – IUDELE.....	104
ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU	104
ÎNDUMNEZEIREA	106
ÎNFRÂNAREA	106
ÎNJURĂTURILE.....	107
ÎNTRISTAREA	108
ÎNVIEREA	108
JERTFA.....	109
JUDECATA DREAPTĂ A LUI DUMNEZEU.....	109
LEPĂDAREA DE LUME	111
LEPĂDAREA DE SINE	111
LIBERTATEA OMULUI.....	112
LUMEA – LUMESCU.....	112
MAICA DOMNULUI	113
MARTIRII.....	113
MÂNDRIA	114
MÂNTUIREA	114
MINCIUNA.....	116
MINTEA.....	116
MOARTEA	118
MUNCA	119
NEAMURILE.....	120
NEASCULTAREA	120
NECAZURILE	120
NEPUTINȚELE	121

NEVOINȚA.....	121
OMUL	121
PACEA	122
PAGUBELE ASUPRA AVUTULUI	123
PATIMILE	124
PĂCATELE.....	126
PERSONALITATEA	128
PILDA SAMARINEANULUI MILOSTIV	128
PLĂCERILE.....	129
PLÂNSUL	130
POCĂINȚA.....	130
POPORUL IUDEU.....	131
PORUNCILE LUI DUMNEZEU	132
POSEDAȚII	132
POSTUL.....	132
POVĂȚUITORII.....	133
PREJUDECĂȚILE.....	133
PREOȚII.....	133
PROOROCII ȘI HRISTOȘII MINCINOȘI	136
PROVIDENȚA.....	137
PSALTIREA.....	140
RAPORTUL CONJUGAL – DESPRE RELAȚIILE SEXUALE DINTRE SOȚII.....	140
RAȚIUNEA.....	142
RĂBDAREA	142
RĂUTATEA.....	144
RĂZBOAIELE	145
RĂZBOIUL NEVĂZUT ȘI RĂZBOIUL MOMELILOR.....	147
RECUNOȘȚINȚA.....	150
RELIGIA	150
RENUNȚAREA.....	150
RESPONSABILITĂȚILE	150
RUGĂCIUNEA – RUGĂCIUNEA MINȚII SAU A INIMII	150
SCRIPTURA	152
SECTARII	152
SFÂNTA CRUCE	152
SFÂNTA ÎMPĂRTĂȘANIE	153
SFÂNTA LITURGHIE	153
SFÂNTUL NICOLAE.....	154
SFÂRȘITUL LUMII	154
SFINTELE TAINE.....	154
SFINȚENIA	155
SFINȚII – DREPTII	156
SIFILISUL.....	159
SMERENIA.....	160
SMERENIA ȘI CURAJUL	162
SMERENIA (CHENOZA) MÂNTUITORULUI.....	162
SPIRITISMUL.....	163
SPOVEDANIA.....	164
STĂPÂNIREA	165
STRUCTURA GENETICĂ ȘI CONȘTIINȚA	165
STUDIUL	166
SUFERINȚA	166
SUFLETUL	168
ȘTIINȚA.....	169
TALANȚII	170

TENSIUNEA DINTRE MINTE ȘI PATIMI	172
TRINITATEA	173
TRUFIA.....	173
TRUPUL.....	173
URA.....	175
URMAREA LUI HRISTOS	175
VEDENIILE	177
VICLENIA	177
VIRTUȚILE	177
VOTURILE MONAHALE	178
VRAJBA CONFESIONALĂ	178
VRAJBA ÎN CASĂ.....	178
VRĂJMAȘUL – ANTIHRIST	179
CELE MAI FRUMOASE CUVINTE ALE PĂRINTELUI	
ARSENIE BOCA EXPLICATE DE PĂRINTELE TEOFIL	183
MĂRTURII	189
P.S. Daniil Partoșanul	189
Arhimandritul Teofil Părăian.....	195
DESPRE „FÂNTÂNI” (DUHOVNICI)	212
CONCLUZII	214
ANEXA I – Cuvînt lămuritor, în privința unor afirmații din anexa la „Cărarea Împărăției”, prezentată sub titlul „Notă asupra ediției”, semnată de Monahia Zamfira Constantinescu	216
ANEXA II – În pelerinaj la Sâmbăta de Sus.....	223
ANEXA III	227
NOTE.....	228
BIBLIOGRAFIE	253

